

ŞİDDET KÜLTÜRÜ

"Türkiye'nin
Sosyal Risk Haritası"

Adem SOLAK

HEGEM Yayınları
Adem SOLAK Kütüphanesi
Bilimsel ve Eğitsel Eserler Dizisi

ŞİDDET KÜLTÜRÜ

Yazar: Adem SOLAK

2025 Aralık ANKARA

ISBN 978-975-2489-39-4

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
I. BÖLÜM	3
<i>AİLE, EĞİTİM VE ŞİDDET</i>	<i>9</i>
<i>KORKU VE ŞİDDET</i>	<i>27</i>
<i>ANLAM ARAYIŞI VE ŞİDDET</i>	<i>33</i>
<i>ŞİDDET, SUÇ, HUKUK.....</i>	<i>41</i>
II. BÖLÜM	
<i>TÜRKİYE İÇİN BÖLGELERE VE İLLERE GÖRE</i>	<i>55</i>
<i>ŞİDDET/SUÇ VE SOSYAL RİSK HARİTASI</i>	
<i>BÖLGELERE VE İLLERE GÖRE SUÇ VE SOSYAL RİSK HARİTASI.....</i>	<i>61</i>
<i>TÜRKİYE'DE BÖLGE VE İLLERE GÖRE TOPLAM OLAYLARIN</i>	<i>63</i>
<i>NÜFUSA ORANI</i>	
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY YÜZDE ARTIŞLARI.....</i>	<i>71</i>
<i>(2008-2014)</i>	
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE FAİLİ MEÇHUL OLAY.....</i>	<i>77</i>
<i>TOPLAM OLAY ORANI</i>	
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE ERKEK SUÇLULUĞU</i>	<i>89</i>
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE SUÇ MAĞDURU ÇOCUK ORANLARI</i>	<i>97</i>
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE SUÇ MAĞDURU KADIN ORANLARI</i>	<i>105</i>

<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE ÇOCUKLARA KARŞI İŞLENEN</i>	113
<i>CİNSEL SUÇLAR</i>	
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE ÇOCUK SUÇLULUĞU</i>	119
<i>BÖLGE VE İLLERE GÖRE UYUŞTURUCU SUÇ ORANLARI</i>	125
<i>BİR MODEL ÖNERİSİ</i>	131
<i>TÜRKİYE’DE 10 SUÇ FAKTÖRÜ ÜZERİNDEN BÖLGELERİN</i>	133
<i>SOSYAL RİSK SIRALAMASI</i>	

III. BÖLÜM

<i>GENEL TESPİTLER VE SONUÇ</i>	143
---------------------------------------	-----

LİTERATÜR	169
------------------------	-----

ÖNSÖZ

Bütün devletlerde insanlara, topluma ve doğaya zarar veren birtakım fiiller yasaklanmış ve suç sayılmıştır. Bu fiilleri işleyenler hakkında suçun ağırlığına ve failin hareketini etkileyen nedenlere göre çeşitli cezalar öngörülmüştür. Hangi fiillerin suç sayıldığı ve failleri hakkında hangi cezaların uygulanacağı kanunlarda gösterilmiştir. Bu, suç ve cezada kanunilik ilkesinin gereğidir. Bizde de suçlar ve cezaları, genel olarak Türk Ceza Kanunu ile değişik konulara ilişkin kanunların ceza yaptırımı getiren hükümlerinde düzenlenmiştir.

Dünyanın ve ülkelerin her tarafında işlenen suçlar olduğu gibi, bazı ülkelerde veya bazı bölgelerde daha çok işlenen, hatta o bölgeler için tipik sayılabilecek suçlar da vardır. Bu bağlamda hangi bölgelerde hangi suçların işlendiği önem kazanır. Her ülkede bu anlamda bir suç haritası çıkarılabilir.

Devletler, bir yandan suç işleyenleri cezalandırırken; öbür yandan insanları, toplumu ve doğayı koruyucu önlemler almak, insanları suç işlemeye yönelten ekonomik ve toplumsal etkenleri ortadan kaldırmak, insanları suç işlemeyecek bireyler olarak yetiştirmek, böyle eğitmek durumundadır. Bu anlamda devletlerin ceza politikaları, yalnız hangi suçlar için ne ceza verileceğini belirlemekle sınırlı kalmaz; –başta eğitim olmak üzere– suç işlenmesini önlemeye yönelik tedbirleri de kapsar.

Bu söylediklerimiz, Türkiye için de geçerlidir. Türkiye’de hangi bölgelerde hangi suçlar kimler tarafından işleniyor? Suç işlenmesinin nedenleri nelerdir? İşlenen suçların özellikleri, bu arada faillerin kişisel özellikleri nelerdir? Bu suçlar hangi ekonomik ve toplumsal ortamda işleniyor? Elinizdeki kitapta bu soruların cevaplarını bulacaksınız.

Bu çerçevede çocuk suçluluğu ayrı bir önem kazanmaktadır. Çocukları suça sürükleyen etkenler nelerdir? Bazı durumlarda onları suça itenler kimlerdir? Yaş küçüklüğü, çocuklara işledikleri suçlardan dolayı ceza verilmesine engeldir. Nitekim Türk Ceza Kanunu, çocukların ceza sorumluluğunu 12 yaşından başlatmakta ve 18 yaşına kadar kademeli olarak artırmakla birlikte, suç işleyen çocuklara yetişkinlere oranla daha az cezalar verilmesini öngörmektedir. 12 yaşını doldurmamış küçükler hakkında ise ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Çocuk Koruma

Kanunu da, korunma gereksinmesi olan ve suça sürüklenen çocukların korunmasına yönelik usul ve esasları düzenlemekte, onlar hakkında alınacak tedbirleri ve uygulanacak güvenlik tedbirlerini göstermektedir. Bütün bu düzenlemeler, hem çocukların henüz tam olarak sorumlu tutulabilecekleri bir bilinç düzeyine ulaşmamış olmalarından, hem bu nedenle korunmaları gereksinmesinden kaynaklanmaktadır.

Adem Solak, yıllardan beri Türkiye’de yaygın şiddet olgusunu, aile, okul ortamlarından Papaz Cinayeti’ne ve Bilge Köyü Olayı’na kadar her boyutuyla inceleyen; çalışmalarını olayların geçtiği, cinayetlerin işlendiği yerlere ve ceza infaz kurumlarına giderek, suç failleriyle ve tanıklarla konuşarak, yaptığı saptamaları ve vardığı sonuçları büyük bir titizlikle hazırladığı kitaplarda toplayan değerli bir araştırmacı, uzman yazardır.

“Türkiye’nin Suç ve Sosyal Risk Haritası” kitabı, *Adem Solak*’ın rakipsiz bir konuma geldiği bu alandaki son eseridir. Bu kitapta Türkiye’de hangi suçların nerelerde, hangi şehirlerde hangi oranlarda işlendiği gösterilmekte; bu suçların ne kadarının yetişkinler, ne kadarının çocuklar tarafından ve hangi nedenlerle işlendiği anlatılmaktadır. Çocuk suçluluğu ise kitabın ana konusudur. Kitapta çocuk suçluluğu, –konuya ilişkin yasal düzenlemeler dahil– her yönüyle incelenmekte, çocukların hangi etkenlerle suça sürüklendiği gösterilmektedir. Türkiye’nin her ilinde işlenen suçlara ilişkin bilgiler, son yıllara ait istatistiklerle verilmektedir. Kitapta bu anlamda gerçekten “Türkiye’nin Suç ve Sosyal Risk Haritası” çıkarılmıştır.

Çocuklar ve gençler, her ülkenin geleceğidir. Bizim de geleceğimiz onlardır. Nitekim Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder *Atatürk*, onun korunmasını gençliğe emanet etmiştir. Çocukların ve gençlerin suça sürüklenmekten veya suça itilmekten korunarak yetiştirilmesi, bu geleceğin güvence altına alınması demektir. Onları –Anayasa’nın 42. maddesinde belirtildiği gibi– “Atatürk ilkeleri ve devrimleri doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim ilkelerine göre” yetiştirmek, bugün her zamandan daha çok önem kazanmıştır.

Adem Solak, bu yeni kitabında şiddet, suç ve risk temalarını ana konu olarak işlerken, bize bilimsel bir merak ve ilginin ötesinde hem yürürlükteki yasaların uygulanmasında, hem bu konuda alınacak yeni tedbirlerin belirlenmesinde göz önüne alınacak önemli bir kaynak sunmaktadır. Çünkü, Türkiye’de işlenen suçların türleri, nedenleri ve işlendikleri şehirler hakkındaki bilgiler, aynı zamanda onlara karşı alınacak tedbirler hakkında da bir fikir verebilecek niteliktedir.

Bütün bu yönleriyle *Adem Solak*, kitaplıklarımıza dikkatle okumamız gereken son derece yararlı bir eser kazandırmıştır.

Prof. Dr. Hikmet Sami TÜRK

Adalet Eski Bakanı

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Günümüzde sadece çocuklar değil ama hepimiz, sanal dünyanın çok etkin bir algı bombardımanı altındayız. Çağdaş dünyanın sunduğu özgürlük hakkı, güçlülerin daha çok işine yarıyor ve bu durum giderek sıradan insanların adalet duygularını daha çok tahrip ediyor. Kitle iletişim ağları, TV'ler ve bağlı etki araçları bütün insanlık üzerinde sınırsız, tarifsiz ve bir o kadar da korkunç bir bombardıman gücüne sahip hale geldi. Duygularımız tehdit altında, düşüncelerimiz tehdit altında, aklımız tehdit altında. Yeni nesillere; çocuklara, gençlere sunulan dünya işte tam da böyle bir dünya...

Çocuklar daha okula başlamadan, dünyanın her yerinde olan bitenin bilgisine ulaşma fırsatına sahip. Sanal bir dünya ile başlamak artık bir kader oldu. Kendilerine emanet çocukların tazecik zihinlerini nelere emanet ettiğini ne aileler ve ne de okullar tam olarak bilebiliyor. Biz her yaştaki yetişkinlerin sanal dünya zorlanmalarını, çaresizliklerini gördükçe çocuklar için daha çok endişe duyar oluyoruz. “Algı operasyonu yapıyor” yakınmaları sadece siyasetin değil ama içinde yaşamak zorunda olduğumuz sosyal evrenin ne kadar kirlendiğini, dahası ne kadar büyük tehditler içerdiğini düşündürmeye yetiyor.

Bireyin dünyaya gelişiyile başlayan algı süreci, gerçeklikler üzerinden, doğrular ve iyiler üzerinden giden bir seyir izlemeli. Kötü emellilerin sanal ortam üzerinden kurguladıkları “operasyonlar”, açık denizlerde seyreden yük gemilerinin “zehirli atıkları” gibi yeni nesiller için birer tehlike, tehditler. Çocuklar ve gençler için belirsizlik, şüphe, dahası algı mühendislik tuzakları ciddi sosyal risklerdir. Medeniyetin yükseldiği seviye tüm iyiliklerine rağmen, şiddeti azaltmadı; dahası körükledi, çeşitlendirdi, vahşileştirdi.

Şiddet insanlık tarihi kadar yaşlı, ama yaşıyla ters orantılı olarak da giderek gücüne güç katıyor. Toplumlardaki suç mağduru/ kurbanı sayısı nüfusun artış hızından kat kat daha fazla. Dramatik olan ise failler adına yükselen sesler, mağdurlar/kurbanlar adına yükselen sesleri açık bir şekilde bastırıyor.

"Vahşete verilen olağan tepki, onu akıldan çıkarıp atmaktır. Sosyal anlaşmanın belli ihlalleri, yüksek sesle söylenmek için fazlasıyla korkunçtur; bunun kelime karşılığı "*dile getirilemez*" dir. Bununla birlikte vahşet gömülmeyi reddeder. Vahşeti inkâr etme arzusu, inkârın işe yaramadığı fikri kadar kuvvetlidir. Halk söylenceleri, hikâyeleri yeterince anlatılana kadar mezarlarında rahat etmeyi reddeden hayaletlerle doludur. Cinayet er geç açığa çıkar. Korkunç olay hakkındaki gerçeği hatırlama ve anlatma, hem sosyal düzenin onarılması hem de bireysel kurbanın sağaltımının ön şartıdır. Dehşet veren olayı inkâr etme isteğiyle onu yüksek sesle ilan etme isteği arasındaki çatışma, psikolojik travmanın merkezi diyalektiğidir."

"Vahşet mağduru olan insanlar hikâyelerini çoğu kez, inanılabilirliklerinin altını oyan, oldukça duygusal, çelişik ve parçalı bir tarzda anlatırlar; bu şekilde hem gerçeği anlatmanın hem de gizliliğin çifte sorumluluğunu yerine getirirler. Sonunda gerçek kabul edildiğinde, mağdur iyileşmeye başlayabilir. Fakat çok sıklıkla sır üstün gelir; travmatik olayın hikâyesi sözel bir anlatı olarak değil de, bir hastalık belirtisi olarak ortaya çıkar."

"...travmatik olaylar temel insan ilişkilerinde sorun yaratır. Aile, arkadaşlık, dostluk, sevgi ve toplum bağlarını kırar. Başkalarıyla ilişkileri biçimlendiren ve destekleyen kendilik yapısını paramparça eder. İnsan deneyimine anlam veren inanç sistemlerinin altını oyar. Kurbanın doğal ve ilahi düzene olan inancını zedeler ve kurbanı varoluşsal bir kriz durumuna sokar. Travmatik olaylar, dünyanın güvenli bir yer olması, kendiliğin pozitif değeri ve yaratılmanın anlamlı düzeni hakkında kurbanın temel varsayımlarını tahrip eder"(Herman, 2007: 1, 67, 69).

Sosyal hayatın varlığı ve devamlılığı, ancak sosyal kurallar örgüsü sayesinde mümkündür. Toplumun temeli olan kurallar ve kaideler yüzlerce, binlerce yılda son şekline ulaşır; bu şekillenme ise giderek bizi, kişilerin neleri yapması ve neleri yapmaması gerektiğinin ortaya konduğu adalet ağının yapısına götürür. Gelenek-görenekler, örfl er, adetler, ahlak ve töre yazılı olmayan sosyal değerleri

oluşturur; bunların arkasında yaptırım gücü olarak toplum vardır. Kanun, tüzük, yönetmelikler yazılı, yani resmi normlar özelliğinde olup bunların arkasında devlet, devletin resmi kurumları vardır. Esasında bütün toplumlarda oluşan ve işleyen kanunların kaynağı da sosyal değerlerdir.

Kanunlarda yapılmaması açık olarak tarif edilen ve yapıldığı zaman hukuk sistemini harekete geçiren eylemlere “suç” diyoruz. Bir eylemin, bir olayın, bir hareketin suç sayılması bir hukuk kuralının açıkça ihlal edilmiş olmasına bağlıdır. Neyin suç olup olmadığı insanlık tarihi içinde, zamana ve topluma göre değişmiştir. “Modern Hukuk” denen yazılı kurallar sisteminin temelini oluşturan ise, büyük ölçüde sosyal değerlerdir. Hatta hukuk sosyolojisinde; “Bazen töre, kanundan daha güçlü olabilir” görüşüne yer verilir.

Suç, insanlık tarihi boyunca hep vardı ve bundan sonra da var olacaktır. Toplumlar, suçu önlemek ya da azaltmak için geçmişte çok ağır cezalar öngörmüş, uygulamışlarsa da, hiçbir devirde suç işlenmeyen bir toplum düzenine ulaşmak mümkün olamamıştır. Bunun nedenleri üzerine her devir kendi çalışmalarını yapmış, bilim insanları kuramlar geliştirmiştir. Ancak, tüm çabalar ve geliştirilen onca kuram da suç olgusunu her yönüyle açıklayabilme hususunda yeterli olamamıştır. Suç olgusunun daha çok psikolojik, sosyolojik, biyolojik, antropolojik, coğrafi ve nihayet alanın bilimiyle kriminolojik yönden ele alındığını görmekteyiz. Geline nokta, suçu tek yanlı açıklama gayretlerinin işe yaramayacağı yönündedir. Çünkü suç olgusu, çok disiplinli bakış açısını, hatta felsefi bakışı da gerektiren karmaşık bir süreç özelliği taşır.

İnsanları normaldışı davranışlara yönelmekten, suç işlemekten alıkoyan öncelikle edindikleri ve inandıkları değerlerdir. Fakat bu kadarı bazıları için yeterli olmadığından, ceza korkusu devreye sokulmuştur. Siegele göre; “Ceza korkusu insanları suç işlemekten alıkoyabilir. Toplum, cezanın acısını suçtan elde edilebilecek hazdan daha güçlü yaparak, davranışı kontrol altına alabilir. Böylece cezalar, yasaklanmış faaliyette bulunacaklara acı verecek biçimde ayarlanmalıdır.”

Suç ve ceza insanlık tarihinin en temel sorunlarından biri olmuştur. Topluma göre, zamana göre ceza anlayışları, cezalandırma yöntemleri değişik olmuştur. Genellikle değişmeyen şey, suçların bir yaptırımı olmasıdır. En fazla öne çıkan iki ilke ise suç ve cezanın orantılı olması, cezaların uygulanabilir olmasıdır.

Modern toplumların suç konusuna bakışı giderek ceza yanında önleyici, iyileştirici uygulamaların da işe koşulması yönündedir. Toplum bireyin, birey de toplumun içindedir. Suçu davranış olarak sadece birey bağlamında ele almak ceza için yeterli olsa da, suçun, şiddetin azaltılması yönündeki uygulamalar ancak suçun nedenlerini doğru anlayarak devreye sokulabilir.

Osmanlı Devleti zamanında Amasya'nın hangi köyünde kaç elma ağacı var, kayda geçilmişken, Cumhuriyet döneminde özellikle suç istatistikleri yönünden ciddi bir kayda geçme ve veri paylaşma sıkıntısı yaşandığı bilinmektedir. Bu ve başka nedenler sebebiyle olsa gerek, bilim insanlarının bu çeşit sosyal problemler üzerinde saha araştırmalarına girmekten uzak durmakta, ihtiyaç duyulan sosyal eserlerin ortaya çıkması gecikmektedir. Bu bağlamda, bizim ülkemizdeki suç, şiddet kongrelerine katılımcı olarak gelen yabancı bilim insanlarının, sunumlarına başlarken şu tespitlerini duyarsınız; "Size yapacağım sunumumda sizin ülkenizden değil de Batı ülkelerinden örnekler, alıntılar vereceğim için üzgünüm; çünkü Türkiye literatüründe ülkeniz için yapılmış saha araştırmalarına ulaşamadım."

Özellikle bizim ülkemizde son yarım asırda şiddete, suça kurban giden insan sayısı on binlerle ifade edilmekte, şiddetin her türünün (başta terör olmak üzere) ülkeye/ekonomiye maliyeti trilyon dolarla ifade edilmektedir. Bu rakamlar aynı zamanda toplumumuzda yaşanan sosyal travmalar için de ciddi anlamlar taşımaktadır. Gerçekten de son bir asır sürecinde ülkemizde her nesil, niteliği/türü değişik olsa da sosyal travmalara maruz kalarak yaşadı. Sonra gelen yeni nesillere bu travmaların ne şekilde ve ne derinlikte aktarılacağı/yansıyacağı yönünde ciddi araştırmalarımız olmadığı için hiçbir fikrimiz de yok. Bu durum ise ayrı bir sosyal travmadır.

Şiddet, suç, sosyal travmalar ve sosyal riskler üzerine çok sayıda ve çok değişik nitelikte bilimsel araştırmalar yapılmasına ihtiyaç vardır. Şiddetin, suçun daha oluşmadan ailede, okulda ve diğer sosyal ortamlarda önlenebilmesi için ön tespitlere, doğru teşhislere ihtiyaç vardır.

Ülkemizde, hukuken çocukluk yaşı 18 altıdır ve bu yaş döneminde yaklaşık 24 milyon ve 28 yaş altı dönemde yaklaşık 36 milyon nüfusumuz var. Bu durum sosyal risk araştırmalarını ayrıca önemli kılan bir özellik sunar. Çünkü, toplumların genç nüfusa sahip olmalarının iyi yönlerine karşılık bazı önemli

sosyal riskler taşıdığı da sosyolojik bir gerçektir. Risklerin başında, çocuk suçluluğu ve mağduriyetini saymak gerekir. Bir toplumda çocuk suçluluğundaki artış hızının yüksek oluşu, suç oranı yüksek bir toplumsal yapıya geçişin en belirgin işaretidir. Çocuk suçluluğu üzerine kafa yorma ve yeni sosyal politikalar üretme ihtiyacının önemi çağdaş toplumlarda çok daha fazla önem kazanmıştır. Çünkü çocuklarımızı kollayamadığımız zaman sadece onları kaybetmekle kalmıyor, toplumun geleceğini de tehdit altına sokuyoruz.

Toplumun şiddet yönünden, suç yönünden, sosyal riskler yönünden nereye gittiğinin ortaya konmasına yönelik araştırmalar/eserler, insanla ilgili, aile ile ilgili ama özellikle çocuklarla gençlerle ilgili doğru/etkin sosyal politikalar, sosyal projeler üretilmesine, yürütülmesine ışık tutacaktır. Bu bağlamda olmak üzere bu eserin genel amacı da, eldeki verilerin elverdiği ölçüde, farklı değişkenler üzerinden analizler yapmak; toplumun şiddet yönünden, suç yönünden, genel olarak da sosyal riskler yönünden nereye gittiğini ortaya koymaktır.

A. Carrell'in dediği gibi; Toplamlarını felakete götürecek en önemli faktör, dejenere olmaktır. Elbette, iyimserlik çekici bir tutumdur. Ancak haklı olunmayan bir iyimserlik insanları kötüyü örtmeye, inkâr etmeye götürür. Kötüyü inkâr etmek, onunla mücadele etmeyi önler. İyimserlik, gayreti zayıflatır ve sonra tüketir. Aksine, hatayı açıkça görmek, insanları harekete geçirir. İnsan ancak, düştüğünü fark ederse ayağa kalkar.

ŞİDDET; Kişinin/kişilerin başka bir kişiye, gruba ya da topluluğa karşı kasıtlı olarak, sözel, fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik, cinsel, siyasal nitelikte olmak üzere zarar vermesi, veya zarar verme tehdidinde bulunması; farklı olarak ise kişinin diğer canlılara, doğaya, kendine kötülük olacak şekilde eylemler ortaya koyması durumudur.

AİLE, EĞİTİM VE ŞİDDET

Akıl, zeka, eşyaların, durumların, olayların bilgisini verse de insanda davranışı başlatan daha çok duygulardır. Duyguların oluşum ve şekillenişinde bireyin ilk bebeklik döneminden başlayan yaşantıları önemli olduğu için davranış kalıplarımızın yapılandığı en önemli ortam ailedir. Ailede özellikle anne baba ile ve ikinci planda olmak üzere diğer insanlarla etkileşim süreci, kişilik özelliklerimize esas olacak davranış felsefemizin oluşmasında belirleyici rol oynar. İnsanda adalet anlayışı ve bilinci de bu erken gelişim sürecinde kazanılmaya başlanır.

Bireyin, ileride sağlıklı duygusal dengeye kavuşabilmesi için bebeklik döneminde istek ve ihtiyaçlarının doğru olarak karşılanmış olması önemlidir. Çünkü hayatın bu evresi bireyin en çaresiz olduğu ve başkalarına en muhtaç bulunduğu dönemdir. Annenin kucağından, ziyaret için gelen bir akrabanın ya da bir komşunun kucağına ilk naklediliş, belki de bebek için bu dünyanın ilk adaletsizliğidir. Böyle bir durumda bebeğe uzanan eller ne kadar sevgi dolu ve yumuşak olursa olsun, annesinden ansızın kopartılan yavru, bir yandan ağlar, bir yandan da bakışlarını kurtarılmaya ümidiyle çaresizce annesine yöneltir. Böyle basit görünen bir süreç bile çocuğun duygu dünyasında hasarlar bırakabilir. Sadece böyle bir durum bile bize, bir bireyin adalet duygu gelişiminin ne kadar zorlu bir serüvenden geçtiğini kestirebilmenin ciddi zorlukları olacağını açıkça göstermektedir.

Şehirleşme süreci, Batı ülkelerinde olduğu gibi bizde de, çocuğun çok büyük zaman dilimlerinde eve hapsedildiği yeni bir kültürel travma dönemini başlatmış durumdadır. Okulöncesi dönemin çocuk ruh sağlığı açısından büyük eğitsel değere sahip kum, su ve çamur oyun hakları yeni nesiller için artık yoktur. Esasında bunların yerini tutacak yeni çözümlerimiz de yoktur. Beton kalıpları arasına sıkıştırdığımız çocuklarımızın doğal ortamlarda harcanması gereken

enerjileri içlerinde kalmakta, körelmekte ama daha da kötüsü başka nedenlerle birleşip, giderek şiddet duygularına dönüşmektedir.

Bir yandan şehir öncesi tutum davranış ve değerler ev atmosferini şekillendirirken, diğer yandan çocuklar için doğanın sunduğu özgürlük alanlarının artık olmayışı ciddi bir gelişim sorunlarına yol açabilmektedir. Ülke nüfusumuzun dörtte üçünden fazlası şehirli sayılsa da, yaşantı tarzı olarak durum farklıdır. Büyük kitleler coğrafi olarak şehir bloklarında yaşamakta ancak sosyo-kültürel olarak geldikleri yerin kültürel özelliklerini büyük ölçüde muhafaza etmektedirler. Pek çok evin coğrafi olarak büyük bir şehrin sınırları içinde bulunduğu doğrudur. Ancak bu evlerdeki aile yaşantıları ortak şehir kültürünü değil, daha çok geldikleri yerin kültürel devamlılığını yansıtır. Bu durum, kitlelerin ortak şehir kültüründe buluşmasını zorlaştırmakta sosyal gerginliklere, kişisel ya da toplu çatışmalara kadar uzanan şiddet yelpazeleri doğurmaktadır.

Arkadaşlarla gezinme veya okula gidip gelme gibi olağan çocuk davranışları giderek seyrekleşiyor. Günümüzde, çocukların yalnız bırakılmaması gerektiği konusunda güçlü bir ortak görüş mevcuttur. Özellikle orta sınıf çocuklar sürekli olarak polisiye tedbirlerin altında yaşıyor. Çocuk haklarıyla ilgili düşünsel modanın başlamasıyla, çocukların birbirleriyle oynama özgürlüğünün yok olmasının aynı zamana gelmesi ilginç bir paradokstur. Çocukların kendi başına gezinmesinden duyulan korku saplantı boyutuna vardı. Ancak, çocuk ölüm ve yaralanmalarının en büyük nedeni olan ev ve yol kazaları konusunda benzer bir korkunun yaşanmadığı görülüyor. Araştırmalar, çocukların kendi ana-babalarının kuşağına göre dışarıda daha az zaman geçirdiğini gösteriyor. Eskiden oyun denilen ve denetim altında olmayan çocuk faaliyeti, bugün tanımı gereği bir risk olarak görülüyor. Çocukların sürekli gözetlenmesini eleştiren kişiler, sorumsuz ana babalar olmakla suçlanıyor. Çocuk hareketliliğinin kısıtlanması, çocuk gelişiminde birçok soruna yol açar. Çocuk sağlığıyla ilgili birçok rapor, çocukların durağan yaşamlarının olumsuz etkilerine dikkat çekerek (Furedi, 2001:156,157).

Çekirdek aile özellikle büyük şehir ortamlarında çocuğun sosyalleşme sürecinde yalnız kalmakta ve açıkçası ciddi bir şekilde zorlanmaktadır. Bu durumda, komşularla, toplumla bağ kurmaktan başka da pek bir seçenek yok gibidir. Bunun ne denli ihtiyaca dönüştüğünü çocuk parklarını, çocuk oyun

alanlarını gözlemleyerek anlayabilirsiniz. Ancak bugün şehirlerdeki çocuk nüfusa göre çocuklara ayrılan sosyal alanların yok denecek kadar az olması en ciddi insan sorunlarından biridir.

Şehirlerde çocuklara ayrılan alanların azlığı ve çoğu yerde rastgele kurgulanmış olmaları bu yerleri, çevre insanlarının çocuklar üzerinden kaynaşma alanları olmaktan öteye sanki çatışma alanları haline getirmektedir. Şehirlerin henüz çocuklar açısından bir ihtiyaç analizi yapılmış değildir; sosyal risk haritaları çıkartılmış değildir. Sanayileşen, şehirleşen bir toplumda yaşanan değişimlerden en çok etkilenen aile yapıları ve doğal olarak çocuklardır. Bu doğrultuda her şeyin çocuklara göre, bugünün çocuklarının ihtiyaçlarına göre yeniden gözden geçirilmesine ve düzene sokulmasına ihtiyaç vardır.

Özgür çocukların baskı altındaki çocuklardan çok daha az açığa vuracakları nefret duyguları vardır. Nefret nefreti doğurur; sevgi de sevgiyi... Saldırgan çocuklar evlerinde sevgi ve anlayış görmeyenlerdir. Hiçbir zaman sorun çocuk yoktur; yalnızca sorun anne ve babalar vardır. Belki de, yalnızca bir insanlık sorunu vardır demek, daha yerinde olur. İnsanlığın geleceği yeni anne babalara bağlıdır. Eğer onlar çocuklarını keyfi otorite ile zorlayarak hayatı mahvederlerse, öldürme, savaş ve sefalet fıskırmaya devam edecektir.

Korku ortamından ancak nefret yayılabilir. Gerçek zarar vericilik nefretin eyleme dönüşmesidir. Özgürlük saklı olanı ortaya çıkarır. Özgürlük, ruhu temizleyen, insanı kendine ve başkalarına nefret duymaktan kurtaran taze hava gibidir. Mutluluk nasıl kurulabilir? Cevabım şu; otoriteyi kaldırın; bırakın çocuk kendi kendisi olsun. Çocuğu bir şeye itmeyin. Çocuğa öğüt ve söylev vermeyin. Çocuğu bir şey yapmaya zorlamayın... Bunlar sizin cevaplarınız olmayabilir. Ama benim cevabımı beğenmiyorsanız, daha iyisini bulmak size düşer (Neill, 1978:262).

Şiddet, saldırganlık ve suç duygularının arka planında ağırlıklı olarak ev olduğuna göre, anne ve babayı özellikle mercek altına almak zorundayız. Klasik anlayış şiddetin kaynağının baba olduğu yönündedir. Gerçekten de fiziksel şiddet üzerine yapılan araştırmalarda babalar, çocuklarda görünen, hasar bırakan şiddetin daha çok sorumlusu olarak öne çıkıyor. Ancak psikolojik şiddet, sözel şiddet işin içine katılınca annelerin payı büyük ölçüde artıyor.

Anneler belki de fiziksel şiddet karşısında sözel silahlarla denge kurmaya çalışıyor; ancak şiddetin her şeklinde olan daha çok çocuklara oluyor. Ülkemizde şiddeti tanımlamada aydınlık dönem diye geçirdiğimiz onlarca yılda çok duyarsız davranıldığı söylenebilir. Topluma yönelik bilinçlendirme anlayışlarında da hem nicelik ve hem de nitelik yönünden sıkıntılarımız devam etmektedir. Öncelikle konuyu ideolojik değil bir insanlık meselesi olarak anlamak ve anlatmak gerekir. Yani herkesin şiddet görmeden yaşama hakkı olduğu noktasında buluşma zorunluluğu insani bir zorunluluktur. “Zayıfların bile haklarını kolayca elde edemedikleri bir toplum, şerefli ve adil olamaz.”

Türkiye’de net rakamlar bilinmese de, aile içi şiddetin hem eğitilmiş hem eğitimsiz kesimlerde yüksek olması ilginçtir. Bu durum, kadının şiddeti sorun olarak görmemesiyle de alakalıdır. Çekirdek ailede geniş aileye göre şiddet daha fazla gözlenmektedir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) Türkiye Komitesi, kadınlara karşı şiddetin Türkiye’de yüksek olduğunu ve 119 ülke içinde kadınların karar mekanizmalarında yer almaları bakımından 106. sırada bulunduğumuzu belirtmiştir.

F. Adler ve J. Simon, suçta kadın boyutu üzerindeki çalışmalarında şöyle ortak bir yargıda buluşurlar; “Kadınların sosyal rolleri ve yaşam şekilleri erkeklerinkine benzedikçe, suça karışma oranlarında da artış olacaktır.” Bu iki düşünür, kadınların geleneksel olarak düşük suç oranlarını, onların ikinci sınıf sosyal ve ekonomik pozisyonlarına bağlar.

Straus’a göre kadın, birlikte yaşama, evlilik ya da arkadaşlık ilişkilerinde en az erkekler kadar saldırganlık sergilemektedir. Kadın aile içi çatışmalarda en az erkek kadar sıklıkla şiddeti başlatan taraftır. Müzakere kültürü olmayan evlerde basit sorunların dahi çatışmaya dönüşme tehlikesi vardır. Çocuklar böyle bir atmosferde sürekli endişeli ve gergin bir bekleyişin stresi altında ezilirler. Çocuklar hassas adalet duygularıyla anne ve babalarını çatışmalarda bir yerlere oturtur ve yargılar. Genellikle de ileriki yıllarda, bu yargılamaların neticesi anne ve babaya beklenmedik şekilde fatura edilecektir. Çoğu kez biz büyükler, çocukların yaşantılarına sunulan olumsuzluklardan bedenleri kadar ruhlarının da acıyabileceklerini görmekte zorlanırsınız.

Frankl'a göre; "Bu dünyada insanı en çok yaralayan şey fiziksel acı değil, haksızlığın, mantıksızlığın verdiği ruhsal ıstıraptır." Hafford'a göre, şiddet yaşanan ailelerin %80'i çocuklu ailelerdir. Bu ailelerin en az yarısında ise, sadece yetişkinler değil, çocuklar da sürekli şiddete uğramaktadır. Şiddetin var olduğu ailelerde büyüyen çocukların ise en az %30'u ileride başkalarına karşı ciddi düzeyde saldırganlık ve şiddet davranışlarında bulunmuşlardır.

Her evin sosyal kuralları, büyük ölçüde oradaki yetişkinlerin anlayış ve tutumları doğrultusunda şekil kazanır. Evlerdeki eğitim anlayışları, evlerdeki hayat atmosferi belli bir standarda dayanmaz. Aileyi resmi normlara sığdıramazsınız; zira aile öncelikle ahlaki bir kurumdur. Şehir ortamlarındaki çocuk ortak alanları farklı aile yapılarından gelen çocuklarla dolup taşar ve çoğu kez çocuklar, doğal oyunlarına odaklanma yerine diğer çocukların normal dışı davranışlarına hedef olmamak için çaba harcarlar. Çocuk oyun alanlarıyla ilgili çeşitli tehlike, tehdit ve risk algılamalarının getirdiği aşırı ebeveyn gözetiminin de çocukların doğal oyun hakkı üzerinde ciddi bir baskı gücü oluşturduğunu söylemek zorundayız.

Evin zorlukları var; sokağın, parkaların, çevrenin riskleri hatta tehditleri, tehlikeleri var. O zaman çocukları ne yapalım; çocuklar için nasıl bir çıkar yol bulalım? İşte çocuklarda şiddet duygu ve eğilimlerinin çocukluğa dayanması karşısındaki en zor bir kaç soru...

Çocuklar gerçekten birçok şeyi eleştirmeksizin kabul ederler. Bu durumun anne-babalar, öğretmenler ve genç beyinlere şekil verme sorumluluğu olan herkes için önemli anlamları vardır. Böyle bir fırsat ise, biz yetişkinlere muazzam bir mesuliyet yükler. Çocuklarımız eğer intihar ediyor, adam öldürüyor, uyuşturucu kullanıyor ve gittikçe artan sıklıkla sağa sola çılgınca saldırıyorsa -ki, bunu gerçekten yapıyorlar- bu, onlara verdiğimiz derslerde (evde/okulda) kesinlikle bir yanlış olduğunu da akla getirir (Marinof, 2004:84).

Çocukları masum iken yakalamak ve öyle kalmalarının ortamlarını onlara sunabilmek yetişkinlerin asli görevidir. Bunun için önce sağlıklı ailelere ama günümüzde artan şiddet sarmalı karşısında aileden daha fazlasına ihtiyacımız olduğunu gösterir. Aileden daha fazlası ise aile ve çocuklar için sosyal devletin bütün diğer kurum ve kuruluşlarıdır. Önemli olan, şiddeti, suçu daha ortaya çıkmadan önlemektir. Trafikteki temel ilke gibi; "Önemli olan ne kadar haklı ya da haksız olmak değil, bir trafik kazası içinde yer almamaktır."

Gülbenkian Vakfı'nın, 'Çocuk ve Şiddet' raporunda ortaya konan ana tez şöyle ifade bulur; "Saldırgan olmayan bir toplum oluşumunun temel şartı, iyi anne-babalardır." Bu çıkarım, şiddetin önce aile yaşamında üretildiği ve ondan sonra toplumsal yaşamın diğer alanlarına yayıldığı varsayımına dayanır. Sorunun çözümü için aile kurumundan başlaması gerektiği düşünülür; çünkü bu durumda, çocukların şiddete maruz kalma ve dolayısıyla ileride saldırganlaşma tehlikesi en aza inecektir.

Aynı raporda şöyle devam edilmektedir; Son derece ciddi araştırmaların sonuçlarına göre, olumsuz, saldırgan ve aşağılayıcı yollarla sağlanan disiplin biçimleri, çocuğun çok küçük bir yaştan itibaren saldırgan davranışlar ve tutumlar geliştirmesine yol açmaktadır. Ailenin yapısı ve ailenin parçalanması gibi durumların etkisi dolaylıdır ve bu etkiler çocuğun yetiştirme sürecinin niteliğine bağlı olarak değişir. Yoksulluk ve düşük bir sosyo-ekonomik statü de 'ancak diğer risk faktörleriyle arasındaki ilişki bağliliğiyla' saldırganlık riskini artırır.

Temel davranış normlarına dair bir uzlaşmanın olmayışı, yaşamın belirsiz olduğu hissini de körüklüyor. Çocuk ve aile arasındaki ilişki gibi temel sorunlarda da uzlaşma olmadığından, insan yaşamının çeşitli yönleriyle ilgili kafa karışıklığı giderek derinleşiyor. Ana-babalık kurumunun krizinden kaynaklanan belirsizliği ele alalım. Bu durumun bir nedeni ailenin doğasındaki değişim, bir diğer nedeni de ebeveyn-çocuk ve kadın-erkek ilişkilerindeki dönüşüm ve günümüzde kabul edilebilir davranışın ne olduğunun açık olmayışıdır. Geçmişte sorgulanmadan yaşanan ana-babalık ve aile yaşamı, artık hiç de o kadar net değildir. Her şey belirsiz gibi gözüküyor. Ana-babalık adeta bir mayın tarlasına dönüştü. Bu gelişmeler yüzünden kontrol duygusu yitirildikçe, güvensizlik hissi artıyor ve risk duygusu yükseliyor. Ailenin, üyelerinin çoğu risk altında olan, tehlikeli bir alan olarak görülmesi hiç de şaşırtıcı gelmiyor. Ev artık bir yuva olarak değil; çocukların taciz riskiyle, kadınların aile içi şiddet tehdidiyle yüz yüze olduğu vahşi bir alan olarak resmediliyor(Furedi, 2001:104, 105).

Çocuk suçluluğunun temelleri tarihin her döneminde aileye dayanmıştır. Belki bunu bugün daha fazla hissettiğimiz için daha çok öne çıkartıyor, daha fazla dillendiriyoruz. Geniş aile içinde, bir cemaat kültürü içinde çocuklardan sadece anne baba değil, daha fazla kişi sorumlu idi. Bugün bu anlayış artık yok. Sadece çocuk ya da çocuklar ve onların başarılı ya da başarısız ebeveynleri var.

Anne babalar özverili olduklarını, çocukları için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını düşünseler bile, çocuğun duygusal ihtiyaçlarına gerektiği gibi karşılık vermemek de bir tür şiddettir. Eğer çocuk anne babanın tepkilerinde kendi yansımaları bulamıyorsa, yalnızlık, terkedilmişlik, itilmişlik duygularına sürüklenebilir ki, bu da şiddet ve saldırganlık duygularına temel teşkil edebilir. Böyle bir durumda çocuk kendisine karşı adaletsiz davranıldığına inanır ve haksızlığa, dahası ihanete uğradığı duygusuyla travmatik bir çaresizlik algısı, duygusu içine düşebilir; onu hayattan kopma noktasına getirecek sınırsız bir korkuya kapılabilir. Hayatın ileri evrelerinde bireyleri, intihara, uyuşturucuya, saldırganlığa, hukuk dışı yapılara katılmaya sürükleyen işte bu süreçlerdir.

Çocuklar, sınırları her gün ihlal edildiği için, sürekli korku ve şiddete maruz kalma endişesi altında yaşıyor. Yapılan araştırmalar, çocukların 12 yaşına gelinceye kadar sadece aile ortamında yüz bin kereden fazla olumsuz cümle ile karşılaştıklarını gösteriyor. Ancak çoğu zaman çocuklar ve ebeveynler bir şiddet fırtınası içinde, bir çatışma-savaş atmosferinde yaşadığını açık olarak algılayamıyor. Taraflarda, sıkıntılar ve arızalar sonraki yıllarda ortaya çıkıyor; ortaya çıkan çeşitli sorunlara çare aranırken, doğan sıkıntılı durumlarda kimlerin ne payı olduğunu sorgulamak insanların aklının ucundan bile geçmiyor.

Çocuklarımıza neler yaptığımızı görme konusunda sıkıntı yaşadığımız ortada. Göremiyoruz, görmek de istemiyoruz. Çocuklarımızın durumunun, daha önce hiç olmadığı kadar iyi olduğuna eminiz. Yaygın olan kanı bu. Refah toplumlarında çocuklar oyun alanlarına, çocuk bahçelerine, okullara, özel eğitilmiş öğretmenlere, tatile, sinemaya, konsere gitme imkânına ve daha pek çok şansa sahipler. Buna rağmen, Neil Postman'ın formüle ettiği gibi, 'çocukluklarına sahip değiller.' Tüm dünyada, örneğin futbol maçlarında gençlerin şiddet eğilimleri, taşkınlıkları karşısında şaşkına dönmüş durumdayız. Görünüşte itaatkâr çocukların anne-babalarını öldürdüklerini, çocuklar arasında intihar oranının yükseldiğini, okullarda şiddetin tırmandığını duyduğumuzda başımızı sallıyoruz (Gruen, 1989). Çocuklarımıza ne yaptığımızı algılayamadığımız ve görmek de istemediğimiz için, başkaldırıları da anlayamıyoruz. Bizim için hiç olmadığı kadar anlaşılmaz, çünkü yürekle yapılmayan bir başkaldırı bu.

Bakışımızdaki yetersizliğin ve anlayışsızlığımızın bilincinde olmayışımızın nedeni de, her şeyi bildiğimize, medyanın bütün bilgileri bize aktardığına inanmamız. Fizikçi Otto Hahn'ın ifadesiyle, her öğrenci komitesi başkanı

bunu biliyor ama kavrayamıyor. Bilgimiz bizi çocuklarımızın çektiği acıdan uzaklaştırıyor. Burada bilimin de bize yararı yok, çünkü o da acıya ve acının tanınmasına geçit vermeyen bir rol üstleniyor.

Öfke doluyuz, ama bunu inkâr ediyoruz; çünkü kendimize ilişkin tasarımıma uymuyor. Çocuklar bu öfkeyi dile getirdiklerinde de, etkilenmiş ve ne olduğunu anlayamamış bir tavır takınıyoruz. Böylece Glasgow’da katledilmiş olan iki yaşındaki James Bulger’in hareketsiz, keder verici görüntüsüyle, “katil çocukları” hemen oracıkta linç etmek isteyen yetişkinlerin hareketli görüntüleri yan yana izlenebiliyor. Bu yetişkinlerin bu “çocuk katillerden” farkı ne?

Bu çocukların sürdürdüğü savaş, biz yetişkinlerin onlara yüklediği bir savaş. Çocuklarımızı sevdiğimizi söylüyoruz; ama yarattığımız dünya çocuk düşmanı bir dünya. Çocuklar artık tehlikelere maruz kalmadan sokaklarda oynayamıyorlar. Bir çocuğun hayal gücünü özgür bırakabilmek için keşfedeceği yerler nerede?

Kent planlamacısı Helmut Holzapfel (1997), arabalara daha büyük öncelik tanıdığımız için çocuklarımızın yaşam alanını giderek daralttığımıza dikkat çekiyor. Bir çocuğun artık hiç deney yapma şansı yok; bir şeyi değiştirip yeniden başlatma şansı yok. Sadece dışa doğru yönelebildiği, sadece kendisine dayatılan alanlarda hareket edebildiği için, iç yaşamı daralıyor.

Çocukların ihtiyaçları, tüketim mallarına, satın alınabilir şeylere kaydırıldı. Buradan gayet mantıksal olarak çıkan sonuç; bu suni statü sembolleri, doyum ve mutluluk bulmanın yegane geçerli yolu sayılırken, insanın bunları alacak parası yoksa bunlara ulaşmak için her an çalmaya ve öldürmeye hazır olabileceğidir. Eğer bir çocuk bu şekilde kendine yabancılaştırılmışsa, başkalarıyla duygudaşlık kuramamasına şaşmamak gerekir. Bu durumda öteki de, aynı insanın kendisini algıladığı gibi algılanır; yani fabrikalarda üretilen ihtiyaçlara göre yönlendirilen makineler ve robotlar olarak. Böylelikle duygusuzluk ve bunun sonucunda doğan katı şiddet eğilimi, çağımız çocuklarının tipik özelliği haline geliyor. Toplumumuzdaki özyıkım eğiliminin çekirdeği buradadır. Çocuklarımıza ne yaptığımızı göremez ya da görmek istemezsek, gerçekten de kötülüğü hedefleyenlerin işbirlikçisi oluruz(Gruen, 2008:215-217).

İnsan ilişkilerindeki belirsizliğin büyümesinin ilginç bir yansıması, günümüzde gençler ve yaşlılar arasında yaşanan gerilimdir. Giderek diğer

insanlarla aramızdaki yabancılaşma duygusu derinleşiyor ve yabancı olarak kabul edilen insan sayısı artıyor. Bu durum güvenliğimiz için tehdit algısını genişletiyor ve ihtiyat ilkesi giderek hayata bir sürü yeni sınırlamalar da getiren temel değer oluyor.

İnsan ilişkileriyle ilgili değer ve norm kargaşasının giderek artması, 'her an her şey olabilir' kanısını güçlendirdi. Boşanma olaylarında, çocuk suçlarında, mafya hesaplaşmaları ve terör olaylarında, işyeri tacizinde, aile içi ve akrabalar arası şiddetteki artış insanların en olmadık tehlikeleri beklediği ciddi bir suç korkusu atmosferi yarattı. Sanayileşme ve şehirleşmeyle gelen değişim sadece aileyi etkilemekle kalmadı, kişilerin –özellikle sorumluluk duygusuyla hareket eden yetişkinlerin- sosyal çevrelerindeki rollerini de baştan aşağı etkiledi. Annelerin, babaların, yaşlıların çevrelerindeki çocuk davranışlarına tepki ve müdahale hakları tartışma konusu olmaktan öteye özgürlüklerin ihlali, daha fazlası “taciz etme” anlamı taşımaya başlar oldu.

İnsanın duygudaşlığını sorgulamak, onun insanlığını, onun kimliğini sorgulamaktır. Bu aynı zamanda insanın, aldığı bedensel ve ruhsal hasarın hangi derecesine kadar insanlığını korumaya devam edebildiğine dair bir sorundur. Bugünkü politik durum bir yandan bürokratik egemenliğin pekiştirilmesi ile, diğer yandan çaresizliğin neden olduğu öfke patlamaları arasında gidip geliyor. Bize iktidar ve itaati kendi hedeflerimiz gibi dayatan, böylece bizleri sıcaklık ve sevgi gibi temel ihtiyaçlarımızdan uzaklaştıran, hatta hatta bunları inkârı götüren güçler iş başındadır. İçimizden sökülen bu ihtiyaçlar, bireyde -yıkıcı bir öfke eşliğinde- parçalanmaya yol açan deneyimlere dönüşür.

İnsan olmanın ne demek olduğu sorusunu çoğu kişi insanların üstlendiği toplumsal rollere işaret ederek cevaplar. İnsan oluşun bu türden tanımı insan kimliğini, roller ve simgelerle özdeşleşmeyle bir tutar. Ancak toplumsal çöküntü dönemlerinde, ekonomik ve politik kaosun hakim olduğu zamanlarda bu özdeşleşmelere yaslanmak mümkün olmaz; çünkü roller giderek anlamını yitirir, toplumda güvensizlik ve huzursuzluk hakim olur. İnsanlar karmaşaya düşer; nereye bastıklarını bilemez ve kendilerini tehdit altında hissederler. Bu durumda bazıları, yitirdikleri özdeşleşmeyi kendilerine tekrar kazandıracağına inandıkları eski ortamı şiddet yoluyla geri getirmeye çalışırlar. Tarihçiler, insan kimliğinin gerçekten toplumsal rollere dayanıp dayanmadığı sorusunu sormaksızın dağılma dönemlerinden ve yine kimlik oluşumlarından söz ederler.

Ancak böyle bir tanımlama, insan oluşumuzun özünü dışlar ve insani anlayışın, iktidar ve itaatin devamını sağlayan kısmıyla sınırlı kalır. Kendi sorumluluğunu, üst sistemlere devreden bir insan oluş, yabancılaşmış bir insan oluştur(Gruen 2008:12,13).

Bireylerin yetişme sürecinde sağlam bir kişilik geliştirebilmesi sağlıklı bir toplum oluşmasının en temel şartıdır. Cezaevlerindeki doluluk tek başına adaletin ya da emniyetin sorunu değildir; aile ve çocukla, insan ve toplumla ilgili tüm tüm kurumların ortak sorunudur. Bir toplumda, toplam olaylar, faili meçhul olaylar, çocuk suçları, yetişkin suçları, intiharlar arttı ve akıl hastanelerinde, hapishanelerde insanlara normal biçimde yatacak yer kalmadıysa gözümüzü önce aile kurumuna çevirmeliyiz; okul, çevre ve diğer kurumlar daha sonra bakacağımız yerlerdir.

Çocuklar herkesi aynı ölçüde rol model almamakta, bazı insanları diğerlerine göre daha fazla taklit etmektedirler. Diğer insanlar, önemli, güçlü başarılı ve sevilen kişiler olmaları ölçüsünde, bir çocuk tarafından daha çok taklit edileceklerdir. Ayrıca çocukların en fazla taklit ettikleri kişiler en çok gördükleri kişilerdir. Bütün bu ölçülere uyan ana babalar, ilk yıllarda, çocukları için temel modelleri oluştururlar. Hem temel pekiştirme kaynakları ve hem de başlıca taklit modelleri oldukları için, bir çocuğun gelecekteki saldırgan davranışı büyük ölçüde ana babalarının ona ve birbirine karşı nasıl davrandıklarına bağlıdır(Fredman, 1993; 270).

Ailede ve okulda öğretilen dini, ahlaki ve sosyal değerlerin öngörüler ve yaptırım özellikleri çocuk tarafından çevresindeki insanlar üzerinden dikkatlice sınanır. Çevresindekilerin –özellikle anne, baba ve diğer aile yakınlarının- yanlış, eksik, haksız, tutarsız tutum ve davranışları çocukta sadece büyüklere karşı güvensizlik yaratmaz, adalet duygu ve düşüncesinin de bozulmasına yol açar. Ne yazık ki biz yetişkinler farkında olarak ya da olmayarak, çocuklarımızın yanında defalarca yanlış, eksik, haksız ve tutarsız hal ve hareketler içinde olmaktan kendimizi kurtaramıyoruz. İnsanların ömür boyu en unutamadıkları anılar, daha çok haksızlığa, adaletsizliğe uğradıkları, engellendikleri ve şiddet gördükleri geçmiş olaylardan oluşur. Sağduyulu bir tutum sürdüren herkes görecektir ki, kişilik sorunlarımızın çoğunun sebebinin bebeklik, ilk çocukluk, çocukluk dönemlerinde başımıza gelenler olduğu su götürmez bir gerçektir.

Çocuklukta adalet duygularının bozulması, rencide olması insanlara ve bu dünyaya karşı olumsuz duygular beslemesine yol açar ve bu durum bireyde sonu gelmez bir öfkenin kaynağı haline gelir. Bu durumu en iyi cezaevlerini dolduran insanlarla yapılan araştırmalar ortaya koymaktadır. Cezaevlerindeki insanlardan geriye doğru derinlemesine araştırmalar yapılması suçun, şiddetin gerçek nedenlerine ulaşmamızı sağlayabilecek en radikal araştırma yollarından birisidir. İnsanların geçmiş yaşantıları, hayat hikâyeleri sadece terapilerde işe yaramaz; artık bu yolu, suçu, şiddeti, terörü anlamada da kullanmalıyız.

Yaşam karmaşık ve stres doludur, ancak bunun kafanızı karıştırması ve sizi kaygılandırması gerekmez. Geçen yüzyıl boyunca din gerilediği, bilim ilerlediği ve anlam sona erdiği için, altımızda bir uçurum açıldı. Çoğumuz, içine düşene kadar bu uçurumu göremiyoruz. Varoluşçu filozoflar bu uçuruma büyük gezi turları düzenliyorlar ama oradan kurtarabildikleri insan az. Yolumuzu çizmek için bütün felsefe okullarının işe yarar uygulama sonuçlarını toplamamız gerekiyor(Marinof 2004: 19).

Yaşamın anlamı insandan insana, günden güne, saatten saate farklılık gösterir. Bu nedenle önemli olan, genelde yaşamın anlamı değil daha çok belli bir anda bir insanın yaşamının özel anlamıdır. Kişi, hizmet edeceği bir davaya ya da seveceği bir insana kendini adayarak ne kadar çok kendini unutursa, o kadar çok insan olur ve kendini o kadar çok gerçekleştirir.

Yaşamın amaç ve anlamı kolay bulunan ve kolay yitirilen bir şey değildir. Çocuğun kalıtım yoluyla gelen özellikleri yanında içinde yetiştirdiği aile ve çevre kültürü, başından geçen olaylar, ona verilmeye çalışılan değerler ve hayat felsefeleri, onun hayata, geleceğe, olay ve olgulara bakışını şekillendirir. Esasında şiddetin de sevginin de öğrenildiği yol çok uzun bir yoldur. Yani çocuklar/ gençler, bir kaç aşk filmi seyretmekle aşık olamayacakları gibi, öyle bir kaç kötü film seyretmekle, ya da birkaç şiddet oyunu oynamakla hayata karşı karamsar ya da saldırgan olmazlar.

ABD Hopkins Üniversitesince yapılan bir araştırmada, 7948 öğrenciye ulaşıldı; kendileri için “en önemli şeyin ne olduğu” soruldu. Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü adına yapılan çalışma sonuçlarına göre, gençlerin; %16’sı “çok para kazanma” %78’i ise “yaşamlarında bir amaç ve anlam bulma” yönünde görüş belirttiler (Frankl, 2000:95, 103).

Son yıllarda ülkemiz anne cinayetleriyle, aile cinayetleriyle sarsıldı. Bugüne kadar görülmedik olaylara kısa zamanda peş peşe tanık olduk. Şaşkınlıkla izliyoruz ki, suç yaşı çok aşağılara düştü, cinayetler vahşileşti; anne, baba, çocuk ve eşler birbirine en acımasızca kıyar olmaya başladı. Herkesin kafasında değişik sorular peş peşe sıralanıp gidiyor; Rüzgâr ektik fırtına mı biçiyoruz? Bir şiddet kültürü içinde ilerlediğimizi görememenin bedelini mi ödemeye başladık?

Aslında insanlık tarihi şiddetin her türlüşünün örnekleriyle doludur. İşte 1836 Fransa'sından ilginç bir kesit:

ANNEMİ, KIZ KARDEŞİMİ KATLEDEN BEN PIERRE RIVIERA:

Üçü de babama eziyet etmek üzere anlaşmışlardı. Annem sürekli babama eziyet ediyordu; bu durum insanı Tanrının adaletinden şüpheye düşürüyordu. Annemi yaptıklarından dolayı sevmiyordum ama ona karşı herhangi bir kötü niyetim de yoktu. Zaten Tanrının emirleri ona kötülük yapmamı yasaklıyordu.

Gerçeği söyleyeceğim;

Annemi, kız kardeşimi ve erkek kardeşimi planlayarak ve acımasızca, 'budama bıçağıyla' ben öldürdüm. Bu işi babamı zor durumdan kurtarmak için yaptım.

Karısı olduğundan beri sürekli olarak başına bela kesilen, onu mahveden, onu bazen intihar etmeye niyetlendirecek derecede üzen kötü bir kadından, yani annemden kurtarmak istedim babamı. Kız kardeşim Victorie'yi öldürdüm; çünkü annemin tarafını tutuyordu. Erkek kardeşimi anneme ve kız kardeşime olan sevgisi nedeniyle öldürdüm.

...şimdi annemin, kendi anne, babasıyla birlikte geçirdiği yaşantıyı anlatacağım: her gün annesiyle münakaşa ediyordu. Annesine onu aşağılama amacı taşıyan sözlerden başka tek bir kelime etmemiştir. Sürekli olarak binlerce farklı konuda birbirlerini suçluyorlardı. Bütün bunlara, onları birbiriyle konuşurken gören herkes şahitlik edebilir.

Annem, babamla sürekli münakaşa ediyordu; babamın gömüldüğü keder asla annemin umurunda değildi. Annem yapılabilecek bütün kötülükleri yapıyordu. Annem de kız kardeşim de babamın içine düştüğü sıkıntılı durumlarla hep dalga geçer gibi görünüyorlardı. Babam çoğu zaman öfke krizlerine girip, şapkasını başından çıkarıp saçlarını yoluyordu.

...annem, babama evimizde hayatı zehretmekle kalmıyor, çevrede onu küçük düşürecek sözler sarfediyor; etrafa, babamın çocuklarının açlık çekmesine göz yuman bir müsrif

olduğunu yayıyordu. Bütün bu olup bitenler kadar, annemin babamı bana devamlı kötölemesi, aşağılaması bütün ruhumu altüst ediyor, beni çıldırtıyordu.

Annemin babama karşı olan bitmez tükenmez saldırıları beni hep dehşete düşürmüştür. Bu yüzden insanlardan, toplu yerlerden özellikle de kadınlardan kaçır olmuştum. Bütün kedilerden, tavuklardan ve genel olarak hayvanlardan nefret ediyordum; bu duygu hayvaniliğe karşı duyduğum nefret nedeniyledi. Çocukları, özellikle kız olanları korkutmak, hayvanlara işkence etmek içimden gelen bir dürtü idi.

...ben her zaman mükemmel olduğum düşüncesiyle meşguldüm; tek başına yaptığım yürüyüşlerde hikâyeler kurguluyor, kendime de bir rol veriyordum. Hayalimde canlandığıymış kişiliklerin en tepesine hep kendimi yerleştiriyordum. Ve beni aşağılayanları, ben de içimden aşağılıyordum. Sahip olduğum şöhret arzusuna rağmen, babamı çok seviyordum ve onun çektiği çileler beni derinden yaralıyordu.

Bu son günlerde, onu boğduğunu gördüğüm sıkıntıları, ikilemi, çektiği dertler; bütün bunlar beni çok üzüyordu. Babamın huzur ve mutluluğunu mahveden bir kadının yaşamasına izin vermem doğru değil, diyordum. Bütün düşüncelerim bunlara yönelmiş ve takılıp kalmıştı. Uygulamaya koyduğum korkunç planı kurdum. Bu plan üzerinde bir ay öncesinden beri düşünüyordum. Anneme, kız kardeşime ve erkek kardeşime saygı göstermem gerektiğini söyleyen prensipleri tamamen unutmuştum.

Babamı, kendilerine karşı silah kullanmam gereken kudurmuş köpeklerin ya da barbarların eline düşmüş birisi olarak görüyordum. Kendi kendime, ben de kendimi babam için feda edeceğim diye düşündüm. İnsanların içinde yaşadıkları kuralları ve düzenli toplumun kurallarını biliyordum. Ama ben kendimi onlardan daha bilge olarak değerlendiriyor ve o kuralları rezil ve utanç verici olarak görüyordum. Roma Tarihi üzerine kitap okumuş ve Roma Kanunlarının kocaya, karışı ve çocuklarının yaşamları üzerinde karar verme hakkı tanıdığını öğrenmişim.

Kanunlara karşı çıkmak istiyordum; bana öyle geliyordu ki, babam için ölmekle kendimi ölümsüzleştirecektim. Benim için bir şeref olacaktı bu. Babamın intikamını aldım; annemi ve kardeşlerimi öldürdüm. Planım cinayet sonrası bütün yaşadıklarımı ve neden böyle yaptığımı uzun uzun yazıp postaya vermek ve arkasından sakladığım silahı alıp kendimi de öldürmektir. Şimdi bütün olanları burada, hapishanede yazdıktan sonra kalan işimi de tamamlayacağım.

Bana bütün şeyleri yazıya dökmemi söylediler ve ben de hiçbir şeyi saklamadan, beni bu suçu işlemeye yönelten her şeyi yazdım. Şimdi artık bütün canavarlıklarımı anlatmış ve suçumla ilgili bütün açıklamaları yapmış birisi olarak, alnıma yazılmış olan kaderi bekliyorum. Ebeveyn katiliği konusundaki ceza kanunundan haberim var ve bu kanunu hatalarımın cezası olarak kabul ediyorum. Ne yazık; benim caniliğimin kurbanlarını bir kere daha hayatta görebilseydim keşke; sadece bunun için bile en korkunç işkencelere katlanırdım. Ama her şey boşuna; elimden gelecek tek şey, arkalarından gitmek. Şimdi bu yüzden hak ettiğim cezayı ve bütün acılarıma son verecek olan günü bekliyorum.

(Foucault, 2007:77,117,120).

Pierre Riviera, yukarıdaki metinlerin alındığı anılarını konulduğu cezaevinde yazdı; yargı sürecinde de aynı şeyleri tekrarladı ve ömür boyu hapse mahkûm edildi. Ancak idamdan kurtulmuş olmak onun hayatına bir anlam katmamış olacak ki o, planının geriye kalan bölümünü de uyguladı; hapishanedeki odasında intihar etti. Ve böylece Pierre Riviera, kendi dramatik hikâyesini, kendi elleriyle ve yine dramatik bir şekilde sonlandırdı.

İnsan kendi acısını, başa çıkması olanaksız olduğu için yaşamından tamamen çıkartırsa, o zaman başkalarının yaşamını elinde tutma duygusu, bu iç boşluğu dolduracak bir ikame olur. Böylece şiddet yaşamın amacı haline gelir, canlılık duygusu yaratan bir şey haline gelir. İçlerindeki her türlü duyguyu yitirmiş olan insanlar, ancak canlı bir şeyi ele geçirip parçaladıklarında kendilerini duyumsayabilirler. Bir başka yaşamı dize getirip söndürdüklerinde yaşama hakim olduklarına inanırlar. Birileri veya bir yerlerce kıskırtılarak başka insanlara işkence eden veya katliam yapan insanların dehşet verici çoklukta olması, uygarlığımızda çocukların anne babalarıyla yaşadıkları en erken ilişkilerde aldıkları duygu tahribatının ölçüsünü yansıtıyor. Aynı zamanda ürkütücü ölçüde yüksek olan kimlik yitimine de ayna tutuyor (Gruen 2008: 90,91).

Konya’da annesini öldürüp, (bir diğer odada annesinin ölü haline rağmen) evinde arkadaşlarına parti veren lise birinci sınıf öğrencisi Seba S. cezaevinde kendisiyle yapılan görüşmede; “Cezaevine ilk girdiğim günlerde mışıl mışıl uyuyordum; sanki üstümden büyük bir yük kalkmıştı ve sanki o cinayeti işleyen ben değildim” ifadelerini kullanmıştı. Olay ortaya çıkınca bütün toplum adeta bir şok yaşamıştı. daha sonrasında başka anne cinayetleri peş peşe geldi.

Benzer şekilde Prof. Dr. olan annesini, (Prof. Dr. Olcay AYDINTUĞ) boğazını keserek öldüren hukuk fakültesi öğrencisi Başak A. da; “Olaydan sonra kendimi çok rahatlamış hissettim. Cezaevinde kendimi daha özgür hissettim” ifadeleriyle şaşırtıcı açıklamalarda bulunmuş, kendisiyle cezaevi koğuşunda yaptığım mülakatta bizzat şunları söylemişti;

“Şiddet sadece eğitimle ilgili bir olgu olamaz. İnsanların nasıl yetiştiği, yetişirken neler yaşadığı, hayata nasıl baktığı, iç dünyasındaki denge ve dengesizliklerin neler olduğu önemlidir. Bir de son anda insan yaşantısındaki olaylara bakmak gerekir. İçinizde fırtınalar, korkular, acılar varsa ve onlarla baş etme gücünüzü bir an bile olsa yitirirseniz, hayatın anlamını da yitirirsiniz ve o an gözünüz kararır. Gözünüzle birlikte ruhunuz, aklınız kararır; her şey kapkaranlık olur... İnsan eğitim düzeyi düşükken de, yoksulken de mutlu olabilir ya da suç işleyebilir.”

“Ben babaannemle dedemin yanında büyüdüm. Anne, baba eve gece 11 den önce gelemediği için öyle bir karar verilmiş. Ben annemi **anne**, babamı **baba** olarak bilemedim. Onların beni sevip sevmediğini hiç anlayamadım; belki bu nedenledir, ben de onları sevdiğimi hiç hissedemedim. Ancak, bu dava sürecinde babamla yakınlığım arttı ve son zamanlarda beni sevdiğini düşünüyorum.

Büyükanne ve büyükbaba ile yaşamak beni yetişkin biri gibi yaptı hep. Çocukluğumu yaşadığımı hatırlayamıyorum. Bir yandan hep kendimi büyük gibi hissettim; diğer yandan, bir yanımda (belki de en çok duygu dünyam) sanki hep çocuk kaldı.

Mizaç olarak uysal ve büyüklerinin her dediğini yapan birisiyim. “Yapamam” deme gibi bir şansım yok; istemesem de yaparım. Benden, arzu etmediğim bir şey de istenmiş olsa, **hayır** diyemem; nefret ede ede yaparım. Çünkü öyle yetiştirildim.

Çocukluğumda belli zamanları anne ve babamın yanında geçirmek zorundaydım. Bu benim istemediğim ve mutsuz olduğum durumdu. Çünkü onlar hep kavga ederlerdi. Sürekli tartışır, itişirlerdi. Annem çoğu zaman eline geçen ne olursa babama fırlatırdı. Evde bir kenarı kırık olmayan tava yoktur.

Çocukluğumdan beri evimizde tanık olduğum manzara beni hep korkutur, tedirgin eder, derinden üzerdi. Bağırır, hakaret, itişme, kalkışma, fırlatma...

Elimden bir şey gelmediği için köşeme çekilir, korku ve endişeyle anne babamın sakinleşmelerini beklerdim.

En çok annem olmak üzere, anne-babam birbirlerine çok ağır sözler söylüyorlardı. Annemin sözleri ağza alınacak gibi değildi. Benim asla anlayamayacağım bir şekilde babamdan nefret ediyordu. Bazen de babama olan öfkesini bana kusuyordu. Babama ve bana kendimi bildim bileli hep küfürlü konuşurdu. Annem aynı zamanda bir laf cambazıydı.

Onunla kimse baş edemezdi. CIA saflarında psikolojik işkenceci, olarak çalışmalıydı. Tüm yıkıcı özelliklerini babamın ve benim üzerimde denemekten hoşlanıyordu. Ben, bu yüzden hep psikolojik acı çekerek büyüdüm. Başka insanlar onu şirin ve sevecin bilsin diye, gayret gösterirdi. Evinde farklı, dışarıda çok farklıydı. Onun gerçek yüzünü babam ve ben bilebilirdik ancak.

Evimizde sürekli bir savaş hali vardı. Evde eşyaların havada uçuşması ve tabakların kırılmasından çok, küfür dolu sözler beni ürkütürdü. Her şey benim yanımda oluyordu. Çocuktum ve olan bitenlerden çok korkuyordum. Ben hayatın öyle olduğuna karar vermiştim artık. Çünkü annem de babam da, benim gibi, evlerinin tek çocuklarıydı; amcam, teyzem, halam, dayım olmadığı için başka aileler nasıldır, hiçbir zaman bilemedim.

Benim kendi dünyam, anemin ve babamın ayrı ayrı kendi dünyaları vardı. Ancak en anlamadığım şey, annemin iki farklı kişilik sergilemesiydi. Babamla savaş halinde iken, o sırada telefonu çalsa, arayan kişiyle gayet nazik, sıcak, samimi, bir şekilde konuşabilirdi. Böyle davranması beni hem şaşırtır, hem de deli ederdi. O iyi yüzünü neden bize göstermiyordu, anlayamıyordum.

2004 yılında annem, babam kendi aralarında boşanma kararı almışlardı. Bir gün beni aralarında oturtup ayrılma kararlarını birlikte açıkladılar. Hallerinden üzüleceğimi, yıkılacağımı sandıkları belliydi. Oysa, bu kararı duymak beni çok sevindirmişti. Artık birbirlerini kırıp dökmeyecekleri için mutluydum. Keşke böyle bir kararı çok önceden almış olsalardı.

Ayrılık sürecinde anladım ki, annem blöf yapmış; ve bir geri dönüş de olamadı. Ayrıldıklarından iki yıl sonra 2006'da babam başka bir kadınla evlendi. Ayrılık ve sonrası durum annemi daha da asabileştirdi. Artık tüm öfkesini bana kusuyor; nefes almam bile sorun oluyordu. Kullandığı kötü ifadelerin dozunun

artması, çirkin sözlerinin daha da ağırlaşması beni giderek boğuyordu. Ruhum acıyor, gözüm kararıyordu onun yanında. Benim ağzıma alamayacağım ama olaydan sonra kısmen basında da yer alan annemin o ağır, alçaltıcı sözleri, kişiliğimi yerle bir ediyordu; dayanamıyordum.

SONRA O KÖTÜ OLAY OLDU...

Ne tuhaftır ki, ilk günler cezaevi bana cennet gibi geldi. Kendimi, hiç olmadığım kadar özgür hissettim. Rahatladığım, zincirlerimden kurtulduğum duygusunu yaşadım. Kusura bakmayın, sizi şaşırtmaya çalışmıyor, aksine ben gerçek yaşananları, gerçek duygularımı içimden geleni olduğu gibi söylüyorum. Bunları anlamanızı beklemiyorum; kimsenin anlayacağını da sanmıyorum.

Ben tek çocuktum ve her şeye tek başına katlanmak zorundaydım. Duygularımı, düşüncelerimi, zorluklarımı, acılarımı paylaşacak birileri olsaydı, belki o denli bunalmaz, zorlanmaz, boğulmazdım.

Bilmiyorum. Anlatamıyorum. Eğitim adına, ders adına, bilim adına bir yerlere ve birilerine yararı olacaksa, bütün bunları ve daha fazlasını yazmak; sizin çalışmalarınız yoluyla toplumla paylaşmak isterim.

Geri dönüp baktığımda şunu görüyorum; annem, babam, bana ihtiyacım olan sevgiyi hiçbir zaman vermediler. Ben de onları sevmedim. Onların beni sevdiklerine de hiçbir zaman inanmadım.”(Solak, 2009:19-20-21-22).

İşte sözün bittiği bir yer daha...

KORKU VE ŞİDDET

“Şiddet duygularını harekete geçiren, insanın kendi kurban durumunda oluşu karşısında duyduğu nefrettir.” GRUEN

Toplum ya da birey olarak, yakın geçmişe baktığımızda, çocukluğumuzun korku ve güvensizlik temelinde bir sosyalleşme seyri izlediğini, kişiliğimizin her çeşit şiddet türüyle sarmaş-dolaş şekillendiğini açık olarak görürüz. Nelerle korkutulmadık ki; iğneci, polis, asker, gardiyan, yılanlar-çıyanlar, cadılar, cinler, periler, devler, zulümler, ölümler, sıra dayacı, eziyetler, falaka, hapishane, zindan, darağacı ve nihayet Azrail... hep yanı başımızda hazır gibiydi!

Korku zihinlerde hakim hale gelince, dünyadaki sorunlar ve zorluklar abartılmaya ve olası çözüm yolları göz ardı edilmeye başlar. Korku ve panik, kendi kendini haklı çıkaran bir dinamiğe sahiptir. Giderek daha fazla insanın kendini özürlü ya da hasta olarak görmesinin basit bir açıklaması elbette yoktur; ama bu olgunun, dünyayı tehlikeli bir yer olarak algılamaktan doğan kaygıları yansıttığı ortadadır. Böyle bir durumda hasta olmak kural haline gelir; Yaşayan herkes hastadır. Günümüzün korku kültürü kişinin kendisini böylesine depresif bir biçimde tarif etmesine çanak tutar (Furedi, 2001:13).

Aslında *korkutulduğumuz için korkutmayı* seçiyoruz. Bize yapılanı biz çocuklarımıza, ya da bize bağlı bizden güçsüz kişilere yapıyoruz. Bu sonu gelmeyen bir kısır döngüyü doğuruyor. “Bir çocuğa istediğiniz eğitimi verebilmek için işe, onun dedesinden-ninesinden başlamak gerekir” sözü hatanın kaynağını işaret eder gibidir. Yani bugünden, doğru bir eğitim sistemi başlatır ve kararlılıkla devam ederseniz, şimdi eğittiğiniz çocukların ancak torunlarında (belki) istediğiniz sonuçları elde edebilirsiniz.

Korku, çocukları disipline etmenin kolay yoludur. Şiddetin her türünü devrede tutarak çocukları düzene sokmak, yaşadığımız çağda dahi hem

ailenin ve hem de okulların (eğitimcilerin) en çok başvurdukları yoldur. Yasal mevzuatta “*eğitimde dayak yoktur*” denmesi yeterli olmuyor; “*şiddetin her şekli yoktur*” anlayışına geçilmesi gerekiyor.

Konu şiddet olunca, okulu ailelerden tamamen bağımsız olarak ele almak eksiklik hatta yanlış olur. Çünkü işin iki yönü vardır; Anne babalar doğal eğilim olarak, çocukluklarında büyüklerinden gördüklerini ve onlara yaşatılanları evlerinde günlük davranışlarına yansıtırlar. Yine buna bağlı olarak anne babalar, çocuk eğitimi ya da ailede sağlıklı ilişkiler ve iletişim bilgileriyle donatılmamış olduklarından çaresizlikler içinde bocalar, hataya zorlanır, şiddete başvururlar. Ailelerde yaygın bir şiddet kültürü olunca, bu her şekilde (öğretmenler, yöneticiler, veliler ve bizzat öğrenciler tarafından) kaçınılmaz olarak eğitim ortaklarına/okula, okul yoluna yansımaktadır.

Çoğu zaman eğitimin bir “sabır” işi olduğunu unuttur, anne-babalar olarak, öğretmenler-yöneticiler olarak öğrettiklerimizin, kurallarımızın öğrencilerimiz üzerinden hemen hayata geçmesini bekler, acele sonuç isteriz. Çocukla ilişkilerimize anlık duygularla ve durumu kurtarma adına baktıkça, durum kendiliğinden daha da karmaşık hale gelecek hatta zorlaşacaktır. Bu bakış açısı, bu tutum, şiddete götüren yolun başlangıcıdır. Acele davrandıkça çocuğu zorlar, zorladıkça davranış bozukluğuna iteriz. Böyle bir tutum kaçınılmaz olarak arkasından korkutma ihtiyacını, dahası şiddeti doğurur.

Bir çocuğun dünyasına şiddeti ne kadar erken sokarsanız, onun duygu dünyasını o kadar çok tahrip etmiş olursunuz. Bir bebek çaresizdir ve siz onu korkutursunuz, hırpalarsınız ve böylece düzene sokmak istersiniz. Oysa yeni doğmuş bir bebeğin, annesinin kucağından ziyarete gelen komşu kadının ellerine -bebeğin o anki algısına göre- biraz sert olacak şekilde aktarılması bile, çocuğun özgüven sürecine vurulmuş ağır bir darbe, ciddi bir şiddet özelliği taşıyabilir.

Katillerin, cezaevlerinde, psikososyal çalışmalar içinde onlarla yapılan terapilerde en çok vurguladıkları tespitlerden biri, “dünyada en zor şeyin bir insanı öldürmek” olduğudur. Bir fiili yapan kişi ancak, -o fiil neyse- onunla ilgili en gerçek duyguları insanlara resmedebilir. Yüzlerce katilin hikayesini dinlediğinizde yüzlerce olay öğrenmiş olsanız da işin temel dinamikleri arasında inanılmaz benzerlikler vardır. Bütün bu radikal şiddet hikayelerinin benzer tarafları şöyle bir kaç maddede sıralanabilir;

- 1) Faille kurban/mağdur arasında olayın öncesinin bir hikayesi vardır.
- 2) Failin hayat hikayesi şiddet anılarıyla doludur.
- 3) Fail, adalet duyguları çocukluktan itibaren aşırı zedelenmiş birisidir.
- 4) Olay öncesinde/sırasında aşırı korku, hiddet, öfke durumu vardır.

Sıralanan bu faktörlerin neredeyse dördünü de içeren, gerçek bir katilin cezaevi içinden paylaşımı:

“Amcamlarla, bizim aile arasında ihtilafı bir tarla meselesi vardı. Evlerimiz birbirine üç yüz metre kadar uzaklıktaydı ve sahipliğinde anlaşılamadığımız küçük arazi parçası da iki evin arasında bir yerdeydi. O arsanın bize ait olduğuna inanıyor ve amcamızın o yeri kullanmasını istemiyorduk. Bir gün kahvaltım yapıp evden çıktığımda, amcamın o kavgalı olduğumuz araziye girdiğini ve çalıştığını gördüm. O tarafa doğru ilerleyip amcama; “hemen oradan çık, yoksa iyi olmaz” diye seslendiğimde, elini beline doğru hamle yapan bir harekette bulundu. Bunun üzerine silahımı hızla çıkarıp ona doğru ateş ettim; amcam amcamı vurulmuş, ölmüştü. Amcam, beline davranır gibi yapmıştı ama sonradan üzerinde herhangi bir silah olmadığı anlaşıldı. Korkum beni katil etmişti; amca katili. O gün evde yaptığım kahvaltı son kahvaltım oldu anlayacağınız. Şimdi, burada, bu kalın ve vahşi duvarların arasında anlıyorum ki, ben o gün amcamla birlikte kendi geleceğimi de öldürmüştüm.”

Korku kültürünün en rahatsız edici sonuçlarından biri de insan ilişkilerinin risk çerçevesine oturtulmasıdır. İnsanlar artık ilişkilerine daha yoğun bir risk duyarlılığı ile yaklaşıyorlar. Sorun çıkacağı beklentisi, ileride gerçekten sorunlara yol açarak kendi kendini haklı çıkarıyor. Korku kültürü insanları birbirine yabancılaştırıyor. Bu kültürü, insanların toplumun karşı karşıya olduğu sorunlarla mücadele etmelerini engelleyen bir şüphe atmosferi yaratıyor. Riski özerk ve her yerde hazır nazır bir güç haline getirerek, her tür insan deneyimini bir güvenlik meselesine dönüştürüyoruz(Furedi, 2001:19,30).

İlk çocukluk yıllarında yaşanan çeşitli olumsuz deneyimlerin kişilik gelişimi üzerindeki yıkıcılığı büyüktür. Anne ve baba çocukları için en temel dayanaklar iken, *çocuğa acılar ve adaletsizlikler yaşatılan yerin sahipleri* konumuna düşerlerse, bu durum sonraki yıllarda telafisi zor bozulmalara zemin hazırlar. Başkalarına inanma ve güvenme, anne babaya inanma ve güvenme ile başlar; güvenmeme de aynı şekilde.

Çocukların Ceza İnfaz Kurumlarındaki durumunu araştırmaya yönelik saha çalışmaları çok sıra dışı durumları gözleme fırsatı verir. Bir saha araştırmasında E Tipi Kapalı Cezaevi'nin ziyaretçi kısmında gözlem yapıyorduk. Mahkûm ziyaretine gelen bayanlar ve yanlarında yürüyen 5-6 yaşlarında bir kız çocuğu vardı. Ben sevimli-ürkek küçük kıza dokunmak için elimi başına doğru uzattığımda olağanüstü savunmaya geçen bir beden diliyle karşı karşıya kaldım. Küçük kız birden iki elini kaldırıp yüzünün önüne siper yaptı ve o an bütün bedeni sanki kaskatı kesilmiş bir şekle, duruşa girdi. Aslında bu tablo, oradaki küçük kız çocuğunun ne kadar şiddet gördüğünü -ve hatta belki, babasının neden cezaevinde olduğunu- anlatmaya yetiyordu!

Birileri veya bir yerlerce kışkırtılarak başka insanlara işkence eden veya katliam yapan insanların dehşet verici çoklukta olması, uygarlığımızda çocukların anne babalarıyla yaşadıkları en erken ilişkilerde aldıkları duygu tahribatının ölçüsünü yansıtıyor. Aynı zamanda ürkütücü ölçüde yüksek olan kimlik yitimine de ayna tutuyor. Şiddetin ve yıkıcılığın temeli, çocuklarımızla kurduğumuz ilişkinin biçiminde yatar. Çocukların dilini anlamıyoruz; çünkü sahip olduğumuz güçlü konumun kibri içinde kendimizi çok iyi, çok ileri, çok bilgili görüyoruz. Çocuklara eski çağlarda gösterilen bariz acımasızlığın yüzyıllar boyunca azaldığı doğru olabilir. Ancak bunun arka planında bulunan 'çocuğun reddi ve ondan talep edilen itaat' aynı kaldı. Her şeyin üstündeki iktidar ilkesi hiçbir dönemde tartışılmadı. Çocukların ezilmelerinin biçimleri değişmekle birlikte özü aynı kaldı. Avrupa'da İ.S. 374 yılında çocukların öldürülmesi ilk kez kanunen ceza kapsamına alındı. Ama ortaçağa kadar bebekler nehirlere, lağımlara gübre yığınlarına atılmaya devam etti. 19. Yüzyılın sonuna gelindiğinde bile Londra sokaklarında bebek cesetlerine rastlamak olağan bir durumdu (Gruen, 2008:31,91).

Demokrasi kültürü evde ve okulda hakim kılınabildiği ölçüde, kısasa kısas, ya da kendi adaletini kendi sağlama anlayışından vazgeçilebilir. Evlerimizde, kendi çocuklarımıza şiddet uygulamadan düzeni, adaleti sağlamak zorundayız. Ceza kaçınılmaz olduğunda ise, bunun gerekçesini çocuğun anlayacağı şekilde açıklamalı ve elden geldiğince şiddet içermeyen yaptırımlara başvurmaliyiz. Okul disiplin kurulları da çocuklara koruyucu adalet kültürünü verecek şekilde hareket etmelidir. Hiçbir görevli, kendini bu kurulların yerine koyup, şiddete dayalı bir adalet anlayışını o kurumda doğal kültüre dönüştürmemelidir.

Aile büyüklerimiz dokunulamaz, karşı gelinemez, reddedilemezdir; yani bir şekilde kutsaldır. Böyle bir kültürle yetişiriz ve aile içi şiddetin adalet duygularımızı yerle bir ettiği durumlarda bile yapacak pek bir şeyimiz yoktur. İçine düşülen, kaygı, endişe, öfke ve intikam alma duygularından kurtulmak için genelde yapılan, kişinin kendisine saldırbileceği hedefler seçmesi, kurbanlar aramasıdır. Hayvanlar, eşyalar ama daha kötüsü insanlar artık saldırganlık duygularımızın hedefidir.

Anne babalarımızın bizde aşağıladıkları veya reddettikleri şeyler için, bize uyguladıkları şiddetin öcünü almak için, cezalandırmak üzere düşmanlar ararız. Yaralanmış, hasar görmüş, özürlü kılınmış benliğimizi herkesin açıkça gördüğü, seyrettiği duygusuyla yaşamak katlanılması zor bir durumdur. Saldırdıklarımız, zarar verdiklerimiz, düşmanlarımız bizi, kendi yaralanmışlığımızı görmekten uzak tutarlar. İnsan başkalarını cezalandırabildiği, aşağılayabildiği, hatta yok edebildiği sürece kendi kendisiyle yüzleşmek zorunda kalmaz.

Düşmanlar bizim çaresizliğimizin yerini alırlar. Kendimizi güçlü, katı, hatta şiddet eğilimli göstererek kendi yüzümüzü, kendi zayıflığımızı ve çaresizliğimizi diğerlerinden olduğu gibi kendimizden de saklarız. Kendi kurban durumunda oluşumuzla yüzleşmek katlanılmaz olduğu için nefretimizi her zaman dışarıya ve başkalarına yöneltiriz. Nefret ettiğimiz kendiliğimizi, onu sonsuza kadar ortadan kaldırmak için bir dış düşmana yansıtırız. Bu arada da sahte peygamberler nefret duygularımızı onaylar ve körüklerler. Başkalarına yöneltilen şiddet, çok farklı ideolojik renkler taşıyabilir ve zayıflara –yoksullara, hastalara, sakatlara- karşı saldırganlıktan, ‘ırkın saflığı’ için savaştan “kutsal” savaşa kadar uzanabilir. Ancak tüm bunların ardındaki nefretin kökleri her zaman kendilik nefretinde, inkar edilmesi gereken kendi kurban oluş durumuna duyulan nefrette yatar(Gruen, 2008:41,42,43).

Çocuklarımız ve gençlerimiz için, sosyal alanlarda bir korku duygusunun ağır bastığı, güven sorunu yaşandığı bu oranlardan açıkça anlaşılmaktadır. Giderek, öfke üzerine, korku üzerine, nefret üzerine yoğunlaşan algılarla sokakları dolduran insan sayısının arttığını söyleyebiliriz. Hayat hikâyelerindeki, uğradıkları haksızlıklara, gördükleri zararlara daha yenilerini eklememek için tetikte olanlar, giderek sadece savunmada kalmayı değil saldırmayı da düşünür hale geliyor. Bu doğrultuda kurulan hayaller çağdaş insanın giderek gerçek

hayat algısına dönüşüyor. İşte bu, yarınılardaki her birey için gerçek bir tehdit, tüm toplum için gerçek bir tehlikedir.

İnsanlar başkaları için iyi olmayan alışkanlıklarından vazgeçmedikçe, bunun için bir gayret göstermedikçe, karşılıklı sevgi bir ütopya olarak kalacaktır. Daha iyi bir toplumu ne yeni ideolojiler ortaya atarak, ne de siyasi kurumlarımızda reformlar yaparak gerçekleştiremeyiz. Önce kendimizde bir reform yapmamız, bizi diğerlerinden ayıran kusur ve kötülüklerimizden arınmamız şarttır. Ancak ondan sonra daha iyi bir toplum kurabiliriz. O zaman komşunun komşuyu sevmesi, işçinin patronu sevmesi, patronun da işçiyi sevmesi mümkün olabilecektir. İlgününün arılarda ve karıncalarda milyonlarca seneden beri kurmuş olduğu düzeni, insan toplumlarında ancak “sevgi” ile kurabiliriz (Carrel 1976:134,135).

ANLAM ARAYIŞI VE ŞİDDET

Çağdaş insan bir gün içinde, çok fazla sayıda uyaran ve olayla karşı karşıya geldiği için çok değişik ruh halleri sergileyebilmekte, anlamsız, tutarsız davranışlar gösterebilmektedir. İçsel dengelerimizin yerli yerine oturmamış olmasının yaratacağı huzursuzluklar çoğu zaman hayat düzenimizi, ümitlerimizi, mutluluk arayışımızı tehdit altına sokabiliyor. İnsanlar, maddi ağrıları, sızıları yokken de mutsuz olabilir hatta acı çekebilirler. Kişi içi ya da kişilerarası sorunlar, endişe ve kaygı durumu, sosyal bozukluklar, stres ve kriz durumlarından biri veya bir kaçı, kişilerin uyum sistemini bozmak için yeterli olabilir.

Düzenli, tutarlı davranışlar sergileyen anne babaların en önemli özelliği, hayatlarını görünür, belli dengeler ve anlamlar üzerine kurmuş olmalarıdır. Çocukların ihtiyaç duyduğu aile atmosferi tam da böyle bir görünümü ve gerçekliği gerektirir. Yetişkinler tutarsızlıklara düşer, hayatın amaç ve anlamlarından uzaklaşır, çocuklarına da bunu yansıtırlarsa, yeni neslin duygu ve değer kaybına düşmesi kaçınılmaz olur.

Sevilmemiş olmak, çocukken reddedilmiş olmak insanın varlığında korkunç bir yaralanmaya yol açıyor; öyle ki, bunun yarattığı müthiş acı, ancak yalıtılmayla ve küçümsemeyle (hem kendini, hem de başkalarını) gizlenebiliyor. Nefret ve şiddet her durumda insanın daha çocukluğunda yaşantıladığı bir aşağılanmanın ürünüdür. Çocukluklarında sevgi ve ilgi görmüş oyan insanlar, kendilerini yıkıma adanmış suikastçılar haline gelmezler. Biz kültürümüzde sevgisizliği büyütüyor, sonra da terörizmi nasıl yarattığımızı veya nasıl engelleyeceğimizi göremiyoruz (Gruen, 2007: 93, 214).

Yaşadığımız dünyada şiddetin giderek daha da vahşileşmesi, ilk gelişim evrelerinden itibaren merhamet, acıma, şefkat ve genel olarak empati duygularını

çocuklara hem ailede ve hem de okullarda yeterince kazandırmada yetersiz kalmamızdan ötürüdür. Boş bırakılan bir tarlada her türlü yabanıl otların bitmesi gibi, iyi duygularla işlenemeyen çocuk ruhunda da öfke, nefret, kin gibi yıkıcı alanların oluşması muhtemeldir.

Eğitim, gelişim süreçlerinde, çocukları fazla baskı altında tutmamak ve başıboşluk anlamı taşıyan aşırı özgürlük bocalamasına sürüklememek biz yetişkinlerin –anne, babalar olarak, eğitimciler olarak- en önemli görevidir. İlk yaşlardan itibaren özgürlük-sorumluluk dengesinin iyi kurulması hayatın ilke ve dengesi için çok önemlidir. Anne babalar daha ilk yaşlarda oyun ortam ve anlayışı içinde çocuklarına iş yapma becerisi, iş disiplini kazandırabilirler. Bu önemlidir ve her şey zamanında olmalıdır. “Büyüsün, anlar; büyüsün, yapar” felsefesi yanlıştır.

Oyun atmosferinde de olsa, oyun duygusuyla da olsa büyükleriyle iş görmeleri ya da büyüklerin hoşlandıkları eylemlerde bulunabilmeleri aslında çocukların çok hoşuna giden durumlardır. İşe yarama, takdir edilme, ortaklığa alınma, hayatın daha ilk yıllarından itibaren bireyler için çok değerlidir. Böyle bir eğitim felsefesiyle çocuğunuzu hayata başlatabildiyseniz üç yaşına geldiğinde bırakın karşı kaldırıma geçsin ve kendi arkadaşlarıyla hayatı deneyimlemeye bir başına devam etsin. Göreceksiniz karşı sokakla ilgili, çocuğunuzla ilgili birçok korktuğunuz şey olmayacak; aksine çocuğunuzda kısa sürede sizi şaşırtacak iyi gelişmeler ortaya çıkacaktır.

Karakter şekillenmesini olumlu etkileyen kimi çocukluk deneyimleri, yetişkin denetiminin olmadığı arkadaş ortamlarında yaşanır. Denetim altında olmayan bu tür ortamlar çocuğun yanlış yapmasını, bu yanlışlardan ders almasını ve birtakım önemli sosyal beceriler elde etmesini sağlar. Çocuklar, yapılandırılmamış ve düzenlenmemiş bir ortamda arkadaşlar arasında gelişen etkileşim sayesinde kişisel ilişkilerle ilgili sosyal dersler çıkarır. Çocukların yaşadığı ortamların yapılandırılması ve denetlenmesi inisiyatif ve girişim yeteneklerini köreltir. Bu totaliter güvenlik rejimi, çocuğun potansiyel gelişimine en büyük zararı verir. Oyun oynamak, hayal kurmak ve hatta yaramazlık yapmak, tarihte toplumların ilerlemesini sağlamış olan macera duygusunu geliştirir. Ancak çocuğun toplumsallaşmasından anlaşılan şeyin, çocuğun belirli korkuları öğrenmesi olduğu bir toplumda, macera duygusu ve azminin toplumun dinamizmi olarak kalması oldukça zordur. Çocuğun yaşamının

fazlaca kısıtlanması aslında çocuğun çaresizliğinin ve bağımlılığının sürmesine neden olur(Furedi, 2001:159).

Bizim ülkemizde çocuklar ve gençler, anlam duygusu ve temel insani değerleri yönünden ne durumdadır. 2007 ve 2009 yıllarında kapalı ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklu olarak bulunan çocukların yaklaşık %73'ünü kapsayan benzer (kısmen birbirini tekrarlayan özellikte) iki saha çalışması yapıldı. (Solak ve arkadaşları) Çocuk ve gençlere yönelik bu saha çalışmalarında, -diğer konular yanında- “kendine zarar verme / kendini jiletleme davranış, tutum ve düşünceleri” incelendi. 2007 yılı içinde yapılan çalışmada cezaevlerinde bulunan 2115 çocuktan 1545'ine ulaşıldı. Çalışmaya ayrıca, çocuk yaşta suç işleyip 18-21 yaş arasında bulunan 100 genç dahil edildi. İlgili uzman elemanlarla yürütülen ve birebir görüşme tekniği ile yapılan anket sonuçları -Türkiye geneli için ve bazı illerde- yüzde oran olarak şöyledir:

Tablo 1. Cezaevlerindeki Çocukların Kendilerine Zarar Verme Durumu (2007)

	Mersin	Antalya	Samsun	Trabzon	Antakya	Bursa	TÜRKİYE
Sadece düşündüm	15,5	21,2	20,0	12,5	28,6	12	27,7
Kendime zarar verdim	45,1	51,9	46,7	37,5	42,8	60	37,0
Hayır, hiç düşünmedim	39,4	26,9	33,3	50,0	28,6	28	35,3

Tablo 1 incelediğinde Türkiye genelinde anket sonucu yüzde olarak şöyledir;

- “Kendime zarar vermeyi düşündüm” diyen, %27,7
- “Kendime zarar verdim” diyen, %37
- “Kendine zarar vermeyi düşünmeyenler, %35,3

Bu oranlar bize, suça bulaşan çocukların ciddi anlam ve değer arayışı içinde olduğunu, arayıştan öteye bir stres, bunalım, öfke ve saldırganlık ruh halinde yaşadıklarını açıkça göstermektedir.

Kendine zarar verenler ve vermeyi düşünenlerin toplam oranı bütün çocukların üçte ikisi civarındadır. Ancak bazı illerde daha da olumsuz bir tablo ile karşı karşıyayız. Kendine zarar verenler yönünden baktığımızda oran sırasına göre en sıkıntılı iller aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Bursa %60, Antalya %51,9, Samsun %46,7, Mersin 45,1, Antakya %42,8.

Kendine zarar verenler, tekrar aynı yola başvuruyor. Birden çok kere kendine zarar veren çocuklarla birebir ve dostça görüştüğünüzde, onların geçmişte şiddet gördüklerine, büyük duygusal hasarlar yaşadıklarına tanık oluyorsunuz. Bu grupta bulunanların tamamına yakını sorunlu ailelerden gelen çocuklar, gençlerdir. Biz bu dünyada anlam ya da anlamlar edineceksek bunun ilham edildiği yer öncelikle aile olabilir. Çocuğun ihtiyaç duyduğu duygu gelişimi ve zenginliği gelişim kademelerine uygun bir şekilde kazandırılmalıdır. Ya bunu zamanında yaparsınız, ya da geç kalmış olursunuz. Bir ailede duygu gelişimi için olumlu ortamlar yoksa, orada büyüyen çocukların iç alemi karanlık köşelerle, nefret bölgeleriyle kuşatılmış kalacaktır.

Duygular, toplumsal ve kültürel süreçler yoluyla biçimlendirilen, deneyimlenen ve yorumlanan olgulardır. Duygusallık kişi ile toplumun kesişiminde yatar. Çünkü insanlar her gün deneyimleyip hissettikleri duygular yoluyla ve kendilerini hissedişleriyle toplumuna bağlanırlar. İnsanla ilgili tüm disiplinlerde duygusallığın incelenmesine merkezi bir yer vermenin zorunlu olmasının nedeni budur; çünkü, insan olmak duygusal olmak demektir (Lupton 2002:15).

Ceza İnfaz Kurumlarındaki Çocukların Kendine Zarar Verme Davranışları 2009

Bedeninde Jilet izi olma durumu	Maltepe Çocuk C.İ.K.	Pozantı Çocuk C.İ.K	Bergama Çocuk C.İ.K	Türkiye Ortalaması
Var	31,1	59,4	45,8	48,4
Yok	68,9	40,6	54,2	51,6

Bedeninde Jilet izi olma durumu	Elazığ Eğitim Evi	İzmir Eğitim Evi	Türkiye Ortalaması
Var	44,0	53,8	48,4
Yok	56,0	46,2	51,6

Bedeninde Jilet izi olma durumu	Antalya L Tipi	Çorum L Tipi	Ankara Kadın	Türkiye Ort.
Var	75,0	80,0	25,0	48,4
Yok	25,0	20,0	75,0	51,6

Bedeninde Jilet izi olma durumu	Mardin E Tipi	Urfa E Tipi	Diyarbakır E	Türkiye Ort.
Var	16,7	54,5	26,7	48,4
Yok	83,3	45,5	73,3	51,6

Bedeninde Jilet izi olma durumu	Elazığ E Tipi	Samsun E Tipi	Bursa E Tipi	Türkiye Ort.
Var	66,7	80,0	61,5	48,4
Yok	33,3	20,0	38,5	51,6

Cezaevlerindeki çocuklarda kendini jiletleme davranışları ciddi düzeylere ulaşmış bulunmaktadır. Esasında bu durum suça karışan ve cezaevlerinde olmayanlar için de çok farklı değil. Yürütülen araştırma evreninde yer alan bazı il yüzdeleri, Türkiye ortalamasının çok üzerindedir;

Pozantı (Adana, Mersin), %59,4

Bursa, %61,5

Elazığ, %66,7

Antalya, %75

Samsun ve Çorum, %80

Türkiye genelinde, Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan çocuklarda, kendine zarar verme oranlarının 2007 yılında %37,0 iken, bu oranın 2009 yılında %48,4'e yükseldiğini görüyoruz. Her iki çalışmada da "zarar verme" deyince öncelikle bedenini jiletme ve benzer maddi hasar verme anlaşılmalıdır. Saha çalışması yaz mevsiminde yapıldığından çocukların jiletme sonuçları bedenlerinin değişik yerlerinde apaçık görüldüğü gibi, dosya kayıt incelemeleri de bu oranları doğrulamıştır.

Sadece son iki yılda, kendi bedenine madden zarar veren çocuk sayısının %11,4 gibi bir oranda artmış olması gerçekten düşündürücüdür. Zaten okullarda halen öğrenci olan çocuk ve gençlerimizin bile %10'unun kendine zarar vermiş olması ve yine %27,4'ünün kendine zarar vermeyi düşünüyor olması kaygı verici bir durumdur. Konu ile ilgili, ceza infaz kurumlarındaki çalışma ile eş zamanlı olarak, 22 ilde ve 26 bin lise öğrencisini kapsayan saha araştırmasında öğrencilerin kendilerine zarar verme düşünce ve davranış özellikleri aşağıdaki gibidir. (TBMM Araştırma Raporu, 2007: 35)

Liselerde Okuyan Öğrencilerin Kendilerine Zarar Verme Davranışı / Düşüncesi 2007

	Resmi okul			Özel okul			Türkiye Ortalaması		
	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam	Erkek	Kız	Toplam
Sadece düşündüm	24,1	31,8	27,5	22,9	28,6	25,1	24,01	31,7	27,4
Kendime zarar verdim	10,1	9,7	9,9	11,8	11,6	11,7	10,2	9,7	10,0
Hayır, hiç düşünmedim	65,7	58,6	62,6	65,3	59,8	63,2	65,7	58,6	62,6

Tablo bilgilerinden lisede okuyan öğrencilerin %10'nuun kendine zarar verdiği anlaşıyor. İşin ilginç bir yanı, kendine zarar verme davranışı özel okullarda okuyan öğrencilerde daha yüksek olmasıdır. Ancak bu oranın üç katına yakını %27,4 da kendine zarar vermeyi düşünmüş durumda. Kendine zarar verdiğini ya da zarar vermeyi düşündüğünü beyan eden öğrenci oranı üzerinden bir analiz yaparsak;

2009 yılında liselerde 1.668.909 öğrenci okumakta idi. Buna göre;

Kendine zarar veren toplam öğrenci sayısı olasılığı, 166.890'dır.

Kendine zarar vermeyi düşünen öğrenci sayısı olasılığı, 457.278'dir.

Bu sonuç bize açık olarak, 624.168 lise öğrencisi gencimizin ciddi düzeyde risk altında olduğunu gösterir. Bu durumun toplum geleceği için endişe verici olduğunu görmezlikten gelemeyiz. Çünkü bu çalışma şehir merkezlerindeki resmi ve özel okullarda yürütüldü ve buna rağmen sıkıntılı bir tablo ile karşı karşıyayız. Kırsal kesimde bulunan okulların bir sürü zorluklar içinde yaşayan, okuyan öğrencilerle dolu olduğu açık bir gerçektir. Daha iyi sosyo-ekonomik ortamlardaki öğrencilerimizin önemli oranda sorunlu duygular taşıyan öğrencilerle dolu olması düşündürücüdür.

Kent yaşamı öylesine değişkendir ki, farklı uyaranlar tarafından hiç durmadan bombardıman ediliriz. Olaylar ve endişeler dizisi sonsuz olabilir. Bunlarla başa çıkabilmemizin tek yolu da duygu, alışkanlık ya da gelenekle hareket etmekten çok, ne yapıyor olduğumuzu düşünmek, sürekli izlemektir. Argümanın merkezi, modern dünyada benliğin bizi çevreleyen topluluk içinde tutarlı bir şekilde kökleşmiş bir şey olmadığı; her birimizin kendi benliğimizi bulmak ve toplumsal değişimin hızı nedeniyle de bunu düzenli bir şekilde yapmak zorunda olduğumuzdur(Craib 2006:129).

ŞİDDET, SUÇ, HUKUK

Bir eylemin yasalarda tanımı yapılmış ve karşılığında ceza yaptırımını öngörülmüş ise, hukuk yönünden buna “suç” diyoruz. Hukuk mevzuatında onlarca suç çeşidi sayılmıştır. Çocukların içinde bulunduğu suç olaylarından hareket ederek ‘çocuk suçları’ kavramına ulaşıyoruz. Ancak bundan çocuklar yetişkinlerle birlikte suça karışmaz ya da bazı suçlar sadece çocuklara mahsustur anlamı da çıkmamalıdır.

İnsanlık, medeni hukuk dönemlerine ulaşmadığı çağlarda çocukların ve kadınların daha çok mağduriyet yaşadığı bir gerçektir. Eski dönemlerde çocuklar daha çok suç işleyen değil ama suça kurban giden taraftı. Çünkü çocukların herhangi bir yargılamaya gerek kalmadan, büyüklerce rastgele infaz edilmesi olgusu, daha yakın yüzyıllara kadar Avrupa ülkelerinde dahi geçerliliğini korumuştur.

İkinci Dünya Savaşı bugünkü Türkiye nüfusu kadar insanın hayatına mal oldu. (25.5 milyon asker, 47,5 milyon sivil toplam 73 milyon insan) bu dehşet manzarası sonrası bütün dünyada, ‘insana’ bakış açısı tamamen değişti ve insanın en temel hakkı olan yaşama hakkı, dünya ulusları için temel değer olarak görülmeye başlandı. 1945, *insanlara tanınan maddi ve manevi hakların kalın zırhlarla korunması gerektiği anlayışı* için, bir milat oldu ve tarihteki yerini aldı. Bu anlayışa bağlı olarak da, kadın ve çocukların haklarına ise ayrı bir ihtimam gösterildi.

1948 yılında kabul edilen BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 25. maddesinde yer alan; “*Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar*” düzenlemesiyle, kadın ve çocuk hakları uluslararası alanda güç kazandı.

Çocuk ve hukuk meselesine ilk olarak “çocuk” kimdir, sorusunu irdeleyerek başlamak lazım gelir. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 1. maddesi “*Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır*” der. Buna paralel olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) 6. maddesinin “b” bendinde çocuk deyiminden henüz 18 yaşını doldurmamış kişilerin anlaşılacağı belirtilmiştir. Yine 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu’nun (TMK) 11. maddesinde de “*erginliğin*” on sekiz yaşın doldurulmasıyla kazanılacağı ifade edilmiştir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur; on sekiz yaşın doldurulması ile kastedilen on sekiz yaşın biterek on dokuz yaşından gün alınmasıdır; on dokuzundan gün alındığı tarihten itibaren kişi çocuk olmaktan çıkacaktır. Yine, dikkat edilmesi gereken bir başka husus, hukuk dalları arasında “çocuk” kavramının zaman zaman farklılık gösterebileceğidir. Zira; TMK’nın 11. maddesinin 2. fıkrasına göre “*evlenme kişiyi ergin kılar*”. TMK m. 124 ise, olağan evlenme yaşı olarak 17 yaşın doldurulması, olağanüstü evlenme yaşı olarak ise 16 yaşın doldurulması şartını getirmiştir. Bununla birlikte TMK m. 12’ye göre “*On beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkemece ergin kılınabilir*”. O halde 16 yaşını doldurup evlenen bir kişi veyahut on beş yaşını dolduran ve mahkemece ergin kılınan kişi medenî hukuka göre çocuk değildir; “**ERGİN**” dir.

Ancak yukarıda da belirtildiği gibi TCK cezaî sorumluluğu düzenlerken “*erginlik*” kavramını değil, “*yaş*” kavramını dayanak noktası kabul etmiştir. Dolayısıyla kişi 16 yaşını doldurup evlense ve böylece erginlik kazansa, yahut 15 yaşını ikmal edip mahkemece ergin kılınsa bile cezaî ehliyet açısından çocuktur; çünkü cezaî ehliyet açısından çocukluk “**ERGİN**” olmakla değil, “*18 yaşın doldurulmasıyla*” sona erer. Bu durumu en güzel ifade eden düzenleme 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nun 3. maddesinde yer almaktadır: “Çocuk, daha erken yaşta “ergin” olsa bile henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişidir.”

Ceza hukuku açısından “*yaş*” kavramının ehemmiyeti böylece tespit edildikten sonra TCK’da cezaî ehliyet ile ilgili hususî düzenlemelere değinmek icap eder. TCK’nın 31. Maddesinin 1. fıkrasına göre “*Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir.*”

TCK'nın 31. maddesinin 2. fıkrasına göre “Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz.”

Son olarak aynı maddenin 3. fıkrasına göre “Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on dört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamaz.” Unutmamak gerekir ki maddelerde de belirtildiği üzere söz konusu 12, 15 ve 18 yaşlarının “**doldurulması**” esas alınacaktır. 12 yaşını doldurmamış deyiminden 13 yaşından gün almayanlar, 15 yaşını doldurmamış deyiminden 16 yaşından gün almayanlar, 18 yaşını doldurmamış deyiminden ise 19 yaşından gün almayanlar anlaşılmalıdır.

“Çocuk”un tanımı yapıldığına göre artık uluslararası ve ulusal boyutta çocuk haklarıyla ilgili mevzuata göz gezdirilebilir. Uluslararası alanda çocuk haklarını ele alan en önemli düzenleme 2 Eylül 1990 tarihli “BM Çocuk Hakları Sözleşmesi”dir. Sözleşmenin çocuklar için ne gibi haklar sağladığını Georg Jellinek’in, temel hak ve hürriyetleri tasnif ederken kullandığı metot ile tespit etmek gerekirse, çocuk haklarını Negatif Statü Hakları (*Status negativus*), Pozitif Statü Hakları (*Status positivus*), Aktif Statü Hakları (*Status activus*) şeklinde üçlü bir ayrıma tâbi tutabiliriz.

Negatif Statü Hakları ile yetişkinlere ve devlete olumsuz bir ödev yüklenmektedir; çocuk hakları açısından dokunulmaması gereken alanı ifade eder.

Çocuğun;

- Yaşam hakkına hâlel gelmemesi (*MADDE 6*);
- Kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin fiziksel istismardan korunması (*MADDE 19, 37, 39*),
- Cinsel istismardan korunması (*MADDE 34*),
- Duygusal ve ekonomik istismardan korunması (*MADDE 19, 32, 39*),
- Ayrımcılığa, kötü muameleyle maruz bırakılmaması (*MADDE 2, 9*),
- Kendi kültüründen yararlanması, kendi dinini yaşaması, kendi dilini konuşması gibi sosyal haklarına müdahalenin önlenmesi (*MADDE 30*),
- Düşüncesini açıklama hürriyeti (*MADDE 13*),
- Dinlenme, boş zamanı değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkının tanınması (*MADDE 31/Fıkra 1*),
- Bunun gibi maddî ve manevî bütünlüğüne yönelik her türlü müdahale ve saldırıdan beri tutulması (*MADDE 36*),

bu kategoriye giren çocuk haklarının yetişkinlere ve devlete yüklediği ödevlerdendir.

Pozitif Statü Hakları ile yetişkinlerin ve devletin çocuk haklarına yönelik eylemli bir duruş sergilemesi talep edilmektedir. Devlet; BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin tümünde çocuk haklarının yaşatılacağı bir ortam oluşturmakla yükümlü kılındığından bu kategori daha çok devletin çocuklar karşısındaki pozisyonuna ilişkindir. Bu bağlamda;

- Sağlık hakkı (*MADDE 24*)
- Eğitim hakkı (*MADDE 28*)
- Çocuğun esenliği için gerekli bakım ve korumanın sağlanması (*MADDE 3/Fıkra 2*)

- BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulanması için devletin gereken her türlü önlemi alması (MADDE 4)
- Çocuğun gelişmesi için çaba gösterilmesi (MADDE 6)
- Çocuğun ruhsal, zihinsel, ahlakî manada kendini geliştirebileceği ortamın sağlanması (MADDE 17)

çocukların, yetişkinlerden ve hususiyle de devletten talep ettiği haklar arasındadır.

Aktif Statü Hakları ise çocukların sesini duyurma ve karar verme sürecinde yer alma hakkını ifade etmektedir.

- Kültürel ve sanatsal yaşama katılımının sağlanması (MADDE 31/Fıkra 2)
- Çocuğun görüşlerinin alınması (MADDE 12)
- Dernek kurma ve barış içinde toplanma hakkı (MADDE 15)

bu kategorideki çocuk haklarına örnektir.

Ülkemizdeki mevzuat ise; başta anayasal boyutu, ardından da medenî hukuk ve ceza hukuku boyutu ile ele alınabilir. Anayasa'mızın 10. maddesine 12 Eylül 2010 referandumu ile eklenen "*Çocuklar ...için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz*" fıkrası ve 41. maddeye eklenen "*Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır*" fıkraları, bunun yanında 61. maddedeki "*Devlet korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır*" hükmü ile toplum içinde güçsüz pozisyonda olan, sömürülmeye ve istismara açık durumda olan "*çocuklar*" lehine pozitif ayrımcılık (*denkleştirici adalet*) ilkesi uygulanmıştır. Ayrıca 58. maddenin ikinci fıkrasında "*Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gereken tedbirleri alır*" hükmünü de çocuk suçluluğunu önlemek için devlete yüklenen bir görev olarak telakki edebiliriz.

Türk Medenî Kanunu bağlamında, çocukları koruyan çeşitli hükümlere kısaca değinmek gerekirse, TMK m. 24 ile hukuka aykırı olarak kişilik hakları istismara uğrayan kimselerin hâkimden saldırıda bulunana karşı korunma talep edebileceği öngörülmüştür. Kişilik hakkının korunması için açılacak davayı kişilik hakları saldırıya uğrayan çocuk veya çocuğa bakma yükümlüsü olan veli veya vasi açabilir. TMK m. 323 ile boşanma ve ayrılık halinde velayeti altında bulunmayan veya çocuk kendisine bırakılmayan tarafa çocuk ile kişisel iletişim kurma hakkı tanınmıştır. Ancak bir sonraki fıkrada “*Kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını birinci fıkrafta öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddî olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir*” denilerek çocuk ile ilişki kurulması sebebiyle çocuğun uğrayabileceği fizikî veya duygusal zararlar engellenmeye çalışılmıştır.

TMK Md. 346’daki “*Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır*” hükmü ve m. 347’deki “*Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir*” hükümleri koruyucu hükümlerdendir. TMK m.327 ile getirilen “*Çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanır*” hükmü ile Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 27’deki “*Taraf Devletler, her çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak yeterli bir hayat seviyesine hakkı olduğunu kabul ederler.*”

Çocuğun gelişmesi için gerekli hayat şartlarının sağlanması sorumluluğu; sahip oldukları imkânlar ve mali güçleri çerçevesinde öncelikle çocuğun ana babasına veya çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere düşer. Taraf Devletler, Taraf Devlet ülkesinde veya başka ülkede bulunsun; ana babası veya çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan diğer kişiler tarafından, çocuğun bakım giderlerinin karşılanmasını sağlamak amacıyla her türlü uygun önlemi alırlar” hükmü, ülkemiz mevzuatında hayata geçirilmiştir. Bunların yanında, çocuğun adının ve soyadının korunması (m.26); çocuğun velayet hakkı (m. 335); çocuğun mallarının korunması (m.360) da çocuklarla ilgili Türk Medeni Kanununda yer alan diğer düzenlemelerdir.

Çocuk haklarının önemi ceza hukuku alanında daha ön plana çıkmaktadır. Zira burada çocuk; hürriyeti tahdit edici bir ceza olan hapis cezasıyla yaptırma

bağlanmış bir suçun faili olabilmekte veya böyle bir suçun mağduru olarak fiziksel, cinsel, duygusal veya ekonomik istismara maruz kalabilmektedir. O halde çocuğun ceza hukuku alanındaki konumu tespit edilmelidir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndaki tanımlarda “Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk; korunma ihtiyacı olan çocuk” ve “Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk, suça sürüklenen çocuk” olarak tanımlanmıştır. Böylece çocukların durumu ile yetişkinlerin durumu arasında farklılık yaratılmak istenmiştir. Kanun; koruyucu ve destekleyici tedbirlerin, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler olduğunu belirtmiştir. 5. maddenin 1. fıkrasına göre;

a) Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

b) Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,

c) Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

d) Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan Maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,

e) Barınma tedbiri, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya, yönelik tedbirdir.

Soruşturma veya kovuşturma aşamasındaki tedbirlerden biri olan tutuklama tedbiri yönünden de kanun bir sınırlama getirmiştir, on beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında “üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren” fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemeyecektir.

Dava zamanaşımı yönünden de çocuklar lehine düzenlemeler mevcuttur. Yetişkinler bakımından 30, 25, 20, 15 ve 8 yıl olarak öngörülen dava zamanaşımı sürelerinin; fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da, on beş yaşını doldurmamış çocuklar için yarısı, on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üçte ikisi uygulanacaktır.

Ayrıca Türk Ceza Kanunu'nun 66. maddesinde, çocuğun üstsoyu veya çocuk üzerinde hüküm ve nüfuzu olan kimseler tarafından çocuğa karşı işlenen suçlarda zamanaşımı süresinin "çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren" başlayacağı düzenlenmiştir. Böylece çocuğa karşı işlenen suçların zamanaşımına uğrayarak cezasız kalması önlenmek istenmiştir.

Türk ceza muhakemesi kurallarına göre kişilerin **yargılama sürecinde** avukat bulundurma zorunluluğu yoktur. Ancak şüpheli veya sanık ya da mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk olması halinde herhangi bir talebi olmasa dahi kendisine re'sen bir avukat tayin edilir. Burada şüpheli ve sanık kavramlarını açıklığa kavuşturmak gerekir. Bunun için önce soruşturma ve kovuşturma evrelerinin tanımı ortaya konmalıdır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 2. maddesine göre soruşturma; kanuna göre yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenildiği tarihten iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi ifade eder.

Hukukumuzda savcılık makamı iddianameyi hazırlar ve mahkemeye sunar, burada iddianame kabul veya iade edilir. İddianamenin kabul edilmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreye de *kovuşturma evresi* denir. İşte soruşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiye "*şüpheli*", kovuşturma evresinde suç şüphesi altında bulunan kişiye de "*sanık*" denir. Hakkında mahkûmiyet hükmü verilen ve hakkındaki bu hüküm kesinleşen kişiye de "*hükümlü*" denir.

Çocukların yargılanması esnasında duruşma kapalı yapılır ve hüküm de kapalı oturumda açıklanır. (CMK m.185) **Çocuk, suçu yetişkinlerle birlikte işlemişse soruşturma ve kovuşturma yetişkinlerden ayrı yürütülür.**

Çocuklara yönelik işlenen suçlarda faile verilecek ceza ağırlaştırılmaktadır. Zira fail, çocuğun kendini savunmadaki mukavemetinin zayıflığından faydalanmakta ve fiili daha kolay gerçekleştirmektedir. Örneğin; TCK m. 82-e, m. 94/2-a, m. 96/2-a, m. 103, m. 109/3-f gibi hükümlerde fail için ağırlaştırılmış cezalar öngörülmüştür.

Suçta sürüklenen çocukların cezalarının infazı da yetişkinliklerden farklılık arz etmektedir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 11. maddesinde '**Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları**'nın tanımı yapılmıştır. Bu kurumlar;

Madde 11-

(1) Çocuk tutukluların ya da çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır.

(2) On iki-on sekiz yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fizikî gelişim durumları göz önüne alınarak bu kurumların ayrı bölümlerinde barındırılırlar.

(3) Bu hükümlüler, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilirler. Kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması hâlinde, kız çocukları kadın kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.

(4) Bu kurumlarda çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulur.

5275 sayılı kanunun 15. maddesinde ise "**Çocuk Eğitim Evleri**" tanımlanmıştır:

Madde 15-

(1) Çocuk eğitim evleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülerek yerine getirildiği tesislerdir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz; kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanır.

(2) Kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve on sekiz yaşını dolduran çocukların, eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından yirmi bir yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına izin verilebilir.

(3) Haklarında tutuklama kararı bulunanlar ile 11 inci madde kapsamına girenler hariç olmak üzere, bu tesislerde bulunan çocuk hükümlüler kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmezler.

Ülkemizde medenî hukuk ve ceza hukuku yönünden çocuğun durumuna kısaca değindikten sonra, çocuğun medyadaki konumuna bakılırsa, pek de iç açıcı bir durumun olmadığı anlaşılabacaktır. Çocuklar; suça sürüklenebilirler veya bir suçun mağduru, zarar göreni olabilirler. Bu süreçte fiziksel ya da psikolojik olarak çöküntüye uğrayan **çocukların** bir de basın yoluyla kişilik haklarına halel gelmesi ne yazık ki, ülkemizde çok sık karşılaşılan olaylardandır. En başta 5187 sayılı Basın Kanunu Md. 21 ile *“Cinsel istismar ya da cinsel suç mağdurlarının ve on sekiz yaşından küçük suç faili ya da mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapmak”* yasaklanmıştır.

Bu kurala ne kadar uyulduğunu! televizyon izleyen her birey az ya da çok bilmektedir. Basının çocuğa bakış açısına bir örnek vermek gerekirse; 2005 yılında tinerci çocuk haberlerinin yoğun olarak basında yer aldığı bir dönemde bir gazetede ki şu başlık dikkati çekmektedir, *“Tarihi Bina Tinerci İşgali Altında”*. Maalesef burada değerli olanın bina, değersiz olanın ise tinerci çocuklar olduğu yansıtılmaktadır. Hâlbuki Çocuk Koruma Kanunu’ndaki **“suça sürüklenen çocuk”** kavramı tam da bunun için getirilmiştir; sadece çocuğun işlediği suçla değil, o suçu işlemeye, nasıl sürüklendiği ile de ilgilenmek gerektiği için...

Dünün çocukları olarak biz yetişkinlere, geleceğin yetişkinleri olacak çocuklarımızın sahip oldukları bütün hakların yaşatıldığı bir dünya sunmak için çırpınmak düşer. Bu hakları tanımak ve tanıtmak bu aslî görevin en önemli unsurudur. Bir hakkın en iyi savunucusu, o hakkı bilen kimse olacağına göre, çocuk haklarını ihlal etme potansiyelini her daim haiz olan biz yetişkinlerle birlikte, çocuklara da kendi haklarının öğretilmesinin gerekliliği muhakkaktır. Hiç bir yetişkinin kurucusu veya üyesi olamayacağı “çocuk dernekleri” ise bu amaca hizmet etmekte önemli bir araç olabilecektir.

Hukuk kuralları yazılı ve ülkenin her yanında aynı metinlerden oluşsa da toplumumuzda bölgeden bölgeye, bazen ilden ile ve çoğu zaman da şehirden-köye, köyden ilçeye değişen bir adalet anlayışı vardır. Şehir ortamında adalete suç olarak yansıyan bazı eylemler bir köyde, kasabada, hatta ilçede sıradan bir durum sayılarak sorun, kişilerin kendi aralarında çözülebilmektedir. Halen kırsal kesimin genelinde törelerin, gelenek, görenek ve adetlerin alanında (yaptırımında) kalan birçok eylem türü olduğunu söyleyebiliriz. Çocuklar ve davranışları söz konusu olduğunda, bu daha çok böyledir.

Araştırmalar hemen her suçun bazı kişiler tarafından ciddi sayıldığını göstermiştir. Farklı toplumlara, farklı gruplara hangi suçun daha ciddi sayılacağı sorulmuş ve genellikle “şiddet suçlarının ciddi olarak görüldüğü” ile ilgili fikir birliğinin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Kişelerin öğrenim düzeyi, cinsiyeti ve üyesi oldukları toplumun yapısına göre suçların ciddiyet değerlendirmesinde farklılıklar görülmüştür. Suç olayındaki fiziksel şiddetin derecesi, mağdurun yaralanma düzeyi ve kaybının büyüklüğü, faille mağdur arasındaki ilişki, ciddiyet derecelemesinde önemli ölçütler olmuştur. Genel olarak mağduru olmayan suçlar diğer suçlardan daha az ciddi olarak derecelendirilmişlerdir (İçli 2007:25).

Değişik üniversitelerin HEGEM üyesi, farklı bilim disiplininden 23 bilim insanıyla Mardin Bilge Köyü Katliamı üzerine saha çalışmaları yapmak üzere Mardin’de bulunuyorduk. Çeşitli çalışmalar yanında Sayın Mardin Valisinin de önerisi ve desteğiyle bir aşiret reisinin evine ziyarete gittik. Bu yemekli ziyarette amaç, sahadaki farklı statüdeki insanlardan yerinde görüş toplamaktı. Yemek öncesi Sayın Vali ve Aşiret Reisi baş köşedeolmak üzere geniş bir odaya hep birlikte oturuldu.

Sayın Vali aşirek Reisine dönerek; “Hocalarımız Bilge Köyü’nde yaşanan şiddet olayı üzerine çalışmalar yapmak üzere buradalar. Bu çevreyi iyi bilen, devleti iyi bilen (Reis, eski bir milletvekili idi) birisi olarak görüşlerinizden yararlanmalarının iyi olacağını düşünüyorum” dedi; sözü ev sahibi yaşlı reise bıraktı.

Reis gayet sakin bir söylem diliyle; “Bu çevrenin sosyal yaşantısına dair kararlar bu odada alınır, aşiret kuralları burada konur. Bana bağlı köyler vardır. Suriye tarafında bizim akraba olan köyler vardır. Biz hep aynı kurallara göre yaşayan insanlarız. Buralarda bir kişinin, yaralandığı ya da öldüğü olaylar çok olur. Genellikle böyle bir durumda biz çevrenin ileri gelenleri olarak meseleyi oturup aramızda konuşur, hallederiz. Bir kişilik sorun yaşandı diye resmiyet gerekmez; Devletin herşeyi bilmesi gerekmez. Ama Bilge Köyü olayında 44 kişi öldürülmüştür; bu bir şiddettir.”

İçlerinde sosyoloji profesörleri de bulunan sayın hocalarımız Reis Bey’in devam eden ilginç konuşmasını bazen birbirinin yüzüne dönüp bakarak ama

hayretle izlediler. Aklıma Dünya Sağlık Örgütü'nün şiddet tanımı geldi; hani, birinin kulağını çeksen ya da birisine biraz sert bakmış olsan, şiddet sayılıyordu ya!

Suç insanlık tarihinde daima, sosyal yaşantının sanki kaçınılmaz bir yanı, zor ve riskli bölgesi olarak durmuştur. Günümüz dünyasında da, 'herkes bir şekilde bir suç olayının faili ya da mağduru olabilir' fikri, çağdaş insan için değişmeyen tehditlerin başında gelmektedir. Bir düşünür; "Herkesin bütün yaptıkları ya da yapmayı tasarladıkları adalet terazisine konup tartılabilseydi, hayatında on defa asılmayı haketmiyecek kadar dürüst çok az kişi bulunurdu" der.

Saldırgan davranışlar, insan toplumları için her zaman önemli bir sorun olmuştur. Freud, saldırganlık içgüdüleri ile cinsiyet içgüdülerini toplumsal kontrol açısından başlıca sorunlar olarak görmüştür. İnsanın büyük bir öfke ve yıkıcılık yeteneği vardır. Bu yüzden nedenlerini anlamak kadar, saldırganlığı nelerin azalttığını bilmenin de yaşamsal bir önemi vardır.

Ailesince cezalandırılan çocuk, evde daha az saldırgan olma eğilimindedir. Ev, cezalandırma tehlikesinin en yüksek olduğu yerdir ve bu nedenle de, ceza tehdidinin engelleyici etkisinin en güçlü olduğu yerdir. Ne var ki, çocuk evden uzak olduğunda, durum oldukça farklıdır. Evde saldırganlığına karşılık şiddetle cezalandırılan bir çocuk dışarıdayken, evinde daha az cezalandırılmış bir çocuktan daha çok saldırgan olma eğilimindedir.

Cezanın kendi başına saldırganlığı kontrol edebileceğini düşünmek yanlıştır. Şiddeti en aza indirmek için, yalnızca dış kontrole güvenmek kesinlikle olanaksızdır ve zaten davranışları o derece sıkı kontrol eden bir toplum da istemeyiz. Dolayısıyla, aşırı toplumsal kontrol yerine, insanlar cezalandırılma tehdidi altında olup olmamalarına bakılmaksızın, kendi saldırgan davranışlarını denetim altına alabilmeyi öğrenmelidirler(Fredman, 1993; 266, 267).

Aslında belki hepimiz çocukken, "kanunun suç saydığı" bir çok eylemi defalarca yapmışızdır. Çocuğa toplumun gösterdiği tolerans boyutu ve çocuk eylemlerinin büyük zararları içermemesi, çoğu zaman yasal boyuta olan ihtiyacı azaltmıştır. Çocuk eylemlerinde, oyun ya da macera duygusu suç işleme fikrinin önündedir. Ancak yetişkin suçluluğunun temelleri de çoğu zaman bu masumane dönemde atılmıştır. Gelişim döneminde çocukların, normaldışı (disiplin kurallarına / kanuna ihtilaf teşkil eden) davranışlarının çoğalarak

tekrarı ve giderek zarar vericiliğın artması, suçlu kişilik yapısının oluşmasına yol açan bir sürece dönüşebilir.

Çocuk suçluluğu, çocuk eğitim sürecinden, çocuğun aile ortamından, çocuğun yaşadığı çevre ve olaylardan asla apayrı bir olgu değildir. Rahip Santaro cinayetinin 15 yaşındaki failinin ilk duruşmasında gelişen doğal bir olay, aslında konu ile ilgili tarihi bir kesittir. Özetle; duruşmanın daha ilk dakikalarında mahkeme heyeti yerini almış ve faile yönelik sorgulama başlamışken, failin mahkeme salonunda bulunan babası, oturduğu koltuktan birden ayağa fırlayarak mahkeme başkanına şöyle seslenmişti;

“Sayın Başkan; bu mahkeme heyeti lütfen orada duran şu küçük çocuğu değil, fakat onun burada oturan annesini ve ayakta karşınızda duran babasını; yani beni yargılasın. Çünkü, o gördüğünüz gibi daha çocuk; asıl suçlu olan bizleriz.”

Eğer yıkıcı duygular, insanın kötüye olan eğilimlerinde bir aşırılık olarak kendini gösteriyorsa, yapılacak şey; yapıcı hale gelinceye kadar beynin eğitilerek ilk durumunun tam tersini oluşturmaya çalışmaktır. Tutkunun yerine tatminlik duygusu, kırgınlık yerine sakinlik duygusu, nefretin yerine şefkat duygusu gibi(Goleman,2005:28).

II. BÖLÜM

TÜRKİYE İÇİN BÖLGELERE VE İLLERE GÖRE ŞİDDET/SUÇ VE SOSYAL RİSK HARİTASI

RİSK

Bir halk deyişinin risk kavramına yaklaşımı; “Riske girmeyenler, riske girenlerden arta kalanlarla yetinmek zorundadırlar” şeklinde olsa da, bizim burada terimi ele aldığımız boyut bu ifadenin tam tersidir. Atasözündeki risk, cesaret, girişkenlik anlamındadır ve istenen bir şeydir. Oysa bu eserde sıkça kullanılan “risk” ya da “sosyal risk” ise, kaçınılması doğru olan, olmaması gereken, zarar getirebilecek olan ve tehditler tehlikeler içeren durumlardır.

“Risk” sözcüğünün anlamı TDK Sözlüğünde; “zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilmektedir. İnsanlar bazı zamanlarda/durumlarda, geçmiş deneyimlerinden, bilgi ve becerilerinden, günlük yaşantının sunduğu ipuçlarından hareketle, gelecekle ilgili tehdit ve tehlikeleri öngörme ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyaç ise, riskin ne olduğunu düşündürür, risk çalışmalarına sürükler.

Risk terimi, belirli bir tehlikeyle bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların meydana gelme olasılığını ifade eder. Hiçbir risk tanımı, kavramın anlamının ve kullanımının her yönünü kapsayamaz. Ayrıca terimin kullanımı sürekli olarak değiştiği için, terimin belirli bir toplum ve belirli bir bağlam çerçevesinde değerlendirilmesi gereklidir. Toplum ve toplumun geleceği konusunda, belirli bir dönemde geçerli olan fikirler ve değer yargıları, riskin algılanış biçimini etkiler. Şimdi ve gelecek arasındaki ilişki toplumun kendisi hakkında günümüzde sahip olduğu fikre bağlıdır. İnsanı korkutan şey gelecek olunca, risk karşısında verilen tepki olumsuz sonuçların ortaya çıkma olasılığını yoğunlaştıracaktır. Sonuç olarak riskin anlamını, toplumun kendisinin, değişimle nasıl baş etme konusundaki yeteneğini nasıl gördüğü belirleyecektir(Furedi 2001:19,44).

İnsanoğlu içine atıldığı bu dünyadaki hayat serüveninde hep içinde yaşadığı doğayı ve onun olaylarını kontrolü altında tutmaya çalışmıştır. Bu, özellikle güvenlik ihtiyacının yarattığı bir duygunun davranışa yansımasıdır. İnsanlar bir yandan geleceğin belirsizliklerinden, tehlikelerinden, tehditlerinden korkarken, bir yandan da geleceğin içine doğru ilerlemek, o yoldaki olayları şekillendirmeye çalışmak zorundadır.

İnsanı ileriye taşıyan yollar çeşitli olabilmektedir. İşte bu çeşitli yollar içinden tercihimizi yaparken, kimi durumlarda bilerek kimi de bilmeyerek bazı tehlikeleri göze alırız. Çünkü o yolun bizi bazı kazançlara ulaştıracağına inanırız. İşte bu duruma günlük dilde; “riske girmek, risk almak” diyoruz.

Bazı kültürler, bazı deyişler riske girmeyi özellikle özendirir. Örneğin;

“Eğer gittiğiniz bir yolda taşlar, dikenler, inişler yokuşlar bulunmuyorsa, o yol muhtemelen sizi hiçbir yere götürmüyordur.”

“Riske girmeyenler, riske girenlerden geriye arta kalanlarla yetinmek zorundadır” sözlerinde olduğu gibi.

Aksine tedbirli, temkinli olmayı öne çıkartan yaklaşımlar da vardır.

“Allah’a güven ama barutunu da kuru tutmaya bak.”

“Gündüzün şerri, gecenin hayrından daha iyidir” gibi.

Toplumu yönetme ve yönlendirme görevi olanların, diğer insanlar adına bazı kararlar vermeleri gerekebilir. İşte böyle durumlarda, yarınlarda insanları bekleyen tehlikeleri ön görmek ve ona göre tedbirler almak birilerinin asıl işi olabilmektedir. Risk üzerine kafa yorma, çalışma zorunluluğu işte burada başlamaktadır.

Riskler geçmişten günümüze değişik özellikler ve anlamlar taşımıştır. Risk kavramı değişken anlamlar taşıyabildiği gibi, bir dönem risk sayılan hususlar sonradan risk olmaktan çıkabilmektedir.

Risk kaynağı; başka insanlar, doğal olaylar, coğrafi –çevresel- şartlar olabilir. Diğer yandan bir yerde/zamanda aynı tür risk, farklı insanları farklı şekillerde etkileyebilir.

Biz bu eserde, doğanın getirdiği tehdit ve tehlikeleri değil, insanın insana yaptığı, yapabileceği zararları konu aldık. Yani bu eserde ana temalarımız

daha çok; “şiddet”, “suç”, “ihmal”, “istismar” gibi faktörlerden oluşmaktadır. Sosyal hayatta bazen değişik faktörler risk oluşturmada birbirini tetikleyebilir, birleştikleri zaman yeni riskler doğurabilirler.

SOSYAL RİSK

Sosyal risk; “toplum hayatı içinde olmaktan kaynaklanan zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilebilir. Yani evinizde otururken tutucu ipi incelmış tablonun yaslandığınız duvardan kafanıza düşme ihtimali bir risk olsa da, sosyal risk değildir. Oysa, işinize kestirme yoldan yetişmeye çalışırken, girdiğiniz belirsiz ara sokakta kavga eden çocukları ayırmaya çalışırken yaralanma tehlikesi, bir sosyal risktir.

Sosyolojik anlamda temel risk olgularından bazıları;

- Aile düzeni ve konumu,
- Yerleşim/kentsel sorunlar, Ulaşım,
- Sağlıktan, Eğitimden yararlanma,
- Temel güvenlik/Şiddet, terör,
- Yoksulluk,
- Göç,
- İşsizlik... vd.

Modernleşme, bireyi her gün ucu açık birçok riskle yüz yüze bırakmaktadır. Yaşadığımız dünya; içtiğimiz sudan, trafik kazalarına ya da kullandığımız ilaçlara, yediğimiz sebze ve meyvelerde kullanılan tarım ilaçlarına, AIDS ve kanser riskine, çevresel ve doğal afetlere, hırsızlık, şiddet, terör ya da birinin beline sardığı bombanın kurbanı olabilmeye kadar kendimizin kontrol edemeyeceği risklerle yaşamamızı kaçınılmaz kılmaktadır. Bugün küreselleşme ile birlikte risk de küresel hale dönüşmüştür. Bireyler çok çeşitli ve çok etkin teknolojik araçlarla bir yandan sınırsız bilgiye ulaşabilmenin tadını çıkarırken, diğer yandan değişik biçimlerde riskli olan alanların bilincine vararak tarifsiz bir suç korkuyla yaşamlarını sürdürür olmuşlardır. Sosyal refah devleti bazı işlevlerini yitirdi denilse de bugün devlet, riskli alanlarda suç korkusuyla yaşayan her bireye gerekli destekleri vermek zorundadır.

SOSYAL RİSK HARİTASI

Sosyal risk haritası kavramı, belli bir kurumun ya da yerleşim yerinin, insan / toplum odaklı olmak üzere tehlike ve tehditler yönünden analizini anlatır. Sosyal risk belirleme çalışmaları, birden çok değişken üzerinden, objektif araştırmalar sonucu elde edilen verilerin bilimsel yöntemlerle analiz edilmesi ve sonuçların raporlaştırılması ve toplumun bilgisine sunulması esasına dayanır.

Sosyal risk haritası oluşturma anlayışının, ülkemizde uzun bir geçmişi ve yaygınlığı olduğunu söyleyemeyiz. Zira ülkemizde, birçok bakanlık ve bağlı kurum / kuruluşların strateji eylem planları oluşturma ve geliştirme uygulamalarına ancak iki binli yıllarda başlanabilmektedir.

Oysa bir kurumun strateji planını geliştirmeden önce, kurumunun ve sosyal çevresinin durum analizini içeren sosyal risk haritalarına önemle ihtiyaç vardır. Bir yerde strateji planlarının/sosyal projelerin eğer işe yaramaları isteniyorsa, mutlaka yerelin ihtiyaçlarına, sosyo-kültürel yapısına ve gelecekteki risklere göre hareket edilmeli; planlar, yani tüm programlar sosyal risklere göre yapılmalıdır. Özellikle giderek karmaşılaşan toplumsal yaşantılar ve sosyal hayatın getirdiği yeni sorunlar sosyal risk haritası oluşturma çalışmalarının önemini ve değerini daha da arttırmıştır.

Ülkemizde risk haritası kavramı, daha çok çevreyle ilgili alanlar için anlaşılmış ve kabul görmüştür. Hava ve yol durum özelliklerine işaret eden uyarı haritaları, depremle ilgili öngörüler içeren analiz çalışmaları bu yönde en çok kullanılanlardır.

Artık bir sosyal haritalama işini, sosyal risk belirleme anlayışını, sosyal hayatın daha güvenli oluşu adına devletin ve onun sosyal kurumlarının kültürüne sokmak zorunlu hale gelmiştir. Yeni nesillerin sağlıklı yetiştirilebilmesi açısından özellikle, aile odaklı, okul odaklı, kurum odaklı, sosyal çevre odaklı çalışmaların yaygınlaşmasına ihtiyaç vardır. Bu olgular, çocuklarla ilgili, kadınlarla ilgili, engellilerle ilgili, yaşlılarla ilgili sorunlar açısından birbiriyle çok bağlantılıdır. Özellikle çocukların suça sürüklenebilmesi veya suç mağduru olabilmesi hayatın en ciddi risklerinden olup böyle ciddi bir alanda bütün sorumluluk yetişkinlerin ve onların sosyal devletidir.

Gelecekle ilgili gizli tehditler, bazen bugünün sosyo-kültürel yaşantısı içinde saklı olabilmektedir. Örneğin, sosyal yaşamın, olgu ve olaylarının çok kısa zaman dilimlerinde beklenmedik bir hızla değişebildiği bugünün dünyasında, çocuk eğitim yöntemlerinin, yeni ihtiyaçlara göre revize edilememesi ciddi bir risk kaynağıdır. Bir yandan öğrenci merkezli eğitim, diğer yandan demokrasi kültürü ve buna bağlı özgürlükler, eğitim sisteminin temel değerleri haline getirilirken öte yanda geçmiş asırlardan gelen klasik çocuk disiplin yöntemlerinin kullanılmasında ısrar edilmesi çelişkiler yaratabilir.

Otoriteye, güce, korkutmaya dayalı disiplin anlayışı, aileden okula kadar her alanda şiddet ve nefret kültürünü besleyip meşrulaştırır. Hayatında şiddete maruz kalan her birey bir ölçüde nefret üretir ve zamanla bu nefreti, kendisine şiddet uygulayana ya da başkalarına karşı yeni bir şiddet eylemine dönüştürebilir. Sarmal bir yapı arz eden bu olgu, zamanla “şiddet şiddeti doğurur” tarihi gerçeğine uygun olarak toplumun kültürüne dâhil olur ve onun enerjisini tüketir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında asıl üzücü olan durum, şiddetin ve mağduriyetin önemli ölçüde ailede yaşanıyor olmasıdır. Örneğin, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün 2001 Aile Raporu’nda ciddi yaralama ve öldürme vakalarının %20-50’sinin ailede olduğu belirlenmiştir. Cinayete kurban giden kadınların %40’ı kocaları tarafından öldürülmüştür. Cinayete kurban giden erkelerin eşleri tarafından öldürülmesi ise %10’luk bir orandadır ki, bunun %7’si kadının kendisini müdafaasında yaşanmıştır. Diğer bir tespit de, şiddete maruz kalan kadınların %37’sinin, kendi çocuklarına şiddet göstermiş olmalarıdır.

Bütün toplumlarda kişilik gelişiminin ilk yıllarının anne babanın gözetiminde geçtiği, çocukların sosyalleşmesine öncelikle ailenin damgasını vurduğu bir gerçektir. Başka bir gerçek, annelerin çocuk eğitimini kendi ailelerinden gördüğü tarz ve biçimlerde kurgulamalarıdır. Bu durum ise o toplumda var olan bir şiddet kültürünün doğal yollarla kendini tekrarlaması anlamına gelir.

Suç konusunda yapılan her çalışma, çocuk suçluluğuyla şiddet arasında kaçınılmaz bir bağ olduğunu gösteriyor. Bu da bizi öncelikle aile kurumuna bakmaya zorluyor. Çünkü insanlık tarihinin her döneminde, çocukla ilgili en temel kurumun aile olduğu hususunda ciddi bir görüş birliği hâkimdir. Bu

açından belli ki aile kurumunda olup bitenler sadece çocuğun kişilik yapısını belirlemekle kalmayacak, yanındaki toplumların sosyal karakterini de etkileyecek hatta tayin edecektir.

Ailede ve okulda disiplini sağlamak amacıyla takınılan otoriter tutum, çoğunlukla rasyonel temelden yoksun olduğu için, disiplin sağlayıcı ve kişilik geliştirici olmaktan çok kişiliğin pozitif yönlerini yok edici sonuçlar doğurur. Bireyin düşünme, sorgulama ve üretme becerilerini köreltir. Otoriterlik, korkuyu esas alır ve gücün kötüye kullanılması potansiyelini içerir. Korkunun olduğu yerde sevgi, şefkat, akıl, adalet ve özgürlük kaybolur. Korku, nefreti besler. Ailede veya okulda uygulanan her cezalandırma eylemi nefret duygusunu kamçılar. Otoriterliğin yarattığı korku ya bireyi silikleştirir ya da isyana zorlar. Her iki sonuç da birey ve toplum için felakettir (Özpolat, 2009; 193-194).

Ailenin, okulun çocuklarla ilgili yaptığı her yanlış, o bireyin ve sosyal çevresinin risk altına sokulması demektir. Bugün dünya gerçekten de “küçük bir köy” haline geldi. Bugün, size en uzak bir devletin herhangi bir ailesinde ya da okulunda ihmale, istismara uğrayan, şiddet gören, ruhsal dengesizliğe itilen bir çocuk, yarın şahsınız, aileniz ve dostlarınız için ciddi risk kaynağı olabilir. Ülkemiz için bunu en dramatik biçimde anlatan 2015-2016 yılları içinde onlarca kişinin hayatına mal olan Kızılay-Ulus canlı bomba eylemleridir.

BÖLGELERE VE İLLERE GÖRE SUÇ VE SOSYAL RİSK HARİTASI

Bu bölümde, “10 ayrı faktör” üzerinden bölgelerin/illerin suç oranları ve sosyal risk düzeyleri analizinden hareketle genel bir sosyal risk haritası modeli ortaya konmuş; çalışmada TÜİK 12 bölge sistemi esas alınmıştır.

Haritalamaya esas “on ana faktör” sırasıyla şöyledir:

- 1- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; toplam suç olaylarının nüfusa oranı.
- 2- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; yıllara göre toplam olaylardaki artış oranları.
- 3- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; faili meçhul olay, toplam olay oranları.
- 4- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; yıllara göre faili meçhul olay artış yüzdeleri.
- 5- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; erkek faillerin, erkek nüfusa oranı.
- 6- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; çocuk mağdur oranları.
- 7- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; yıllara göre kadın mağdur oranları.
- 8- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar.
- 9- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; çocuk fail, yetişkin fail oranı.
- 10- İller, bölgeler ve ülke düzeyinde; uyuşturucu suçluluğu.

Çalışmada nüfus yönünden TÜİK, öğrenci sayısal verileri yönünden MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı ve Adalet verileri yönünden Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü istatistiklerinden yararlanılmıştır.

Çalışmanın evreni elde edilebilen verilerle sınırlı tutulmuş, faktörlerin bu şekilde belirlenmesinde, diğer hususlar yanında ülkemizde kullanıma açık istatistiki veri tabanlarının bulunmayışı önemli ölçüde belirleyici olmuştur.

Bu bölümde önce her faktör 12 bölge sistemi üzerinden istatistiki analizler içeren tablolarla sunulmuş; sayısal veriler, oranlamalar illere, bölgelere ve Türkiye geneline göre ortaya konmuştur. Bölümün sonunda ise 10 faktör ortalaması üzerinden bölgelerin sosyal risk haritası oluşturulmuştur.

TÜRKİYE'DE BÖLGE VE İLLERE GÖRE TOPLAM OLAYLARIN NÜFUSA ORANI

İSTANBUL BÖLGESİ TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
1	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
	İstanbul	651.635	11.312.510	5,76	38
	BÖLGE	651.635	11.312.510	5,76	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

1927 sayımına göre 806 bin 863 kişi olarak açıklanan İstanbul'un nüfusu, 2016'da 14 milyon 840 bin 652 kişiye ulaşarak barındırdığı insan sayısı yönünden 130 ülkeyi geride bırakmıştır.

İstanbul nüfus büyüklüğü nedeniyle TÜİK sistemine göre bir bölge sayılmaktadır. Bu ilde/bölgede sadece 2014 yılında meydana gelen olay sayısı 651,635'tir. Bu nüfusa oranlandığında ortaya çıkan sonuç şudur ki, sadece bir yılda 100 kişi başına düşen suç olayı sayısı 6'dır.

Bu sayı adalete yansındır. Küçük gasp ve hırsızlıkların, hakaret, yaralama gibi olayların daha fazlası yargıya yansımamaktadır. Bu yönde yapılan araştırmalarda, vatandaşlar genellikle şu ifadeleri kullanmışlardır;

"Daha önce de çocuğumun telefonunu çaldılar /gasp ettiler; ama karakollarda bir sürü uğraştık bir sonuç alamadık. Uğraştığımız yanıma kar olarak kaldı."

"Burası İstanbul, her çeşit iş başınıza gelir. Adamı, sövdü, hakaret etti diye karakola verirsin, kimsenin bir şey diyeceği olmaz; dahası yarın başına daha büyük bela açar."

“Evimize daha önce de hırsız girdi, şikayette bulunduk ama bir sonuç çıkmadı.”

“Taciz edildim diye şikayette bulundum; bana, *sen kızsın, kendini iyi taşıyacaksın, gece dışarıda dolaşmayacaksın* diye nasihatte bulundular, dahası azarladılar. Bu şehirde kız olmak/kadın olmak zor. Tacizi de küfrü de sinene çekecek, yoluna, yaşamana devam edeceksin.”

İstanbul toplam olay oranı yönünden diğer illere göre, altıncı risk düzeyindedir. Bu oran Türkiye ortalamasının üzerindedir. İstanbul’da toplam olay oranının yüksekliğinde bir etmen, günlük nüfus artışının, yani günübirlik gelip geçen insan sayısının fazla olması sayılabilir.

BATI MARMARA BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Edirne	24.409	342.602	7,12	7
2	Tekirdağ	45.057	727.250	6,20	19
3	Çanakkale	25.125	436.384	5,76	37
4	Balıkesir	56.503	999.915	5,65	40
5	Kırklareli	16.220	293.215	5,53	42
	BÖLGE	167.314	2.799.366	5,98	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

BatıMarmaraBölgesisuçolaylarınınenfazlaorandayaşandığıbölgelerimizden birisidir. Özellikle Edirne bu yönden risk düzeyi en yüksek sekiz ilden birisidir. Tekirdağ da risk düzeyi en yüksek 20 il içerisinde bulunmaktadır.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Düzce	19.217	282.965	6,79	9
2	Eskişehir	45.620	676.944	6,74	10
3	Bilecik	10.813	172.769	6,26	16
4	Bolu	14.395	235.043	6,12	21
5	Yalova	11.118	184.865	6,01	27
6	Bursa	131.459	2.214.012	5,94	28
7	Sakarya	42.638	738.850	5,77	36
8	Kocaeli	68.600	1.339.527	5,12	53
	BÖLGE	343.860	5.844.975	5,88	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Doğu Marmara Bölgesinde Eskişehir, Düzce ve Bilecek suç oranları çok yüksek düzeyde bulunan illerdir. Bu üç ile yakın durumda olan il ise Bolu'dur. Bolu'yu yüksek suç oranı yönünden Yalova ve Bursa izlemektedir.

EGE BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Muğla	58.885	736.245	8,00	3
2	Aydın	61.291	854.853	7,17	6
3	Uşak	17.237	285.092	6,05	24
4	Denizli	46.828	788.249	5,94	29
5	İzmir	198.343	3.381.832	5,86	32
6	Manisa	61.593	1.102.982	5,58	41
7	Afyon	29.598	555.636	5,33	47
8	Kütahya	21.795	473.895	4,60	70
	BÖLGE	495.570	8.178.784	6,06	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Ege Bölgesi toplam olay ortalaması yönünden risk düzeyi yüksek yörelerden birisidir. Özellikle Muğla ve Aydın suç olayları yönünden risk düzeyi en yüksek ilk sekiz il arasındadır. Bu bölgede suç oranı Türkiye ortalamasının altındaki tek il, Kütahya'dır.

AKDENİZ BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Antalya	147.465	1.753.459	8,41	2
2	Mersin	89.467	1.337.842	6,69	11
3	Osmaniye	23.903	374.891	6,38	13
4	Isparta	21.780	342.617	6,36	15
5	Adana	102.040	1.642.187	6,21	18
6	Hatay	67.589	1.109.863	6,09	23
7	Burdur	12.555	213.235	5,89	30
8	K.Maraş	35.112	786.070	4,47	73
	BÖLGE	499.911	7.560.164	6,61	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Akdeniz Bölgesinde Antalya, Mersin, Osmaniye ve Isparta illerinin risk düzeyi Türkiye'nin en sıkıntılı illeri arasındadır. Bunları Adana ve Hatay az farkla izlemektedir.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Karabük	12.379	194.433	6,37	14
2	Bartın	8.681	157.599	5,51	43
3	Sinop	9.078	170.565	5,32	48
4	Amasya	13.791	263.170	5,24	49
5	Samsun	51.788	1.017.980	5,09	54
6	Zonguldak	24.961	490.420	5,09	55
7	Tokat	24.191	478.742	5,05	58
8	Çankırı	7.280	152.082	4,79	66
9	Çorum	20.085	426.730	4,71	68
10	Kastamonu	14.196	309.560	4,59	71
	BÖLGE	186.430	3.661.281	5,09	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Batı Karadeniz genel tablo olarak risk düzeyi genel ortalamanın altında bulunan bölgelerden biridir. Bu bölgede açık ara farkla en sıkıntılı il Karabük'tür. Karabük sadece bölge için değil ülke genelinde de risk düzeyi en yüksek ilk 15 il arasındadır.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+ NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Giresun	18.679	358.705	5,21	50
2	Ordu	29.585	587.973	5,03	59
3	Artvin	6.983	141.773	4,93	62
4	Rize	13.111	269.317	4,87	64
5	Trabzon	25.073	621.588	4,03	78
6	Gümüşhane	4.686	120.155	3,90	80
	BÖLGE	98.117	2.099.511	4,67	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Türkiye’de genel suç ortalaması en düşük bölge Doğu Karadeniz bölgesidir. Bu bölgenin bütün illeri Türkiye suç ortalaması genelinin altındadır. Bu durum ülkemizde yaygın olan algının/kanaatin tersi bir tablo arz etmektedir. Özellikle Rahip Santaro Cinayeti ardından tüm dünya ve ülke medyasınca suç şehri olarak ilan edilen Trabzon ilinin en düşük risk grubunda olması anlamlıdır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Karaman	14.268	188.412	7,57	4
2	Ankara	251.877	4.119.341	6,11	22
3	Konya	97.209	1.615.312	6,02	25
	BÖLGE	363.354	5.923.065	6,13	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Batı Anadolu Bölgesini oluşturan Ankara, Konya ve karaman illeri genel suç olayları yönünden Türkiye ortalamasının üzerindedir. Özellikle Karaman Türkiye genelinde risk düzeyi en yüksek 4 ilden birisidir.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Nevşehir	14.154	226.374	6,25	17
2	Kırıkkale	12.895	220.892	5,84	33
3	Kayseri	57.715	1.006.561	5,73	39
4	Niğde	14.257	262.247	5,44	44
5	Aksaray	15.733	290.321	5,42	45
6	Sivas	25.400	492.885	5,15	51
7	Kırşehir	9.160	180.810	5,07	56
8	Yozgat	16.165	341.831	4,73	67
	BÖLGE	165.479	3.021.921	5,48	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Orta Anadolu Bölgesi suç ortalaması orta düzeyde bir yerdedir.. Bu bölgenin en sıkıntılı ili ise Nevşehir ve risk düzeyi en düşük ili Yozgat'tır.'dir.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Tunceli	5.369	74.580	7,20	5
2	Hakkari	11.458	190.526	6,01	26
3	Elazığ	25.618	443.963	5,77	35
4	Bingöl	9.898	196.177	5,05	57
5	Malatya	29.863	594.944	5,02	60
6	Bitlis	9.829	225.741	4,35	76
7	Van	27.821	708.650	3,93	79
8	Muş	9.912	267.835	3,70	81
	BÖLGE	129.768	2.702.416	4,80	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Ortadoğu Anadolu Bölgesi illerinden suç düzeyi en yüksek olan Tunceli'dir. Hakkari ve Elazığ illeri toplam suçlarda Türkiye ortalamasının üzerinde Bingöl, Malatya, Bitlis, Van ve Muş ise altındadır. Bu bölgede toplam olayların Türkiye ortalamasının altında olmasında adaletle olan talebin azlığı etkili bir faktör olarak akla gelmektedir.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Iğdır	9.317	134.876	6,91	8
2	Ardahan	5.125	78.862	6,50	12
3	Erzincan	9.742	181.540	5,37	46
4	Kars	11.049	215.238	5,13	52
5	Erzurum	26.137	565.326	4,62	69
6	Ağrı	16.022	354.196	4,52	72
7	Bayburt	2.800	63.682	4,40	75
	BÖLGE	80.192	1.593.720	5,03	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Iğdır ve Ardahan Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinin suç olayları ortalaması en yüksek illeridir. Iğdır 81 il arasında risk düzeyi en yüksek sekiz ilden birisidir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
TOPLAM OLAY SAYILARININ 15+NÜFUSA ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	CBS OLAY	15+NÜFUS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Kilis	10.397	93.701	11,10	1
2	Gaziantep	80.000	1.294.490	6,18	20
3	Batman	21.351	364.551	5,86	31
4	Şırnak	17.684	304.004	5,82	34
5	Siirt	10.340	206.662	5,00	61
6	Şanlıurfa	55.552	1.138.724	4,88	63
7	Diyarbakır	53.221	1.103.422	4,82	65
8	Mardin	23.103	523.962	4,41	74
9	Adıyaman	17.455	431.032	4,05	77
	BÖLGE	289.103	5.460.548	5,29	
	TÜRKİYE	3.470.733	60.158.261	5,77	

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Kilis ve Gaziantep toplam suç olayları en yüksek illerdir. Dahası Kilis 2014 verilerine göre suç ortalaması açık ara en yüksek olan ildir. Bunun belki en önemli nedeni Suriye'den ülkemize doğru yaşanan aşırı göç akınıdır.

BÖLGE VE İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY YÜZDE ARTIŞLARI (2008-2014)

İSTANBUL BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
1	İL	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
	İstanbul	552.622	651.635	17,92	68
	BÖLGE	552.622	651.635	17,92	
	TÜRKİYE	2.698.789	3.470.733	28,60	

İstanbul, Türkiye’de her yıl yaşanan toplam olayların yaklaşık beşte birinin meydana geldiği il olma özelliğini taşır. Bu durum elbette barındırdığı nüfusun fazla oluşu ile ilgilidir. Oysa, toplam olay sayısının il nüfuslarıyla oranlamasından ortaya çıkan tablo daha farklı bir durum arz eder. Toplam olay çokluğu, illerin nüfuslarıyla oranlanarak ele alındığında İstanbul en çok olay yaşanan iller tablosunun 68. sırasında yer alır.

BATI MARMARA BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Tekirdağ	29.321	45.057	53,67	19
2	Edirne	17.482	24.409	39,62	30
3	Çanakkale	18.232	25.125	37,81	33
4	Kırklareli	11.794	16.220	37,53	34
5	Balıkesir	43.671	56.503	29,38	48
	BÖLGE	120.500	167.314	38,85	
	TÜRKİYE	2.698.789	3.470.733	28,60	

İstanbul’un, özellikle medya üzerinden yaratılan algı etkisiyle suç oranı yüksek bir şehir olduğu düşünülür. Oysa tablodan da anlaşılacağı üzere, çevresindeki bütün iller toplam suç olaylarındaki artış yönünden İstanbul’dan daha fazla sıkıntılı olup, beş ilin toplam olay artış ortalaması da Türkiye ortalamasının üzerindedir.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Yalova	6.682	11.118	66,39	14
2	Eskişehir	28.344	45.620	60,95	15
3	Sakarya	27.760	42.638	53,60	20
4	Bursa	89.277	131.459	47,25	24
5	Düzce	13.218	19.217	45,39	26
6	Kocaeli	49.330	68.600	39,06	31
7	Bilecik	8.325	10.813	29,89	47
8	Bolu	11.613	14.395	23,96	61
BÖLGE		234.549	343.860	46,60	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Doğu Marmara Bölgesi toplam suç olayları artışı yönünden Türkiye ortalamasından %18 daha fazla bir artış yüzdesine sahiptir. Bu oran İstanbul ve Batı Marmara Bölgesi suç artış oranının üzerinde, çok üzerinde olup, ciddi sosyal riskler taşımaktadır.

EGE BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Muğla	43.314	58.885	35,95	39
2	Aydın	45.406	61.291	34,98	41
3	Afyon	23.244	29.598	27,34	55
4	Manisa	49.402	61.593	24,68	59
5	Uşak	14.209	17.237	21,31	65
6	Denizli	39.375	46.828	18,93	67
7	Kütahya	18.840	21.795	15,68	69
8	İzmir	191.430	198.343	3,61	81
BÖLGE		425.220	495.570	16,54	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Ege Bölgesinde 2008-2014 dönemi toplam olay artışları Muğla ve Aydın illerinde Türkiye ortalaması üzerinde gerçekleşmiştir. Bölgede toplam suç olaylarındaki artışın en az olduğu il İzmir'dir.

AKDENİZ BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Hatay	37.214	67.589	81,62	6
2	Osmaniye	14.338	23.903	66,71	13
3	Isparta	14.151	21.780	53,91	18
4	Mersin	64.732	89.467	38,21	32
5	Adana	77.026	102.040	32,47	44
6	K.Maraş	28.347	35.112	23,86	62
7	Antalya	119.069	147.465	23,85	63
8	Burdur	10.884	12.555	15,35	70
BÖLGE		365.761	499.911	36,68	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Akdeniz Bölgesinde Hatay ili toplam olay artışında Türkiye ortalamasının üç katına varan bir yüzdeye sahiptir. Yine Osmaniye ve Isparta illeri toplam olay artışı yönünden Türkiye genelinin iki katından fazla bir artış oranına sahip illerdir.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Amasya	9.140	13.791	50,89	21
2	Karabük	8.538	12.379	44,99	27
3	Tokat	18.329	24.191	31,98	45
4	Sinop	7.040	9.078	28,95	50
5	Zonguldak	19.645	24.961	27,06	56
6	Çorum	15.990	20.085	25,61	57
7	Bartın	6.922	8.681	25,41	58
8	Samsun	41.588	51.788	24,53	60
9	Çankırı	6.360	7.280	14,47	71
10	Kastamonu	12.963	14.196	9,51	78
BÖLGE		146.515	186.430	27,24	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Batı Karadeniz Bölgesinde, Amasya, Karabük ve Tokat toplam olay artışları yönünden Türkiye ortalamasının üzerinde bir artış yüzdesine sahiptir. Bölge geneli ise toplam olay artışlarında Türkiye ortalaması düzeyindedir.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Ordu	21.520	29.585	37,48	35
2	Giresun	13.758	18.679	35,77	40
3	Artvin	5.192	6.983	34,50	42
4	Rize	10.281	13.111	27,53	53
5	Gümüşhane	4.106	4.686	14,13	72
6	Trabzon	22.493	25.073	11,47	74
BÖLGE		77.350	98.117	26,85	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Doğu Karadeniz Bölgesinde Ordu, Giresun ve Artvin illerindeki toplam olay artış yüzdesi Türkiye ortalaması üzerinde olup, bölge genel artış yüzdesi ise Türkiye ortalamasına yakın düzeyindedir.

BATI ANADOLU BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Karaman	8.314	14.268	71,61	10
2	Konya	65.237	97.209	49,01	23
3	Ankara	237.048	251.877	6,26	79
BÖLGE		310.599	363.354	16,98	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Batı Anadolu Bölgesinde Karaman toplam olay artışı yönünden Türkiye ortalamasının 2.5 katı fazla bir yüzdeye sahiptir. Hem bölge ve hem de Türkiye ortalaması üzerinde sosyal risk düzeyi yüksek iller Karaman ve Konya'dır. Bu bölgede toplam olay artışı yönünden Türkiye ortalamasının altında kalan il Ankara'dır.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS OLAY 2008	CBS OLAY 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Aksaray	9.186	15.733	71,27	11
2	Kayseri	38.646	57.715	49,34	22
3	Nevşehir	10.364	14.154	36,57	36
4	Niğde	10.879	14.257	31,05	46
5	Yozgat	12.506	16.165	29,26	49
6	Kırşehir	7.192	9.160	27,36	54
7	Kırıkkale	11.433	12.895	12,79	73
8	Sivas	24.024	25.400	5,73	80
BÖLGE		124.230	165.479	33,20	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Orta Anadolu Bölgesinde özellikle Aksaray ilinde yaşanan toplam olay artışı Türkiye ortalamasının yaklaşık 2.5 katı oranındadır.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS DOSYA 2008	CBS DOSYA 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Hakkari	5.865	11.458	95,36	4
2	Bingöl	5.189	9.898	90,75	5
3	Tunceli	3.207	5.369	67,42	12
4	Bitlis	6.795	9.829	44,65	28
5	Van	20.458	27.821	35,99	38
6	Elazığ	19.166	25.618	33,66	43
7	Malatya	24.267	29.863	23,06	64
8	Muş	8.989	9.912	10,27	75
BÖLGE		93.936	129.768	38,15	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Ortadoğu Anadolu Bölgesinde Hakkari ve Bingöl illeri toplam olay artışları yönünden Türkiye ortalamasının üç katından fazla bir artış düzeyine sahiptir. Bu Bölgede Türkiye ortalaması altında kalan iller Muş ve Malatya 'dır.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS DOSYA 2008	CBS DOSYA 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Iğdır	6.003	9.317	55,21	17
2	Bayburt	1.948	2.800	43,74	29
3	Ağrı	11.776	16.022	36,06	37
4	Kars	8.569	11.049	28,94	51
5	Erzincan	8.037	9.742	21,21	66
6	Ardahan	4.649	5.125	10,24	76
7	Erzurum	23.763	26.137	9,99	77
BÖLGE		64.745	80.192	23,86	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Bu bölgede Iğdır, Bayburt ve Ağrı'dır. Erzurum, Ardahan ve Erzincan illeri toplam olay artış oranları Türkiye ortalamasının altındadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ İLLERE GÖRE TOPLAM OLAY ARTIŞI (CBS 2008-2014)					
	İLLER	CBS DOSYA 2008	CBS DOSYA 2014	% Artış	Ülke Sıra
1	Kilis	3.476	10.397	199,11	1
2	Şırnak	8.082	17.684	118,81	2
3	Batman	10.591	21.351	101,60	3
4	Siirt	5.723	10.340	80,67	7
5	Şanlıurfa	31.503	55.552	76,34	8
6	Mardin	13.191	23.103	75,14	9
7	Adıyaman	11.214	17.455	55,65	16
8	Diyarbakır	36.578	53.221	45,50	25
9	Gaziantep	62.404	80.000	28,20	52
BÖLGE		182.762	289.103	58,19	
TÜRKİYE		2.698.789	3.470.733	28,60	

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, toplam olay artış yüzdeleri yönünden risk düzeyi en yüksek bölgedir. Risk sıralamasında 81 il içinde Kilis (1. sırada) Şırnak (2. sırada) Batman (3. sırada) olup, bu bölgede yer almaktadır.

BÖLGE VE İLLERE GÖRE FAİLİ MEÇHUL OLAY - TOPLAM OLAY ORANI

Türkiye’de 2010 yılında toplam faili meçhul olay sayısı 463,248 iken bu sayı 2014 yılında 808,118’e yükselmiştir. Bu artış oranı bölgeler için, iller için ama sonuçta bütün toplum için ciddi riskler taşımaktadır. Bölgelere ve illere göre faili meçhul olay artışları aşağıdaki gibidir:

İSTANBUL BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İL	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	İstanbul	236.432	651.635	36,28	3
	BÖLGE	236.432	651.635	36,28	

İstanbul, Türkiye’de faili meçhul olay oranı en yüksek üçüncü ildir. Esasında bu özellik, bir çok küçük olayların adalete yansımalarının önünde ciddi bir engeldir. Hırsızlık, hakarete uğrama, hafif fiziki şiddete uğrama, taciz durumlarında mağdurlar; a) Failin yakalanacağına inanmadıklarından davacı olmamaktadırlar; konu ile ilgili yapılan mülakatlarda bu durum açıkça gözlenmektedir. b) Yasal süreçteki mevzuat ve güvenlik birimlerinde yaşananlar mağdurları haklarını yasal yünden aramaktan caydırmaktadır. Yani İstanbul’da bir yılda yaşanan suç olayları aslında adalete yansiyandan çok daha fazlasıdır.

İSTANBUL BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010’dan - 2014’e)					
1	İL	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
	İstanbul	149.459	236.432	58,19	61
	BÖLGE	149.459	236.432	58,19	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

Bu denli yüksek oranda faili meçhul olay yaşanıyor olması ve faili meçhul sayılarının giderek artması İstanbul’da yaşayan vatandaşlar için ciddi riskler taşımaktadır. İstanbul’un çok fazla nüfusa sahip olması, günlük şehre giren-çıkan insan sayısının çokluğu, uluslararası bir güzergah olması, ana metropol, bir istasyon şehir özelliği taşıması faili meçhul oranının yüksekliğinde ciddi bir etkidir.

BATI MARMARA BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Çanakkale	5.419	25.125	21,57	24
2	Edirne	4.770	24.409	19,54	30
3	Tekirdağ	7.629	45.057	16,93	37
4	Balıkesir	8.910	56.503	15,77	39
5	Kırklareli	1.292	16.220	7,97	69
	BÖLGE	28.020	167.314	16,75	

Çanakkale ve Edirne’de yaklaşık olarak, yaşan her beş olaydan biri faili meçhul kalmaktadır. Batı Marmara Bölgesinde faili meçhul olay oranı en düşük il Kırklareli ilidir. Ancak aşağıdaki tabloda da görülebileceği gibi bu ilde 2010-2014 yılları arasında faili meçhul olay artışı (%313) bölgedeki diğer ilere göre en üst düzeydedir.

Batı Marmara Bölgesindeki bütün illerdeki dört yıllık faili meçhul olay artışı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Faili meçhul olay artışı yönünden Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale ve Edirne iller sosyal risk düzeyi çok yüksek olan illerdir. Batı Marmara Bölgesinde bulunan bütün illerin faili meçhul olaylardaki artış yüzdeleri Türkiye ortalamasının üzerindedir.

BATI MARMARA BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010’dan - 2014’e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Kırklareli	313	1.292	312,78	10
2	Tekirdağ	2.577	7.629	196,04	23
3	Çanakkale	1.980	5.419	173,69	25
4	Edirne	2.066	4.770	130,88	33
5	Balıkesir	4.608	8.910	93,36	45
	BÖLGE	11.544	28.020	142,72	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

DOĞU MARMARA BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Bursa	29.646	131.459	22,55	20
2	Eskişehir	9.686	45.620	21,23	26
3	Sakarya	8.454	42.638	19,83	29
4	Kocaeli	12.223	68.600	17,82	33
5	Yalova	1.408	11.118	12,66	49
6	Düzce	1.940	19.217	10,10	58
7	Bilecik	896	10.813	8,29	68
8	Bolu	1.061	14.395	7,37	73
	BÖLGE	65.314	343.860	18,99	

Doğu Marmara Bölgesinde faili meçhul oranları yüksek iller; Bursa, Eskişehir, Sakarya ve Kocaeli illeridir.

Faili meçhul olay artış yüzdesi çok yüksek il ise Sakarya ili olup bölgede bulunan diğer illerin artış yüzdeleri Türkiye ortalamasının altındadır.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Sakarya	3.832	8.454	120,62	36
2	Bursa	17.145	29.646	72,91	52
3	Bilecik	535	896	67,48	56
4	Kocaeli	7.408	12.223	65,00	58
5	Bolu	674	1.061	57,42	62
6	Eskişehir	6.640	9.686	45,87	66
7	Yalova	1.100	1.408	28,00	74
8	Düzce	1.610	1.940	20,50	75
	BÖLGE	38.944	65.314	67,71	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

EGE BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Aydın	14.335	61.291	23,39	18
2	İzmir	45.710	198.343	23,05	19
3	Denizli	8.289	46.828	17,70	34
4	Muğla	10.332	58.885	17,55	35
5	Manisa	10.473	61.593	17,00	36
6	Afyon	4.732	29.598	15,99	38
7	Kütahya	3.254	21.795	14,93	40
8	Uşak	2.118	17.237	12,29	51
	BÖLGE	99.243	495.570	20,03	

Ege Bölgesinde faili meçhul olayların fazlalığı yönünden en sıkıntılı iller, Aydın ve İzmir'dir. Bu iki ili oran yükseklik durumuna göre, Denizli, Muğla, Manisa ve Afyon izlemektedir.

Faili meçhul olaylardaki artış yüzdelere göre Kütahya ve Afyon Türkiye ortalamasının yaklaşık üç katı yüksek bir orana sahip olup risk düzeyi çok sıkıntılı illerdir. Artış yüzde oranlarına göre üçüncü sırada yer alan Muğla %108 oranındaki faili meçhul olay artışıyla risk taşıyan iller arasındadır.

EGE BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Kütahya	1.052	3.254	209,32	21
2	Afyon	1.577	4.732	200,06	22
3	Muğla	4.963	10.332	108,18	41
4	İzmir	29.485	45.710	55,03	63
5	Aydın	9.290	14.335	54,31	64
6	Manisa	7.540	10.473	38,90	70
7	Denizli	6.164	8.289	34,47	71
8	Uşak	2.026	2.118	4,54	80
	BÖLGE	62.097	99.243	59,82	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

AKDENİZ BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Mersin	24.503	89.467	27,39	9
2	Antalya	35.955	147.465	24,38	15
3	Adana	22.524	102.040	22,07	22
4	Hatay	14.824	67.589	21,93	23
5	Osmaniye	3.464	23.903	14,49	42
6	Isparta	2.640	21.780	12,12	52
7	K.Maraş	3.755	35.112	10,69	54
8	Burdur	952	12.555	7,58	72
	BÖLGE	108.617	499.911	21,73	

Akdeniz Bölgesinde faili meçhul olay oranları normalin üzerinde bulunan iller; Mersin, Antalya, Adana ve Hatay'dır. Bölge illerinden faili meçhul olay oranı en düşük iller ise Burdur ve Kahramanmaraş'tır.

Faili meçhul olaylarda yıllara göre yaşanan artış oranlarına baktığımızda, en sıkıntılı il Osmaniye'dir. Osmaniye ilinde faili meçhullerdeki artış yüzde oranı Türkiye ortalamasının yaklaşık dört katıdır. Bu Bölgede Hatay ve Isparta illeri de faili meçhul olay artışı yönünden sıkıntılı/riskli iller arasında bulunmaktadır.

AKDENİZ BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Osmaniye	621	3.464	457,81	6
2	Hatay	6.009	14.824	146,70	31
3	Isparta	1.175	2.640	124,68	35
4	Adana	12.646	22.524	78,11	51
5	Burdur	551	952	72,78	53
6	Mersin	14.824	24.503	65,29	57
7	Antalya	24.817	35.955	44,88	67
8	K.Maraş	3.143	3.755	19,47	76
	BÖLGE	63.786	108.617	70,28	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

BATI KARADENİZ BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Samsun	6.933	51.788	13,39	44
2	Amasya	1.448	13.791	10,50	57
3	Zonguldak	2.458	24.961	9,85	61
4	Çorum	1.957	20.085	9,74	52
5	Çankırı	692	7.280	9,51	63
6	Tokat	1.759	24.191	7,27	74
7	Kastamonu	999	14.196	7,04	75
8	Sinop	466	9.078	5,13	76
9	Karabük	403	12.379	3,26	80
10	Bartın	266	8.681	3,06	81
BÖLGE		17.381	186.430	9,32	

Batı Karadeniz Bölgesi illerinin tamamı faili meçhul olay oranları bakımından Türkiye ortalaması altında bulunmaktadır.

Ancak faili meçhul olaylarda dört yıllık artış oranlarına baktığımızda Çankırı, Zonguldak, Kastamonu ve Tokat çok yüksek olmak üzere; Sinop, Çorum, Amasya dahil bölgede yer alan yedi il Türkiye artış yüzdesinin üzerinde yer almaktadır.

Karabük ilinde ise az da olsa faili meçhul olay sayılarında eksilme olduğunu görüyoruz.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Çankırı	203	692	240,89	18
2	Zonguldak	936	2.458	162,61	28
3	Kastamonu	396	999	152,27	30
4	Tokat	739	1.759	138,02	32
5	Sinop	212	466	119,81	37
6	Çorum	914	1.957	114,11	39
7	Amasya	732	1.448	97,81	44
8	Samsun	5.245	6.933	32,18	72
9	Bartın	248	266	7,26	79
10	Karabük	422	403	-4,50	81
BÖLGE		10.047	17.381	73,00	
TÜRKİYE		463.248	808.118	74,45	

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Trabzon	3.239	25.073	12,92	47
2	Rize	1.381	13.111	10,53	55
3	Artvin	698	6.983	10,00	60
4	Ordu	2.652	29.585	8,96	65
5	Gümüşhane	364	4.686	7,77	70
6	Giresun	677	18.679	3,62	79
	BÖLGE	9.011	98.117	9,18	

Doğu Karadeniz Bölgesi Faili meçhul olay oranı Türkiye ortalamasının çok altındadır.

Ancak dört yıllık evrede yaşanan faili meçhul olaylardaki artışlara bakıldığında Rize, Gümüşhane ve Artvin illeri riskli illerdir.

Bu bölgede faili meçhul olay artışının en düşük olduğu il Giresun olup, bunu iyilik bakımından Ordu izlemektedir.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Rize	510	1.381	170,78	26
2	Gümüşhane	138	364	163,77	27
3	Artvin	304	698	129,61	34
4	Trabzon	1.811	3.239	78,85	49
5	Ordu	1.753	2.652	51,28	65
6	Giresun	576	677	17,53	77
	BÖLGE	5.092	9.011	76,96	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

BATI ANADOLU BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Ankara	75.978	251.877	30,16	7
2	Konya	25.239	97.209	25,96	13
3	Karaman	1.356	14.268	9,50	64
	BÖLGE	102.573	363.354	28,23	

Ülkenin başkentinde yaklaşık her üç olaydan birinin faili meçhul kalması dramatik bir durumdur. Konya’da da her dört olaydan birisi faili meçhul kalmaktadır. Karaman faili meçhul olay oranları yönünden Türkiye sıralamasında 64. sırada yer almakta, bu yönüyle risk düzeyi düşük illerden biri olarak görünmektedir. Ve her üç ilde de faili meçhul oranlarında yıllara göre artış yaşandığı dikkate alındığında Batı Anadolu illerinin bu yönüyle ciddi risk altında olduğunu söyleyebiliriz.

Karaman dört yılda %114 artışla faili meçhul oran artış düzeyi en yüksek ildir. İkinci sırada Konya ve üçüncü sırada faili meçhul olay artış yüzdesi yönünden Ankara bulunmaktadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010’dan - 2014’e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Karaman	634	1.356	113,88	40
2	Konya	12.655	25.239	99,44	43
3	Ankara	52.742	75.978	44,06	68
	BÖLGE	66.031	102.573	55,34	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

ORTA ANADOLU BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Kayseri	13.556	57.715	23,49	17
2	Nevşehir	1.834	14.154	12,96	45
3	Aksaray	2.034	15.733	12,93	46
4	Niğde	1.500	14.257	10,52	56
5	Sivas	2.549	25.400	10,04	59
6	Kırıkkale	1.149	12.895	8,91	66
7	Kırşehir	438	9.160	4,78	77
8	Yozgat	772	16.165	4,78	78
	BÖLGE	23.832	165.479	14,40	

Orta Anadolu Bölgesi illerinden faili meçhul olay oranları yönünden en riskli il Kayseri'dir. Bu ilde her dört olaydan birisi faili meçhul kalmaktadır.

Faili meçhul olaylardaki yıllara göre artış oranına baktığımızda ise Niğde dördüncü yılda %346 artışla en riskli ildir. Onu %256 ile Aksaray ve %82 ile Sivas izlemektedir. Faili meçhul olay artışında riskli iller sıralamasında Niğde 81 il içinde 6. Aksaray ise 14. dır.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Niğde	336	1.500	346,43	9
2	Aksaray	572	2.034	255,59	14
3	Sivas	1.397	2.549	82,46	46
4	Nevşehir	1.063	1.834	72,53	54
5	Kayseri	8.291	13.556	63,50	59
6	Yozgat	475	772	62,53	60
7	Kırıkkale	813	1.149	41,33	69
8	Kırşehir	337	438	29,97	73
	BÖLGE	13.284	23.832	79,40	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Hakkari	5.637	11.458	49,20	1
2	Bingöl	3.142	9.898	31,74	5
3	Tunceli	1.607	5.369	29,93	8
4	Van	6.947	27.821	24,97	14
5	Muş	2.353	9.912	23,74	16
6	Bitlis	1.848	9.829	18,80	31
7	Elazığ	4.697	25.618	18,33	32
8	Malatya	4.399	29.863	14,73	41
	BÖLGE	30.630	129.768	23,60	

Türkiye’de faili meçhul oranı en yüksek il Hakkari’dir. Hakkari de her iki olaydan birisi faili meçhul kalmaktadır. Bingöl Türkiye riskli iller sıralamasında 5. sırada yer almakta ve bu ilde de her 10 olaydan 3’ü faili meçhul kalmaktadır.

Faili meçhul olay artış rekoru da bu bölgede olup, Tunceli faili meçhul artışlarında %1374 ile 481 il içinde birinci, Bingöl 5. ve Hakkari 7. sırada yer almaktadır.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010’dan - 2014’e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Tunceli	109	1.607	1374,31	1
2	Bingöl	540	3.142	481,85	5
3	Hakkari	1.027	5.637	448,88	7
4	Muş	610	2.353	285,74	11
5	Van	1.960	6.947	254,44	15
6	Bitlis	650	1.848	184,31	24
7	Elazığ	2.636	4.697	78,19	50
8	Malatya	3.774	4.399	16,56	78
	BÖLGE	11.306	30.630	170,92	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Ağrı	3.284	16.022	20,50	27
2	Erzincan	1.330	9.742	13,65	43
3	Erzurum	3.309	26.137	12,66	48
4	Iğdır	1.165	9.317	12,50	50
5	Kars	1.307	11.049	11,83	53
6	Bayburt	244	2.800	8,71	67
7	Ardahan	393	5.125	7,67	71
	BÖLGE	11.032	80.192	13,76	

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Ağrı faili meçhul olay oranı en yüksek ildir. Ağrı'da her 5 olaydan birisi faili meçhul kalmaktadır.

Faili meçhul olayların dört yıllık artış periyodunda ise Iğdır %394 oranındaki artışla en riskli il özelliğini taşımaktadır. Faili meçhul olay artış oranları bakımından 81 il sıralamasında Iğdır 8. Ardahan 12. ve Kars 17. dir.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Iğdır	236	1.165	393,64	8
2	Ardahan	104	393	277,88	12
3	Kars	378	1.307	245,77	17
4	Erzincan	509	1.330	161,30	29
5	Ağrı	1.522	3.284	115,77	38
6	Erzurum	1.834	3.309	80,43	48
7	Bayburt	143	244	70,63	55
	BÖLGE	4.726	11.032	133,43	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANI (CBS 2014)					
	İLLER	FM OLAY	CBS OLAY	% ORAN	Ülke Sıra
1	Şırnak	6.656	17.684	37,64	2
2	Kilis	3.535	10.397	34,00	4
3	Diyarbakır	16.612	53.221	31,21	6
4	Siirt	2.783	10.340	26,91	10
5	Şanlıurfa	14.827	55.552	26,69	11
6	Adıyaman	4.535	17.455	25,98	12
7	Gaziantep	17.926	80.000	22,41	21
8	Batman	4.557	21.351	21,34	25
9	Mardin	4.602	23.103	19,92	28
	BÖLGE	76.033	289.103	26,30	

Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde yer alan bütün illerde faili meçhul oranları yüksektir. Ancak, Şırnak %38, Kilis %34 ve Diyarbakır %31 oranıyla en riskli illerdir.

Faili meçhul olayların artış yüzdesi yönünden bölgenin en riskli illeri, %1214 ile Adıyaman, %856 ile Şırnak ve %784 ile Kilis'tir. Türkiye 81 il faili meçhul olay artışları yönünden risk sıralamasından 2. sırada Adıyaman, 3. sırada Şırnak ve 4. sırada Kilis yer almaktadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ					
FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞI (2010'dan - 2014'e)					
	İLLER	FMO 2010	FMO 2014	% ARTIŞ	Ülke Sıra
1	Adıyaman	345	4.535	1214,49	2
2	Şırnak	696	6.656	856,32	3
3	Kilis	400	3.535	783,75	4
4	Mardin	1.238	4.602	271,73	13
5	Siirt	804	2.783	246,14	16
6	Batman	1.381	4.557	229,98	19
7	Gaziantep	5.714	17.926	213,72	20
8	Şanlıurfa	7.216	14.827	105,47	42
9	Diyarbakır	9.138	16.612	81,79	47
	BÖLGE	26.932	76.033	182,31	
	TÜRKİYE	463.248	808.118	74,45	

BÖLGE VE İLLERE GÖRE ERKEK SUÇLULUĞU

Türk Ceza Mahkeme dava dosyaları incelendiğinde sanıkların yaklaşık %11'ini kadınlar ve %89'unu erkekler oluşturmaktadır. Yani her suç işleyen 1 kadına karşılık 9 erkek suç işlemektedir. bu gerçeklikten hareketle illerde erkek sanıkların erkek nüfusa oranı alındığında illerin suçluluk düzeyi hakkında ciddi bir kanaat edinilmiş olacağına inanılır. Bu kabulde 12 bölge ve 81 ilde erkek sanık sayısı erkek nüfusa oranlanarak, Türkiye'nin suç haritası aşağıdaki gibi tablolandırılmıştı.

İSTANBUL BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İL	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	İstanbul	519.476	5.187.596	10,01	46
	BÖLGE	519.476	5.187.596	10,01	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

İstanbul'da her 10 erkekten 1'i 2014 yılında en az bir olayın sanığı olarak mahkeme kayıtlarında yer almıştır. Mükerrer suçlar ve faili meçhul olaylar bu oranın dışıdadır.

BATI MARMARA BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Edirne	21.255	163.173	13,03	14
2	Balıkesir	54.672	461.875	11,84	19
3	Kırklareli	15.716	140.878	11,16	24
4	Çanakkale	22.260	208.266	10,69	31
5	Tekirdağ	35.396	347.115	10,20	42
	BÖLGE	149.299	1.321.307	11,30	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Edirne, erkeklerin suç işleme oranları yönünden %13 ile Batı Marmara Bölgesinin en riskli ilidir. Bu bölgede Balıkesir, Kırklareli ve Çanakkale illeri de Türkiye geneline göre riskli iller arasındadır.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Yalova	9.380	84.878	11,05	26
2	Sakarya	36.438	336.426	10,83	28
3	Bolu	11.519	106.956	10,77	29
4	Eskişehir	33.407	312.621	10,69	32
5	Bilecik	8.758	83.515	10,49	35
6	Bursa	103.616	1.009.760	10,26	40
7	Kocaeli	60.733	619.156	9,81	51
8	Düzce	12.707	129.549	9,81	52
	BÖLGE	276.558	2.682.861	10,31	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Doğu Marmara Bölgesi ve genel olarak içinde yer alan tüm iller Türkiye geneline yakın düzeyde erkek suçluluk oranlarına sahiptir.

EGE BÖLGESİ					
CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Muğla	46.652	348.049	13,40	9
2	Uşak	17.223	129.783	13,27	10
3	Aydın	51.518	391.883	13,15	13
4	İzmir	191.634	1.556.480	12,31	17
5	Denizli	41.346	358.624	11,53	20
6	Afyon	28.006	248.214	11,28	22
7	Manisa	52.896	506.310	10,45	36
8	Kütahya	19.751	216.066	9,14	58
	BÖLGE	449.026	3.755.409	11,96	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Ege Bölgesi erkek suçluluk düzeyi yönünden Türkiye ortalaması üzerinde yer alan bir bölge görünümündedir. Suçluluk düzeyinin Türkiye ortalaması üzerinde bulunan iller; Muğla, Uşak, Aydın, İzmir ve Denizli'dir.

AKDENİZ BÖLGESİ					
CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Antalya	123.312	809.672	15,23	3
2	Adana	102.790	733.050	14,02	5
3	Mersin	80.484	596.812	13,49	8
4	Isparta	20.837	157.074	13,27	11
5	Osmaniye	21.080	167.684	12,57	16
6	Burdur	11.065	97.041	11,40	21
7	Hatay	55.549	493.578	11,25	23
8	K.Maraş	27.041	352.905	7,66	72
	BÖLGE	442.158	3.407.816	12,97	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Erkek suçluluk düzeyi yönünden Antalya 81 il sıralamasında 3. sırada yer almaktadır. Akdeniz bölgesinde suçluluk düzeyi Türkiye ortalaması üzerinde bulunan diğer iller; Adana (5. sırada), Mersin (8. sırada) Isparta (11. sırada), Osmaniye (16. sırada, Burdur (21. sırada) ve Hatay'dır. (23. sırada)

BATI KARADENİZ BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Samsun	50.471	453.524	11,13	25
2	Amasya	12.747	118.887	10,72	30
3	Karabük	9.754	91.734	10,63	33
4	Kastamonu	14.653	143.063	10,24	41
5	Sinop	7.945	78.157	10,17	43
6	Zonguldak	22.132	222.573	9,94	47
7	Bartın	6.547	71.459	9,16	57
8	Çorum	17.236	191.720	8,99	61
9	Tokat	17.914	213.705	8,38	68
10	Çankırı	5.364	70.309	7,63	74
	BÖLGE	164.763	1.655.131	9,95	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Batı Karadeniz Bölgesinde suçluluk düzeyi en yüksek iller; Samsun ve Amasya'dır.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Artvin	7.161	66.097	10,83	27
2	Giresun	16.388	162.312	10,10	45
3	Rize	10.658	121.517	8,77	63
4	Ordu	22.167	266.061	8,33	71
5	Gümüşhane	4.005	55.961	7,16	77
6	Trabzon	18.922	279.379	6,77	80
	BÖLGE	79.301	951.327	8,34	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Doğu Karadeniz erkek suçluluk düzeyi düşük bir bölgedir. Bu bölgede suçluluk düzeyi Türkiye ortalaması üzerinde bulunan tek il Artvin'dir. Trabzon ve Gümüşhane ise 81 il içinde suçluluk düzeyi en düşük 5 il içinde yer almaktadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Karaman	11.533	84.578	13,64	7
2	Konya	94.604	713.989	13,25	12
3	Ankara	185.537	1.872.764	9,91	49
	BÖLGE	291.674	2.671.331	10,92	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Batı Anadolu Bölgesi erkek suçluluk düzeyi genel olarak Türkiye ortalaması üzerinde yer bulunmaktadır. Bu bölgede Karaman %14 suçluluk oranı ile 81 il içinde 7. sırada ve Konya 12. sırada yer almaktadır.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Nevşehir	14.236	101.734	13,99	6
2	Niğde	12.392	116.856	10,60	34
3	Kırıkkale	10.351	100.710	10,28	38
4	Kayseri	46.049	453.140	10,16	44
5	Aksaray	12.357	127.974	9,66	53
6	Kırşehir	7.714	81.777	9,43	55
7	Sivas	20.415	221.293	9,23	56
8	Yozgat	12.955	152.773	8,48	67
	BÖLGE	136.469	1.356.257	10,06	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Orta Anadolu Bölgesinde erkek sanık oranı en yüksek il Nevşehir'dir. Nevşehir %14'lük suç oranıyla 81 il içinde de 6. sırada yer almakta olup bu yönüyle Türkiye'de en riskli iller arasında bulunmaktadır.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Elazığ	17.822	196.468	9,07	60
2	Tunceli	3.444	39.937	8,62	65
3	Malatya	22.671	265.757	8,53	66
4	Bingöl	7.426	88.732	8,37	69
5	Bitlis	8.280	99.371	8,33	70
6	Van	23.504	306.889	7,66	73
7	Hakkari	6.568	91.475	7,18	76
8	Muş	8.013	114.871	6,98	78
	BÖLGE	97.728	1.203.500	8,12	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Ortadoğu Anadolu Bölgesi erkek suçluluğu yönünden Türkiye ortalaması altındadır.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Iğdır	9.542	60.435	15,79	2
2	Ardahan	4.668	36.709	12,72	15
3	Kars	10.299	99.542	10,35	37
4	Erzincan	8.653	84.237	10,27	39
5	Ağrı	14.246	156.577	9,10	59
6	Erzurum	21.791	251.001	8,68	64
7	Bayburt	2.186	29.767	7,34	75
	BÖLGE	71.385	718.268	9,94	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde Iğdır %16, Ardahan %13 oranlarıyla erkek suçluluk düzeyinin yüksekliği bakımından Türkiye ortalamasının üzerindedir.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ CEZA MAH. ERKEK SANIK ERKEK NÜFUSA ORANI (2014)					
	İLLER	Erkek Sanık	Erkek Nüfus	% Oran	Ülke Sıra
1	Kilis	6.700	41.422	16,17	1
2	Şırnak	19.236	135.193	14,23	4
3	Gaziantep	68.043	569.544	11,95	18
4	Siirt	8.975	90.271	9,94	48
5	Şanlıurfa	46.867	474.022	9,89	50
6	Mardin	21.034	221.376	9,50	54
7	Diyarbakır	42.632	475.617	8,96	62
8	Batman	10.481	152.571	6,87	79
9	Adıyaman	10.624	188.226	5,64	81
	BÖLGE	234.592	2.348.242	9,99	
	TÜRKİYE	2.912.429	27.259.045	10,68	

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Kilis, Şırnak ve Gaziantep illeri erkek suçluluk düzeyi yönünden en riskli illerdir. Kilis %16 yüzdesiyle Türkiye’de suç oranı en yüksek ildir. Şırnak %14 oranıyla 81 il içinde 4. sırada yer almaktadır.

BÖLGE VE İLLERE GÖRE SUÇ MAĞDURU ÇOCUK ORANLARI

Bugünün failleri dünün mağdur çocuklarıdır. Türkiye’de sadece 2012 yılında 1.777.551 şahsa karşı suç olayı meydana geldi ve bu olaylarda toplam 259. 707 çocuk suç mağduru oldu. Meydana gelen her yüz olayda ortalama 15 çocuk suç mağduru olmaktadır.

İstanbul çocuk mağduriyet oranları yönünden en iyi iller arasında yer almaktadır. Diğer şehirlere oran yönünden böyle olsa da 2012 yılında 25.959 çocuğumuzu bir suçun mağduru olmaktan koruyamamışız. Bu sayı, sadece İstanbul için değil bütün ülke için bir sosyal risktir.

İSTANBUL BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İL	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	İstanbul	298.095	25.959	8,71	80
	BÖLGE	298.095	25.959	8,71	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Batı Marmara Bölgesi çocuk mağduriyet oranları yönünden diğer bölgelere oranla daha iyi durumdadır. Yine de her yüz olayda illere göre, en az 11-14 arası çocuk suç mağduru olmaktadır.

BATI MARMARA BÖLGESİ					
ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Balıkesir	33.178	4.480	13,50	57
2	Edirne	13.798	1.681	12,18	69
3	Kırklareli	9.489	1.130	11,91	71
4	Tekirdağ	24.733	2.931	11,85	72
5	Çanakkale	15.830	1.697	10,72	77
	BÖLGE	97.028	11.919	12,28	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Doğu Marmara Bölgesi çocuk mağduriyet oranı Türkiye ortalaması üzerindedir. Bu bölgede çocuk mağduriyet düzeylerinin en yüksek olduğu iller; Sakarya, Bolu, Düzce, Bursa ve Bilecik'tir.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ					
ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Sakarya	23.612	4.050	17,15	33
2	Bolu	7.133	1.221	17,12	34
3	Düzce	10.472	1.754	16,75	37
4	Bursa	64.181	10.695	16,66	39
5	Bilecik	5.478	842	15,37	47
6	Kocaeli	34.907	4.599	13,18	60
7	Eskişehir	22.653	2.474	10,92	76
8	Yalova	6.139	594	9,68	78
	BÖLGE	174.575	26.229	15.10	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Ege Bölgesi illerinden çocuk mağduriyet oranları en yüksek iller; Afyon, Uşak ve Kütahya'dır.

EGE BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012))					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Afyon	17.576	3.008	17,11	35
2	Uşak	11.410	1.802	15,79	43
3	Kütahya	13.810	2.049	14,84	50
4	Denizli	25.676	3.678	14,32	52
5	Manisa	39.438	5.335	13,53	53
6	İzmir	110.073	14.128	12,84	63
7	Aydın	31.071	3.856	12,41	67
8	Muğla	31.573	3.038	9,62	79
	BÖLGE	280.627	36.894	13,15	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Çocuk mağduriyet oranlarının yüksek olduğu bölgelerden birisi de Akdeniz Bölgesidir. Kahramanmaraş, Osmaniye, Hatay, Adana, Mersin ve Isparta illeri çocuk mağduriyet düzeyleri yönünden Türkiye ortalamasının üzerindedir.

AKDENİZ BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012))					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	K.Maraş	20.956	4.270	20,38	16
2	Osmaniye	13.044	2.586	19,83	21
3	Hatay	26.238	4.550	17,34	32
4	Adana	47.775	8.076	16,90	36
5	Mersin	48.466	7.690	15,87	42
6	Isparta	14.817	2.288	15,44	46
7	Burdur	8.261	1.032	12,49	66
8	Antalya	63.674	7.893	12,40	68
	BÖLGE	243.231	38.385	15,78	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Batı Karadeniz Bölgesinde çocuk mağduriyetleri yönünden en sıkıntılı iller; Çankırı, Tokat, Çorum, Samsun, Sinop ve Amasya'dır.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Çankırı	5.286	964	18,24	25
2	Tokat	13.781	2.488	18,05	27
3	Çorum	13.202	2.351	17,81	28
4	Samsun	31.768	4.882	15,37	48
5	Sinop	6.120	912	14,90	49
6	Amasya	8.864	1.295	14,61	51
7	Karabük	6.730	917	13,63	55
8	Kastamonu	8.759	1.159	13,23	59
9	Zonguldak	18.514	2.148	11,60	74
10	Bartın	5.795	642	11,08	75
	BÖLGE	118.819	17.758	14,95	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Doğu Karadeniz Bölgesinde çocuk mağduriyet düzeyi Türkiye ortalamasının üzerinde bulunan tek il, ordudur. Yine de diğer illerin çocuk mağduriyetleri %10'un üzerinde bulunmaktadır.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Ordu	20.124	3.147	15,64	45
2	Rize	8.054	1.108	13,76	53
3	Trabzon	15.613	2.039	13,06	61
4	Artvin	3.224	421	13,06	62
5	Gümüşhane	3.342	406	12,15	70
6	Giresun	12.296	1.452	11,81	73
	BÖLGE	62.653	8.573	13,68	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Konya ve Karaman çocuk mağduriyet oranları yönünden Türkiye ortalamasının üzerinde yüzdelerle sıkıntılı illerdir. Konya’da her yüz şahsa karşı suç olayına karşılık 20 çocuk suç mağduru olmaktadır. Bu ciddi bir risk düzeyidir. Yine Karaman ilinde de her yüz olaya karşılık on altı çocuk suç mağduru olmaktadır.

Ankara’da her yüz şahsa karşı şiddet olayına karşılık on üç çocuk suç mağduru olmaktadır. Ülkenin başkenti olması yönünden bakıldığında, bu önemli derecede bir orandır ve ciddi sosyal riskler taşımaktadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ					
ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Konya	60.312	12.043	19,97	18
2	Karaman	7.897	1.293	16,37	40
3	Ankara	105.241	13.317	12,65	64
	BÖLGE	173.450	26.653	15,37	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Kırşehir hariç, Orta Anadolu Bölgesinin bütün illeri çocuk mağduriyet yüzdeleri bakımından Türkiye ortalaması üzerinde seyretmektedir. Türkiye illeri yüzde oran sıralamasında Sivas en riskli illeri içinde 15. Kırıkkale 17. Kayseri 23. Aksaray 29. Yozgat 30. Niğde 31. ve Nevşehir 39. sırada yer almaktadır.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ					
ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Sivas	16.302	3.350	20,55	15
2	Kırıkkale	6.565	1.329	20,24	17
3	Kayseri	41.331	7.681	18,58	23
4	Aksaray	8.839	1.570	17,76	29
5	Yozgat	10.304	1.821	17,67	30
6	Niğde	10.701	1.878	17,55	31
7	Nevşehir	9.991	1.665	16,66	39
8	Kırşehir	6.453	854	13,23	58
	BÖLGE	110.486	20.148	18,24	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Ortadoğu Anadolu illeri -Tunceli hariç- çocuk mağduriyet oranları yönünden Türkiye genelinde en riskli iller arasında yer almaktadır. Bu bağlamda 81 il risk sıralamasında; Muş . Bitlis 5. Hakkari 9. Van 12. Elazığ 20. ve Bingöl 26 kademede yer almaktadır.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Muş	3.948	1.084	27,46	3
2	Bitlis	3.795	971	25,59	5
3	Hakkari	2.197	510	23,21	9
4	Van	9.670	2.131	22,04	12
5	Elazığ	11.755	2.335	19,86	20
6	Bingöl	4.092	739	18,06	26
7	Malatya	17.517	2.840	16,21	41
8	Tunceli	2.529	159	6,29	81
	BÖLGE	55.503	10.769	19,40	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi de çocuk mağduriyetleri yönünden sorunlu bir bölge özelliği göstermektedir. Özellikle, Bayburt, Ağrı, Erzurum, Kars ve Iğdır illerinin çocuk mağduriyet oranları Türkiye ortalamasının üzerindedir.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Bayburt	1.819	392	21,55	14
2	Ağrı	6.574	1.308	19,90	19
3	Erzurum	15.515	2.937	18,93	22
4	Kars	7.503	1.374	18,31	24
5	Iğdır	5.292	831	15,70	44
6	Erzincan	6.334	868	13,70	54
7	Ardahan	2.994	376	12,56	65
	BÖLGE	46.031	8.086	17,57	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Çocuk mağduriyetlerinde en riskli bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesi olup, her 100 sahsa karşı suç olayında 25 çocuk suç mağduru olmaktadır. Bu oran bazı illerde 30'dur. Türkiye geneli risk sıralamasında Batman 1. Siirt 2. Şırnak 4. Şanlıurfa 6. Diyarbakır 7. Gaziantep 8. Adıyaman 10. Mardin 11. ve Kilis 13. sırada yer almaktadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ŞAHSA KARŞI SUÇ MAĞDUR ÇOCUK ORANI (2012)					
	İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ	MAĞDUR ÇOCUK	% ORAN	Ülke Sıra
1	Batman	5.990	1.867	31,17	1
2	Siirt	4.286	1.286	30,00	2
3	Şırnak	4.374	1.155	26,41	4
4	Şanlıurfa	21.284	5.360	25,18	6
5	Diyarbakır	22.404	5.431	24,24	7
6	Gaziantep	35.158	8.369	23,80	8
7	Adıyaman	8.987	2.061	22,93	10
8	Mardin	9.278	2.092	22,55	11
9	Kilis	3.280	713	21,74	13
	BÖLGE	115.041	28.334	24,63	
	TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

BÖLGE VE İLLERE GÖRE SUÇ MAĞDURU KADIN ORANLARI

Adaletle yansıyan şiddet/suç olaylarında mağdur olan daha çok kadınlardır. Her yıl her yüz kadından yaklaşık dördü, bir suç olayının mağduru olmaktadır. Tevfik Fikret akla geliyor burada; “Elbet sefil olursa kadın, alçalır Beşer” diyordu.

İstanbul’da 2013 yılında suç olaylarında mağdur olan kadın sayısı 209,072 kişidir. Yani her yüz kadından dördü 2013 yılı içinde bir olayın mağduru olmuştur. Kadın mağdur oranı yönünden İstanbul Türkiye ortalamasının altında olsa da, aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi, artış oranı yönünden genel ortalamanın üzerinde yer almaktadır.

İSTANBUL BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İL	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	İstanbul	176.238	209.072	18,63	30
	BÖLGE	176.238	209.072	18,63	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Batı Marmara illerinden Edirne kadın mağduriyet oranları yönünden bölgenin en riskli ili olduğu gibi, artış yüzdesi yönünden de bölgenin en sıkıntılı ili durumundadır. Bölge risk sıralamasında daha sonra Tekirdağ ve Çanakkale gelmektedir.

BATI MARMARA BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Edirne	7.992	9.585	19,93	26
2	Tekirdağ	14.473	16.993	17,41	37
3	Çanakkale	9.537	11.142	16,83	39
4	Kırklareli	5.987	6.991	16,77	40
5	Balıkesir	22.998	25.212	9,63	58
	BÖLGE	60.987	69.923	14,65	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyetlerinde yıllara göre artış oranları yönünden en riskli il Yalova olup, onu sırasıyla Sakarya, Bursa ve Düzce izlemektedir.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Yalova	3.709	4.829	30,20	11
2	Sakarya	14.102	17.392	23,33	21
3	Bursa	42.720	52.446	22,77	23
4	Düzce	7.352	8.907	21,15	25
5	Bolu	5.445	6.411	17,74	34
6	Kocaeli	23.138	26.151	13,02	51
7	Bilecik	3.656	4.114	12,53	53
8	Eskişehir	15.763	17.213	9,20	60
	BÖLGE	115.885	137.463	18,62	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyet oranlarında yıllara göre artış yönünden Ege Bölgesinde en riskli il yine Muğla'dır.

EGE BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Muğla	20.066	23.851	18,86	29
2	Aydın	22.753	26.417	16,10	42
3	İzmir	72.726	83.959	15,45	45
4	Kütahya	9.243	10.373	12,23	54
5	Uşak	7.987	8.836	10,63	57
6	Manisa	24.797	26.737	7,82	63
7	Afyon	11.764	12.671	7,71	64
8	Denizli	18.823	18.990	0,89	75
	BÖLGE	188.159	211.834	12,58	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyetlerinde yıllara göre artış yüzdesi yönünden %37 oranı ile en sıkıntılı il Osmaniye'dir. Türkiye 81 ilin risk sıralamasında Osmaniye 3. Hatay 19. Kahramanmaraş 20. ve Adana 28. sırada yer almaktadır.

AKDENİZ BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Osmaniye	7.497	10.255	36,79	3
2	Hatay	16.032	19.894	24,09	19
3	K.Maraş	12.599	15.543	23,37	20
4	Adana	30.550	36.558	19,67	28
5	Antalya	46.981	53.940	14,81	47
6	Mersin	30.775	35.312	14,74	48
7	Isparta	9.103	10.369	13,91	50
8	Burdur	5.347	5.634	5,37	71
	BÖLGE	158.884	187.505	18,01	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyetlerindeki artış yönünden Batı Karadeniz'in en riskli ili Amasya'dır.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Amasya	5.148	6.435	25,00	18
2	Tokat	8.192	9.623	17,47	36
3	Sinop	3.463	4.065	17,38	38
4	Zonguldak	11.252	12.964	15,22	46
5	Kastamonu	5.382	6.133	13,95	49
6	Çankırı	3.179	3.460	8,84	62
7	Çorum	8.226	8.855	7,65	65
8	Bartın	4.092	4.173	1,98	73
9	Samsun	22.141	22.554	1,87	74
10	Karabük	4.467	4.259	-4,66	80
	BÖLGE	75.542	82.521	9,24	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyet oranların yıllara göre artışı yönünden Doğu Karadeniz Bölgesinin en riskli ili Artvin'dir. Artvin bu faktör bağlamında 81 ilin risk sıralamasında 6. kademede yer almaktadır.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Artvin	1.986	2.651	33,48	6
2	Ordu	12.225	14.479	18,44	31
3	Giresun	7.208	8.536	18,42	33
4	Trabzon	9.111	9.954	9,25	59
5	Rize	4.650	4.850	4,30	72
6	Gümüşhane	1.986	1.900	-4,33	79
	BÖLGE	37.166	42.370	14,00	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyetlerdeki artış oranları yönünden de Karaman sıkıntılı il olma yönünden bölgesinde 1. ve 81 il içinde 8. sırada yer almaktadır. Kadın mağduriyetleri yönünden Ankara risk düzeyi bakımından bölgesinde 2. ve Türkiye’de 24. sırada yer almaktadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Karaman	4.530	5.986	32,14	8
2	Ankara	76.880	94.126	22,43	24
3	Konya	34.161	39.615	15,97	43
	BÖLGE	115.571	139.727	20,90	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyetlerindeki artış oranlarının yüksekliği bağlamında Aksaray bölgesinde 1. ve Türkiye’de 4. sırada yer almaktadır. Bölgenin Türkiye ortalaması üzerinde kadın mağduriyet oranına sahip illeri; Nevşehir, Kayseri ve Niğde’dir.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Aksaray	5.124	6.906	34,78	4
2	Nevşehir	5.101	6.618	29,74	12
3	Kayseri	20.657	26.519	28,38	13
4	Niğde	6.075	7.195	18,44	32
5	Yozgat	6.010	7.000	16,47	41
6	Kırşehir	3.513	3.941	12,18	55
7	Kırıkkale	4.958	5.236	5,61	69
8	Sivas	10.558	10.517	-0,39	78
	BÖLGE	61.996	73.932	19,25	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Ortadoğu Anadolu Bölgesi kadın mağduriyet artışları yönünden riskli illeri içinde barındıran bir özelliğe sahiptir. Van, hem bölgesinde ve hem de 81 il içerisinde kadın mağduriyet oranı en yüksek ildir. Bu bağlamda Muş, Bingöl ve Hakkari de ülke düzeyinde en riskli iller arasında yer almaktadır.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Van	4.990	7.900	58,32	1
2	Muş	2.274	2.980	31,05	10
3	Bingöl	2.265	2.892	27,68	15
4	Hakkari	1.233	1.519	23,20	22
5	Elazığ	7.839	8.716	11,19	56
6	Tunceli	1.179	1.245	5,60	70
7	Bitlis	2.673	2.383	-10,85	81
8	Malatya	10.921	10.969	0,44	76
	BÖLGE	33.374	38.604	15,67	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kadın mağduriyetlerindeki artış yüzdeleri yönünden bölgesinde ve Türkiye düzeyinde en riskli iller Iğdır ve Ağrı'dır. Kars ili de bu bağlamda riskli iller arasında yer almaktadır.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Iğdır	2.446	3.262	33,36	7
2	Ağrı	3.525	4.430	25,67	17
3	Kars	3.473	4.088	17,71	35
4	Ardahan	1.755	1.976	12,59	52
5	Erzincan	3.519	3.781	7,45	66
6	Bayburt	988	1.045	5,77	68
7	Erzurum	9.378	9.406	0,30	77
	BÖLGE	25.084	27.988	11,58	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

Kilis ve Şırnak kadın mağduriyet artış oranları yönünden hem bölgelerinde ve hem de 81 il içinde en riskli iller arasında bulunmaktadır. Bu bağlamda Batman ve Adıyaman illeri de risk düzeyi yüksek özellik taşımaktadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ KADIN MAĞDUR % ARTIŞ (CBS 2011-2013)					
	İLLER	K Mağ 2011	K Mağ 2013	% Artış	Ülke Sıra
1	Kilis	1.277	1.942	52,08	2
2	Şırnak	2.530	3.382	33,68	5
3	Gaziantep	18.811	24.707	31,34	9
4	Batman	3.865	4.961	28,36	14
5	Adıyaman	4.615	5.846	26,67	16
6	Mardin	5.599	6.702	19,70	27
7	Şanlıurfa	12.254	14.184	15,75	44
8	Diyarbakır	14.595	15.900	8,94	61
9	Siirt	2.332	2.502	7,29	67
	BÖLGE	65.878	80.126	21,63	
	TÜRKİYE	1.114.764	1.301.065	16,71	

BÖLGE VE İLLERE GÖRE ÇOCUKLARA KARŞI İŞLENEN CİNSEL SUÇLAR

Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar bir toplumun risk düzeyinin çok önemli göstergesidir. Şiddet şiddeti doğurur; bu hep böyledir. Çocukluk travmaları gelecek yaşantının olumsuz davranışlarının en önemli nedenlerindendir. Sıra dışı olayların faillerini/canileri derinlemesine inceleyince genellikle karşılaşılan çocuklukta cinsel taciz, tecavüz ya da başka bir şekilde travmatize edici şiddettir.

İSTANBUL BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İL	ÇKCS	TOPLAM ŞS	% ORAN	Ülke Sıra
1	İstanbul	10.742	343.727	3,13	21
	BÖLGE	10.742	343.727	3,13	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Çocuklara karşı cinsel suç oranları yönünden İstanbul Türkiye ortalaması üzerinde olup, şiddet suçlarının %3,13'ü bu niteliktedir. İstanbul çocuklara karşı cinsel suç sıralamasında 81 il içinde 21. sırada yer almaktadır.

BATI MARMARA BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Edirne	672	19.595	3,43	12
2	Balıkesir	1.516	48.102	3,15	18
3	Kırklareli	386	14.147	2,73	42
4	Tekirdağ	960	39.139	2,45	52
5	Çanakkale	490	20.301	2,41	54
	BÖLGE	4.024	141.284	2,85	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Batı Marmara Bölgesi illerinden çocuklara karşı cinsel suç oranı en yüksek olan, Edirne ve Balıkesir'dir. Türkiye en riskli iller sıralamasında Edirne 12. ve Balıkesir 18. sırada yer almaktadır.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Sakarya	1.105	38.254	2,89	31
2	Kocaeli	1.358	50.562	2,69	43
3	Yalova	201	7.840	2,56	48
4	Bursa	2.559	102.316	2,50	50
5	Bolu	273	11.679	2,34	57
6	Bilecik	224	9.701	2,31	59
7	Düzce	369	16.150	2,28	61
8	Eskişehir	594	30.862	1,92	71
	BÖLGE	6.683	267.364	2,50	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Doğu Marmara Bölgesinde çocuklara karşı işlenen cinsel suç oranı en yüksek il Sakarya'dır. Bu bağlamda ikinci sırada Kocaeli yer almaktadır.

EGE BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	İzmir	4.489	142.764	3,14	19
2	Afyon	856	27.453	3,12	22
3	Denizli	1.100	38.019	2,89	30
4	Manisa	1.569	55.045	2,85	33
5	Aydın	1.215	43.319	2,80	35
6	Uşak	431	15.626	2,76	40
7	Muğla	1.018	43.153	2,36	56
8	Kütahya	346	19.150	1,81	74
	BÖLGE	11.024	384.529	2,87	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Ege Bölgesinde çocuklara karşı işlenen cinsel suç oranları Türkiye ortalamasının üzerinde olan iller; İzmir, Afyon, Denizli ve Manisa'dır. Bu bölgede Kütahya hariç bütün iller çocukların cinsel istismarı açısından ciddi derecede risk altındadır.

AKDENİZ BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSİ KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	K.Maraş	954	31.063	3,07	25
2	Hatay	1.198	43.174	2,77	39
3	Adana	1.954	71.495	2,73	41
4	Osmaniye	587	22.136	2,65	45
5	Antalya	2.297	88.361	2,60	46
6	Mersin	1.852	73.363	2,52	49
7	Isparta	442	20.069	2,20	65
8	Burdur	253	11.591	2,18	68
	BÖLGE	9.537	361.252	2,64	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Akdeniz Bölgesinde çocuklara karşı cinsel suç oranı en yüksek il Kahramanmaraş'tır.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSİ KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Samsun	1.875	46.238	4,06	4
2	Zonguldak	851	22.032	3,86	5
3	Sinop	279	8.010	3,48	11
4	Tokat	680	20.274	3,35	13
5	Çorum	612	18.904	3,24	15
6	Kastamonu	380	12.254	3,10	23
7	Bartın	205	7.695	2,66	44
8	Çankırı	191	7.344	2,60	47
9	Amasya	287	12.586	2,28	60
10	Karabük	194	11.323	1,71	78
	BÖLGE	5.554	166.660	3,33	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Batı Karadeniz çocuklara karşı cinsel suç oranı yüksek bir bölge görünümündedir. Bu bölgede çocuklara karşı cinsel suç oranları Türkiye ortalaması üzerinde bulunan iller; Samsun, Zonguldak, Sinop, Tokat, Çorum ve Kastamonu'dur. Türkiye düzeyinde riskli iller sıralamasında Samsun 4. Zonguldak 5. Sinop 11. Tokat 13. ve Çorum 15. kademede yer almaktadır.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSİ KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Giresun	686	16.917	4,06	3
2	Ordu	814	28.057	2,90	29
3	Artvin	140	5.047	2,77	38
4	Trabzon	466	24.406	1,91	72
5	Rize	192	10.982	1,75	76
6	Gümüşhane	89	5.179	1,72	77
	BÖLGE	2.387	90.588	2,64	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Doğu Karadeniz Bölgesinde çocuklara karşı cinsel suç oranı en yüksek il Giresun olup, riskli iller sıralamasında 81 il içinde 3. sırada yer almaktadır. Bu bağlamda Ordu 29. Artvin 38. sıradadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSİ KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS ŞS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Ankara	5.591	147.203	3,80	6
2	Konya	1.942	102.739	1,89	73
3	Karaman	220	12.270	1,79	75
	BÖLGE	7.753	262.212	2,96	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Batı Anadolu Bölgesinde yer alan Ankara, çocuklara karşı işlenen cinsel suç oranları yönünden Türkiye düzeyinde en riskli 6. ildir. Üç yıl içinde Ankara'da cinsel saldırıya maruz kalan çocuk sayısı 5.591'dir. Genellikle çocuklara karşı işlenen cinsel suçların adalete yansımalarının ancak onda bir oranında olduğu tahmin edilmektedir. Böyle bakıldığında ülkenin başkenti bir ilde bu düzeyde çocuk istismarı oldukça düşündürücü ve rahatsız edici bir durumdur.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Yozgat	637	14.574	4,37	1
2	Niğde	493	14.819	3,33	14
3	Nevşehir	393	13.319	2,95	26
4	Kayseri	1.436	61.635	2,33	58
5	Kırşehir	179	7.851	2,28	62
6	Aksaray	303	13.347	2,27	63
7	Kırıkkale	235	10.716	2,19	66
8	Sivas	535	25.014	2,14	69
	BÖLGE	4.211	161.275	2,61	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlarda Türkiye’de en sıkıntılı/riskli il Yozgat’tır. Orta Anadolu Bölgesinde bu bağlamda en sorunlu diğer iller, Niğde ve Nevşehir’dir.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Bitlis	295	6.921	4,26	2
2	Muş	271	7.504	3,61	8
3	Van	555	17.272	3,21	16
4	Hakkari	105	3.618	2,90	27
5	Bingöl	192	6.701	2,87	32
6	Elazığ	475	16.774	2,83	34
7	Malatya	588	26.844	2,19	67
8	Tunceli	30	3.248	0,92	81
	BÖLGE	2.511	88.882	2,83	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Çocuklara karşı işlenen cinsel suçlarda Ortadoğu Anadolu Bölgesinin en sıkıntılı ve Türkiye genelinde en riskli ikinci ili durumunda bulunan il Bitlis’tir. Bu bölgede risk düzeyi yüksek illerden Muş 81 il içinde en riskli Muş 8. Van 16. Hakkari 27. Bingöl 32. ve Elazığ 34. sıradadır.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Ağrı	389	11.145	3,49	10
2	Erzurum	762	24.307	3,13	20
3	Bayburt	81	2.625	3,09	24
4	Iğdır	207	7.135	2,90	28
5	Kars	273	9.810	2,78	37
6	Erzincan	142	8.472	1,68	79
7	Ardahan	74	4.812	1,54	80
	BÖLGE	1.928	68.306	2,82	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde Ağrı, Erzurum, Bayburt ve Iğdır çocuklara karşı cinsel suç düzeyi en yüksek illerdir. Bu bağlamda Türkiye riskli iller sıralamasında Ağrı 10. Erzurum 20. Bayburt 24. ve Iğdır 28. sırada yer almaktadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÇO KARŞI CİNSEL SUÇ - ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2011-12-13)					
	İLLER	ÇKCS	TOPLAM ŞKS	% ORAN	Ülke Sıra
1	Mardin	597	16.485	3,62	7
2	Siirt	274	7.731	3,54	9
3	Şırnak	263	8.255	3,19	17
4	Şanlıurfa	1.092	39.108	2,79	36
5	Adıyaman	374	15.227	2,46	51
6	Batman	281	11.552	2,43	53
7	Diyarbakır	940	39.148	2,40	55
8	Gaziantep	1.404	62.723	2,24	64
9	Kilis	126	6.545	1,93	70
	BÖLGE	5.351	206.774	2,59	
	TÜRKİYE	71.705	2.471.148	2,82	

Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinden çocuklara karşı cinsel suç oranları Türkiye ortalaması üzerinde bulunan iller; Mardin, Siirt ve Şırnak'tır. Türkiye düzeyinde en riskli iller içinde Mardin 7. Siirt 9. ve Şırnak 17. sırada yer almaktadır.

BÖLGE VE İLLERE GÖRE ÇOCUK SUÇLULUĞU

İSTANBUL BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İL	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	İstanbul	24.129	397.060	6,08	60
BÖLGE		24.129	397.060	6,08	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

İstanbul’da sadece 2012 yılında suça karışan ve adalete yansıyan çocuk sayısı 24,129’dur. Aynı yıl içerisinde suça karışan yetişkin sayısı ise, 397,060’tir. Yani her yüz failden altısı çocuktur.

BATI MARMARA BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Balıkesir	3.060	44.550	6,87	34
2	Edirne	1.304	19.623	6,65	43
3	Çanakkale	1.311	20.484	6,40	51
4	Tekirdağ	2.004	31.388	6,38	52
5	Kırklareli	776	13.373	5,80	67
BÖLGE		8.455	129.418	6,53	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Batı Marmara Bölgesinde çocuk suçluluk oranının yetişkinlere göre daha yüksek olduğu iller; Balıkesir ve Edirne’dir. Batı Marmara Bölgesi, Çocuk faillerin yetişkin faillelere oranı yönünden Türkiye ortalaması düzeyindedir.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Düzce	958	14.160	6,77	39
2	Eskişehir	1.833	27.323	6,71	40
3	Sakarya	2.136	31.879	6,70	41
4	Bursa	5.605	86.097	6,51	45
5	Bilecik	477	7.409	6,44	49
6	Yalova	467	7.561	6,18	59
7	Kocaeli	2.966	50.469	5,88	64
8	Bolu	556	11.381	4,89	76
BÖLGE		14.998	236.279	6,35	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Doğu Marmara Bölgesinde çocuk suçluluğunun yetişkinlere göre Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu iller; Düzce, Eskişehir ve Sakarya'dır.

EGE BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Manisa	3.710	49.151	7,55	21
2	Kütahya	1.257	17.703	7,10	30
3	Uşak	1.043	14.938	6,98	33
4	Afyon	1.679	24.484	6,86	35
5	İzmir	9.332	148.486	6,28	56
6	Aydın	2.480	41.827	5,93	63
7	Denizli	2.042	35.122	5,81	66
8	Muğla	1.815	42.030	4,32	80
BÖLGE		23.358	373.741	6,25	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Ege Bölgesinde çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğuna göre Türkiye ortalaması üzerinde seyreden iller; Manisa, Kütahya, Uşak ve Afyon'dur. 81 ilin çocuk suçluluğu bağlamında risk sıralamasına bakıldığında, Manisa 21. Kütahya 30. Uşak 33. ve Afyon 35. sıradadır.

AKDENİZ BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Osmaniye	1.508	19.120	7,89	18
2	K.Maraş	2.001	28.003	7,15	29
3	Isparta	1.224	17.995	6,80	38
4	Mersin	4.308	66.509	6,48	48
5	Adana	4.686	73.049	6,41	50
6	Hatay	2.686	43.008	6,25	58
7	Burdur	608	11.010	5,52	70
8	Antalya	4.484	93.224	4,81	78
BÖLGE		21.505	351.918	6,11	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Osmaniye, Kahramanmaraş ve Isparta illeri, Akdeniz Bölgesinde çocuk fail oranının yetişkin fail oranına göre daha risk taşıyan illerdir. Türkiye risk sıralamasında bu bağlamda Osmaniye 18. Kahramanmaraş 29. ve Isparta 38. sırada yer almaktadır.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Çorum	1.313	17.202	7,63	20
2	Tokat	1.357	18.352	7,39	24
3	Çankırı	501	7.144	7,01	31
4	Samsun	2.811	42.759	6,57	44
5	Bartın	428	6.773	6,32	55
6	Amasya	687	11.401	6,03	61
7	Karabük	480	8.090	5,93	62
8	Kastamonu	625	12.176	5,13	72
9	Sinop	428	8.477	5,05	73
10	Zonguldak	1.118	22.759	4,91	75
BÖLGE		9.748	155.133	6,28	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Batı Karadeniz Bölgesinde çocuk fail oranlarının yetişkin fail oranlarına göre Türkiye ortalamasının üzerinde bulunan iller; Çorum, Tokat, Çankırı ve samsun'dur.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012))					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Ordu	1.523	25.980	5,86	65
2	Giresun	948	16.415	5,78	68
3	Trabzon	1.228	21.440	5,73	69
4	Rize	594	10.859	5,47	71
5	Gümüşhane	250	5.175	4,83	77
6	Artvin	234	6.011	3,89	81
BÖLGE		4.777	85.880	5,56	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Doğu Karadeniz Bölgesindeki tüm iller çocuk suçluluk oranları yönünden Türkiye ortalamasının altındadır. Bu yönden 81 il içinde risk düzeyi en düşük il Artvin’dir. Bölgenin bütün illeri çocuk fail oranlarının yüksekliği yönünden risk düzeyi en düşük iller arasında yer almaktadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Konya	5.356	73.034	7,33	26
2	Karaman	769	10.567	7,28	27
3	Ankara	7.149	145.482	4,91	74
BÖLGE		13.274	229.083	5,79	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Konya, ve Karaman illeri Çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğuna oranı yönünden Türkiye ortalaması üzerinde bulunarak riskli iller arasında yer almaktadır. Ankara’da 2012 yılında 7,149 çocuk ve 145,482 yetişkin adliye kayıtlarında sanık olarak yer almıştır. Başkentte Her yüz çocuktan yaklaşık beşinin suça yönelmesi elbette bir sosyal risktir. Konya gibi büyük bir şehirde de bu sayının yedi olması daha büyük sosyal risktir.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Kayseri	4.071	48.136	8,46	14
2	Niğde	1.065	12.832	8,30	15
3	Sivas	1.582	20.613	7,67	19
4	Kırıkkale	792	10.502	7,54	22
5	Aksaray	878	12.528	7,01	32
6	Yozgat	1.035	15.535	6,66	42
7	Nevşehir	854	13.148	6,50	47
8	Kırşehir	495	7.827	6,32	54
BÖLGE		10.772	141.121	7,63	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Orta Anadolu Bölgesi çocuk fail oranlarının yetişkin fail oranlarına göre risk düzeyi yüksek bir bölgedir. Çocuk fail oranlarının Türkiye ortalaması üzerinde bulunan iller; Kayseri, Niğde, Sivas, Kırıkkale, Aksaray ve Yozgat'tır.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Muş	782	8.058	9,70	7
2	Hakkari	526	5.568	9,45	8
3	Bitlis	763	8.392	9,09	10
4	Van	1.829	20.892	8,75	12
5	Elazığ	1.338	15.495	8,64	13
6	Bingöl	448	6.011	7,45	23
7	Malatya	1.682	24.612	6,83	36
8	Tunceli	163	3.614	4,51	79
BÖLGE		7.531	92.642	8,13	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Ortadoğu Anadolu Bölgesinde Tunceli hariç bütün illerde, çocuk fail oranları yetişkin fail oranlarına göre yükseklik/risk bakımından Türkiye ortalaması üzerinde seyretmektedir. Bu bağlamda 81 il risk sıralamasında; Muş 7. Hakkari 8. Bitlis 10. Van 12. Elazığ 13. Bingöl 23. ve Malatya 36. sırada yer almaktadır.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Iğdır	850	7.989	10,64	4
2	Ağrı	1.213	12.206	9,94	5
3	Bayburt	239	2.685	8,90	11
4	Erzurum	1.977	24.322	8,13	16
5	Kars	809	10.950	7,39	25
6	Erzincan	554	8.113	6,83	37
7	Ardahan	327	5.214	6,27	57
BÖLGE		5.969	71.479	8,35	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Çocuk faillerin yetişkin faillere oranındaki yükseklik bakımından Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde en riskli iller; Iğdır, Ağrı, Bayburt, Erzurum, Kars ve Erzincan'dır. Bu bağlamda 81 il risk sıralaması tablosunda; Iğdır 4. Ağrı 5. Bayburt 11. Erzurum 16. Kars 25. ve Erzincan 37. sırada yer almaktadır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÇOCUK FAİL YETİŞKİN FAİL ORANI (2012)					
	İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
1	Siirt	862	7.633	11,29	1
2	Şırnak	1.237	11.073	11,17	2
3	Batman	1.208	10.874	11,11	3
4	Diyarbakır	3.709	37.866	9,80	6
5	Mardin	1.688	18.331	9,21	9
6	Adıyaman	1.135	14.049	8,08	17
7	Şanlıurfa	3.067	42.433	7,23	28
8	Gaziantep	3.751	57.738	6,50	46
9	Kilis	320	5.058	6,33	53
BÖLGE		16.977	205.055	8,28	
TÜRKİYE		161.493	2.468.809	6,54	

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde çocuk fail oranı Türkiye ortalamasının çok üstünde bulunan Siirt, Şırnak ve Batman 81 il içinde de ilk üç sırayı paylaşmışlardır. Bu iller gibi, Diyarbakır, Mardin ve Adıyaman da çocuk suçluluk oranları yönünden alarm vermektedir.

BÖLGE VE İLLERE GÖRE UYUŞTURUCU SUÇ ORANLARI

İSTANBUL BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İL	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	İstanbul	57.991	300.897	19,27	1
	BÖLGE	57.991	300.897	19,27	

İstanbul uyuşturucu suç oranı en yüksek ildir. Bu yönüyle Türkiye’de sosyal risk taşıyan iller sıralamasında da ilk sırada yer almaktadır.

BATI MARMARA BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Edirne	871	13.606	6,40	15
2	Kırklareli	404	10.662	3,79	40
3	Çanakkale	476	15.467	3,08	56
4	Tekirdağ	860	28.171	3,05	57
5	Balıkesir	1.086	36.010	3,02	58
	BÖLGE	3.697	103.916	3,56	

Batı Marmara Bölgesinde uyuşturucu suç oranları yönünden en riskli il Edirne olup, 81 il oran sıralamasında en sıkıntılı 15. ildir.

DOĞU MARMARA BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Kocaeli	2.163	36.196	5,98	19
2	Yalova	357	6.964	5,13	27
3	Eskişehir	1.095	23.995	4,56	31
4	Bursa	3.138	71.881	4,37	36
5	Sakarya	1.109	27.176	4,08	38
6	Bilecik	198	6.016	3,29	53
7	Düzce	315	10.983	2,87	60
8	Bolu	144	8.267	1,74	75
	BÖLGE	8.519	191.478	4,45	

Doğu Marmara Bölgesi Batı Marmara'ya göre uyuşturucu suç oranları daha yüksek bölgedir. Bu bağlamda 81 il uyuşturucuya bağlı sosyal risk sıralamasında Kocaeli 19. Yalova 27. Eskişehir 31, Bursa 36. ve Sakarya 38. sırada yer almaktadır.

EGE BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	İzmir	11.533	123.354	9,35	8
2	Manisa	2.211	40.604	5,45	24
3	Muğla	1.405	35.773	3,93	39
4	Aydın	1.256	34.811	3,61	46
5	Uşak	402	11.481	3,50	49
6	Denizli	819	26.391	3,10	54
7	Afyon	451	18.601	2,42	66
8	Kütahya	299	14.179	2,11	71
	BÖLGE	18.376	305.194	6,02	

Ege Bölgesi'nde uyuşturucu suç oranları yönünden sosyal risk düzeyi en yüksek il İzmir'dir. Bu bağlamda 81 il içinde İzmir uyuşturucu suç oranı en yüksek 8. ildir. Manisa 24. Muğla 39. sıra ile sosyal risk taşıyan illerdir.

AKDENİZ BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Adana	5.587	51.634	10,82	6
2	K.Maraş	1.434	21.701	6,61	14
3	Hatay	1.800	29.632	6,07	18
4	Osmaniye	982	17.674	5,56	22
5	Mersin	2.827	50.965	5,55	23
6	Antalya	3.303	75.441	4,38	35
7	Isparta	466	15.060	3,09	55
8	Burdur	199	9.109	2,18	69
	BÖLGE	16.598	271.216	6,12	

Adana, hem Akdeniz Bölgesi düzeyinde ve hem de ülke düzeyinde uyuşturucu suçlarında ilk sıralarda yer alan ildir. Toplam şahsa karşı suç, uyuşturucu suç oranı yönünden 81 il içerisinde sosyal risk düzeyi en yüksek 6. ildir. Türkiye sıralamasında bu bağlamda Kahramanmaraş 14. Hatay 18. Osmaniye 22. Mersin 23. ve Antalya 35. sıra ile risk düzeyi yüksek iller arasında yer almaktadırlar.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Samsun	1.523	33.788	4,51	32
2	Karabük	218	8.168	2,67	62
3	Sinop	163	6.149	2,65	63
4	Zonguldak	461	18.332	2,51	65
5	Tokat	294	14.329	2,05	72
6	Kastamonu	173	8.595	2,01	73
7	Çorum	266	13.680	1,94	74
8	Amasya	157	9.528	1,65	77
9	Çankırı	77	4.706	1,64	78
10	Bartın	94	6.747	1,39	80
	BÖLGE	3.426	124.022	2,76	

Batı Karadeniz Bölgesinde uyuşturucu suç oranlarının yüksekliği yönünden risk düzeyi yüksek il Samsun'dur. Samsun ilinde uyuşturucu suçlarıyla ilgili sosyal risk düzeyi bölgenin diğer illerinin yaklaşık iki katı fazladır.

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Rize	372	7.925	4,69	30
2	Artvin	147	3.300	4,45	34
3	Trabzon	567	15.757	3,60	47
4	Gümüşhane	110	3.245	3,39	51
5	Ordu	519	21.435	2,42	67
6	Giresun	315	13.309	2,37	68
	BÖLGE	2.030	64.971	3,12	

Doğu Karadeniz Batı Karadeniz gibi genel uyuşturucu suç ortalaması düşük bölgedir. Bu bağlamda en sıkıntılı bölge illeri Rize ve Artvin'dir. Türkiye toplam iller sıralamasında Rize 30. ve Artvin 34. sırada yer almaktadır.

BATI ANADOLU BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Konya	2.538	67.019	3,79	41
2	Ankara	4.020	120.027	3,35	52
3	Karaman	141	8.236	1,71	76
	BÖLGE	6.699	195.282	3,43	

Uyuşturucu suç düzeyi yönünden 81 il sosyal risk sıralamasında Konya 41. ve Ankara 52. sırada yer almaktadır. Sadece 2013 yılında adalete yansıyan toplam olaylar ekseninde Ankara'da 4,020 kişi uyuşturucu suçlarında sanık olarak yargılanmıştır.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Kırıkkale	335	7.471	4,48	33
2	Aksaray	390	10.808	3,61	45
3	Nevşehir	364	10.214	3,56	48
4	Niğde	376	10.864	3,46	50
5	Kırşehir	182	6.300	2,89	59
6	Yozgat	290	10.358	2,80	61
7	Sivas	454	17.102	2,65	64
8	Kayseri	968	44.681	2,17	70
	BÖLGE	3.359	117.798	2,85	

Orta Anadolu Bölgesinde uyuşturucu suç oranı en yüksek il Kırıkkale'dir. 81 il sıralamasında, Kırıkkale 33. Aksaray 45. Nevşehir 48. ve Niğde 50. sırada yer almaktadır. Orta Anadolu Bölgesinde sadece 2013 yılında 3,3359 kişi uyuşturucu suçluluğundan sanık durumuna düşmüştür.

ORTADOĞU ANADOLU BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Hakkari	392	2.394	16,37	2
2	Bingöl	614	4.785	12,83	4
3	Van	1.250	13.360	9,36	7
4	Malatya	1.821	19.794	9,20	9
5	Elazığ	998	11.861	8,41	11
6	Bitlis	324	4.021	8,06	12
7	Muş	256	5.118	5,00	28
8	Tunceli	124	2.583	4,80	29
	BÖLGE	5.779	63.916	9,04	

Orta Doğu Anadolu Bölgesi uyuşturucu suç oranı yönünden en sıkıntılı bölgeler arasında yer almaktadır. 81 il dağılımında Hakkari 2. Bingöl 4. Van 7. Malatya 9. Elazığ 11. ve Bitlis 12. Muş 28. ve Tunceli 29. sırada yer almaktadır.

KUZEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Ağrı	373	6.917	5,39	25
2	Bayburt	77	1.880	4,10	37
3	Erzincan	233	6.372	3,66	42
4	Kars	249	6.846	3,64	43
5	Erzurum	558	15.358	3,63	44
6	Iğdır	91	5.730	1,59	79
7	Ardahan	28	3.544	0,79	81
	BÖLGE	1.609	46.647	3,45	

Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi illerinden Türkiye ekseninde belli bir düzeyin üstünde uyuşturucu suç oranı sorunu yaşayan iller; Ağrı, Bayburt, Erzincan, Kars, ve Erzurum'dur. Uyuşturucu suç oranlarının yüksekliği bağlamında 81 il içinde en az sosyal risk taşıyan üç ilden ikisi Iğdır ve Ardahan'dır.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ UYUŞTURUCU SUÇ ŞAHSA KARŞI SUÇ ORANI (2013)					
	İLLER	Uyuş. Suç Sayısı	Toplam ŞK Suç	% Oran	Ülke Sıra
1	Şanlıurfa	3.584	25.219	14,21	3
2	Diyarbakır	2.753	24.761	11,12	5
3	Mardin	866	9.870	8,77	10
4	Gaziantep	2.789	37.842	7,37	13
5	Kilis	289	4.567	6,33	16
6	Batman	381	6.166	6,18	17
7	Siirt	247	4.211	5,87	20
8	Şırnak	266	4.615	5,76	21
9	Adıyaman	543	10.132	5,36	26
	BÖLGE	11.718	127.383	9,20	

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin bütün illerinde uyuşturucu suç oranlarının yüksek olduğuna tanık olmaktadır. Bu bağlamda 81 il uyuşturucu suçları bağlamında en riskli iller sıralamasında; Şanlıurfa 3. Diyarbakır 5. Mardin 10. Gaziantep 13. Kilis 16. Batman 17. Siirt 20. Şırnak 21. ve Adıyaman 26. sırada yer almaktadır.

BİR MODEL ÖNERİSİ

“SUÇ VE SOSYAL RİSK HARİTASI”

SUÇ FAKTÖRLERİNE GÖRE BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMALARI

1. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE 2014 YILINDA YAŞANAN TOPLAM SUÇ OLAYLARI BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMALARI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	Akdeniz Bölgesi	6,61	12
2	Batı Anadolu Bölgesi	6,13	11
3	Ege Bölgesi	6,06	10
4	Batı Marmara Bölgesi	5,97	9
5	Doğu Marmara Bölgesi	5,88	8
6	İstanbul Bölgesi	5,76	7
7	Orta Anadolu Bölgesi	5,47	6
8	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	5,29	5
9	Batı Karadeniz Bölgesi	5,09	4
10	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	5,03	3
11	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	4,80	2
12	Doğu Karadeniz Bölgesi	4,67	1
	TÜRKİYE %	5,77	

2. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE 2008- 2014 YILLARI ARASINDA YAŞANAN TOPLAM OLAY ARTIŞ ORANLARI BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMALARI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	58,19	12
2	Doğu Marmara Bölgesi	46,60	11
3	Batı Marmara Bölgesi	38,85	10
4	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	38,15	9
5	Akdeniz Bölgesi	36,68	8
6	Orta Anadolu Bölgesi	33,20	7
7	Batı Karadeniz Bölgesi	27,24	6
8	Doğu Karadeniz Bölgesi	26,85	5
9	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	23,86	4
10	İstanbul Bölgesi	17,92	3
11	Batı Anadolu Bölgesi	16,98	2
12	Ege Bölgesi	16,54	1
	TÜRKİYE %	28,60	

3. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE FAİLİ MEÇHUL OLAY TOPLAM OLAY ORANLARI BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	İstanbul Bölgesi	36,28	12
2	Batı Anadolu Bölgesi	28,23	11
3	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	26,30	10
4	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	23,60	9
5	Akdeniz Bölgesi	21,73	8
6	Ege Bölgesi	20,03	7
7	Doğu Marmara Bölgesi	18,99	6
8	Batı Marmara Bölgesi	16,75	5
9	Orta Anadolu Bölgesi	14,40	4
10	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	13,76	3
11	Batı Karadeniz Bölgesi	9,32	2
12	Doğu Karadeniz Bölgesi	9,18	1
	TÜRKİYE %	23,28	

4. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE FAİLİ MEÇHUL OLAY ARTIŞ ORANLARI BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	% ARTIŞ	RİSK P
1	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	182,31	12
2	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	170,92	11
3	Batı Marmara Bölgesi	142,72	10
4	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	133,43	9
5	Orta Anadolu Bölgesi	79,40	8
6	Doğu Karadeniz Bölgesi	76,96	7
7	Batı Karadeniz Bölgesi	73,00	6
8	Akdeniz Bölgesi	70,28	5
9	Doğu Marmara Bölgesi	67,71	4
10	Ege Bölgesi	59,82	3
11	İstanbul Bölgesi	58,19	2
12	Batı Anadolu Bölgesi	55,34	1
	TÜRKİYE %	74,45	

5. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE ERKEK SANIK ORANLARI BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	Akdeniz Bölgesi	12,97	12
2	Ege Bölgesi	11,96	11
3	Batı Marmara Bölgesi	11,30	10
4	Batı Anadolu Bölgesi	10,92	9
5	Doğu Marmara Bölgesi	10,31	8
6	Orta Anadolu Bölgesi	10,06	7
7	İstanbul Bölgesi	10,01	6
8	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9,99	5
9	Batı Karadeniz Bölgesi	9,95	4
10	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	9,94	3
11	Doğu Karadeniz Bölgesi	8,34	2
12	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	8,12	1
	TÜRKİYE %	10,68	

**6. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE ÇOCUK MAĞDURİYETLERİ
YÖNÜNDEN BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI**

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK PUAN
1	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	24,63	12
2	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	19,40	11
3	Orta Anadolu Bölgesi	18,24	10
4	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	17,57	9
5	Akdeniz Bölgesi	15,78	8
6	Batı Anadolu Bölgesi	15,37	7
7	Doğu Marmara Bölgesi	15,02	6
8	Batı Karadeniz Bölgesi	14,95	5
9	Doğu Karadeniz Bölgesi	13,68	4
10	Ege Bölgesi	13,15	3
11	Batı Marmara Bölgesi	12,28	2
12	İstanbul Bölgesi	8,71	1
	TÜRKİYE %	13,48	

**7. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE KADIN MAĞDURİYET ARTIŞ YÜZDELERİ
YÖNÜNDEN BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI**

SIRA	BÖLGELER	% ARTIŞ	RİSK P
1	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	21,63	12
2	Batı Anadolu Bölgesi	20,90	11
3	Orta Anadolu Bölgesi	19,25	10
4	İstanbul Bölgesi	18,63	9
5	Doğu Marmara Bölgesi	18,62	8
6	Akdeniz Bölgesi	18,01	7
7	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	15,67	6
8	Batı Marmara Bölgesi	14,65	5
9	Doğu Karadeniz Bölgesi	14,00	4
10	Ege Bölgesi	12,58	3
11	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	11,58	2
12	Batı Karadeniz Bölgesi	9,24	1
	TÜRKİYE %	16,71	

8. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE ÇOCUKLARA KARŞI İŞLENEN CİNSEL SUÇLAR BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	Batı Karadeniz Bölgesi	3,33	12
2	İstanbul Bölgesi	3,13	11
3	Batı Anadolu Bölgesi	2,96	10
4	Ege Bölgesi	2,87	9
5	Batı Marmara Bölgesi	2,85	8
6	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	2,83	7
7	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	2,82	6
8	Akdeniz Bölgesi	2,64	5
9	Doğu Karadeniz Bölgesi	2,64	4
10	Orta Anadolu Bölgesi	2,61	3
11	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2,59	2
12	Doğu Marmara Bölgesi	2,50	1
	TÜRKİYE %	2,82	

9. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE ÇOCUK FAİL ORANLARI YÖNÜNDEN BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	8,35	12
2	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	8,28	11
3	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	8,13	10
4	Orta Anadolu Bölgesi	7,63	9
5	Batı Marmara Bölgesi	6,53	8
6	Doğu Marmara Bölgesi	6,35	7
7	Batı Karadeniz Bölgesi	6,28	6
8	Ege Bölgesi	6,25	5
9	İstanbul Bölgesi	6,08	4
10	Akdeniz Bölgesi	6,11	3
11	Batı Anadolu Bölgesi	5,79	2
12	Doğu Karadeniz Bölgesi	5,56	1
	TÜRKİYE %	6,54	

10. FAKTÖR: TÜRKİYE’DE UYUŞTURUCU SUÇ ORANLARI BAĞLAMINDA BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	% ORAN	RİSK P
1	İstanbul Bölgesi	19,27	12
2	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9,20	11
3	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	9,04	10
4	Akdeniz Bölgesi	6,12	9
5	Ege Bölgesi	6,02	8
6	Doğu Marmara Bölgesi	4,45	7
7	Batı Marmara Bölgesi	3,56	6
8	Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi	3,45	5
9	Batı Anadolu Bölgesi	3,43	4
10	Doğu Karadeniz Bölgesi	3,12	3
11	Orta Anadolu Bölgesi	2,85	2
12	Batı Karadeniz Bölgesi	2,76	1
	TÜRKİYE %	7,31	

Yukarıda her analiz faktörü için 12 bölge, yüksek orandan düşük orana doğru olmak üzere sıralandı ve 1. sırada bulunan bölgeye “12” puandan başlayıp en son sırada yer alan bölgeye puanı “1” olmak üzere “sosyal risk puanları” verildi. Her bölgenin her faktör için aldığı sosyal risk puanları yan yana toplanarak aşağıdaki “Bölgelerin Suç ve Sosyal Risk Tablosu” oluşturuldu.

TÜRKİYE'DE 10 SUÇ FAKTÖRÜ ÜZERİNDEN BÖLGELERİN SOSYAL RİSK SIRALAMASI

SIRA	BÖLGELER	1F	2F	3F	4F	5F	6F	7F	8F	9F	10F	SRP
1	Güneydoğu Anadolu B	5	12	10	12	5	12	12	2	11	11	89
2	Ortadoğu Anadolu B	2	9	9	11	1	11	6	7	10	10	75
3	Akdeniz Bölgesi	12	8	8	5	12	8	7	5	3	9	74
4	Batı Marmara B	9	10	5	10	10	2	5	8	8	6	73
5	Doğu Marmara B	8	11	6	4	8	6	8	1	7	7	66
6	Batı Anadolu B	11	2	11	1	9	7	11	10	2	4	64
7	İstanbul Bölgesi	7	3	12	2	6	1	9	11	4	12	63
8	Ege Bölgesi	10	1	7	3	11	3	3	9	5	8	62
9	Orta Anadolu B	6	7	4	8	7	10	10	3	9	2	59
10	Kuzeydoğu Anadolu B	3	4	3	9	3	9	2	6	12	5	57
11	Batı Karadeniz B	4	6	2	6	4	5	1	12	6	1	49
12	Doğu Karadeniz B	1	5	1	7	2	4	4	4	1	3	36

“F” = Faktör. “SRP” = Sosyal Risk Puanı

“Bölgelerin Suç ve Sosyal Risk Tablosu” sıralamasında görüldüğü üzere, sosyal risk düzeyi Türkiye ortalaması üzerinde olan bölgeler;

Güneydoğu Anadolu Bölgesi,

Ortadoğu Anadolu Bölgesi,

Akdeniz Bölgesi,

Batı Marmara Bölgesi,

Doğu Marmara Bölgesi ve

Batı Anadolu Bölgesidir.

Suç ve sosyal risk düzeyi en düşük bölgeler; Doğu Karadeniz ve Batı Karadeniz bölgeleridir.

Ülkemizde, genelde illerin şiddet, suç düzeyleri hususundaki kanaatler medyaya yansıyan sıra dışı olaylar ve onlarla ilgili oluşturulan medya algısı üzerinden oluşmaktadır. Ya da hapsedilenlerin sayısı üzerinden şehirler alt alta dizilmekte ve illerin suç düzeyleri hakkında fikirleri sürülmektedir.

İfade edilen her iki yol da tutarlılıktan, bilimsellikten uzaktır. Çünkü sıra dışı olayları medyanın çok öne çıkarması ve haftalarca, aylarca gündemde tutması olaya konu şehrin suç düzeyini doğru anlatmaktan uzak bir göstergedir. Hapsedilme sayıları da, illerin farklı nüfus düzeyleri, o ildeki hapisanelerde başka illerin tutuklu ve hükümlülerin bulunması nedeniyle gerçekçi bir ölçüm aracı sağlamaz.

Toplumlarda yaşanan “suç korkusu” çoğu zaman gerçek suç olgusu ile orantılı değildir. Böyle olmasında yaşanan ilerle ilgili gerçek suç verilerinin bilinmemesi en önemli etkidir. Rahip Santaro cinayeti ve yine Trabzon’la bağlantılı Hırant Dink cinayeti sonrası aylarca ulusal/uluslararası görsel ve yazılı medyanın Trabzon’u bir “suç şehri” ilan etmesi buna tipik bir örnektir. Zira 2011 yılında Adalet Bakanlığı UYAP verileri kullanılarak oluşturulan “Türkiye’nin Suç Haritası” rapor kitabı verileri, sıra dışı olaylar üzerinde oluşturulan medya algısının çok asılsız olduğunu ortaya koydu. İlgili rapor kitapta 81 ilin suçluluk oran sıralamasında Trabzon; Çocuk suçluluğunda 78. toplam suç olaylarında 76. ve yetişkin suçluluğunda ise yine 78. sırada yer almıştır(Solak, 2011:312-314).

Sosyal politika üretenlerden, kamu hizmeti sunanlara ve sıradan vatandaşlara kadar herkesin ülkesi ve yaşadığı sosyal çevrelerle ilgili güvenlik bilgisine ihtiyacı vardır.

En azından konuyu söylentilerden, yanlış tablolardan ve rastgele medya algısından kurtarmak için elde edilebilen istatistiki verilerle sınırlı olmak üzere bir model önerisi olarak aşağıda “İller Düzeyinde Suç ve Sosyal Risk Ölçüm Tablosu” sunulmuştur.

Ölçüm tablosu II. bölümde de verilen şu ana faktörlerden oluşturulmuştur:

- 1- İller düzeyinde; toplam suç olaylarının toplam nüfusa oranı.
- 2- İller düzeyinde; yıllara göre toplam olaylardaki artış oranları.
- 3- İller düzeyinde; faili meçhul olay, toplam olay oranları.
- 4- İller düzeyinde; yıllara göre faili meçhul olay artış yüzdeleri.
- 5- İller düzeyinde; erkek faillerin, erkek nüfusa oranı.
- 6- İller düzeyinde; çocuk mağdur oranları.
- 7- İller düzeyinde; yıllara göre kadın mağdur oranları.
- 8- İller düzeyinde; çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar.
- 9- İller düzeyinde; çocuk fail, yetişkin fail oranı.
- 10- İller düzeyinde; uyuşturucu suçluluğu.

İllerin 1’den 81’e kadar dizilişi, en riskli ilden en az riskli ile doğru olmak üzere o faktörle ilgili yüzde sıralamasına göre yapıldı.

Diziliş sıra numaraları tersine (81’den 1’e doğru) çevrilerek/dizilerek illerin “suç ve sosyal risk puanı” olarak yukarıdan aşağıya doğru illerin önüne kondu. Böylece örneğin illerde yaşanan toplam suç olayları faktörüyle ilgili 1. sırada yer alan ile “81” ve sonuncu sırada yer alan ile “1” Suç ve sosyal risk puanı verilmiş oldu.

Sonuçta her ilin risk ölçüm tablosundaki sırası 10 ayrı faktör tablosundan aldığı “Suç ve Sosyal Risk Puanları” toplamına göre belirlenmiş oldu. Buna göre Suç ve Sosyal Risk düzeyi en yüksek 3 il; Şırnak, Kilis, Hakkari ve Suç ve sosyal Risk düzeyi en düşük 3 il ise, Gümüşhane, Bartın ve Trabzon’dur.

81 İL SUÇ VE SOSYAL RİSK ÖLÇÜM TABLOSU

	İLLER	1.Fak	2.Fak	3.Fak	4.Fak	5.Fak	6.Fak	7.Fak	8.Fak	9.Fak	10.Fak	S RİSK P
1	ŞIRNAK	48	72	80	79	78	78	77	65	80	61	718
2	KİLİS	81	81	78	78	81	69	80	12	29	66	655
3	HAKKÂRİ	56	80	81	75	6	73	60	55	74	80	640
4	OSMANİYE	69	65	40	76	66	61	79	37	64	60	617
5	GAZİANTEP	62	66	61	62	64	74	73	18	36	69	585
6	BİNGÖL	25	77	77	77	13	56	67	50	59	78	579
7	BATMAN	51	71	57	63	3	81	68	29	79	65	567
8	EDİRNE	75	69	52	49	68	13	56	70	39	67	558
9	HATAY	59	79	59	51	59	50	63	43	24	64	551
10	SİİRT	21	40	72	66	34	80	15	73	81	62	544
11	MARDİN	8	38	54	69	28	71	55	75	73	72	543
12	ADANA	64	57	60	31	77	46	54	41	32	76	538
13	IĞDIR	74	20	32	74	80	38	75	54	78	3	528
14	VAN	3	12	68	67	9	70	81	66	70	75	521
15	SAKARYA	46	75	53	46	54	49	61	51	41	44	520
16	ŞANLIURFA	19	55	71	40	32	76	38	46	54	79	510
17	KONYA	57	60	69	39	70	64	39	9	56	41	504
18	MUŞ	1	2	66	71	4	79	72	74	75	54	498
19	NEVŞEHİR	65	51	37	28	76	44	70	56	35	34	496
20	NİĞDE	38	33	26	73	48	51	50	68	67	32	486
21	MERSİN	71	41	73	25	74	40	34	33	34	59	484
22	AKSARAY	37	74	36	68	29	53	78	19	50	37	481
23	ADIYAMAN	5	34	70	80	1	72	66	31	65	56	480
24	KARAMAN	78	78	18	42	75	42	74	7	55	6	475
25	AĞRI	10	7	55	44	23	63	65	72	77	57	473
26	BURSA	54	62	62	30	42	43	59	32	37	46	467

27	ELAZIĞ	47	39	50	32	22	62	26	48	69	71	466
28	DIYARBAKIR	17	35	76	35	20	75	21	27	76	77	459
29	İZMİR	50	42	63	19	65	19	37	63	26	74	458
30	KAYSERİ	43	56	65	23	38	59	69	24	68	12	457
31	AYDIN	76	58	64	18	69	15	40	47	19	36	442
32	ANKARA	60	63	75	14	33	18	58	76	8	30	435
33	MUĞLA	79	64	47	41	73	3	53	26	2	43	431
34	AFYON	35	43	44	60	60	47	18	60	47	16	430
35	BİTLİS	6	3	51	58	12	77	1	80	72	70	430
36	ANTALYA	80	52	67	15	79	14	35	36	4	47	429
37	TEKİRDAĞ	63	76	45	59	40	10	45	30	30	25	423
38	İSTANBUL	44	24	79	21	36	2	52	61	22	81	422
39	BALIKESİR	42	50	43	37	63	25	24	64	48	24	420
40	KARS	30	4	29	65	45	58	47	45	57	39	419
41	ISPARTA	67	47	30	47	71	36	32	17	44	27	418
42	YALOVA	55	73	33	8	56	4	71	34	23	55	412
43	MANİSA	41	53	46	12	46	26	19	49	61	58	411
44	ÇANAKKALE	45	59	58	57	51	5	43	28	31	26	403
45	KIRKLARELİ	40	70	13	72	58	11	42	40	15	42	403
46	ESKİŞEHİR	72	68	56	16	50	6	22	11	42	51	394
47	UŞAK	58	36	31	2	72	39	25	42	49	33	387
48	K.MARAŞ	9	23	28	6	10	66	62	57	53	68	382
49	TUNCELİ	77	54	74	81	17	1	12	1	3	53	373
50	DÜZCE	73	48	24	7	30	45	57	21	43	22	370
51	KOCAELİ	29	61	49	24	31	22	31	39	18	63	367
52	SAMSUN	28	25	38	10	57	34	8	78	38	50	366
53	ARTVİN	20	29	22	48	55	20	76	44	1	48	363
54	TOKAT	24	21	8	50	14	55	46	69	58	10	355
55	BİLECİK	66	45	14	26	47	35	29	23	33	29	347
56	KIRIKKALE	49	22	16	13	44	65	13	16	60	49	347

57	BAYBURT	7	30	15	27	7	68	14	58	71	45	342
58	DENİZLİ	53	31	48	11	62	30	7	52	16	28	338
59	ERZURUM	13	6	34	34	18	60	5	62	66	38	336
60	YOZGAT	15	44	4	22	15	52	41	81	40	21	335
61	ÇORUM	14	19	20	43	21	54	17	67	62	8	325
62	BOLU	61	46	9	20	53	48	48	25	6	7	323
63	AMASYA	33	27	25	38	52	31	64	22	21	5	318
64	SİNOP	34	15	6	45	39	33	44	71	9	19	315
65	ERZİNCAN	36	8	39	53	43	28	16	3	45	40	311
66	ZONGULDAK	27	26	21	54	35	8	36	77	7	17	308
67	KÜTAHYA	12	32	42	61	24	32	28	8	52	11	302
68	ARDAHAN	70	1	11	70	67	17	30	2	25	1	294
69	GİRESUN	32	49	3	5	37	9	49	79	14	14	291
70	SİVAS	31	5	23	36	26	67	4	13	63	18	286
71	ÇANKIRI	16	11	19	64	8	57	20	35	51	4	285
72	MALATYA	22	17	41	4	16	41	6	15	46	73	281
73	ORDU	23	28	17	17	11	37	51	53	17	15	269
74	KARABÜK	68	67	2	1	49	27	2	4	20	20	260
75	KASTAMONU	11	13	7	52	41	23	33	59	10	9	258
76	RİZE	18	16	27	56	19	29	10	6	11	52	244
77	BURDUR	52	18	10	29	61	16	11	14	12	13	236
78	KIRŞEHİR	26	37	5	9	27	24	27	20	28	23	226
79	TRABZON	4	10	35	33	2	21	23	10	13	35	186
80	BARTIN	39	9	1	3	25	7	9	38	27	2	160
81	GÜMÜŞHANE	2	14	12	55	5	12	3	5	5	31	144

III. BÖLÜM

GENEL TESPİTLER VE SONUÇ

Şiddetin tarihi, insanlık tarihi kadar eski; suçun da öyle. Şiddet yaşamış, yaşayan ve muhtemelen gelecekte yaşayacak olan bütün toplumların bir kaderi. O zaman kabul etmek durumundayız ki, şiddet kültürün bir parçası olmuşsa risk de var demektir.

Türkiye’de, sadece 2013 yılında adalete yansıyan suç olaylarına baktığımızda, Cumhuriyet Başsavcılık kayıtlarında yer alan ceza dava hazırlık dosya sayısı 3 milyon 396 bin 679’dur. Bu olayların 1 milyon 912 bin 720’si şahsa karşı, 1 milyon 483 bin 959’u mala karşı işlenmiş suçlardır. Bir yıl içerisinde şahsa karşı işlenen suçlarda 60 bin 8 kişi hayatını kaybetmiş 739 bin 344 kişi de yaralanmıştır.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre 2012 yılında 3 milyon 285 bin 925 adli olayda 2 milyon 251 bin 327 kişi mağdur olmuştur. Suç mağduru olanların 1 milyon 270 bini kadın ve 98 bin 253’ü erkektir. Yani ülkemizde yaşanan suç olaylarında daha çok mağdur olan kadınlardır.

Yine 2013 yılı içerisinde Hukuk Mahkemelerinde açılan dava dosya sayısı ise; 3 milyon 28 bin 375’tir. Yani ülkemizde sadece bir yılda resmiyete yansıyan adli olay (dosya) sayısı toplamı 6 milyon 425 bin 54’tür.

Bir yıl içinde Adalete yansıyan her dava dosyasında ortalama birer kişi taraf olarak yer alsa (ki, bu sayı gerçekte daha fazladır), sadece bir yılda 12 milyondan fazla kişi bir ihtilafın/olayın faili ya da mağduru, dava edeni ya da dava edileni olarak adliye kayıtlarında yer almış demektir.

Son istatistiklere göz atma, cesaret verici görünmemektedir. 2007 tarihinde İngiltere/Galler marküm sayısı bir önceki yıla göre 1.549 kişilik bir artışla 80.762’ye ulaşmıştır. İngiltere ve Galler, 100 bin kişide 148 kişi olmak üzere, Batı Avrupa’da hapse koyma (tutuklu / hükümlü) oranı yüksek ülkedir.

Bu oranlar Fransa’da, 100 bin kişide 85 kişi, Almanya’da 100 bin kişide 95 kişidir(Canter, 2011;416).

Hapsedilme oranları yönünden 2016 yılında Türkiye anılan ülkelerin çok üzerinde bir oranla 100 bin kişide 245 kişidir.

Yukarıda verilen resmi sayılar ve sıralanan suç oranları, bizim toplumumuzda da ciddi düzeyde şiddet alışkanlığı olduğunu göstermektedir. Ortaya konan tablo ülkemizde şiddetin sadece varlığından değil, ama onun kültürleştigiinden de söz etmemizi zorunlu kılar.

Toplumsal kültürel yapımız, şiddeti öğreten, meşrulaştıran ve insanlarımızı farkında olmadan şiddete karşı duyarsızlaştıran sosyal değerlerle doludur. Cinsiyetçi rol farklılaşmasına kaynaklık eden erkek egemen bir aile ve toplum yapılanması, buna bağlı olarak meşrulaştırılan töre ve namus cinayetleri, kan davaları, toplumsal dayanışma ve yardımlaşma anlayışının ötesine taşan ve bir gösteriye dönüşen dinsel ritüellerimiz bunlar arasında sayılabilir. Bunlara ek olarak, kitle iletişim araçlarının kendilerini cazip kılma ve seyredilme oranlarını arttırma adına şiddet olaylarını bir araç olarak kullanması, hatta şiddet olaylarını bireyle toplum arasında aracılık eder bir pozisyonda sunması, şiddetin tanık olunarak öğrenilmesinde etkili bir başka gelişme olarak değerlendirilebilir(Ayan, 2010;7).

Her insanda doğuştan doğal olarak var olan enerjinin bir bölümünün “saldırganlık” özelliği taşıdığı bir gerçektir. Saldırganlık bir kendini/nefsini koruma özelliği taşıyabildiği, o şekilde davranışa dönüşebildiği gibi, başkalarına zarar verme şeklinde de ortaya çıkabilir; ki biz bu ikinci şeklinde şiddetten söz ediyoruz.

Çalışmamızda 10 ana faktör üzerinden illerin ve bölgelerin istatistiksel analizlerine yer verildi. Önce bölgelere, illere göre toplam olay oranları ve toplam olaylarda yıllara göre yaşanan artış yüzdeleri ele alındı. Toplam olay artışının aşırı yaşandığı bölge olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi karşımıza çıkmaktadır. Bu bölgeyi, toplam olaylardaki artışlar bağlamında en riskli bölgeler olarak Doğu Marmara ve Batı Marmara Bölgeleri izlemektedir.

Bölgelerin faili meçhul oranlarına baktığımızda, İstanbul, Batı Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini en riskli bölgeler olarak görmekteyiz. Faili

meçhul oranların yıllara göre artışında ise sırasıyla risk düzeyi en yüksek bölgeler; Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Ortadoğu Anadolu Bölgesi ve Batı Marmara Bölgesidir.

2013 yılında Türkiye’de bütün adliyelerde yer alan soruşturma dosya sayısı (önceki yıllardan devir dahil) 6 milyon 716 bin 800’dür. Bu dosyalarda şüpheli olara yer alanların cinsiyet yönünden dağılımı ise %88 erkek ve %12 kadın şeklindedir. Şiddetin anlaşılması, bizi erkek suçluluğunun anlaşılması sorununa götürür. Bu bağlamda ele alındığında erkek suçluluk oranları yönünden en riskli üç bölge; Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi ve Batı Marmara Bölgesidir.

Çocuk Mağduriyetleri yönünden en sıkıntılı bölgelerimiz risk düzeyine göre; Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Ortadoğu Anadolu Bölgesi, Orta Anadolu Bölgesi’dir. Kadın mağduriyetlerindeki artış oranları yönünden risk düzeyi en yüksek olan bölgeler olarak, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Batı Anadolu Bölgesi ve Orta Anadolu Bölgesini görmekteyiz.

Çocuklara karşı cinsel saldırı, her toplumun en dramatik yanlarından birisidir. Cinsiyet ayırımı olmaksızın bütün çocukların risk altında bulunduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmaktadır. Batı Karadeniz, İstanbul ve Batı Anadolu Bölgeleri çocuklara karşı işlenen cinsel suç oranları yönünden en riskli bölgelerdir.

Çocuk suçluluğu yönünden en riskli bölgeler ise; Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Ortadoğu Anadolu Bölgesidir.

Çalışmada ele alınan son faktör; uyuşturucu suç oranları bağlamında soyla risk düzeyi en yüksek bölgeler; İstanbul, Güneydoğu Anadolu bölgesi ve Ortadoğu Anadolu Bölgesidir.

SUÇ VE SOSYAL RİSK DÜZEYİ EN YÜKSEK 4 BÖLGE

SIRA	BÖLGELER	1F	2F	3F	4F	5F	6F	7F	8F	9F	10F	SRP
1	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	5	12	10	12	5	12	12	2	11	11	89
2	Ortadoğu Anadolu Bölgesi	2	9	9	11	1	11	6	7	10	10	75
3	Akdeniz Bölgesi	12	8	8	5	12	8	7	5	3	9	74
4	Batı Marmara Bölgesi	9	10	5	10	10	2	5	8	8	6	73

Araştırmada en göze çarpan husus, yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere; Güneydoğu Anadolu Bölgesinin 10 ayrı faktör analizinin yedisinde “en riskli üç bölgeden biri” olarak yer almasıdır.

Bir bölgede suçun her türünün fazla yaygın hale gelmesi, orada şiddetin kültürleşmesi anlamı da taşır. Kültüre dönüşen şiddet, yaşanacak bazı travmaların da etkisiyle giderek radikalleşir, uyuşturucu bağımlılığına, çeteye, mafyaya, teröre dönüşür. Şu an Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve bağlı olarak bazı bölge ve illerde olup bitenlerin arka planı tam da budur.

HEGEM Tarafından son altı yılda bölge illerinde çeşitli saha araştırmaları yapıldı.

HEGEM, Mardin Bilge Köyü Olayı (2009)

HEGEM, Mardin İli Sosyal Risk Haritası (2010)

HEGEM, Şırnak Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası (2012)

HEGEM, Tunceli Sosyal Analiz Çalışması (2015)

HEGEM, Bingöl Sosyal Analiz Çalışması (2016)

HEGEM, Diyarbakır Göç Araştırması (2016)

Anılan saha araştırma raporlarından bazı kesitler aşağıda verilmiştir.

Bölgede çok güçlü bir aşiret geleneği ve bu gelenek içinde hapsedilmiş bir birey profili vardır. Birey adeta bu güçlü aşiret ve ataerkil aile içerisinde buharlaşmaktadır. Körü körüne, mutlak itaatin olduğu bu kültür, iradesini ve gerektiğinde tepkisini ortaya koyamayan bireyi en radikal, en vahşi, en aşağılık cinayetleri işlemeye sürükleyebilmektedir. Böylesi bir kültürde birey, adeta büyülenmiş gibi aile meclisi veya bağlı olduğu aşiret tarafından alınan kararlar doğrultusunda ailesinin en yakın fertlerini bile gözünü kırpmadan öldürebilmektedir. Aile ve aşiret töresel gücüyle, kendisine itaatkâr hale getirdiği bireyin özgürlüğüne adeta ipotek koymuştur. Bireyin iradesi bu ipoteği kaldırabilecek güce sahip değildir. Bu ipotek ancak daha güçlü bir iktidar sahibi kuvvet, yani devlet tarafından ortadan kaldırılabilir. Devlet bireylerin üzerindeki bu yapıyı nasıl kırabilir?

Bireylerin aşiret ya da ataerkil aileler etrafında bütünleşmelerine neden olan bir yön, insanların bir olay sonucu mağdur olduklarında, haklarını aramada devlet kurumlarına başvurma yerine kendi yerel çözümlerine yönelmeyi öğrenmiş olmalarıdır. Bu durum, doğal toplumdan medeni topluma geçiş öyküsünün bizde - bu çeşit yörelerimizde- daha çok yol almaya muhtaç olduğunu gösterir.

Medeni topluma geçiş ancak insanlar bir sorunla karşı karşıya kaldıklarında, sorunun çözümü için devlete inanmaları/güvenmeleri ve tereddütsüz onun kurumlarına başvurmalarıyla ortaya çıkacaktır. Bu bölgede adalet talebin azlığında, ülkemizde henüz bir “Temel Mağdur Kanunu” olmamasından kaynaklanan ciddi bir boşluk olduğunu burada hatırlamak ta yarar vardır.

Bölge insanında, resmi adalet sisteminin her zaman güçlüden yana olduğuna dair güçlü bir inanış vardır. O nedenle ihtilafa düşenler çevrelerindeki okumuş insanlara, hukuk bilen kişilere görüş sormaz; sorunları kendi anlayış ve yöntemleriyle halletme yoluna giderler. Bölge insanına, hak arama mücadelesini yürütebileceği zeminin resmi makamlar olduğu ve burada adaletin terazisinin taraf tutmadan, objektif kararlar alabileceği hissi ve güvenini kazandırmak gerekmektedir.

Aşiret kültürü, kendi ilkelerine itaat edecek, sadık bireyler üretmektedir. Oysa erdemli bir cumhuriyet, liberal/özgür bir demokrasi, ne itaatkâr ve ne de isyankâr bireylere sahip olmak istemez. Demokrasilerde, bireylerin özgürlüğü,

sosyal hakları, kendini gerçekleştirebilme fırsatları, onurlu ve insani yaşam standartlarına uygun bir hayat sürme zemini bulmaları önemli ve istenen bir durumdur.

Şiddet olgusunun ortaya çıkmasında ve yoğunluk kazanmasında bölgesel faktörlerin dışında başka etkenler de vardır. Gün geçmiyor ki televizyonlarda şiddet içerikli bir haber yayınlanmasın. Şiddet haberlerinin ana haberlerin başında ve çok dramatize bir biçimde verilmesi, bazen şiddet uygulayıcıların bir kahraman gibi gösterilmesi çocukların, gençlerin bu yönde özendirilmesi anlamına da gelebilmektedir.

Şiddet sanki modern hayatın doğal bir parçası görünümündedir. Şiddetle tanışma yaşı ve biçimi eskisine kıyasla daha da düşmüş ve genişlemiştir. Buna da aracılık eden en önemli organ medyadır; görsel ve yazılı medya... Çünkü çocuklar sosyalleşmeyi, esasında ailelerinden almakta iken aile bireyleri kadar etkili bir başka unsurla da sosyalleşmeye süreci içinde bulurlar kendilerini; “Televizyon”. Zamanının büyük bir kısmını TV karşısında geçiren çocuk, çizgi filmlerdeki sayısız şiddet görüntüleriyle iç içe sosyalleşme yoluna hiçbir şey olmamış gibi devam eder. Ergen döneminde, aile ve okul denetim ve kontrolün iyice kaybedildiği alan, “internet” de eklenince, oyunlardan denetimsiz oyun ve diğer sitelere kadar şiddetle yoğrulan ve onu hayatının doğal bir parçası olarak algılayan ve kanıksayan bir nesille karşı karşıya kalınmış olunur. Bu çerçevede medya sorumlularına/yetkililerine insani ve sosyal sorumluluk bilinci yönünden çok rol düşmektedir. Şiddeti, suçu özendiren yayınların yapılmamasına dikkat edilmelidir. Yakın dönemde uygulanan akıllı işaretler hangi programın hangi yaş grubuna uygun olduğunu göstermesi açısından dikkate değerdir.

Medyanın şiddetten arındırılması, haber konusu olacak olayların ortadan kaldırılması ile mümkündür. Şiddet olayları haber değeri taşıdığı gerekçesiyle medyada fazlaca yer bulmaktadır. Bu nedenle ya şiddet içerikli yayınlara olan rağbeti (modern terminolojiyle reytingi) azaltmaya çalışacak bir eğitim uygulamasına girilmeli, ya da şiddet/suç olaylarını azaltacak eğitim programlarının hayata geçirilmesi temel yayın felsefesi haline getirilmelidir. Medya, daha çok ticari kaygılarla hareket eden bir organdır; en fazla seyirci çektiğinde en fazla kazancı (reklamları) da elde etmektedir. Eğer seyirci şiddet içeren programlara yönelmeyi terk ederse, yayın organı (TV kanalı) da fazla izleyici çekebileceği daha başka bir program peşinde koşacaktır.

Diğer yol, Türk toplumunun sahip olduğu kültürel, yerel insani değerleri evrensel hümanist değerlerle sentezleyerek gün yüzüne çıkarmaktır. Burada, hem kaynağını Yunus gibi insan sevgisinden alan, “Yaratılanı hoş gördük Yaratanı ötürü” felsefesi temelinde tarihi/kültürel/yerel kaynaklar, zenginlikler canlandırılarak, hem de Rönesans’la birlikte ortaya çıkan ve modernleşmenin bir sacayağı olan Aydınlanma düşüncesiyle perçinlenen özne/birey anlayışı benimsetilerek bir sentez yapıp evrensel ve yerel insani ve sosyal değerler iç içe geçirilmelidir. Bu topraklarda eksik olmayan “sevgi”, “merhamet” gibi değerler yeniden canlandırılmalıdır.

Bir anda gözünü kırpmadan çocuk, kadın, erkek demeden insanları öldüren kişilerde sevgi ve merhamet duygusu nasıl yerleştirilir?

Gelenek ve modernite arasındaki bu gerilim ve kopuş, geleneksel yapılardan modern yapılara geçiş yapan toplumlarda bireylerin çeşitli sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Geleneksel yapı terk edilirken ona ait değerlerden de kendiliğinden bir kopuş gerçekleşir. Ancak henüz yeni değerlere de alışık olunmadığından ve onları sindiremediğinden bireyler neyi benimseyeceklerinin, neyin peşinde koşacaklarının, neye bağlanacakları hususunda kararsızlığa düşerler ve sosyolog Durkheim’ın anomi adını verdiği bir durumla karşı karşıya kalırlar.

Bölge insanında bu davranış değişikliği nasıl gerçekleşecek?

Yani insanlar ne zaman kendi hayatlarının öznesi olacak ve kendi hayatlarıyla ilgili kararları kendileri verecek; ama daha önemlisi kendilerinin süreceği bir hayatı yaşayabilecek?

Bu davranış değişikliği ancak eğitim sayesinde mümkün olacaktır. “Ancak” derken eğitimin tek başına yeterli değişken olduğu değil, etkili değişken olduğu anlatılmak istenmektedir. Zaten eğitim, bireylerde istenilir yönde davranış değişikliği meydana getirme sürecidir. Bu davranış değişikliği bir zihniyet değişikliğiyle birlikte işlemelidir. Yani eğitim aynı zamanda zihniyet değişikliği de yaratmalıdır.

Eğitim yerel ve evrensel insani değerleri, sevgiyi, merhameti, akılcılığı, insan (kadın-erkek-çocuk) haklarını, birey olmayı, hak ve hukuka riayet etmeyi, barış yapıcılığı vb kapsamalıdır. Eğitim bireylerin modernleşmelerinin, modern

topluma katılmalarının bir aracı olmalıdır. Eğitimin amacı ve işlevi budur. Eğitim modern toplumlarda bireylerin dikey (yukarı doğru) hareketliliğini, toplumla bütünleşmesini sağlayan en önemli unsurdur. Türkiye Cumhuriyeti, eğitim aracılığıyla bir Anadolu köyünden Çankaya Köşkü'ne çıkışın örneklerine şahit olmuştur.

Bölge için eğitim, sadece okullarda çocuklara verilen örgün eğitim olarak değil, fazladan yetişkinleri de kapsayacak şekilde düşünülmemelidir. Zira bölgede yaşayan 14-50 yaş arası kadınların yaklaşık %50'si ya okur-yazar değildir ya da herhangi bir okul bitirmemiştir. Zihniyet ve davranış değişikliği bu tür çevrelerde, anne ve baba da işin içine sokulduğunda verimli olarak işler. Bu yüzden uzun soluklu aile eğitimleri planlanmalıdır. Bu aile eğitimleri, tüm ilgili kurumların elbirliği ile ve o yörenin sosyo-kültürel özelliklerini, ihtiyaçlarını hesaba katarak planlanmalı; sürekli, yaygın, etkili ve kaliteli olmalıdır. Aile eğitimi programları hem kültürel değerlerle ve hem de evrensel değerlerle donatılmalı; demokrasi kültürü, insan hakları ve çağdaşlaşma bu eğitimlerin ana felsefesini oluşturmalıdır.

Mardin Bilge Köyü vahşeti, ilgili kişilerin (faillerin) içsel dünyalarında var olan şiddet duygularının, nedenler zinciri sonrası davranışa dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır. Şiddet kültürü yüksek olan yerlerde bu çeşit durumlar her an yaşanabilir.

Şiddet kültürü yanında, ayrıca şiddet araçlarına sahip olmak ya da rahat erişim, şiddet eylemlerini kolaylaştırmaktadır. Bölgede ciddi bir silah merakı olup, olayın sanıkları ayrıca korucudur; cinayetlerde hem resmi ve hem de ruhsatsız silahlar kullanılmıştır.

Bilge Köyünde yaşananlar, hem aile içi çözülemeyen sorunlar ve hem de bölgede sürüp giden gerginlik birikiminin patlaması olarak nitelendirilebilir. Buna, olay yaşanan mahalle ilgili, eğitim düzeyinin düşük olması, nüfus yoğunluğu ve ekonomik gelirlerin kaynağının tartışmalı oluşu da eklemek gerekir.

Bölgede geleneksel aile ve aşiret sisteminin gevşemesine rağmen, bir türlü çekirdek aileye geçilememiş, “sosyal devlete ve onun kurumlarına/yasalarına güvenen modern birey” ortaya çıkmamış; Böylece her iki sistem arasında kalan kişiler “kuralsızlık” (anomi) ile yüz yüze kalmıştır.

Bölgedeki geleneksel erkek kültürünün sürdürülmesi, kadınların eğitim düzeyinin düşük olması ve çalışma hayatında yer alamaması, ailelerdeki çocuk sayısının fazlalığı, şiddetin yaygınlaşmasında önemli başka bir etkidir. Buna, medyanın uzun yıllardır bu bölgede “modern ataerkilliği” ön plana çıkaran programlar yapmasının olumsuzluğunu da eklemek gerekir.

Ataerkil aile yapısının yarattığı kadının ikincil konuma mahkûm edilmesi gerçeği bölgede altı çizilmesi gereken bir diğer önemli sorundur. Çok çocuk sahibi olan kadınların, gerek aile içerisinde gerekse kamusal alanda söz sahibi olmadan sürdürdükleri yaşam, özellikle 40’lı yaşlardan sonra bir umutsuzluğa ve beklentisizliğe dönüşmektedir. Sosyal hareketliliğin özellikle kadınlar için çok fazla mümkün olmadığı yörede, kadınlar kendi yaşam deneyimlerinin umutsuzluklarını kendi çocuklarına -özellikle kızlarına- da aktarmakta, bu şekilde nesiller boyunca değişmesi güç görünen bir cinsiyete dayalı ayrımcılık ve baskı ortamı oluşmaktadır.

1993’ten bu yana yaşanan “yerinden edilme” ile kırsaldan kente büyük bir göç süreci başlamıştır. Kentteki nüfus arttıkça ekonomik ve sosyal baskılar da artmış, altyapı sorunları gündelik yaşamı olumsuz etkilemeye başlamıştır. Kırsaldan göç edenler ile kentte yaşayanlar arasında uyum sorunları yaşanmış, işsizlik artmış, kentli nüfusun dinamikleri (yaşam modelleri, sosyal ilişkiler, iş olanakları, etnik kimlikler) değişmeye başlamıştır.

Çocuk Hakları, Kadın Hakları, İnsan Hakları gibi demokrasi kültürünün temel değerleri henüz bölgeye taşınamamış; hayata geçirilememiştir. Bu da şiddetin adeta bölgede kültürleşmesine yol açmış, her çeşit şiddet/çatışma riskini yaygın hale getirmiştir.

Çok uzun yıllardan beri özellikle memurlar için bölgenin bir sürgün yeri olarak görülmesi, başta eğitim olmak üzere çağdaşlaşmayı sağlayacak temel hizmetlerin aksamasına yol açmış; bu küskün insanlar eliyle de bölgede devlete karşı güvensizlik, dahası devlet düşmanlığı kışkırtılmıştır.

Temel eğitim ve onun zorunlu programlarının yaygınlığı ve kalitesi ciddi bir tartışma konusudur. Bölgedeki eğitim kadroları ve genel eğitim yönetimi uygulamaları, cehaletle mücadelede ve yeni eğitim programlarını uygulamada çok yetersiz kalmaktadır. Özellikle bölgede Hayatboyu Eğitim, Yaygın Eğitim alanındaki çalışmalar ihtiyacın çok gerisinde kalmıştır.

Bölgenin uzun geçmişine bakıldığında, devlet adına iş yürütenler, şiddeti çözüme konumunda iken, ne yazık ki, bazı hal ve durumlarda şiddet uygulayan olmuşlardır. Bilge Köyü Olayı bunu açıkça gösteren ilginç bir olaydır. Devlet kurumları, sosyal politika üretenler ve hizmet sunucular ve medya, terör sorununa çok aşırı odaklandığından, birçok olumsuzluğun, gerginliğin, çelişkinin, çatışma riskinin bölgede üstü örtülü kalmıştır. Bu bağlamda olmak üzere bölgede, özellikle terör tehdidinin azalması ya da ortadan kalkması sonrasında, bekletilen sorunların, öfkelerin, anlaşmazlıkların (Bilge Köyü Olayında olduğu gibi) peş peşe farklı sosyal patlamalara, aile içi, akrabalar arası ve aşiretler arası hesaplaşmalara yol açma riski yüksektir.

Kadınların sürekli şiddete maruz kaldığı ve çocukların şiddete tanık olarak ve şiddet görerek büyüdüğü her çevrede sıra dışı şiddet olayları yaşanması riski vardır. Şiddet kültürünün doğallaştığı bölgelerimiz başta olmak üzere benzer olayların yine yaşanması olasılığı çok yüksektir. Bu açıdan kurumlar her yönüyle hazırlıklı bulunmalı, kurumlar arası işbirliği kültürü böyle olaylar olmadan geliştirilmelidir.

Başta nüfus planlaması olmak üzere, sağlık ve sosyal hayatla ilgili yaygın bilgilendirme kampanyaları başlatılmalıdır. Bu bağlamda okullar uygun zamanlarda birer Aile Eğitim Merkezi haline dönüştürülmelidir. Şiddet, ancak yaşamın değerli kılınması eğitimiyle önlenabilir. Bu anlayışla, sistemin bireye verdiği değer ve bunun gerçek hayata yansımaları önemli tutulmalıdır.

Türkiye’de özellikle sosyal risk düzeyi yüksek bölgelerde/illerde SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTELERİ kurulmalı; bu üniversitelerin en önemli görevi bilimsel araştırmalar yapmak/yaptırmak, sosyal projeler geliştirmek, uygulamak/uygulatmak olmalıdır.

Bu bölgede hizmet üretmeleri için hem yerelde ve hem de ülke düzeyinde faaliyet gösteren STK’lar özendirilmeli ve devletçe desteklenmelidir.

Bölgede İnsan Hakları, Çocuk Hakları, Kadın Hakları ve demokrasi bilinci her yolla geliştirilmeli; bu bağlamda okullar ve aileler üzerinden, etkin, sürekli sosyal barış projeleri yürütülmelidir. Tüm ülkede ama özellikle kalkınamamış bölgelerimizde “Okulöncesi Eğitim” ve “Aile Eğitimi Seferberliği” birlikte yürütülmelidir.

Öğrenci sayısı 200'ün üzerindeki tüm okullara Aile Danışma Merkezleri kurulmalı, bu merkezlerde mutlaka psikolog, sosyolog ve sosyal hizmet uzmanları yer almalıdır.

Bölgenin tamamında devlet adaleti ön plana çıkartılmalı, güvenlik zafiyeti tamamen ortadan kaldırılmalıdır.

İlgili tüm kurumlara (eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, adalet, asayiş, belediye...) sosyologlar alınmalıdır. Toplumun gelişimi ve değişimi sosyolojik olarak araştırılmalı, yörenin periyodik olarak sosyal risk analizleri yapılmalı, ihtiyaç duyulan çözümler zamanında üretilmelidir. .

Göç, insanlık tarihinin en önemli sorunlarından biridir. Sorundur; zira bizatihi göçün kendisi, yaşanılan yerden ayrılma nedenleri, göç süreci, gidilen yerde karşılaşılan yerleşim zorlukları, yerleşim sonrası uyum problemleri vb. bağlamlarında olmak üzere, göç edenlere birçok zorluklar yaşatır. Konu “Diyarbakır ve göç” ise, iç içe geçmiş bir takım travmalar dizisinin akla gelmemesi mümkün olmuyor. Göç, şiddet/çatışma sarmalı içinde ve zorunlu olunca, gidilen yer/yerler belirsiz olunca, bir sosyal politika gereği değil, plansız ve rastgele olunca, gidilen yerde birçok ağır psiko-sosyal sorunlarla karşılaşmalar kaçınılmaz olunca travmatik kitleler ve travmatize insanlardan söz etmek zorundayız demektir. Volkan (2012: 71) konu ile ilgili şu tespitlerde bulunur:

Tarihte yaşanmış olan örselenmelerin “seçilmiş örselenmeler” olarak kuşaktan kuşağa nasıl aktarıldığını anlamadan, bugünkü çatışmaların birçoğu tam olarak anlaşılamaz. Bu psikolojik ‘genler’ bir çok geniş grupta vardır ve bu özelliğin, sonraki kuşaktan liderler tarafından grubu seferber etmek için manipülasyon amaçlı kullanılma olasılığı yüksektir. Ve böylece, seçilmiş bir örselenmenin yeniden canlandırılması akıldışı kararların verilmesine ve insanlık dışı davranışlara yol açabilir. Anderson Thomson, doğamızda var olan ilkel davranışlar arasında “erkekleri birbirine bağlayan şiddet koalisyonu” adını verdiği bir davranışın da bulunduğu inanır. Thomson’a göre, içsel dört düzenek veya kapasite söz konusudur: 1) Kolayca erkek koalisyonları kurma kapasitesi; 2) Bu koalisyonları öldürme amaçlı vahşi akınlar düzenlemek üzere kullanma kapasitesi; 3) Bu ölümcül akınları daha önce hiç karşılaşmadıkları ve onları doğrudan kışkırtmamış insanlara yöneltme kapasitesi; 4) Dışarıdaki grubun üyelerine, avımıza bakarken kullandığımız bilişsel düzeneklerle bakma kapasitesi.

- ✧ Türkiye’de yaşayan ailelerin yaklaşık yarısı bir şekilde göç etmiştir. Göç olgusu, bir çok sosyal sorunla yan yana durur. Şiddetle, suçla ve sosyal risklerle ilgili her çalışmanın göç bağlantılı temaları ele alması kaçınılmazdır. Son üç yıldır sadece Suriye’den ülkemize gelen göçmen sayısının 3 milyona ulaştığı ifade edilmektedir. Yunanistan’dan, Bulgaristan’dan, Kafkas ülkelerinden Cumhuriyet dönemi içinde gelenleri de hesaba katınca ciddi bir sosyal riske işaret etmiş oluruz. Buna terör, ekonomik nedenler, aile içi ve akrabalar arası şiddet, sanayileşme gibi doğal süreç içinde yaşanan iç göçleri de eklersek ülkemizde göçün boyutları üzerine fikir edinilmesini kolaylaştırmış oluruz.
- ✧ Göç hareketlerinin yoğun olması her zaman ve zeminde gelişmeyi engelleyen bir durumdur. Bu nedenle illerin kent merkezi nüfusunun daha çok küçük haneli köylerden, ekonomik sıkıntılar, terör, aile ve akrabalar arası çatışmalar gibi nedenlerle zorunlu olarak göç eden (hatta kaçıp gelen) insanlarla rastlantısal olarak büyüdüğü gerçeği iyi analiz edilmeli, kentlerin her tür hizmet planlanmasında ona göre stratejiler geliştirilmelidir.
- ✧ Şehrin yönetimi, her tür hizmetlerin planlanması ve dağıtımını ilin demografik nitelikleri göz önünde tutularak yürütülmelidir. Öncelikle yakın ya da uzak tarihlerde göçle gelenlerin, ortak şehir kültürüne uyumları yönünden sosyal projeler içinde tutulmaları, risk unsurları ile kolay temas sağlaması muhtemel olan bu kesimin sağlıklı ve güvenli kuruluşlarla muhatap kılınması; sosyal, çalışma ve eğitim hayatına katılımlarının sağlanması çok ciddi bir ihtiyaçtır.
- ✧ İllerin aldığı, verdiği göç gerçekliği nedir? Göç bağlamında yaşanan sorunların nitelik ve nicelik yönünden anlamı/değeri nedir? gibi temel sorular ekseninde illerin ve tüm ilçelerinin, sürekli yenilenen bir “Risk Belirleme Sistemi” ile sosyal izleme altında tutulmalı; bu şekilde ilin sağlıklı gelişimi ve sosyal barış için bilimsel yöntemler işe koşulmuş olacaktır.
- ✧ İçinde yaşanan zaman diliminden başlamak üzere, her türlü göçün önlenmesi ya da en azından sosyolojik gerçeklik seviyesinde tutulması; bunun için yeni yaşam alanlarının, iş sahalarının daha çok kırsal

alanlarda oluşturulması, yöredeki kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ve kadınların da iş hayatına katılımının sağlanabilmesiyle mümkündür. İşgücü piyasasındaki hizmet alanlarının ve ücretlerin artırılması, vatandaşların alım gücünü iyileştirecek, ihtiyaçların teminini kolaylaştıracak ve yoksulluğu azaltacaktır.

- ✧ Eğitim çağındaki gençlerin iş hayatında yer alması oldukça sorunlu bir alandır. Özellikle mevsimlik işlerde çalıştırılan gençlerin istismar edildiği yönünde ciddi belirlemeler var. Küçük yaşta çalıştırılan ve çok az da olsa gelir elde eden çocuklar için, paranın ve çalışma hayatının cazip gözükmesi okuldan kopmalarına ve sokağa düşmelerine zemin hazırlamaktadır. Çocukların çalışma hayatı kanun ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. Resmi mevzuata uyulması için ilgili kurumların ve işgücü piyasasının bilinçli / duyarlı olması sağlanmalı; ev ekonomisine katkı beklense de, çocukların çalışması eğitim süreçlerini asla olumsuz etkilememelidir.
- ✧ Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde mevsimlik işçi olarak vatandaşların başka illere gitmeleri ve olumsuz şartlarda çalıştırılmaları hem kendilerini ve hem de çocuklarını risk altına sokmaktadır. Bu durum bütün boyutlarıyla araştırılmalı, gerekli sosyal, hukuki vd. tedbirler alınmalı, ihtiyaç duyulan mevzuat ve uygulamaya yönelik düzenlemelere gidilmelidir. Bu süreçte özellikle okulları aksayan çocukların eğitim süreçlerine destek verilmelidir. GAP projeleri daha etkin hale getirilerek bölgenin kalkınmasına olan olumlu etkisi artırılmalı; proje planlama ve uygulama anlayışlarında göç gerçeği öncelikli olarak hesaba katılmalıdır.
- ✧ İşsizliğin en fazla vurduğu hedef kitle kadınlardır. Kadınların meslek sahibi olması için İŞKUR ve halkeğitim merkezi meslek edindirme kursları önemli bir işlev görmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde ve Diyarbakır'da kadınların çalışma alışkanlığı oldukça zayıftır. Kadınlar için vasıflı ve düzenli iş hayatı teşvik edilmelidir. Bu bağlamda bölgede istihdam alanlarının oluşturulması, iş atölyelerinin kurulması, fabrika ve yatırımların çoğaltılması gerekmektedir. İş yerlerinin kadınların da çalışabileceği şekilde dizayn edilmesi, çalışma konusunda kadınların sosyal projelerle bilinçlendirilmesi / özendirilmesi gerekmektedir.

- ✘ Bölgenin güvenlik sorunu, ildeki yatırımcıları ve yeni iş sahalarının açılmasını olumsuz etkilemektedir. Uzun yıllara yayılan terör olayları bu engelin temel nedenini oluşturmaktadır. Özel yatırımcının çekingenliği/ ilgisizliği sonucu doğan boşluğu kamu yatırımları ile kapatma yoluna gidilmelidir. Vatandaş da yatırımı zaten kamudan beklemektedir. Bölgeye kalkınmada öncelik verilmesi devletin duyarlılığının, yaşanan sorunu fark etmesinin bir göstergesidir.
- ✘ Vatandaşların şehre göç etmesi ile köylerdeki tarım arazileri boş kalmıştır. Arazi köyde boş, vatandaş ise şehirde işsizdir. Köylerin cazibesi artırılarak boş olan arazilerin tekrar tarıma kazandırılması gerekir. Geri dönecek vatandaşların, arazilerinin başkalarının işgal edilmediği, köyüne dönünce yapıp ettikleri / ürettikleriyle geçinebileceği yönünde devleti yanında hissedeceği düzenlemelere acilen hayata geçirilmelidir. Arazilerden elde edilen ürünlerin gelir getiriciliği yetersiz kalınca bazı ürünlerde sübvansiyon yoluna gidilmelidir.
- ✘ Geri dönüş sonrası köylere yerleşenler şehir standartlarına yakın nitelikte sağlık, eğitim, alışveriş yapabilme, ulaşım vb. hizmetlerden yararlanacak imkânlarla kavuşturulmalıdır. SYDV'nin İŞKUR'la olan eşgüdümse çalışma anlayışı geliştirilmeli, istihdam yönünde geriye dönüş yapan aileler etkin biçimde desteklenmelidir.
- ✘ Sosyal yardımlar sosyal devletin önemli görevlerindendir. Bölgede devletin dağıttığı sosyal yardımlar oldukça yüksektir. Vatandaşların, devletin yaptığı yardımların amacına uygun kullanılmadığı ve hakkaniyet konusunda da tam isabetli olunamadığı yönündeki kanaatleri değiştirilmelidir. Sosyal yardımlar insanların geçimlerini sağlama unsuru olmaktan ziyade yetişemedikleri ihtiyaçlarını karşılama özelliği taşımalıdır. Yoksulluk kültürü doğuran, insanları tembelleğe iten ve “çalışmasak da devlet bizi bakmak zorundadır” felsefesini doğuran yanlış algının düzeltilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.
- ✘ Belediyeler, rutin ve zaruri hizmetlerini aksatmamalı; yol, su, kanalizasyon gibi alt yapı ve imar gibi üst yapı hizmetleri çağdaş nitelikte olmalı ve hizmet sunan kuruluşlar tarafından vatandaşlar arasında ayırım yapıldığı hissini düzeltilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır. Belediyeler daha

uyumlu, mutlu nesillerin yetişmesi bakımından gençlere, dezavantajlı gruplara, ailelere gerekli sosyal, kültürel ve sportif alanların oluşumuna önem verilmelidir.

- ✧ Türkiye'nin son yıllarda gerçekleştirdiği demokratik açılımların ildeki vatandaşlar üzerindeki olumlu etkiler bırakmakta bu bağlamda geçmişte farklı sosyal çevrelerde açıklanmakta zorlanan hususlar daha rahatça dile getirilebilmektedir. Bunlardan birisi de etnik kimliğin açıklanabilmesi hususunda önemli oranda başarıldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte sosyal dışlanmaya maruz kalacağı şeklindeki endişeleri az da olsa bu hususta hala çekingen davrandığını belirtenler mevcuttur. Bu durumun düzeltilmesi için atılan demokratikleşme adımlarının daha da geliştirilmesi ile daha önce karşılıklı olarak geliştirilen önyargıların giderilmesine yönelik eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerine hız verilmelidir. Bunun için de mevcut önyargıların tespit edilmesi ve bunu besleyen sosyal dokuyu anlayabilmek ve bu konuda etkili politikalar üretebilmek için sosyal içerikli yeni projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- ✧ Risk düzeyi yüksek illerin sosyal yönden güçlendirilmesi, ildeki sosyo-kültürel yapının gelişmesine, güven kültürünün oluşmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda ilde yeni sosyal mekânlar inşa edilmesi, dinlenme ve eğlence alanları ile sinema ve tiyatro salonlarının artırılması gerekmektedir. Bu durum, bir taraftan gündelik hayatın daha verimli değerlendirilmesini sağlarken, öbür taraftan özellikle de gençlerin kendileri için hayati derecede riskler taşıyan ortam ve mekânlardan uzak tutulmasını sağlayacaktır.
- ✧ Yaygın demokrasi/barış kültürünün oluşması için öğretmenlerin niteliklerinin artırılması; asker, polis ve doktor mesleklerinde olduğu gibi öğretmenlerde de zorunlu olması, bu yolla Batı illerinde çalışan deneyimli öğretmenlerin bu bölgelerde de hizmetlerinden yararlanılması isabetli olacaktır.
- ✧ Dar ve orta gelirli kadınların meslek edindiği ve önemli bir sosyalleşme mekânı olarak değerlendirdikleri Aile Destek Merkezlerinin (ADEM) özellikle daha fazla ihtiyaç bulunan bölgelerde sayısının artırılması

sağlanmalıdır. Bu merkezlerdeki faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve malzeme temini noktasındaki taleplerin yeterince karşılanması önemlidir. Merkezlerde yapılan mesleki faaliyetlerin yanında “aile içi iletişim”, “aile içi şiddet”, “girişimcilik” “insani/ahlaki değerler eğitimi”, “koruyucu hukuk” vb. seminerlerin işinin ehli uzmanlarca verilmesi, haftanın belirli günlerinde psikolog, sosyolog ve aile danışmanlarının görevlendirilmesi sağlanmalıdır.

- ✧ Özellikle Bağlar ve Sur ilçelerindeki okulların koşulları iyileştirilmeli ve sınıf mevcutları azaltılmalıdır. Sorunlu bölge okullarında rehberlik hizmetleri etkin hale getirilmeli; bu bağlamda eğitim ortamlarında yeni yapılanmaya gidilerek öğrenci sayısı 200’ün üzerindeki okullarda “Okul Rehberlik, Araştırma ve Aile Destek Merkezleri” kurulmalıdır. Bu merkezlerde rehber öğretmenlerden başka mutlaka, sosyolog, psikolog, sosyal çalışmacı olmak üzere farklı branş elemanları da yer almalıdır. Dahası bu merkez hizmetleri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün de içinde bulunacağı, ilgili bakanlıklar birlikteliği sağlanan bir hizmet birimine dönüştürülmelidir.
- ✧ Bölge halkı kendi bakış açısıyla, sorunların kaynağını birinci derecede ekonomik faktörlerle tanımlamaktadır. Bunlar içinde de işsizlik başı çekmektedir. Bölgenin ekonomik geri kalmışlığına köklü, kalıcı ve sahici çözümler bulunmalı, bölge devletleri ile vize ve gümrük ilişkileri kolaylaştırılmalı, sınır ticareti geliştirilmelidir. Hem özel, hem kamu, hem de yerel yönetimler için işe alımlarda, “torpil” ve “akraba kayırmacılığı” olduğu inancının önlenmesi ve KPSS sisteminin daha etkin hale getirilmesi zorunludur.
- ✧ İlde merkezi kararlarla (Ankara’dan) alınan, yörenin ihtiyaçlarıyla örtüşmeyen projelerin sağlayabildiği fayda düşük düzeyde kalmaktadır. Bölgenin dokusu, vatandaşın psikolojik/sosyal algısı merkezi anlayışla yapılan birçok işleri dışlamaktadır. Bölge için ve illere özgü mikro ölçekli kalkınma modelleri, devreye sokulmalı, yeni istihdam politikası geliştirilmelidir.
- ✧ GAP projesi, ekonomik değeri yanında **bir sosyal proje** olarak ele alınıp, bölgenin yaralarının sarılmasında öne çıkartılmalı; bunun için bölgeye

sunulan her çeşit ekonomik yatırımların değeri, çok çeşitli insan odaklı sosyal projelerle vatandaşa elden geldiğince iyi anlatılmalıdır.

- ✧ Doğu ile Batı bölgeleri arasında başlamış bulunan sivil yardımlaşma köprüleri güçlendirilmeli, bu etkinliklere devam edilmelidir. Bu bağlamda devlet yerel ve ulusal alada yararlı faaliyetler gösteren STK'ların önünü açmalı ve onları daha etkin olabilmeleri yönünde desteklemelidir.
- ✧ Bölgenin sosyo-ekonomik yapısının üst sınıfını oluşturan ve özellikle bölgeyi kalkındıracak olan kanaat önderleri büyük şehirlere göç etmiştir. Sonrasında diğer orta sınıf olanlar da bu yolu izleme eğiliminde olmuştur. İnsan göçü ve sermaye göçü sebebiyle kırsal bölge nüfusunun seyreilmesi yoksulluğun ve başka sorunların diğer bir sebebidir. Bu bağlamda nitelikli kitlelerin ilde kalmasını cazip hale getirecek, gidenlerden bir kısmının geri dönmesini özendirecek nitelikte, ekonomik, kültürel, eğitsel ve sosyal projeler hayata geçirilmelidir.
- ✧ Güneydoğu illeri, sınır ticaretinin etkin olduğu bir sosyal ve iktisadi potansiyele sahiptir. Tarihi süreçten gelen bölge sınır ticaret kültürünün yeniden planlı bir şekilde canlanması için çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda bölgede yaygın bir sınır ticareti ağı kurularak pazar büyütülebilir; bu durum ulusal ve uluslararası ekonomik alanlarla/ fuarlarla desteklenebilir.
- ✧ Bölgenin temel ekonomik varlığı tarım ve hayvancılığa dayanmaktaydı. Bu sebeple zorunlu göçle kırsal alanlardan/küçük köylerden kente gelen insanlar ağırlıklı olarak eğitim düzeyi düşük kesimlerden oluşmuştur. Eğitim düzeyinin düşüklüğü ve kırsal kesimden geliş insanların şehre ve yeni işlere uyumu hususunda bir handikap oluşturmuştur. Yeni gelenlerle yerleşik olanların "ortak bir şehir kültürü" içinde sosyalleşmeleri sağlanmalıdır.
- ✧ Her türlü göç hareketleri bölgenin ve özellikle Diyarbakır'ın sosyal dokusunu bozmuştur. Köylerden boşalıp gelen kalabalıklar bölgede yer alan kentlerdeki gecekondulaşmayı kontrol edilemez boyutlara taşımış; yurtsuz ve işsiz insanlar, şehir yaşamındaki problemleri arttırmıştır. Bölgede/Diyarbakır'da geliştirilecek her tür proje ve hizmetler, yerel gerçeklikler hesaba katılarak planlanmalı / uygulanmalıdır.

- ✘ Var olan geriye dönüş plan, program ve uygulamaları çok yönlü olarak gözden geçirilmeli, aksaklıkları ve zorlukları üzerine bilimsel araştırmalarla gerçekçi tespitlerde bulunulmalıdır. Özellikle geri dönüşlerin güvenli şartlarda olması sağlanmalı, kente göç öncesi imkânlardan daha fazlasının elde edilebileceği yaşıntılara ulaşabilmeleri hususunda vatandaşlara gerekli, ekonomik ve sosyal destekler verilmelidir. Geri dönüş politikalarında, geçmişte yaşanan zorunlu göçlerin gerçek nedenleri, zorlanma biçimleri, şiddet/çatışma gerçekliğinin boyut ve nitelikleri önceden iyi analiz edilerek eyleme geçilmelidir. Aksi halde geri dönüşler bazı yeni sosyal, dahası adli sorunlar getirebilir. Bu bağlamda, bölgenin/ilin sıkıntılarından kendi çıkarına yararlanmak, sosyal projeleri ranta dönüştürmek isteyen, kişi ve yapılarla etkin bir biçimde mücadele edilmeli, her vatandaşa sosyal devlet güvencesi çok açık olarak hissettirilmelidir.
- ✘ Bölgedeki yoksulluk ve diğer ekonomik problemlerin bir nedeni de ulaşım yollarının yeterli olmamasıdır. Bölge en kısa zamanda, özellikle ilçe, belde ve en uzak köyler arası yollar da dâhil olmak üzere her türlü ulaşım imkânlarına kavuşturulmalıdır. Bölgedeki sanayi yatırımları tarım ve hayvancılığı destekler nitelikte olmalıdır. Teşvikler verilirken, eğitici ve öğretici bir yöntem takip edilmelidir.
- ✘ Araştırmamıza göre bölge halkı sorunu birinci sırada “terör sorunu,” ikinci sırada, “Kürt sorunu” tanımlaması yapmaktadır. Ancak, Kürt sorununun tanımlanması, resmi politika olarak “Kürt kimliğinin tanınması” ve “Kürtçe dilinin serbestleştirilmesi” üzerinden yürütülen milliyetçi yaklaşımlar başta Kürt halkı olmak üzere yörede yaşayan her kesime zarar vermektedir. Çünkü yukarıdaki biçimi ile dillendirilen kimlik-dil sorunu, günümüzde özgürlük sorunu sayılmakta; bu durum istismar edilmeye zemin oluşturabilmektedir. Buna yönelik tedbirler alınırken ülkedeki birlik beraberliğe vurgu yapılmalı ve gerçekçi sosyal projelerle sosyal barış zemini desteklenmelidir.
- ✘ Ulus devlet bölgeye tekeli bir bakış açısıyla yaklaşıyor algısı üzerinden sosyal stratejiler geliştirilmeli, devletle vatandaş arasındaki psikolojik yarılma ortadan kaldırılmalıdır. Bölgede yaşayan insanlar, biz Türk’üz, Kürt’üz ama hepimiz bu ülkenin vatandaşıyız; askere gidiyoruz, vergi veriyoruz; bu ülke Doğusuyla Batısıyla birdir, Doğu zarar görünce Batı

da zarar görür demektir. Bu mesaj karşılıksız kalmamalı; değerli sayılmalı, sosyal projelerle daha da güçlendirilmelidir.

- ✧ Etnik kimliğinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını söyleyen kesimlere göre çözüm; etnik kimliğin fırsat eşitliğine engel teşkil etmemesindedir. Objektiflik, yöntemler esas alınmalı, liyakat, hizmet, ehliyet, faydalılık kıstas alınarak vatandaşlara iş için seçilmeli, gizli veya dolaylı ayrımcılıklara karşı etkili bir biçimde mücadele edilmelidir. Yöre insanının bu yöndeki istek, düşünce ve duyguları yönetenler/inisiyatif kullananlarca dikkate alınmalıdır.
- ✧ Vatandaşlarımızın genelinde ortak payda olan dinin, adil, birleştirici ve bütünleştirici gücünden yararlanılmalı, ahlaki değerlerin güçlendirilmesine önem verilmeli, kardeşlik ve işbirliği ruhu güçlendirilmelidir. Etkin sosyal projelerle birlik ve beraberliğin çatışma/bölünme/parçalanmadan daha yararlı ve hayırlı olduğu fikri anlatılmalı; bu anlayış, hem bir eğitim politikası ve hem de tüm sosyal projelerin temel hayat felsefesi olarak alınmalıdır.
- ✧ Bölge insanınca “demokratikleşme sorununu” önemine göre üçüncü sırada gösteriliyor. Araştırmada bir şekilde görüşüne başvurulana yöre insanların çoğunluğuna göre, devletin üst bakışında Kürtleri bir sorun olarak görme ön yargısı olduğu kanaati hâkimdir. Bu ön yargının ortadan kalkması sosyal barış, kaynaşma ve birlikte iş görme açısından önemlidir. Ön yargılar terk edilince yörede nelerin olabileceği bazı güzel örneklerle tecrübe edilmiştir. Gaffar Okkan’ın ortaya koymuş olduğu yaklaşım, bölgede adalet ve demokrasi sorunu olduğunu, ama istenirse çözülebileceğini göstermiştir. Katı, modernleştirici ulus devlet bakışı, yerini, yine Üniter ama daha esnek, yapıcı, paylaşımcı, yereli ve bireyi önemseyen bir modele bırakmalıdır.
- ✧ Bu bağlamda onarıcı adalet sisteminin kurulması gerekir. Bölgenin kırılğan yapısından dolayı insanlar kolay suçlanmaktadırlar. Güven veren, onaran, kabul görmüş bir adalet mekanizması öncelikli faydalar oluşturabilir. Bunun için öncelikle insan haklarının iyi işlediği bir adalet sistemi ve sosyal yapı öne çıkartılmalıdır. Her türlü etnik ve bölgesel ayrımlara son verilmelidir. Baskı, işkence, hukuk ihlalleri ve özel uygulamalara son verilmeli, faili meçhuller aydınlatılmalıdır.

- ✧ Irkçılığı, nefreti, çatışmayı körükleyen tutum ve davranışlara karşı etkin önlemler alınırken, sorunun kendisi ve çözüm yollarıyla ilgili sağlıklı, özgür tartışmalar yapılmalı; ifade özgürlüğü özenle korunarak demokrasi müzakereci, barış yapıcı siyaset temelinde geliştirilmelidir. Bunun bir yolu olarak siyasi partiler temsil biçimlerini yeniden gözden geçirmeli; bünyelerini ağalardan, aşiretlerden ve türedi zenginlerden oluşan siyasal nitelikten arındırmalıdır.
- ✧ Bölge devletten çok şey beklemektedir. Bu duruma slında çözüm umuduna işaretler. Devletin çok fazla eleştirilmesi, çözüm odağının merkezi yer olarak görünmesinden dır. Bu olumlu bir durumdur ve soruna bütüncül yaklaşan bir zihniyetle problemin üstesinden gelinabilir.
- ✧ Bölgenin en öncelikli sorunlarından biri eğitim sorunudur. Okullaşma oranı yükseltilmeli ve okullara ulaşım imkânları geliştirilmelidir. Eğitim, toplumsal barışa katkı sağlayacak bir içerikle zenginleştirilerek, özellikle aileye ve toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılmalı. Bu çerçevede, dini eğitimin birleştirici olma özelliği göz önünde bulundurulmalı.
- ✧ Eğitim, tıpkı yatırım konusu gibi, güvenlik meselesi ile iç içe geçmiş olduğundan kısır bir döngüye kurban gitmekte, bu nedenle bir çak sosyal sorun çözümsüz kalmaktadır. Bu çıkmaz bölgenin/ilin yapı ve ihtiyaçlarına uygun sosyal projelerle aşılmalıdır. Örneğin mesleki teknik eğitimler yaygınlaştırılmalı, mesleki eğitimin önemli bir yanını, tarım ve hayvancılık eğitimleri teşkil etmelidir.
- ✧ Bölgede/illerde ekonomik nitelikli projeler kadar sosyal projeler de hayata geçirilmelidir. Olumsuz siyasi ve sosyal algıların düzeltilmesi/ iyileştirilmesi kısa, orta ve uzun vadede daha etkili olarak çocuklar ve aileler üzerinden gerçekleşebilir. Diyarbakır ilinde kadınların okuryazarlık ve bir okul bitirmiş olma düzeyi oldukça düşüktür. Bu hususlar göz önüne alındığında etkili ve sürekle “Aile Eğitimi Seferberliği” ilan edilmeli, bağlı olarak tüm okullarda barış projelerine ağırlık verilmeli; ileri ülkelerde yaygın olarak işe koşulan “Okullarda Akran arabuluculuğu Projesi” aileyi de kapsayacak biçimde hayata geçirilmelidir.

- ✧ İnsanların sosyal barışa inanmalarına sağlanmalıdır. Bunun gerçekleşmesinin bir yönü, yaşanan şiddet/çatışma ortamının sorumlusu olarak bütün halkı gören genellemeci yaklaşım sona erdirilmesidir. Özellikle, bu hususta yayın yapan medya yönlendirmelerine karşı vatandaşlar bilinçlendirilmelidir. Türkiye'deki toplum kesimleri arasında, etnik kimlik kaynaklı bir sorun yoktur. Sorun, insanımızın şiddete/çatışmaya sürüklenmeye çalışılmasında, kasıtlı olarak böyle bir olgunun varmış gibi gösterilmesindedir. Türk ve Kürt halkı arasında derin/kalıcı husumetlere yol açabilecek tutum ve davranışlardan kaçınılmalı, kışkırtıcı yayın yapan medya üzerinde sivil baskılar arttırılmalıdır. Farklı etnik gruplardan medya takibi yapan sivil izleme komiteleri oluşturulmalıdır.
- ✧ Araştırmaya katılanlara göre bölgenin bir diğer sorun kaynağı ise ağalık sistemidir. Medyada yansıtıldığı gibi olmamakla ve bir kısım koruyucu, kollayıcı etkileri olmasına rağmen, ağalık sistemi eleştirilmektedir. Çalışmaya katılanlarda siyaset ve ticaret ağalar eliyle yapıldığı inancı hâkimdir. Sosyal yardımlarda, ekonomik yardım ve yatırımlarda ağalık etkisi vardır. Kimi sivil toplum kuruluşları bile ağalık sistemi tarafından kontrol edilmektedir. Bu antidemokratik yapılar orta ve uzun vadeli politikalarla çözümlenmelidir. Toprak reformu yapılmalı; siyaset, ağalık sisteminin dışında kendine yeni işbirliği alanları yaratmalıdır.
- ✧ Bölgede bir türedi zenginler tabakası oluşmuştur. Bunun olumsuz ekonomik ve sosyal yansımaları sıradan halk üzerinde yıpratıcı etkiye sahiptir. Bu sebeple, yardım ve yatırımlar doğrudan halkın alacağı, faydalanacağı şekilde planlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.
- ✧ Medya çoğu kez bölgede, ilde olup biten sorunları abartılı sunmakta bölge için, vatandaşlar için derin ve sarsıcı şekilde olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Geliştirilecek sosyal projelerle bölgede ve bölge illerinde halkı provoke eden ya da edebilecek kişi, yapı, kuruluşlarla mücadele edilmeli, güvenilir ve şeffaf bilgi kaynakları/siteleri oluşturulmalıdır.
- ✧ Güneydoğu'da/Diyarbakır'da Devlet-Vatandaş karşıtlığında dil ve etnik temelli, siyasi ve inanç temelli sorunlar olsa da, gelinen noktada psikolojik ayrışma / yarıma / kopuş daha fazla öne çıkmaktadır. Devletin bu yönde resmi bir tutumu söz konusu değilse de, vatandaşın bu yöndeki algısı, düşüncesi esas dışlanma unsuru olarak ortada durmaktadır.

Bazı vatandaşlar daha farklı düşünüyor olsa da, ağırlıklı/baskın görüş, dışlandıkları yönündedir. İşin doğrusu, bu görüşün haklılığı ya da haksızlığı hususuna takılıp kalınmamasına, dahası bu önyargıların kırılmasına, Diyarbakır'da yaşayan vatandaşların toplumla/devletle daha yakın olması doğrultusunda politikalar geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

- ✧ İlde yürütülen her türlü saha çalışması verileri bağlamında tespit edilen farklı bir boyutta; “devlet adına çalışanların (amir/memur vb.) önemli bir kesiminde” travmatize duygular bağlamında yörede yaşanan anomik tabloya uyarak “olumsuzda bütünleşme hali” söz konusudur. Genel olarak bölgenin bazı kesimlerinde olduğu gibi, Diyarbakır ilinde de hukukun kaynağı, geçerliliği ve adalete talep hususunda yaygın bir çelişki, şüphe ve inançsızlık olduğu gözlenmektedir. Bölgede yaşanan gerilimler/çatışmalar sonucu kuşaktan kuşağa kültürel aktarımla geldiği anlaşılan bu olumsuz durum, “devletin varlığını, resmi politikaları ve hukukun işlerliğini” en azından psikolojik anlamda değersiz, hatta geçersiz göstermeye yol açmıştır. Bu ise, devletlerin tarihi ve istikbali açısından uzun sürede son derece risklerle dolu bir durum arz eder. Devlette devamlılık ve hukukun üstünlüğü/birliği bağlamında bu soruna mutlaka kısa, orta ve uzun vadede etkili/uygulanabilir çözümler üretilmelidir.
- ✧ Diyarbakır'da, özellikle sosyal sorunların fazlaca yaşandığı Sur gibi riskli bölgelerde, eğitim yöneticilerine, öğretmenlere, ailelere, din adamlarına, sağlıkçılara ve aile çocuk konularında hizmet veren diğer kurum çalışanlarına yönelik *travma* ve *şiddetle mücadele* konularında hizmet içi geliştirici / güçlendirici nitelikte yerinde eğitimler verilmelidir.
- ✧ Öncelikle “barış” bireyde başlar düşüncesi ile şiddetin de bireyde başladığı kabul edilmelidir. Bir “melek” olarak doğan insan yavrusunun yetişkin olduğunda bireysel ya da organize olarak nasıl aktif “şiddet uygulayan” ya da “şiddete maruz kalan” olduğu düşünülmelidir. Bu nedenle, hem okullarda ve hem de ailelerde, sosyal ve duygusal yaşam becerilerinin geliştirilmesine, yönelik, şiddeti/suçu önlemeye yönelik yörenin ihtiyaçlarına ve yapısına uygun sosyal projeler geliştirilmeli, uygulanmalıdır.

- ✧ Sosyal Risk Düzeyi Yüksek yerleşim yerleri ile ülkenin değişik bölgelerindeki iller arasında gençlik değişim programları gerçekleştirilmelidir. Farklı bölgelerden gelen gençler ile yerel gençlerin birlikte zaman geçirip etkinlikler içine girmesi, gruplar arası etkileşim ve diyalogların gelişmesine, önyargıların ve ayrımcılığın azalmasına vesile olacaktır.
- ✧ Devlet ya da gönüllü kuruluşlarca yürütülen “her türlü yardım politika ve uygulamaları” bu araştırmada öne çıkan vatandaş eleştirileri bağlamında yeniden gözden geçirilmeli, yoksulların kayıtsız şartsız bakımı değil, yoksulluktan çıkartılmasına yönelik çözümler üretilmelidir.
- ✧ Önyargıların, dışlanmışlık, ötekileştirilmişlik algılarının azaltılması için gruplar arası, iller arası, bölgeler arası teması, diyalogu, birlikte iş görmeyi, yan yana barış içinde yaşamayı destekleyen, etnik gerginlikleri azaltan sosyal politikalar geliştirilmeli, bu bağlamda iller arasında gençlik değişim programları gerçekleştirilmelidir. Farklı bölgelerden gelen gençler ile yerel gençlerin birlikte zaman geçirip etkinlikler içine girmesi, gruplar arası etkileşim ve diyalogların gelişmesine, önyargıların ve ayrımcılığın azalmasına vesile olacaktır.
- ✧ Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinde gerçekleştirilen sosyal analiz çalışmaları bağlamında, hem odak grup çalışmalarında ve hem de anketlerde elde edilen verilerde öne çıkan bir başka tema ise, şiddet olgusuna sıklıkla rastlanmasıdır. Şiddet kimi zaman birey-devlet ilişkisinde, kimi içsel duygularda (bireyin kendine şiddeti: alkol bağımlılığı, uyuşturucu kullanımı...) ve kimi zaman da kişiler arası ilişkilerde öne çıkmaktadır. Yazılı ve görsel medyada da sıklıkla şiddet olgusunun öne çıktığı, yaşandığı bölgede önleyici hukuk ve koruyucu rehberlik çalışmalarına gereksinim duyulduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Ne yazık ki, ülkemiz, illerimiz proje çöplüğüne dönmüş, ama komşu, komşunun projesinden bihaber. Bu gerçekliğe karşılık farklı bakanlıkların kaynak sağladığı projelerin, nitelik, nicelik, uygulama anlayışı bakımından gerçek ihtiyaçlarla örtüşür halde planlanması, uygulanması gerekir.

- ✧ Türkiye geneli için yürürlüktü olan “Beş Yıllık Kalkınma Planları” uygulama süreci, sosyal risk düzeyi yüksek stratejik iller için (hatta bütün iller için) de düşünülmeli, hayata geçirilmelidir. Yani her ilin her bakanlık, tarafından “Beş yıllık Kalkınma ve Eylem Planları” öngörülmalıdır. Stratejik değeri olacak bu gelişim planlarının altının doldurulabilmesi için, her ilin beş yıllık periyotlarla “Sosyal Analiz/Sosyal Risk Raporları” çıkartılmalıdır. Hangi kaynaktan desteklenirse desteklensin tüm proje ilanları, proje kabulleri, değerlendirme ve izlenmeleri için ülke, bölge ve iller özelinde yeni politikalar belirlenmelidir.
- ✧ ‘Koruyucu hukuk’ ve ‘Önleyici rehberlik’ bir şekilde örgün eğitimin tüm kademelerindeki programlarında yer almalı, hayatboyu eğitim projeleriyle de bu programların işlevselliği aile/okul boyutunda genişletilmelidir. Değerler eğitimi, ahlaki değerler eğitimi, yerel ve evrensel anlamda örgün eğitim ve hayatboyu/yaygın eğitim yoluyla güncel sorunlarla bağlantılı, gündelik yaşam sosyolojini öne çıkartarak işe koşulmalı, bu yönde ihtiyaç duyulan mevzuat çalışmaları çok sektörlü olarak acilen başlatılmalıdır.
- ✧ Demokrasi ve barış kültürünün kalıcı olması çocuklardan, gençlerden başlamakla mümkündür. Bu nedenle aileleri de kapsayacak şekilde okullarda, etkin anlaşmazlık yönetimi ve akran arabuluculuk gibi beceriler öğrencilere öğretilerek, kişiler arası ilişkilerde nefretin, öfkenin, şiddetin yerine ikame edilecek pozitif duygular ve yapıcı sosyal beceriler kazandırılmalıdır. Bu yol aynı zamanda insanlara, geçmişte yaşanan travmatik olayların daha geniş perspektiften ve daha objektif yaklaşımlarla değerlendirme duygusu, becerisi kazandıracaktır. Böylece geçmiş üzerinden değil, gelecek üzerinden idealler geliştirme becerisine sahip olacak yeni nesiller, travmaların kültürel aktarımını durdurabilir ve kendileri için, aileleri için, herkes için daha güvenli bir dünya yaratabilirler.
- ✧ Ülkemizde, özellikle sosyal risklerin yüksek olduğu yerlerde okullarda ders başarısı, bilişsel akademik başarılar üzerine yapılan yatırım kadar, öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin, ilişki yönetim becerilerinin, müzakere ve anlaşmazlık çözümü becerilerinin daha geniş anlamda “barış inşası” becerilerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Barış kültürü;

çocukların, bireyin kendisiyle, yakın çevresiyle, toplumuyla ve dünyayla uyumunu, dolayısıyla başarısını, mutluluğunu getirecektir. Yarının yetişkinleri olan bugünün gençlerinin eğitime ve davranışlarının dönüştürülmesine odaklanılmalı bu bağlamda ciddi emek harcanmalıdır. Yöre insanını tarihsel travmaların getirdiği sahipsizlik, savunmasızlık ve dolayısıyla kendini / varlığını koruma refleksi olarak şiddetin bir araç olarak kullanılabileceği ön yargısını/ön kabulünü değiştirmeden, insanlara yeni idealler aşılardan onları yıkıcı tutum ve davranışlara iten travmalarından uzaklaştırmak mümkün olamayacağına göre, Devletin ve var olan ilgili bütün kurum/kuruluşların demokrasi ve barış kültürünün, insani değerlerin geliştirilmesine yönelik etkili, inandırıcı, kabul edilebilir stratejilerle hareket etmeleri en doğru yol olacaktır.

- ✧ TBMM İnsan Hakları Komisyonu ve kurulan diğer ilgili araştırma komisyonlarının, ilgili bazı bakanlıkların, bütün illerde halkla doğrudan temasını sağlayacak ve “Devlet-Vatandaş” yakınlığını güçlendirecek çok katılımlı ve sürekliliği olan “Sivil Toplum Kurulları” oluşturulmalıdır.
- ✧ İlgili Bakanlıklar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kurulları elbirliği ile ortaklaşa sosyal projeler geliştirmeli/yürütmeli; bu tür çalışmalar sayesinde bölge insanında kendi geleceğine yönelik olarak, “devletiyle ortak duygu, düşünce, strateji ve eylemleri” hayata geçirme yönünde yeni bir güven, yeni bir ideal geliştirilmelidir.
- ✧ Göç, şiddet ve travma konuları özellikle, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, YÖK ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların stratejik eylem, plan ve programlarına alınmalıdır.
- ✧ “HEGEM Sosyal Araştırma Raporları” üzerinden yukarıda anılan bakanlık yetkilileri ve araştırmalarda yer alan bilim insanlarının bir araya geleceği, “stratejik bilgi paylaşım” çalıştay / çalıştayları yapılmalıdır.

SON SÖZ OLARAK;

Şiddetin önlenmesi ve suçun azaltılabilmesi için;

Ülke düzeyinde şiddetle mücadele seferberliğine ihtiyaç var,

Bazı illerde 15-50 yaş arası kadınların yarısının herhangi bir okul bitirmediği ülkemizde, etkin ve sürekli bir “Aile Eğitimi Seferberliğine” ihtiyaç var,

İnsan ve toplum hizmet görevi bulunan bütün kurumların, stratejik eylem plan, program ve projelerinde şiddetle mücadeleyi, barış ve demokrasi kültürünü etkin bir biçimde öne çıkartmalarına ihtiyaç var,

Kapsayıcı bir “Temel Mağdur Kanunu” çıkarılmasına acilen ihtiyaç var,

Çocukların, gençlerin hayatın anlamı ve amacı yönünden güçlü duygu ve ilkelere sahip yetiştirilmesini sağlayacak, bir eğitim sistemine ihtiyaç var,

Adalet duyguları güçlü yeni nesiller yetiştirilmesine ihtiyaç var,

Devletin daha fazla sosyal devlet olmasına ihtiyaç var...

“EĞER, YANLIŞ YAKALANDIĞI YERDE DÜZELTİLİRSE; O ZAMAN, YANLIŞIN YOLU DA DOĞRUYA GİDEN YOL OLUR.”

LİTERATÜR

- Adler Alfred (2013). "Yaşama Sanatı"(Çev.: Kâmuran Şipal), Ankara: Say Yayınları.
- Alexander, Jeffrey C., Seidman, Steven (2013). "Kültür ve Toplum, güncel tartışmalar" (Çev.: Nuran Yavuz), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Arendt, Hannah (2014). "Kötülüğün Sıradanlığı"(Çev.: Özge Çelik), İstanbul: Metis Yayınları.
- Arendt, Hannah (2009). "Şiddet Üzerine" (Çev.: Bülent Peker), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artvinli, Fatih (2013). "Delilik, Siyaset ve Toplum, Toptaşı Bimarhanesi" İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Austin, Vance L., - Sciarra, Daniel T., (2015). "Çocuklarda ve Ergenlerde DUYGUSAL ve DAVRANIŞSAL BOZUKLUKLAR" (Çeviri Editörü: Dr. Mustafa Özekes), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ayan, Sezer ((2010). "Aile ve Şiddet" Ankara: Ütopya Yayınları
- Berry, John W., -Poortinga, Ype H., -Breugelmans, Seger M., -Chasiotis, Athanasios., -Sam, David L., (2015). " İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre" (Çeviri Editörü: Doç. Dr. Leman Pınar Tosun), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bock, Philip. K., (2001). "İnsan Davranışının Kültürel Temelleri" (Çev.: N. Serpil Altuntek), İstanbul: İmge Kitabevi.
- Borgna, Eugenio (2014). "Ruhun yalnızlığı"(Çev.: Meryem Mine Çilingiroğlu), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Butcher, James N., - Mineka, Susan, -Hooley Jill M., (2013). "Anormal Psikoloji temel kavramlar" (Çev.: Okhan Gündüz) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Canter, David (2011) "Suç Psikolojisi" (Çev.: Ali Dönmez vd.) Ankara: İmge Yayınları

- Carrel, A. (1976) Başarının Sırları (Çev.: R. Özdek) İstanbul: Yağmur Yay.
- Coşkun, Berrak (2015). "Hannah Arendt' te 'Radikal Kötülük' Problemi", İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Craib, Lan (2006) "Hayal Kırıklığı" (Çev.: Aylin Onacak) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Douzinas, Costas (2016). "Hukuk Adalet ve İnsan Hakları, eleştirel bir yaklaşım", (Çev.: Rabia Sağlam - Kasım Akbaş), Ankara: NotaBene Yayınları.
- Eriksen, Thomas Hyland (2015). "Sosyal ve Kültürel Antropoloji", (Çev.: A. Erkan Koca), Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Ertürk, Yakın (2015). "Sınır Tanımayan Şiddet", İstanbul: Metis Yayınları.
- Fallon, J. (2014) İçimdeki Psikopat (Çev.: A.C. Altunkanat) İstanbul: Yabancı Yay.
- Foucault, Michel (2007). "Bir Aile Cinayeti" (Çev.: Erdoğan Yıldırım - Alev Özgüner), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Michel (1992). "Hapishanenin Doğuşu" (Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay), Ankara: İmge Yayınevi.
- Frankl, E. V. (2001) İnsanın Anlam Arayışı (Çev.: S. Budak) Ankara: Öteki Yay.
- Freedman, J.L., Sears, D.D., CarlSmith, J.M., (1993). "Sosyal Psikoloji" (Çev.: Prof. Dr. Ali Dönmez), Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.
- Fromm, Erich (1995). "İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri" (Çev.: Şükrü Alpagut), İkinci Kitap İstanbul: Payel Yayınları.
- Fromm, Erich (2011). "İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri" (Çev.: Şükrü Alpagut), Birinci Kitap İstanbul: Payel Yayınları.
- Fromm, Erich (2014). "Sevginin ve Şiddetin Kaynağı" (Çev.: Yurdanur Salman - Nalan İçten), İstanbul: Payel Yayınları.
- Furedi, F. (2001) "Korku Kültürü" (Çev.: B. Yıldırım) İstanbul: Ayrıntı Yay.
- Gasset, Ortega, Y., (2011). "İnsan ve 'Herkes'" (Çev.: Neyire Gül Işık), İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens, Anthony (2010). "Mahremiyetin Dönüşümü" (Çev.: İdris Şahin), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Goffredo, Giuseppe (2016). "Barış Sürecinin Acıları " (Çev.: Gülbende Kuray Ulusoy), İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.

- Goleman, D. (2005) "Yıkıcı Duygular" (Çev.: S. Hauser) İstanbul: İnkilap Yay
- Gruen, Arno (2015). "Normalliğin Deliliği" (Çev.: İlknur İgan), İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Gruen, Arno (2007). "İhanete Uğrayan Sevgi Sahte Tanrılar" (Çev.: İlknur İgan), İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Gruen, Arno (2008). "Empatinin Yitimi" (Çev.: İlknur İgan), İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Gruen, Arno (2010). "Demokrasi Mücadelesi" (Çev.: İlknur İgan), İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Gruen, Arno (2004). "Kendine İhanet Kadın ve Erkeklerde Özerklik Korkusu" (Çev.: İlknur İgan), İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Gruen, Arno (2007). "İçimizdeki Yabancı" (Çev.: İlknur İgan), İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Gürsoy, Kenan (2012). "Bir Evrensel Projemiz Var mı?" Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Gürsoy, Kenan (2013). "Birleyerek Oluşmak" Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Gürsoy, Kenan (2015). "J. P. Sartre Ateizminin Doğurduğu Problemler" Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Gürsoy, Kenan (2015). "Etik ve Tasavvuf felsefi diyaloglar" Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Gürsoy, Kenan (2014). "Bir Felsefe Geleneğimiz Var mı?" Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Haluk Yavuzer (1982). "Çocuk ve Suç" İstanbul: Altın Kitaplar Matbaası.
- Haviland, William A.,- Prins, Herald E. L.,- Walrath, Dana.,- MCBridge, Bunny (2008). "Kültürel Antropoloji" (Çev.: İnan deniz ERGUVAN SARIOĞLU) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Herman, Judith (2007) "Travma ve İyileşme" (Çev.: Tamer Tosun) İstanbul: Literatür Yayınları
- Hoffer, E. (1998) "Kesin İnançlılar" (Çev.: E. Günnur) İstanbul: İm Yay.

- Hogg, Michail, A., Vaughan, Graham, M., (2014). “Sosyal Psikoloji” (Çev.: İbrahim Yıldız - Aydın Gelmez), Ankara: Ütopya Yayınları.
- Horney, Karen (2013). “Çağımızın Nevrotik Kişiliği” (Çev.: Başak Kıcıır), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Karagöl, Uğur (2015). “Seni Bütün Beynimle Seviyorum, Aşk - Cinsellik-İhanet”, İstanbul: Cinius Yayınları.
- Kauffman, James M.,- Landrum, Timothy J., (2015). “Duygusal ve Davranışsal Bozukluğu Olan Çocukların ve Gençlerin Özellikleri” (Çeviri Editörü: Prof. Dr. Sema Kaner), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Keane, John (1998). “Şiddetin Uzun Yüzyılı”(Çev.: Bülent Peker), Ankara: Dost Kitabevi.
- Kızmaz, Zahir (2006) “Cezaevi Müdavimleri” Ankara: Orion Yayınevi
- Krishnamurti, J., (2012). “Dünya Bunalımda”(Çev.: Güliz Aksel Tosun), İstanbul: Omega Yayınları.
- Krishnamurti, J., (2015). “Şiddetin Ötesi”(Çev.: Mustafa Aygün), İstanbul: Gan Yayıncılık.
- Koç, Bozkurt (2011). “Okullarda Şiddet”, İstanbul: Eflatun Matbaası.
- Köylü, Mustafa (Ed.) (2016). “Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi”, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Lupton, Deborah (2002) “Duygusal Yaşantı” (Çev.: Mustafa Cemal), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Marinoff, Lou. (2005). “Felsefe Terapisi” (Çev.: Erhan Sokmen), İstanbul: Gendaş Yayın
- Maslow, Abraham (2000). “İnsan Olmanın Psikolojisi”(Çev.: Okhan Gündüz), İstanbul: Kural Dışı Yayıncılık.
- Masterson, James F., (2014). “Gerçek Kendiliği Ararken” (Çev.: Ayşe Çamkerten), İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları No: 36.
- May, Rollo (2000). “Kendini Arayan İnsan”(Çev.: Ayşen Karpat), İstanbul: Kural Dışı Yayıncılık.
- May, Rollo (2013). “Güç ve Masumiyet” (Çev.: Mihriban Doğan), İstanbul: Say Yayıncılık.

- Miller, M. V. (1997). "Aşkta Terör". (Çev.; Sinem Gül) İstanbul: Varlık Yayın
- Morris, Desmond (1994). "Sevmek Dokunmaktı" (Çev.: Nuran Yavuz) İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Niedzwiecki, Hal. (2011). "Ben Özelim" (Çev.: Sibel Erduman), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Perry, Bruce & M. S. (2015) "Köpek Gibi Büyütülmüş Çocuk" (Çev.: Elif Söğüt), İst. Okuyan Us yayın
- Özdemir Yüksel (2015). "Bilime Yön Verenler" Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Parenti, Michail (1997). "Kirli gerçekler" (Çev.: Ali tartanoğlu), Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.
- Reemtsma, Jan Philip (1998). "Vahşeti Kavramak" (Çev.: Ender Ateşman), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Schmid, Wilhelm (2014). "Mutsuz Olmak"(Çev.: Tanıl Bora), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Scully, Diana ((2014) "Cinsel Şiddeti Anlamak" İstanbul: Metis Yayınları
- Sharf, Richard S., (2014). "Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları" (Çeviri Editörü: Prof. Dr. Nilüfer Voltan Acar), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Solak, Adem (2003), "İnsan Yolunda". İstanbul: Sahra Yayınları
- Solak, Adem (2003) "Felsefe Yolunda" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2004), "Davranışlar, İlişkiler, İletişim". Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2004) "Toplum Yolunda" Ankara: Vadi Yayınları
- Solak, Adem (2005) "İnsan İlişkileri ve İletişim" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2005) "Hayat Yolunda Anlam Arayışı" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2006) "Felsefe ve Eğitim" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2006) "21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2006) "Eğitim ve Şiddet" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2007) "Medya ve Şiddet" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2007) "Küresel Yolda Papaz Cinayeti" Ankara: HEGEM Yayınları

- Solak, Adem (2007) "Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu" Ankara: Anı Yayıncılık
- Solak, Adem (2008) "Güvenli Okullar" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2008) "Çocuk Suçluluğu ve Aile" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2008) "Aile Eğitimi ve Denetimli Serbestlik" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2010) "Aile ve Şiddet" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2009) "Bilge Köyü Olayı: HEGEM Mardin Raporu" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2010) "Mardin İli Sosyal Risk Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2010) "Şiddeti Anlamak: Cezaevi Görüşmeleri" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2010) "Şiddet ve Terör" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2011) "Türkiye'nin Suç Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2011) "Türkiye'nin Çocuk mağduriyeti Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2012) "Eyüp İlçesi: Sosyal Risk Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2013) "Giresun, Sosyal Risk Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2013) "Edirne, Sosyal Risk Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2013) "Sakarya, Sosyal Risk Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2015) "Evde ve Okulda Sevgi Eğitimi" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2015) "Suç ve Suç Korkusu" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2015) "Çocuklarda Şiddet Duyguları Açısından Anne Baba Eğitimi" (24. Baskı). Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2016) "Tunceli İli Sosyal Analiz Çalışması" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2016) "Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2016) "Bingöl İli Sosyal Analiz Çalışması" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solak, Adem (2016) "Diyarbakır Göç Araştırması" Ankara: HEGEM Yayınları
- Solmuş, Tarık (2015). "Travma Psikolojisi 'hayatımızın kırılma anları'", Ankara: Nobel Yaşam.

- Sorel, Geoerges. (2013) “Şiddet Üzerine Düşünceler” (Çev.: Anahid Azaryan) Ankara: Epos Yayınları
- Sponville, Andre Comte.,-Delumeau, Jean.,-Forge, Arlette (2008). “Mutluluğun En Güzel Tarihi” (Çev.: Saadet Özen), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şen, Bülent (2015). “Boşanma Arabuluculuğu”, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Trend, David (2008). “Medyada Şiddet Efsanesi”(Çev.: Gül Bostancı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Torrey, Fuller (1999) “Psikiyatrinin Ölümü” (Çev.: Reha Pınar) Ankara: Öteki Yayınevi
- Volkan, Vamik (2012) “Körükörüne İnanç” İstanbul: Okuyan Us Yayınları
- Volkan, Vamik (1999) “Kanbağı” İstanbul: Sağlam Yayınları
- Volkan, Vamik (2009) “Kimlik Adına Öldürmek” İstanbul: Everest Yayınları
- Yavuzer, H. (1982) “Çocuk ve Suç” İstanbul: Altun Yay.
- Zastrow, Charles., K. Karen., Krist-Ashman. (2014). “İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre” (Çeviri Editörü: Durdu Baran Çiftci), Ankara: Nika Yayınevi.
- Woodcock, George (2014). “Anarşizm, Bir Düşünce ve Hareketin Tarihi”, (Çev.: Alev Türker), İstanbul: Kaos Yayınları.
- Winston, R. (201) “İnsan İçgüdüsü” (Çev.: S. Köseoğlu) İstanbul: Say Yay.
- Weldon, Estela (2001) “Anne: Melek mi, Yosma mı? (Çev.: S. K. Akbaş & C. Kurultay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- T.B.M.M. Şiddet Raporu. 1, 2006
- T.B.M.M. Şiddet Raporu. 2, 2007
- HEGEM Mardin, Sosyal Risk Haritası Raporu (2010)
- HEGEM Van İli, Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası Raporu (2013)
- HEGEM Şırnak İli, Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası Raporu (2013)

ADEM SOLAK

Araştırmacı - Editör - Yazar

Bulunduğu Görevler / MEB/YÖK/TBMM/ Adalet Bakanlığı

- ✘ İlkokul Öğretmenliği/Müdürlüğü: (6 Yıl)
- ✘ Lise Felsefe Grubu Öğretmenliği/Lise Müdürlüğü (10 Yıl)
- ✘ K.T.Ü. Giresun Eğitim Fakültesi PDR Öğretim Görevlisi / 1993-1998
- ✘ K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesi PDR Öğretim Görevlisi / 1998-2009
- ✘ TBMM Şiddet Komisyonu Uzmanı / 2007
- ✘ Adalet Bakanlığı Sözleşmeli Terapist-Ulusal Danışman/1984-2011
- ✘ Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele Merkezi Müdürü 2012-2014

Üniversitelerdeki İdari Görevler:

- ✘ Üsküdar Üniversitesi Şiddet ve Suçla Mücadele UA Merkezi Müdürlüğü
- ✘ K.T.Ü. Fatih Eğitim Fakültesi OO Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Başkanlığı
- ✘ Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Araştırma Koordinatörlüğü
- ✘ G. Ü. Okulöncesi Eğitim AU Merkezi Kuruculuğu ve Yönetim Kurulu Üyeliği
- ✘ “Giresun’da Aile Araştırmaları Projesi” Genel Koordinatörlüğü

Diğer Görevler:

- ✧ **TBMM Çocuklarda Şiddeti Araştırma Komisyonu Uzmanlığı**
- ✧ **UNİCEF/ADALET BAKANLIĞI** Ulusal Danışmanlığı
- ✧ **Adalet Bakanlığı**, Ceza İnfaz Kurumları, Eğitim ve Psiko-Sosyal servislerinde sözleşmeli eğitimci, araştırmacı olarak, 1984-2013 arası
- ✧ **Adalet Bakanlığı**, Trabzon Çocuk Mahkemesi Sözleşmeli Sosyal Uzman ve Bilirkişisi
- ✧ **Özel Gökkuşaklı Okulöncesi Eğitim ve Aile Eğitimleri Merkezi Kurucusu**, Kurum Danışmanı, Aile Eğitimleri Öğretim Elemanı
- ✧ **MEB 15 Şura il ve Bölge Toplantıları Üyeliği**, Komisyon Başkanlığı
- ✧ **V. Aile Şurası Katılımcı Üyeliği**

Editörü/Yazarı Olduğu Eserleri:

- ✧ **İnsan Yolunda** / HEGEM Yayınları 2003
- ✧ **Davranışlar, İlişkiler, İletişim** / HEGEM Yayınları 2004
- ✧ **Toplum Yolunda** / HEGEM Yayınları 2004
- ✧ **Felsefe Yolunda** / HEGEM Yayınları 2003
- ✧ **İnsan İlişkileri ve İletişim** / HEGEM Yayınları 2005
- ✧ **Felsefe ve Eğitim** / HEGEM Yayınları 2006
- ✧ **Sosyoloji ve Eğitim** / HEGEM Yayınları 2006
- ✧ **Eğitim ve Şiddet** / HEGEM Yayınları 2006
- ✧ **Hayat Yolunda Anlam Arayışı** / HEGEM Yayınları 2005
- ✧ **Medya ve Şiddet** / HEGEM Yayınları 2007
- ✧ **Küresel Yolda Papaz Cinayeti** / HEGEM Yayınları 2006
- ✧ **Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu** / Anı Yayıncılık 2007

- ✘ **Güvenli Okullar** / HEGEM Yayınları 2008
- ✘ **Şiddet Duyguları Açısından Anne-Baba Eğitimi** / HEGEM Yayınları 2007
- ✘ **Evde ve Okulda Sevgi Eğitimi** / HEGEM Yayınları 2008
- ✘ **Çocuk Suçluluğu ve Aile** / HEGEM Yayınları 2008
- ✘ **Aile Eğitimi ve Denetimli Serbestlik** / HEGEM Yayınları 2008
- ✘ **Aile ve Şiddet** / HEGEM Yayınları 2010
- ✘ **BİLGE KÖYÜ OLAYI “HEGEM Mardin Raporu”** / HEGEM Yayınları 2009
- ✘ **Bir İlin Sosyal Risk Haritası** / HEGEM Yayınları 2010
- ✘ **Şiddeti Anlamak -Cezaevi Görüşmeleri** / HEGEM Yayınları 2009
- ✘ **Şiddet ve Terör** / HEGEM Yayınları 2010
- ✘ **Türkiye’nin Suç Haritası** / HEGEM Yayınları 2011
- ✘ **Türkiye’nin Çocuk Mağduriyeti Haritası** / HEGEM Yayınları 2011
- ✘ **Eyüp İlçesi Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası** / Mayıs 2012
- ✘ **Giresun Sosyal Risk Haritası** / HEGEM Yayınları 2013
- ✘ **Edirne Sosyal Risk Haritası** / HEGEM Yayınları 2013
- ✘ **Sakarya Sosyal Risk Haritası** / HEGEM Yayınları 2013
- ✘ **Suç ve Suç Korkusu** / HEGEM Yayınları 2015
- ✘ **Aile Eğitimi: Değerler, Davranışlar, İlişkiler** / HEGEM Yayınları 2015
- ✘ **Şiddet Kültürü** / HEGEM Yayınları 2016
- ✘ **Evlilikte Aşk ve Şiddet** / Basım Aşamasında

Sivil Toplum Görevleri

- ✘ Şiddetle Mücadele Vakfı (HEGEM Vakfı) Kurucusu, Genel Başkanı
- ✘ Hayatboyu Eğitim ve Şiddetle Mücadele Derneği (HEGEM) Kuruculuğu/ Başkanlığı 2003-2013
- ✘ Mağdurlar için Adalet Derneği Kuruculuğu ve Genel Başkanlığı
- ✘ Çocuk Hakları Zirvesi Derneği Kurucu Üyeliği
- ✘ İzmir Sürekli Eğitim ve Sosyal Araştırmalar Derneği Kurucu Üyeliği

Avrupa Birliği Projeleri

- ✘ Önce Çocuklar; “Etkin Hükümlü Yönetimi” Projesi Ulusal Danışmanlığı
(*ADALET BAKANLIĞI + UNICEF işbirliğinde*)
- ✘ TTK Demokratik Vatandaşlık ve İnsan Hakları Projesi, Sivil Toplum Temsilciliği
- ✘ Adalet Bakanlığı - Koruyucu Hukuk Projesi, Sivil Toplum Temsilciliği

Ulusal Projeler

1. Giresun’da Aile Eğitimi Projesi Genel Koordinatörlüğü 1994-1995 (K.T.Ü.)
2. Eğitim Yoluyla Şiddetin Azaltılması Projesi Genel Koordinatörlüğü 2003-2023 (HEGEM)
3. İstanbul – Avcılar, Yerinde Branş Eğitimi ve Aile Eğitimi Seferberliği, Proje Danışmanlığı
4. İstanbul – Bahçelievler, Aile Eğitimi Seferberliği, Proje Koordinatörlüğü
5. İstanbul – Sarıyer, Aile Eğitimi Seferberliği, Proje Koordinatörlüğü
6. Ünye Şiddetle Mücadele ve Aile Eğitimi Seferberliği, Proje Koordinatörlüğü
7. Amasya Aile Eğitimi seferberliği, Proje Koordinatörlüğü
8. Mardin Bilge Köyü Olayı Saha Araştırmaları Proje Koordinatörlüğü

9. Mardin Yerinde Eğitcilerin Eğitimi, Proje Başkanlığı
10. Akhisar şiddetle M¼cadele ve Aile Eğitimi, Proje Koordinat¼rl¼đ¼
11. SODES Projesi, Mardin MEM&HEGEM şiddeti nleme Genel Koordinat¼rl¼đ¼
12. İS-KA 2013 Ey¼p şiddeti nleme Projesi Koordinat¼r/Danışmanlığı
13. SODES 2015 Tunceli: Okullarda Akran Arabuluculuđ¼/Proje Y¼neticiliđi
14. 993 nolu Gençlik ve Spor Bakanlığı Uyuşturucuyla M¼cadele Projesi / Y¼neticilik
15. Tunceli Sosyal Analiz Araştırması 2016 / Proje Y¼neticiliđi
16. Bing¼l Sosyal Analiz Araştırması 2016 / Proje Y¼neticiliđi
17. Elazığ Sosyal Analiz Araştırması 2016 / Proje Y¼neticiliđi
18. Malatya Sosyal Analiz Araştırması 2016 / Proje Y¼neticiliđi
19. Diyarbakır G¼ç Araştırmaları 2016 / Proje Y¼neticiliđi
20. HEGEM Gençlik Araştırmaları 2012-2016 / Proje Y¼neticiliđi
21. HEGEM Ceza İnfaz Araştırmaları 2012-2016 / Proje Y¼neticiliđi

Kongre – Sempozyum – Çalıştay – Saha Çalışması – Yayın Y¼neticiliđi:

1. Uluslararası Okullarda şiddet Kongresi Koordinat¼rl¼đ¼ (Trabzon 15-17 Eyl¼l 2006)
2. G¼venli Okullar Sempozyumu Koordinat¼rl¼đ¼ (Kocaeli 2007)
3. Ailede şiddet Sempozyumu Koordinat¼rl¼đ¼ (Konya 2008)
4. Uluslararası OO Eğitimi ve Aile Eğitimi Sempozyumu Koordinat¼rl¼đ¼ (Trabzon 2008)
5. Denetimli Serbestlik Sempozyumu Koordinat¼rl¼đ¼ (Amasya 2008)
6. Aile ve Çocuk Suçluluđ¼ Sempozyumu Koordinat¼rl¼đ¼ (Mardin 2009)
7. Çocuk Koruma Kanunu Uygulama Sorunları Çalıştayı (Afyon 2009)

8. ÇKK 1. Bölge Toplantısı Sempozyumu Koordinatörlüğü (Mardin 2009)
9. ÇKK 2. Bölge Toplantısı Sempozyumu Koordinatörlüğü (Akhisar 2010)
10. Şiddet ve Terör Üzerine Beyin Fırtınası Toplantısı Başkanlığı; (Kızıltepe 2009)
11. Şiddet ve Terör Üzerine Beyin Fırtınası Toplantısı Başkanlığı; (Midyat 2009)
12. Şiddet ve Terör Üzerine Beyin Fırtınası Toplantısı Başkanlığı; (Mardin 2009)
13. Şiddet ve Terör Üzerine Beyin Fırtınası Toplantısı Başkanlığı; (Bilge Köyü 2009)
14. Şiddet ve Terör Üzerine Beyin Fırtınası Toplantısı Başkanlığı; (Diyarbakır 2010)
15. Şiddet ve Terör Üzerine Beyin Fırtınası Toplantıları Başkanlık; (Şanlıurfa 2010)
16. Çocuk Hükümlü-Tutukluların Rehabilitasyon Hizmetleri Çalıştayı; Ankara (2008)
17. Ailede Şiddet Çocuk Suçluluğu ve Çözüm Yolları Çalıştayı; (Ankara 2007)
18. Suç ve Suç Korkusu Kongresi (Edirne 2015)

Bildiriler:

- ✂ “Türkiye’de Çocuk Suçluluğu ve Mağduriyeti” (1.Türkiye Çocuk Hakları Kongresi 2011)
- ✂ “İl/İlçe/Okul Sosyal Risk Haritaları” (Suça Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar Sempozyumu Diyarbakır 2010)
- ✂ “Türkiye’nin Suç Haritası: Çocuk Suçluluğu ve Mağduriyeti” (ÇKK 2. Bölge Çalıştayı Manisa 2010)
- ✂ “Çocuk Suçluluğu ve Mağduriyetinin Önlemede Kurumlararası İşbirliği” (ÇKK Bölge Sempozyumu Mardin 2009)

- ✧ Çocuk Koruma, İyileştirme ve Eğitim Kampüsleri (Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Uluslararası Sempozyumu: TBMM Ankara 2009)
- ✧ “Kültürel Bağlamda Aile ve Şiddet” (Mardin Sempozyumu 2009)
- ✧ “Suçla Mücadelede Aile’nin Önemi” (Amasya Sempozyumu 2008)
- ✧ “Çocuk Suçluluğu ve Okul-Aile Yardımlaşması” (Konya Sempozyumu 2008)
- ✧ “TBMM Şiddet Araştırma Komisyon Raporlarında Aile Vurgusu” (Trabzon Uluslararası OOE ve Aile Eğitimleri Kongresi 2008)
- ✧ “Çocuk Suçluluğunda Yöresel Kültür Etkisi” (Trabzon Uluslararası Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu Kongresi 2006)
- ✧ “Komşu Ülke Kültürlerindeki Ortak Barış ve Dostluk Unsurlarının Ulusların Yakınlığına ve Dünya Barışına Katkısı” (Tiflis Pedagoji Üniversitesi 2004)
- ✧ “Okulöncesi Eğitimin Kültürel ve Felsefi Temelleri” (Gürcistan Tiflis Çalıştayı 2004)
- ✧ “Felsefi Değerlerin Demokrasi Kültürüne Katkısı” (Gürcistan Çalıştayı 2005)

TV Programları

- ✧ **Ulusal Kanallar:** NTV, Habertürk TV, Kanal D, Show TV, TRT, Kanal 24, Samanyolu TV, CNN TÜRK, Kral TV, Kanal 7, KON TV, STAR TV... Konuşmacı
- ✧ **ZİGANA TV** Programcı, Sunucu olarak: “Eğitime Alternatif Bakış” (Haftalık 2 Saat Süreli Canlı Yayın Program)
- ✧ **Çok Sayıda Yerel TV’de** konuşmacı

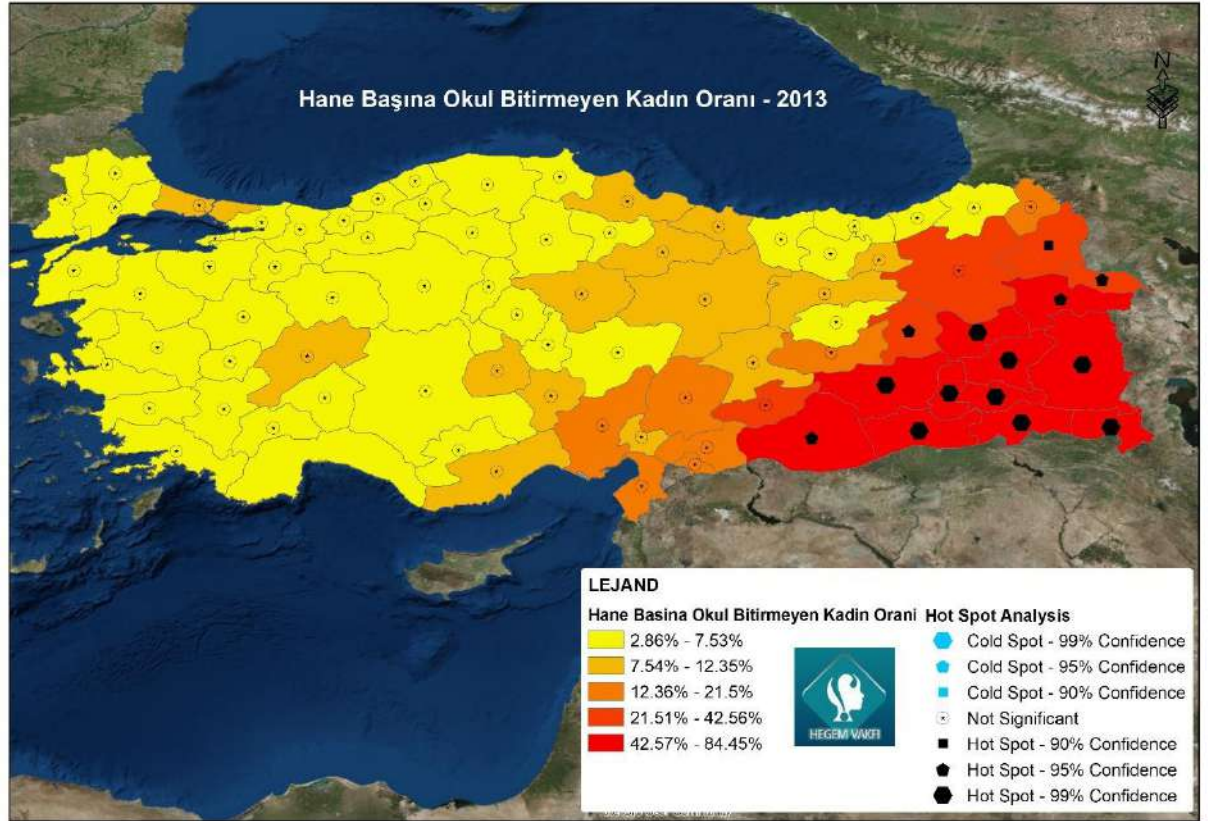
Seminer / Konferans

- ✧ Aile, Şiddet, Suç, Eğitim, Kültür, Ceza İnfaz ve İyileştirme konularında Solak'ın ulusal ve uluslararası SEMİNER/KONFERANS sayısı 400'ün üzerinde olup, bazıları şöyledir:
- ✧ Tüm Adalet Müfettiş ve Başmüfettişlerine; “Aile ve İş Yerinde İnsan İlişkileri”
- ✧ Tüm Başsavcılara; “Suçla Mücadelede, Aile Eğitimi Seferberliğinin Önemi”
- ✧ Tüm Emniyet Çocuk Şubesi Müdürlerine; “Çocuk Suçluluğu ve Nedenleri”
- ✧ 27 ayrı ilde TBMM Şiddet Araştırma Komisyon Raporu Üzerine Konferans”
- ✧ Adalet Akademisinde Savcı-Hakim Adaylarına; “İnsan İlişkileri ve İletişim Semineri”

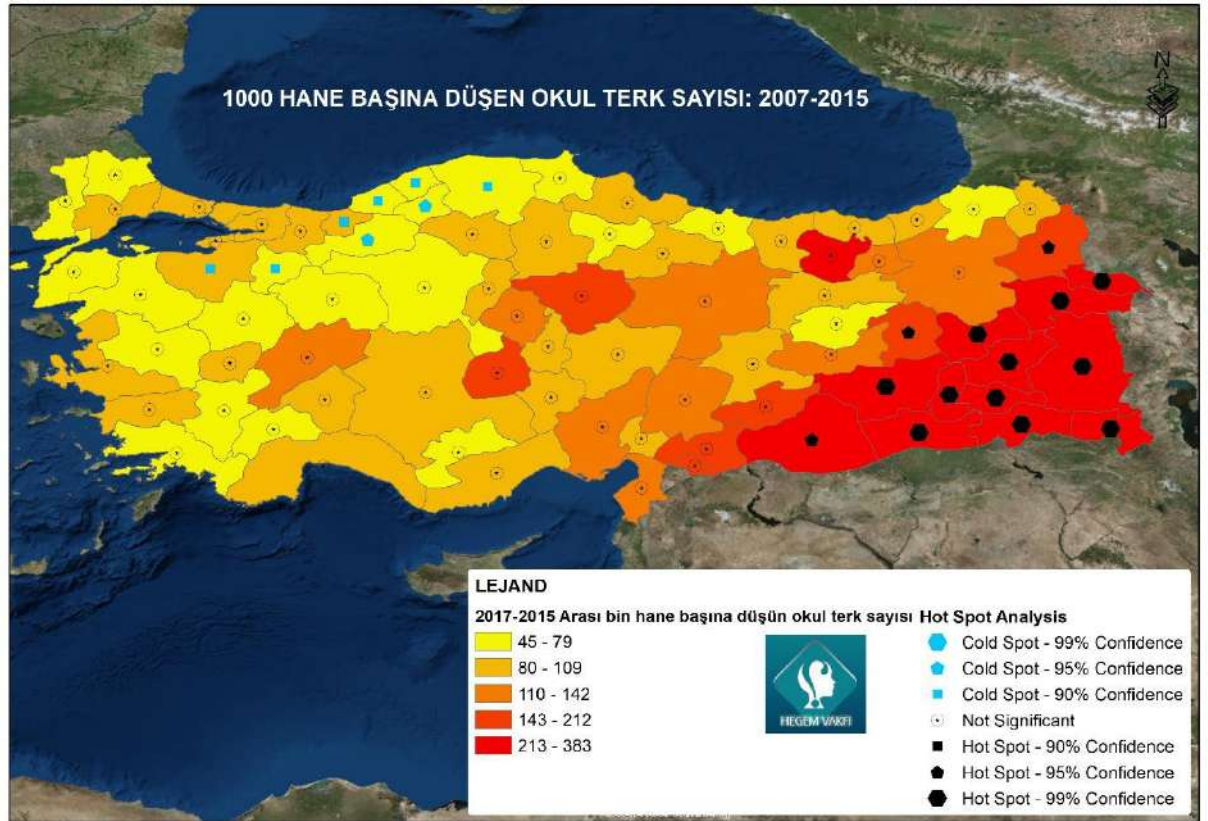
Adem SOLAK;

HEGEM Şiddetle Mücadele Vakfı, Mağdurlar İçin Adalet Derneği, Şiddetle Mücadele Derneği ve Şiddetle Mücadele Eden STK'lar Birliği kuruluşlarında yönetici, araştırmacı, editör, yazar olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

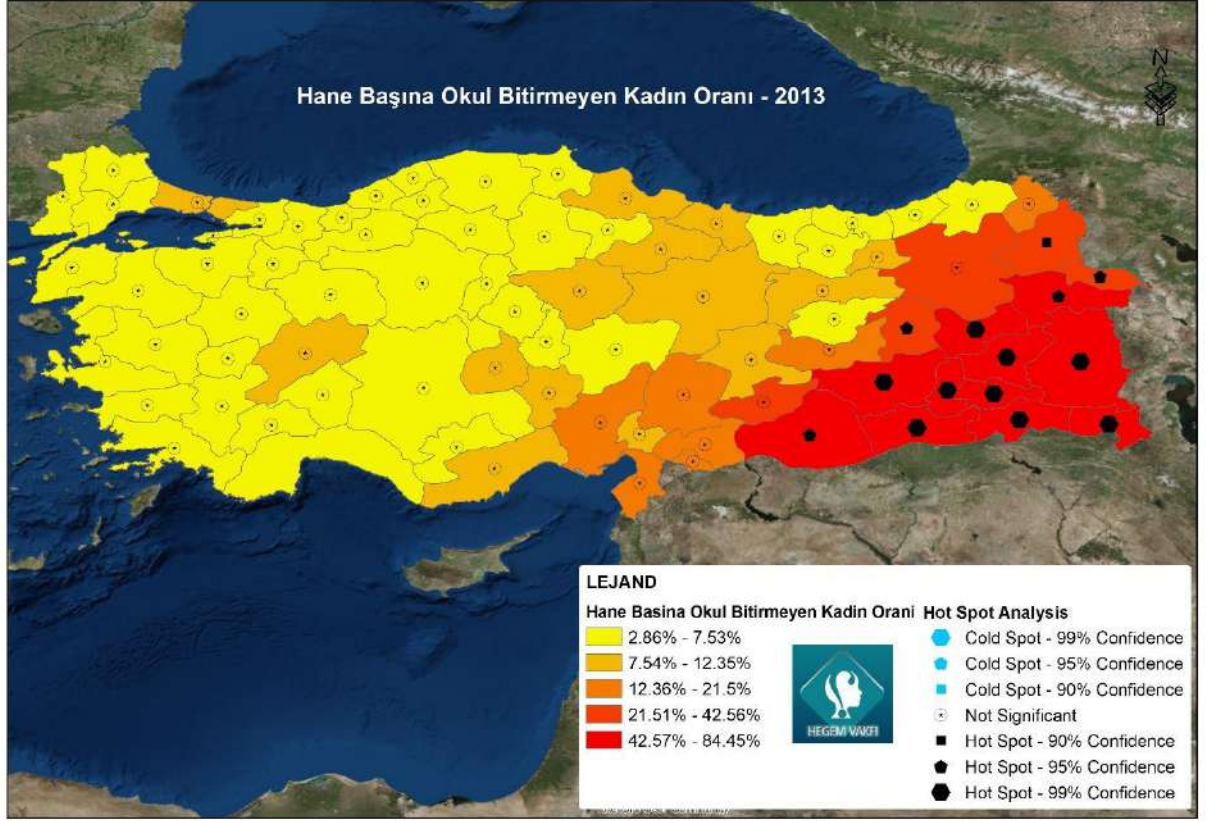
1

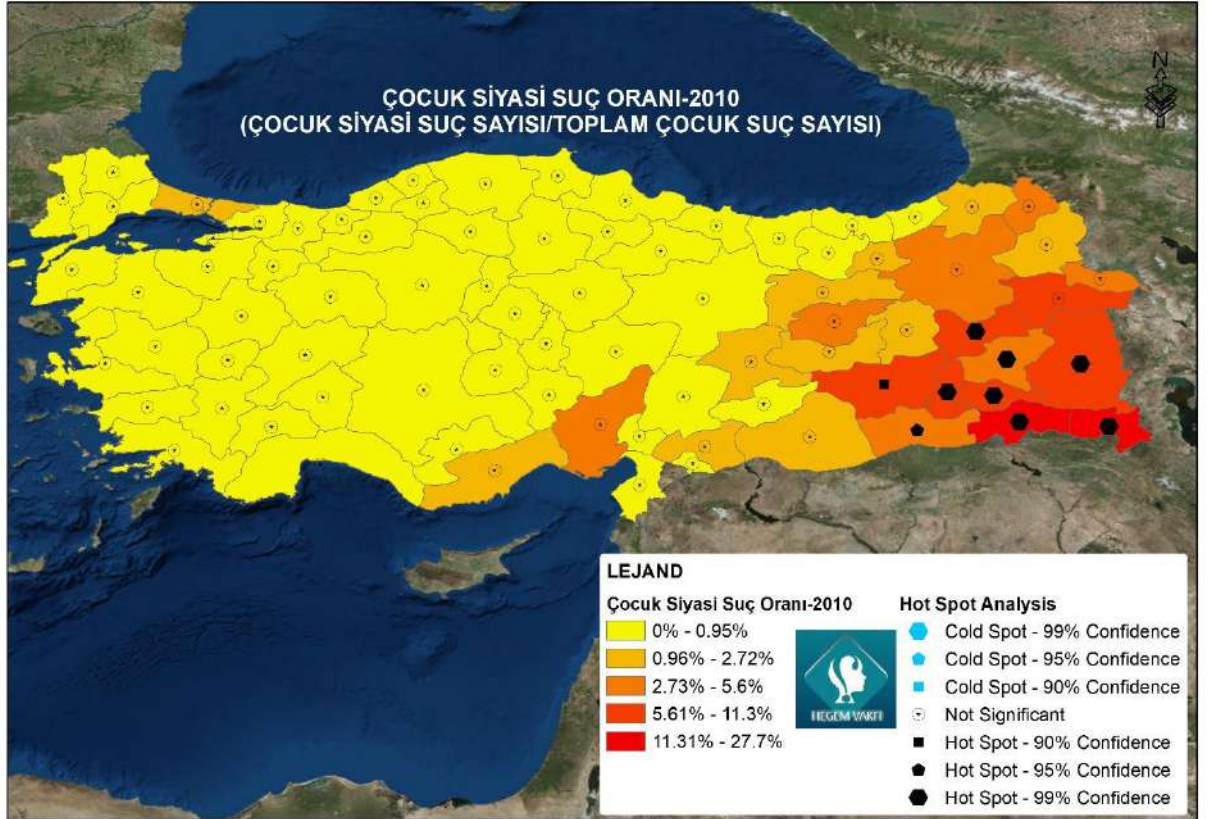
2

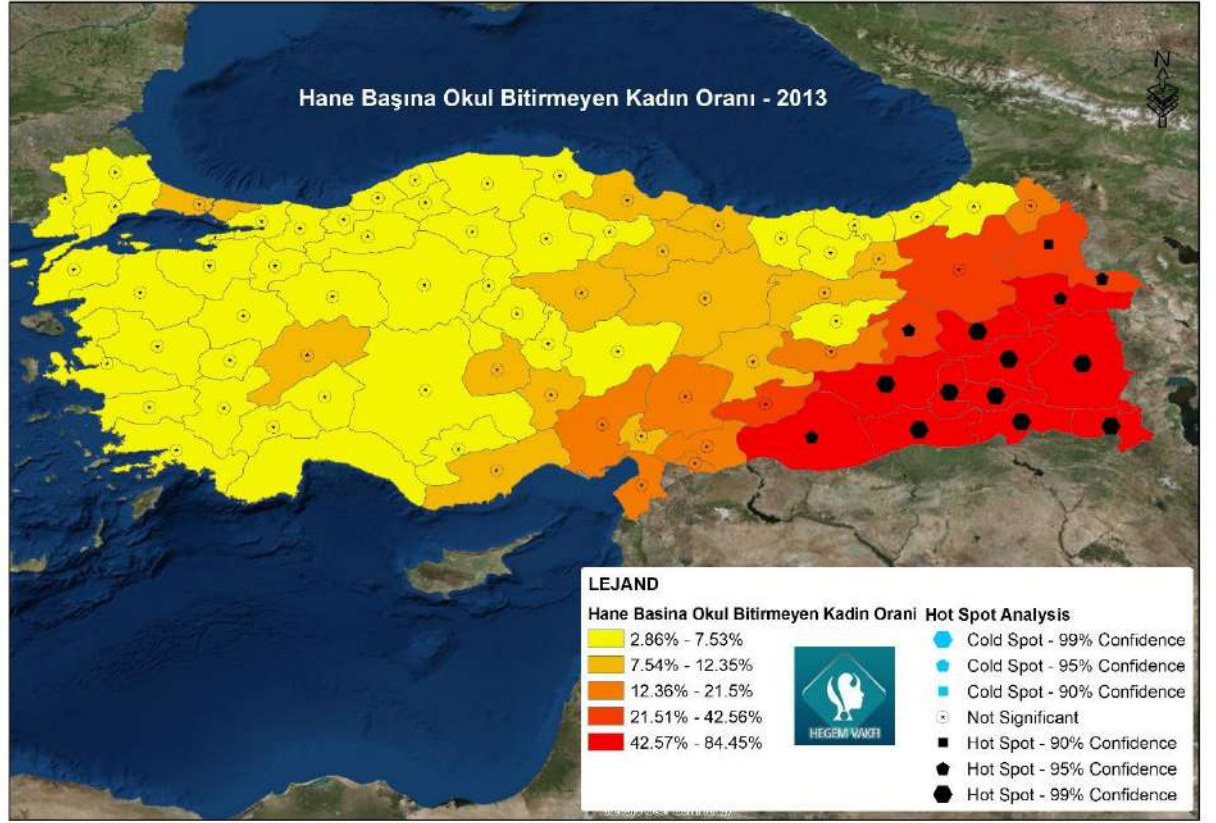
1

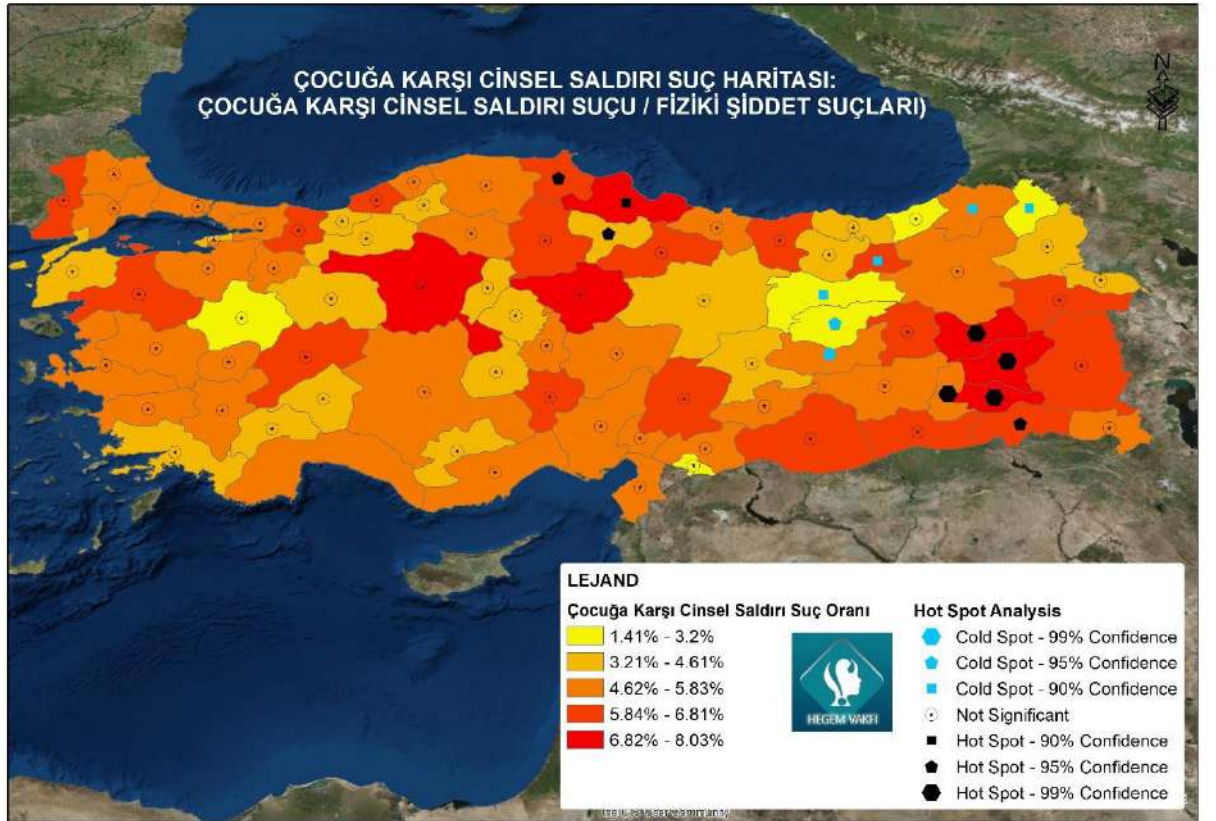
3

1

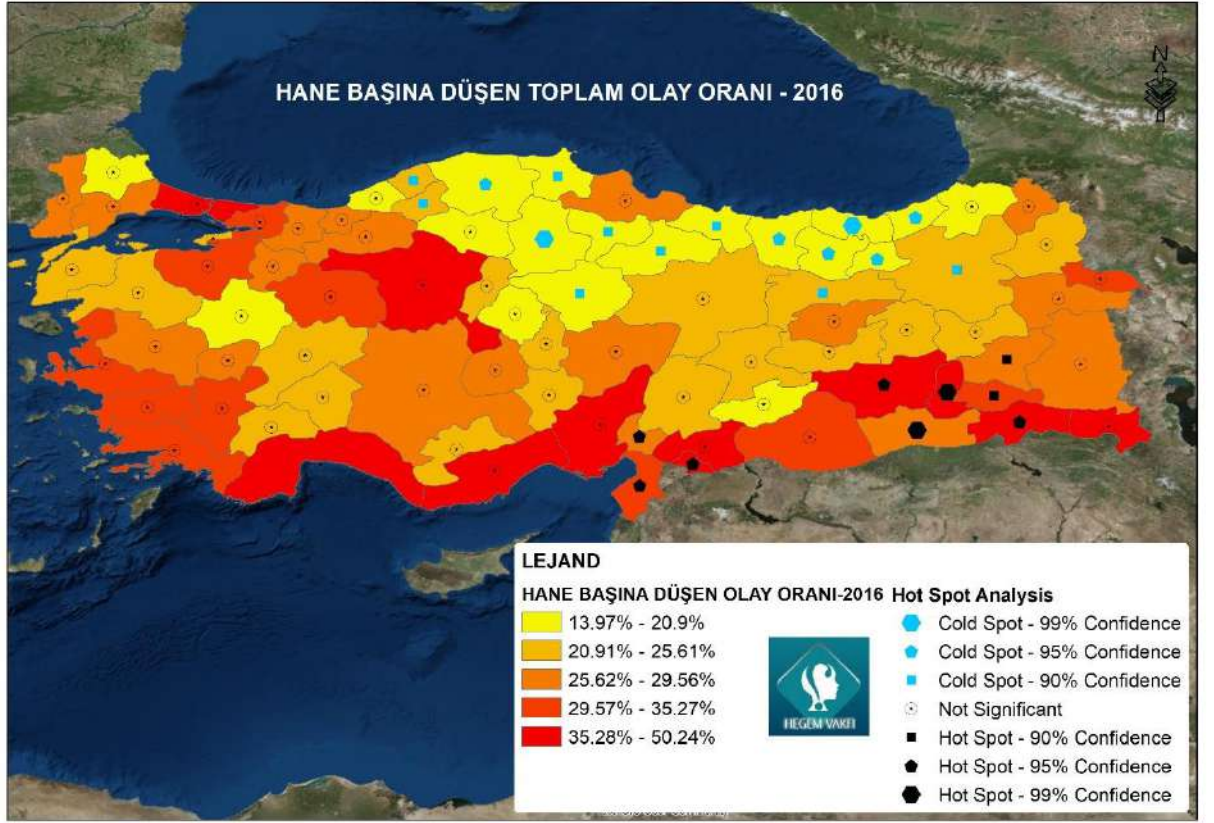
4

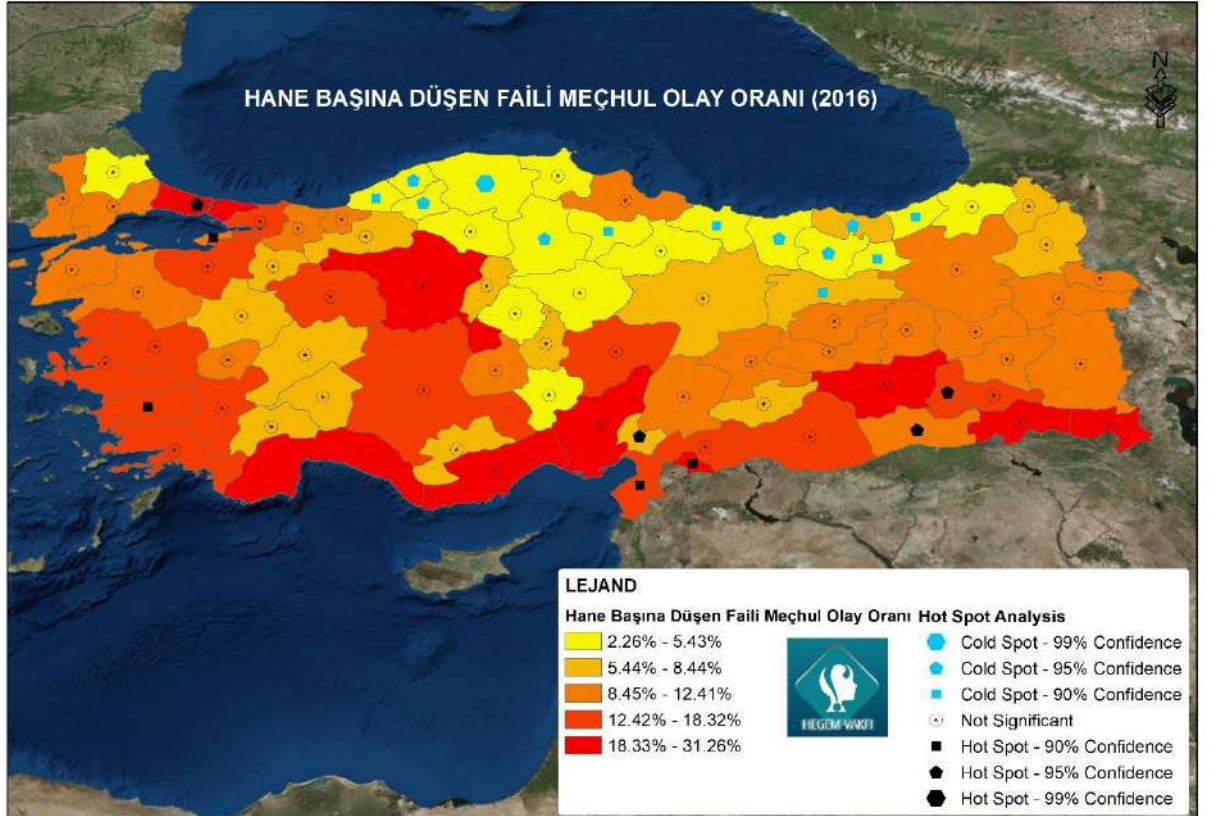
YUKARIDAKİ TABLOLAR NE ANLATIYOR?

Eğitimsiz ya da eğitim düzeyi düşük ailelerin/ANNELERİN, nasıl BÜYÜK SOSYAL RİSKLERİN kaynağını oluşturduğunu ve çok daha fazlasını...

5

6

Toplam olay oranı yüksek illerde faili meçhul olay oranı da yüksektir; ancak, farklı olarak eğitim düzeyi düşük aile oranı yüksek olan illerde hem toplam olay oranı ve hem de faili meçhul olay oranları yüksektir....

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Protokol Şube Müdürlüğü

Sayı : E-59193476-770-121775
Konu : Aile Temelli Arabuluculuk

02.12.2025

DAĞITIM YERLERİNE

İnsan Hakları Eylem Planı gereği, Adalet Bakanlığı- HEGEM Vakfı ortaklığı ile başlatılan "İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği " faaliyetleri Valiliğimizin de doğrudan desteği ile sürdürülmektedir.

Seferberlik kapsamında, "Aile Temelli İleri Arabuluculuk Eğitimi " sertifika programı kayıt takvimi Anadolu Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama Araştırma Merkezi tarafından 1 Aralık - 26 Aralık 2025 olarak belirlenmiş ve ilan edilmiştir. Daha geniş bilgi için sem.anadolu.edu.tr , hegemvakfi.org.tr sitelerine başvurulabilir.

"Aile Yılı" özelinde, sosyal dokunun daha da güçlenmesini amaç edinen programa katılımları açısından yazımızın tüm kamu çalışanlarına tebliği önem arz etmektedir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Hüseyin AKSOY
Vali

Ek:

- 1- Proje Bilgilendirme Dosyası
- 2- Aile Temelli Sosyal Arabuluculuk

Dağıtım:

Gereği:

ADALET BAKANLIĞINA
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞINA
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK
BAKANLIĞINA

Bilgi:

CUMHURBAŞKANI YARDIMCILIĞINA

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: FqJKFS-KQx4e0-4u4LTG-1hhQAA-1dIUahUY Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM
DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞINA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞINA
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR
BAKANLIĞINA
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞINA
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞINA
SAĞLIK BAKANLIĞINA
SANAYİ VE TEKNOLOJİ
BAKANLIĞINA
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞINA
TİCARET BAKANLIĞINA
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI
BAKANLIĞINA
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
BAŞKANLIĞINA

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: FqJKFS-KQx4e0-4u4LTG-1hhQAA-1dIUahUY Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖZTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik
Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-63784619-100-891235
Konu : Aile Temelli Sosyal Arabuluculuk

26.09.2025

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Adalet Bakanlığı, E-60374460-045.02.70/32289 sayılı yazısı.
b) 12.12.2024 tarihli ve E-63784619-100-824649 sayılı yazımız.

İnsan Hakları Eylem Planı gereği, Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı ortaklığı ve 27 Devlet Üniversitesi iş birliği ile başlatılan "İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği: 2023-2034" faaliyetlerine, İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıkları iş birliği ile, Üniversitemiz koordinesinde devam edilmektedir.

İlgi (b) yazımızla 250 saatlik "Aile Temelli Sosyal Arabuluculuk Sertifika Programı", 20 pilot ilde başlatılmıştı. Cumhurbaşkanlığı 2025/3 Genelgesi bağlamında sertifika programının Adalet Bakanlığı İlgi (b) yazısında belirtilen tüm Bakanlık Teşkilatları, YÖK Personeli ve tüm Üniversiteler boyutunda yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir.

Program kayıtları toplu (kurumsal) olarak ve isteyenler için bireysel başvuru şeklinde Üniversitemiz "Sürekli Eğitim Uygulama Araştırma Merkezi" üzerinden yapılacaktır.

Dağıtım yerleri merkez ve taşra teşkilatı çalışanlarının katılımlarının sağlanabilmesi için, resmi yazının ekleriyle birlikte ilgili kurum/kuruluş yöneticilerine tebliği önem arz etmektedir.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Bilgi İçin: Anadolu Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (SEM)
Tel: 0222 335 05 80-1769

Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL
Rektör

Ek:

- 1- Dağıtım Listesi
- 2- Yazı
- 3- Dosya

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSCE3ANPA3

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/anadolu-universitesi-ebys>

Yunus Emre Kampüsü Tepebaşı/Eskişehir
Telefon No:+90 222 335 05 80/1352-1353 Faks No:+90 222 335 36 16
e-Posta:gensek@anadolu.edu.tr İnternet Adresi:www.anadolu.edu.tr
Kep Adresi:anadoluniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Yasemin ENGEL
Büro Personeli
Telefon No: 1318

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Protokol Şube Müdürlüğü

2025 AİLE YILI

Sayı : E-59193476-770-121776

02.12.2025

Konu : İnsan Hakları ve Şiddet Önleme
Danışmanlığı

DAĞITIM YERLERİNE

İnsan Hakları Eylem Planı gereği, Adalet Bakanlığı- HEGEM Vakfı ortaklığı ile başlatılan "İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği" faaliyetleri Valiliğimizin de doğrudan desteği ile sürdürülmektedir.

Seferberlik kapsamında, "İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı Eğitimi" sertifika programı kayıt takvimi Anadolu Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama Araştırma Merkezi tarafından 1 Aralık - 26 Aralık 2025 olarak belirlenmiş ve ilan edilmiştir.

Sosyal dokunun daha da güçlenmesini ve şiddetin önlenmesini amaç edinen programa katılımları açısından yazımızın tüm kamu çalışanlarına, yerel yönetimlere, barolara ve meslek örgütlerine tebliği önem arz etmektedir. Daha geniş bilgi için sem.anadolu.edu.tr , hegemvakfi.org.tr sitelerine başvurulabilir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Hüseyin AKSOY
Vali

Ek:

- 1- Proje Bilgilendirme Dosyası
- 2- İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı

Dağıtım:

Gereği:

ANKARA VALİLİĞİ
ADANA VALİLİĞİ

Bilgi:

CUMHURBAŞKANI YARDIMCILIĞINA

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: FZATgx-uZYpVi-NASGpr-pTkvit-1PjCzpac Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

ADİYAMAN VALİLİĞİ
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
AĞRI VALİLİĞİ
AKSARAY VALİLİĞİ
AMASYA VALİLİĞİ
ANTALYA VALİLİĞİ
ARDAHAN VALİLİĞİ
ARTVİN VALİLİĞİ
AYDIN VALİLİĞİ
BALIKESİR VALİLİĞİ
BARTIN VALİLİĞİ
BATMAN VALİLİĞİ
BAYBURT VALİLİĞİ
BİLECİK VALİLİĞİ
BİNGÖL VALİLİĞİ
BİTLİS VALİLİĞİ
BOLU VALİLİĞİ
BURDUR VALİLİĞİ
BURSA VALİLİĞİ
ÇANAKKALE VALİLİĞİ
ÇANKIRI VALİLİĞİ
ÇORUM VALİLİĞİ
DENİZLİ VALİLİĞİ
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
DÜZCE VALİLİĞİ
EDİRNE VALİLİĞİ
ELAZIĞ VALİLİĞİ
ERZİNCAN VALİLİĞİ
ERZURUM VALİLİĞİ
GAZİANTEP VALİLİĞİ
GİRESUN VALİLİĞİ
GÜMÜŞHANE VALİLİĞİ
HAKKARİ VALİLİĞİ
HATAY VALİLİĞİ
İĞDIR VALİLİĞİ
ISPARTA VALİLİĞİ
İSTANBUL VALİLİĞİ
İZMİR VALİLİĞİ
KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ
KARABÜK VALİLİĞİ
KARAMAN VALİLİĞİ
KARS VALİLİĞİ
KASTAMONU VALİLİĞİ
KAYSERİ VALİLİĞİ
KIRIKKALE VALİLİĞİ
KIRKLARELİ VALİLİĞİ
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
KİLİS VALİLİĞİ
KOCAELİ VALİLİĞİ
KONYA VALİLİĞİ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: FZATgx-uZYpVi-NASGpr-pTkvit-1PjCzpac Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖZTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

KÜTAHYA VALİLİĞİ
MALATYA VALİLİĞİ
MANİSA VALİLİĞİ
MARDİN VALİLİĞİ
MERSİN VALİLİĞİ
MUĞLA VALİLİĞİ
MUŞ VALİLİĞİ
NEVŞEHİR VALİLİĞİ
NİĞDE VALİLİĞİ
ORDU VALİLİĞİ
OSMANİYE VALİLİĞİ
RİZE VALİLİĞİ
SAKARYA VALİLİĞİ
SAMSUN VALİLİĞİ
SİİRT VALİLİĞİ
SİNOP VALİLİĞİ
SİVAS VALİLİĞİ
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
ŞIRNAK VALİLİĞİ
TEKİRDAĞ VALİLİĞİ
TOKAT VALİLİĞİ
TRABZON VALİLİĞİ
TUNCELİ VALİLİĞİ
UŞAK VALİLİĞİ
VAN VALİLİĞİ
YALOVA VALİLİĞİ
YOZGAT VALİLİĞİ
ZONGULDAK VALİLİĞİ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: FZATgx-uZYpVi-NAsGpr-pTkvit-1PjCzpac Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖZTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik
Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-63784619-100-890799
Konu : İnsan Hakları ve Şiddet Önleme
Danışmanlığı Programı

26.09.2025

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Adalet Bakanlığı, E-60374460-045.02.70/32289 sayılı yazısı.
b) MEB 06.11.2024 ve 22.11.2024 tarihli yazıları.

İnsan Hakları Eylem Planı gereği, Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı ortaklığı ve 27 Devlet Üniversitesi iş birliği ile başlatılan "İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği: 2023-2034" faaliyetlerine, İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıkları iş birliği ile, Üniversitemiz koordinesinde devam edilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı On İkinci Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı 2025/3, 2024/6, 2023/16 ve MEB 2024/56 Genelgeleri ekseninde Bakanlık, Üniversite ve Vakıf iş birliği ile hazırlanan 134 saatlik, "İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı Sertifika Programı" Haziran 2025 sonrası için planlanmıştır. Program; yöneticilere, öğretmenlere ve ilgili velilere yöneliktir. Sertifika programına başvurular iller düzeyinde ve toplu olarak Üniversitemiz "Sürekli Eğitim Uygulama Araştırma Merkezi" üzerinden yapılacaktır.

Anılan sertifika programına katılacak kamu görevlilerinden, "Adalet Bakanlığı Protokolü 5. Maddesi" gereği 2025 dönemi için (materyal telif, belge hariç) eğitim ücreti alınmayacaktır. Başvuru kabullerinde sosyal risk düzeyi daha yüksek olan illere öncelik verilecek; 2025-2026 yıllarında bu resmi yazıya esas olan sertifika programları süreci Üniversitemiz SEM Müdürlüğü ve HEGEM Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığı tarafından koordine edilecek ve yönetilecektir. Proje ve programlar hakkında daha fazla bilgi için sem.anadolu.edu.tr- hegenvakfi.org.tr sitelerine başvurulabilir.

Katılımlarının sağlanabilmesi için, yazımızın ekleriyle birlikte tüm resmi ve Özel Okul Müdürlüklerine, Halk Eğitim Merkez Müdürlüklerine tebliği önem arz etmektedir.

Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Bilgi İçin: Anadolu Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (SEM)
Tel: 0222 335 05 80-1769

Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL
Rektör

Ek:Dosya

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSDE3LNSZZ

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/anadolu-universitesi-ebys>

Yunus Emre Kampüsü Tepebaşı/Eskişehir
Telefon No: +90 222 335 05 80/1352-1353 Faks No: +90 222 335 36 16
e-Posta: gensek@anadolu.edu.tr İnternet Adresi: www.anadolu.edu.tr
Kep Adresi: anadoluuiversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Yasemin ENGEL
Büro Personeli
Telefon No: 1318

**12. Kalkınma Planı ve İnsan Hakları Eylem Planı Gereği
Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı Ortaklığı ve
27 Devlet Üniversitesi iş birliği ile,**

**“İNSAN HAKLARI, ŞİDDET ÖNLEME VE SOSYAL
ARABULUCULUK BİLİNCİNİ GÜÇLENDİRİCİ ETKİN SAHA
AKTÖRLERİ YETİŞTİRİLMESİ SEFERBERLİĞİ: 2023- 2034”**

ULUSLARARASI SERTİFİKA PROGRAMLARI

Türkiye’de ilk defa
Yerel Dinamiklerin gücü ile

“YEMİNLİ SOSYAL ARABULUCULUK”

“YEMİNLİ ŞİDDET ÖNLEME DANIŞMANLIĞI”

“İŞ HAYATINDA MÜZAKERE VE ARABULUCULUK”

“OKUL VE AİLE EKSENLİ SOSYAL ARABULUCULUK”

“KENTSEL-YEREL SOSYAL ARABULUCULUK”

“AİLE TEMELLİ İLERİ ARABULUCULUK”

“İNSAN HAKLARI DANIŞMANLIĞI”

12. KALKINMA PLANI-MADDE: 918. 5. “Soruşturma ve kovuşturma
öncesi eleme araçları ile alternatif çözüm yolları geliştirilecektir.”

HEGEM: “ŞİDDETİN ÖNLENMESİ” MÜCADELESİNDE 43. YIL

“BİZ-BİZE ADALET”

Sosyal dokuyu güçlendirmek için,
Güçlü insan hakları bilinci için,
Şiddetle etkin mücadele için,
“BİZ-BİZE ADALET” için,
Her mahalleye 10 sosyal arabulucu

PROJE YÜRÜTME ÜST KURULU

Mehmet ERSOY (Vali)

HEGEM Mütevelli Heyeti Başkanı

Hüseyin AKSOY (Eskişehir Valisi)

Proje Yüksek İstişare Kurulu Başkanı

Yıldız Konal SÜSLÜ (Milletvekili)

TBMM Temsilcisi, Yasama Danışmanı

Osman KAYMAK (Vali-Mülkiye Başmüfettişi)

Proje Resmi Kurumlar Genel Koordinatörü

Nebi ÇELİK (Cumhurbaşkanlığı S ve BB)

Sektörler Genel Müdürü, Proje Danışmanı

Hakan ÖZTATAR (Adalet Bak. Ge.n Md.)

Proje Resmi Koordinatörü ve Danışmanı

Umut İlhan DURMUŞOĞLU (Bürokrat)

Proje Uluslararası Genel Koordinatörü

Ali YELDAN (Cumhuriyet Başsavcısı)

Proje Yüksek İstişare Kurulu Üyesi

Fethi Fahri KAYA (ME Bakanlığı)

Yükseköğretim ve YDE Genel Müdürü

Rengin AK (Prof. Dr. Rektör)

Yüksek İstişare Kurulu Bşk. V.

Esra ATABAY (Doç. Dr.)

Yüksek İstişare Kurulu Üyesi

Suna ÜSTÜNER (Bürokrat)

Proje Yürütme Kurulu Üyesi

Mustafa KESKİN (Prof. Dr.)

Saha Çalışmaları Koordinatörü

Gül Sultan ÖZEREN (Doç. Dr.)

Saha Çalışmaları Koordinatörü

Mustafa TAMER (Doç. Dr.-Vali)

Yerel Yönetimler Başdanışmanı

Sezgin AÇIKALIN (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

Vahap ÖZPOLAT (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

Sevda MUTLU (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

Sezai ÖZÇELİK (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

Selami SÖNMEZ (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

Mehmet TEYFUR (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

İbrahim GÖKDAŞ (Doç. Dr.)

Proje Yürütme Kurulu Üyesi

Murat KESKİNKILIÇ (Başmüfettiş)

Proje Yürütme Kurulu Üyesi

Mehmet Ali DİM (Medya Danışmanı)

Proje Yürütme Kurulu Üyesi

Dursun YASSIKAYA (Av. Arb)

Proje Hukuk Genel Danışmanı

Seda SEYMAN (Dr.)

Yürütme Kurulu Üyesi

PROJE ÖZETİ

Bu proje, İnsan Hakları Eylem Planı ve Cumhurbaşkanlığı 2021/9 Genelgesi gereği Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı ortaklığı ile başlatılmış; 2022-2024 yıllarında pilot çalışmalar sonucunda yaklaşık 10 bin kişi koordinatör üniversiteler üzerinden, “yeminli sosyal arabuluculuk” ve “yeminli şiddet önleme danışmanlığı” sertifika programlarına katılımı sağlanmıştır.

Şiddetle mücadele yetmez, şiddeti daha ortaya çıkmadan aile, okul ve diğer sosyal alanlarda önlemeyi sağlayacak sosyal politikaların hayata geçirilmesine ihtiyaç vardır. Bunun ilk adımı şiddeti sosyolojik bir olgu olarak doğru anlamak ve tanımlamaktır. Bu anlama ve tanımlama çok disiplinli; evrensel, felsefi, ahlaki, kültürel, eğitsel, hukuksal, psikolojik, siyasal ve gündelik yaşam boyutunu kapsayıcı olmalıdır.

HEGEM Vakfı 42 yıllık bilgi birikimini kullanarak, ülke sosyolojimize ve uygun üst politika belgeleri hükümlerine uygun olarak, “İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk” temalı bir hizmet birliği ve materyal havuzu oluşturulmuştur. Gelenen bu aşamada Bakanlıklar, Valilikler, Başsavcılıklar ve 30 Üniversite olmak üzere 50’den fazla kurum ve kuruluşla 10’ar yıllık iş birliği sözleşmeleri imzalamış bulunmaktadır.

Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı ortaklığı ile oluşturulan bu güçlü akademik yapı ile Türkiye’de ilk defa, “Aile Temelli Arabuluculuk”, “Okul Merkezli Arabuluculuk”, “Kentsel Arabuluculuk”, “İş Hayatından Sosyal Arabuluculuk”, “İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı” sertifika programları başlatılmıştır.

Dicle Üniversitesi 2023-2024 Öğretim yılında, “Yeminli Sosyal Arabuluculuk” modelini akademik ve idari yöneticilerin sürece katılımıyla uygulamaya koymuş; bir yıl sonunda kişilerarası anlaşmazlıkların uzlaşmayla sonuçlanması bağlamında %90 gibi çok yüksek bir başarı elde etmiştir. Dicle Üniversitesi bu uygulama ile, YÖK Akredite Kurulundan pozitif akredite puanı alan ilk üniversite olmuştur.

Batı ülkelerinde “sosyal arabuluculuk” uygulama modelleri STK’lar, Akademiler, Yerel Yönetimler iş birliği ve Devlet kurumları desteğiyle yürütülmektedir. Daha güçlü, çok daha güvenli ve çok daha mutlu bir toplum için tüm devlet kurumlarının “Sosyal Arabulucu” yetiştirilmesi programlarına etkin destek vermelerine ihtiyaç vardır. Ülkemizde özellikle “Okul/Aile Eksenli Sosyal Arabuluculuk” modelinin, resmi/özel her kademedeki örgün ve yaygın eğitim alanlarında “yöneticileri, öğretmenleri, öğrencileri ve aileleri” içine alacak şekilde yaygınlaştırılması hayati derecede önem taşımaktadır.

**“ŞİDDET SEBEBİYLE OLUŞAN ZARARLARIN MALİYETİ,
ŞİDDETİ ÖNLEMENİN MALİYETİNDEN ÇOK DAHA YÜKSEKTİR.”**

GİRİŞ

“Bireylerin, İNSAN OLMAK nedeniyle sahip olduğu hakları ve başkalarının haklarına zarar vermeme sorumlulukları vardır.” ilkesi, hukuk devletinin temelini oluşturur. İnsan haklarının ihlali denince de öncelikle şiddet olgusu akla gelir; ki, bu bağlamda şiddet önleme mücadelesi aynı zamanda insan haklarını koruma mücadelesinin taaa kendisidir.

Kötülük şiddeti, şiddet suçu doğurur. Bir toplumda suç artış oranı nüfus artış oranından ne kadar fazla ise, o toplum o derecede **sosyal risk durumu** ile karşı karşıya demektir. Sosyal hayat için **en büyük risk** ise, şiddetin kültüre dönüşmesidir. Şiddet korkusunun varlığı haksızlık / hukuksuzluk, şiddetin önlenme görevinin yerine getirilmemesi ise en büyük adaletsizliktir.

Şiddetle mücadelenin en etkili yolu, şiddetin daha ortaya çıkmadan aile, okul ve diğer sosyal yaşam alanlarında önlenmesidir. Şiddetin doğurduğu zarar, şiddeti önlemenin maliyetinden onlarca kat daha fazladır. Bu bağlamda, sosyal politika üretenlerin/uygulayıcılarının **şiddet olgusu** ve **şiddeti önlenme modelleri** hakkında doğru bilgi sahibi olmaları önemlidir.

Şiddet, ancak sahada yeterli sayıda ve nitelikte **“şiddet önleme aktörleri”** varsa azaltılabilir. **Şiddet kavramını, insan hakları, demokrasi kültürü ve adalet** kavramları ekseninde yorumlamak ve anlamak zorundayız. Bu bağlamda şiddeti önlemenin en önemli yollarından birisinin, **sosyal arabuluculuk** olduğu artık evrensel bir gerçekliktir. Bu gerçeklikten hareketle Vakfımız koordinesinde yürütülen çalışmalarla bugüne kadar **sosyal arabuluculuk** konulu **11 Yönerge 7 Yönetmelik** çıkartıldı; yönetmelikler, Resmî Gazetede yayınlandı.

12. KALKINMA PLANINDA YER ALAN BU PROJENİN DAYANAĞI BAZI MADDELER

MADDE: 723.1. “Aile içi şiddeti ortaya çıkaran bütün temel unsurlar belirlenerek önleyici mekanizmaları artırmaya yönelik kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ile STK’ların iş birliğiyle bütüncül çalışmalar yürütülecektir.”

MADDE: 738.2. “Erken çocukluk döneminden başlamak üzere çocuklara ve ebeveynlerine ihmal, istismar ve şiddet konularında farkındalık eğitimleri verilecektir.”

MADDE: 738.3. de, “Çocuklarla çalışan profesyonellerin ihmal, istismar ve şiddeti tespit etme gerekli yönlendirmeyi yapma kapasitelerini artırıcı programlar düzenlenecektir.”

MADDE: 918. “Yargının iş yükünün hafifletilmesinde, uyuşmazlıkların kısa sürede çözülmesini sağlayacak alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri geliştirilecektir.”

Madde: 918. 4. “İhtiyari arabuluculuk uygulamasının etkinliği artırılacaktır.”

Madde: 918. 5. “Soruşturma-kovuşturma öncesi alternatif çözüm yolları geliştirilecektir.”

CUMHURBAŞKANLIĞI 2023/16 Genelgesi’nde,

MADDE: 4. “Şiddetle mücadelede aktif rol alan kurumlar başta olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından kamu personelinin şiddetle mücadeleye ilişkin bilgi ve farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmaların yürütülmesine devam edilecektir.”

MADDE: 5. “Şiddetle topyekûn mücadele etmeye yönelik toplumsal farkındalık ve duyarlılığı artırmak üzere eğitim çalışmaları yapılmaya devam edilecektir.”

MADDE: 10. “Yerel düzeyde şiddetle mücadelede koordinasyon ve iş birliğinin sağlanması için Mülki Amirler tarafından gerekli tedbirler alınacaktır.” ifadelerine yer verilmiştir.

20. Yüzyıldan itibaren gelişmiş ülkelerden başlamak üzere, bütün dünyada kadınların ve çocukların şiddetten korunmalarına yönelik yeni yasal ve sosyal önlemler alınmaya başlanmıştır. Ancak ABD’nde, 1980’li yıllarda kadınları şiddete karşı korumaya yönelik yeni kanunlar çıkarıldı ise de ilk uygulamalarda fazla başarı elde edilemedi. Kadınları koruma amaçlı başlatılan yasal süreçlerin işleyişinde ilgili güvenlik ve adalet görevlilerinin şiddet/istismar/mağduriyet konularında yeterli bilgilerle donatılmamış olmaları birçok uygulama sorunlarına yol açtı. Kadına yönelik şiddet olayı yaşanan ve kadının polisi aradığı çok sayıdaki olayda, güvenlik güçleri zamanında olay yerine ulaşsa bile, ya **çifte gözaltı ile geri dönüldü** ya da olayların beşte birinden fazlasında göz altına alınıp götürülenler kadınlar oldu. Bu durumla ilgili yapılan araştırmalarla tespit edildi ki, polis olay evine vardığında sakın bir adam ve (polisin gelmesiyle) **adama karşı saldırı halinde olan bir kadınla** karşılaşılıyor ve kadını gözaltına alıyordu.

ABD’nde bu durum *karşısında birincil saldırgan yasaları* yürürlüğe kondu; güvenlik güçleri ve bütün görevli adli personelin şiddeti anlama-önleme eğitimlerinden geçirilmelerine karar verildi. Günümüzde, kişinin eşine fiziksel saldırıda bulunması yasalara aykırıdır. Ne yazık ki eşine saldıranların ne gibi müeyyide ile karşılaşacağı kentten kente, ilçeden ilçeye, hatta karakoldan karakola bile değişebilir. Dolayısıyla, kendini hukuk sistemi ile korumaya çalışan kadın, işleyişin tutarlılığına güvenemeyebilir. Yurttaşların hakları konusunda, kamu kuruluşlarının kendilerine neler sunabileceği konusunda etkin bilgilendirme yapılarına ihtiyaç var. Kadın ve çocuklarla ilgili pozitif ayrımcılık yasalarını özellikle kadınlar lehine uygulayacak tüm kamu görevlilerinin, insan hakları ve şiddeti önleme konusunda sistematik eğitimlerine ihtiyaç vardır.

1. SOSYAL ARABULUCULUK

Ne kadar karmaşık olursa olsun, arabuluculukla başarı elde edilmesi mümkün olmayan hiçbir dava yoktur. (THARPE)

Arabuluculuk, sosyal bir olgudur ve de insanlık tarihi kadar eski bir uygulamadır. Ancak, modern anlamda arabuluculuk, 1950’li yıllarda ABD’de, 1980’li yıllarda Kanada ve 2000’li yıllarda, AB ülkelerinde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu, yani bir arabuluculuk modeli olarak sosyal hayatta sistematik ve programlı olarak yer almaya başladı.

Bu ihtiyaç artık ülkemizde fazlasıyla hissedilmeye başlanmıştır. Hedeflenen, hayatın doğal akışı içerisinde ve gündelik yaşam sosyolojisi ekseninde üniversitelerde, örgün ya da yaygın eğitim kuruluşlarında, işyerlerinde, sosyal topluluklarda, aile ekseninde olmak üzere, kişi-kişi, kişi-grup ve grup-grup arasında ortaya çıkacak anlaşmazlıkların, o yerin özgün yapısı ya da ilgili kurum/kuruluşun mevzuatı bağlamında sosyal arabuluculardan ya da aile arabulucularından yararlanarak çözüm modelleri geliştirmektir. Bu bağlamda ortaya konacak modelin, kurumların kendi iç mevzuatına ve ihtiyaçlarına göre şekil alması esas olacaktır.

Uyuşmazlıkların dava konusu olmadan dostane yollarla hallini, Batı dünyası "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü" olarak adlandırmakta, özellikle son 30 yıldır Kanada ve Avrupa Birliği Ülkeleri bu bağlam-daki uygulamaları tüm kurumlarında yaygınlaştırmaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği ilgili komisyon ve komitelerinde alınan kararlarda, kişiler arası uyuşmazlıkların üçüncü bir kişinin dostane müdahalesiyle çözülmesini öngören çabaların, kişiler için "en elverişli sonuçları doğuracağı" vurgusu yapılmaktadır. Özellikle ihtilaflı tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri “özel haklar alanındaki uyuşmazlıkların” müzakere ile veya bir arabulucu hakemliğinde ele alınarak çözümü en faydalı yoldur.

Dostane uyuşmazlık çözüm yolları, kamusal bir merci (bir mahkeme) olmaksızın, anlaşmazlık yaşayan kişilerin gönüllü olarak hakemliğini/arabuluculuğunu kabul ettikleri tarafsız/yetkili kişi ya da kişilerce uzlaştırılmasından ibarettir.

"Adaletin Etkinliği Hakkında Uzmanlar Komitesi" tarafından kabul edilen raporda ifade edilen ‘arabuluculuk’ terimi, bir uyuşmazlığın dostane yollarla çözümü için çalışan üçüncü kişinin, her türlü (uzlaştırma da dahil olmak üzere) ve uyuşmazlığın her aşamasındaki (yargı sürecinin içinde veya dışında) faaliyetini kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Böylece arabuluculuk, tarafları bağlayıcı bir karar verilmesiyle sonuçlanan resmî nitelikli dava yolu, tahkim ve her türlü dostane anlaşma biçiminden ayrılmaktadır. Bu “işlevsel” tanımla, üye ülkelerin iç hukuklarında bulunan terminolojik farklılıklar giderilmiştir.”

"Birleşik Devletler’de, yetişen genç kuşakların gelecekte daha barışçıl bir toplum oluşturması için, ilkökul ve ortaokul aşamasındaki öğrencilere de arabuluculuk hünerleri ve diğer alternatif uyuşmazlık çözümü usulleri eğitimi verilmektedir."

"Arabuluculuk sadece, bir uyuşmazlığın mahkeme önüne taşınmadan önce başvuru olan bir usul değildir. Arabuluculuk süreci sonunda bir uzlaşmaya, tarafsız bir üçüncü kişinin katılımı olsun veya olmasın, tarafların doğrudan katılımı ile müzakere vasıtasıyla da ulaşılabilir. Müzakere en temel uyuşmazlık çözüm yolu olup, tarafların uyuşmazlık çözüm süreci/şekli üzerinde tam bir kontrole sahipliğini sağlar."

Fransa, Kent Sorunları Bakanı Bartolone'nin

Sosyal Arabuluculuk Sempozyumu (Paris 2000) açılış konuşması:

"Günümüzde Fransa'daki sosyal arabulucuların sayısı bilinemeyecek kadar fazladır. Sosyal arabuluculuk günlük hayattaki somut problemlere cevaben doğmuştur. Bu problemler ülkeden ülkeye değişse de, çoğu Avrupa ülkesi için benzer anlaşmazlıklar sorun olarak yaşanmaktadır. Bazı sorunlar şehir hayatı ile ve özellikle de işsizlik, ekonomik sorunlarla boğuşan kesimler arasındaki gerilimlerin yüksek olduğu yoksul ve yoksun bölgelerle ilgilidir. Fransa ve Belçika'da yerel güvenlik sözleşmeleri ile "sosyal arabuluculuk" toplumsal gerilimlerin azaltılması ve şiddetin önlenmesi için alınan önemli çözüm önlemlerinden biridir. Gündelik yaşamı sorunları için sosyal arabuluculuk birçok alanda gerekmektedir; kamusal alanlarda, üniversitelerde, okullarda, sosyal hizmet sağlayan alanlarda, hastanelerde, işyerlerinde ...vb. Bu toplantıyla, Avrupa ülkelerinin sosyal arabuluculuk uygulamaları ve deneyimlerinin paylaşılması ve sosyal arabuluculuk uygulamalarının şiddet/suç önleme amaçlı kullanımına dair geniş bir anlayış geliştirilmesi hedeflenmektedir."

2. AİLE TEMELLİ ARABULUCULUK

AİLE bütün zamanlarda ve bütün toplumlarda en insani, en stratejik sosyal kurum olmuştur. Aile, bireyler için temel güvenlik, sağlık, mutluluk ve özgürlük alanı özelliği taşır; **"Toplumun temeli ailedir"** temel maddesi olarak da Anayasa sayfalarında abideleşir. Sağlıklı aileler olmadan mutlu birey, mutlu bireyler olmadan güçlü toplum olamaz.

Temel insan hakları öncelikle bireyin kendi aile ortamında bilinir ve yaşanır. Çocukların ihmal ve istismardan korunması ancak bilinçli anne babalar, güvenli okullarla mümkündür. Doğal insani değerler ve bireyin temel özgüven duygusu aile ortamında kazanılır. **AİLE, en önemli insan hakları okuludur.**

21. yüzyılda bütün dünya ve toplumumuz çok hızlı bir değişim süreci yaşıyor. Hızlı değişimin çocuklarımızı, gençlerimizi, aile yapımızı ve bağlı olarak sosyal ilişkilerimizi nasıl etkileyeceğine dair öngörüler geliştirmek, yarınki sosyal ve bireysel risklerle ilgili tedbirler almak zorundayız. Bu zorunluluk bütün kurum ve kuruluşları, **"çocuk-genç-aile odaklı"** etkin sosyal hizmet model ve uygulama yöntemlerinin bir an önce hayata geçirilmesi boyutunda sorumluluk almaya çağırır.

Günümüzde aile, yalnızca Medeni Kanun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş yalın bir birlik değil, aynı zamanda sosyal ve insani haklarla donatılmış bir anayasal kurumdur. Her aile ait olduğu kültürün değerleriyle yaşar ve bu değerlerin yaşatılmasına katkıda bulunur. "Aile Temelli Arabuluculuk" tanımına akrabalık, komşuluk, aile içi sorunlar ve geniş anlamda aileyi etkileyen (hukuk uyuşmazlıkları hariç) tüm anlaşmazlık ve çatışmalar girmektedir.

Gündelik yaşam sosyolojisi ekseninde bakıldığında, kişiler arası anlaşmazlık ve çatışmalar çok büyük oranda aile eksenli özellik taşırlar. Adliyelerimizin iş yüküne bakarsak, sadece 2023 yılı içinde Cumhuriyet Başsavcılıklarında soruşturma evresi dosya sayısının 12 milyon 724 bin 908 ve bu dosyalarda yer alan şüpheli sayısının 16 milyon olduğunu görürüz. On milyondan fazla kişinin de mağdur olduğu adli olaylarda kim haklı kim haksız yargısal bir konudur; ancak, insani boyutta, **bütün bu olayların acaba ne kadarı adli aşamaya gelmeden müzakere ve arabuluculukla önlenebilirdi?** boyutu, kesinlikle yargı boyutundan daha az önemli değildir.

Aile eksenli sorunlar daha çok eşler arasında, çocuklarla anne babaları arasında, kardeşler arasında ve aile bireyleri ile anne ya da babanın akrabaları arasında yaşanan anlaşmazlıklardır. Ancak, aile bireyleri ile komşular, ilişki ve iletişim içinde olunulan kişi ve diğer aileler, aile bireyleri ile hizmet alınan ya da verilen kişiler, aile bireylerinin çalıştıkları işyerlerinde ki diğer kişi veya yöneticilerle ortaya çıkan anlaşmazlıklar, çocukların okullarında veya sosyo-kültürel-sportif faaliyet ortamlarından getirdikleri sorunlar da aile eksenli özelliktedir. Öyleyse bütün bu sayılanlar ve benzer kişiler arası anlaşmazlık ve çatışma konuları aile eksenli özelliktedirler.

Aile eksenli anlaşmazlık ve çatışmaların daha ortaya çıktığı anda, ihtilaflar büyümeden müzakere ve arabuluculuk yoluyla önlenmesi öncelikle bir kültür, bir hayat felsefesi ve anlayış meselesidir. Böylesi bir kültür ancak eğitim yoluyla kazanılabilir. Öncelikle bu program hedefi olarak öngörülen “arabulucu aktörlerin yetiştirilmesi” stratejik öneme sahiptir. Yetiştirilecek bu saha aktörleri, ailede, sitede, okulda, işyerinde, mahallede, akraba çevresinde anlaşmazlık ve çatışma konularını dostane yollarla çözüme kavuşturma görevlerini yürüteceklerdir.

Özellikle aile içi anlaşmazlıkların müzakere ve arabuluculuk yöntemiyle çözülme gayreti ister başarılı olsun ister bazı olaylarda olmasın çocuklar için çok önemli bir olumlu sosyalleşme fırsatı ve de doğal eğitim fırsatı sağlayacaktır. Aile içinde ve aile ekseninde kazanılan inanç, tutum ve davranış kalıpları nesilden nesile aktararak kültürleşir.

“Aile Temelli Arabuluculuk” psikoloji, sosyoloji, insan hakları bağlamında hukuk, felsefe ve daha çok da sosyal psikoloji bilgilerinden karma olarak yararlanma anlayışıyla yapılandırılmış çok disiplinli, sistematik ve etkin bir eğitim programını gerektirir. Aile arabuluculuğu, kişilerin ve toplumun ihtiyaçlarına göre sosyal ortamın ve sosyal grupların sorunlarına göre iyi yapılandırılmalıdır. Aile Temelli Sosyal Arabuluculuk, İnsan hakları yanında sosyal normlar bağlamında hareket eder ve bu misyonu edinir.

Aileyi güçlendirmek, ailenin güvenliğini, aile bireylerinin mutluluğunu arttırmak bütün **KAMU Görevlisi** olanların öncelikli işidir. İllerin ya da bölgelerin çıkartılacak bilimsel sosyal risk haritalarına göre Mülki Amirler, Yerel Yöneticiler, Üniversiteler, STK’lar ve diğer tüm kamu çalışanları elbirliği ile, gönül birliği ile, **“Aile Temelli Arabuluculuk”** hizmet modellerinin, faaliyetlerinin sosyal alanlarda etkin olarak hayata geçmesi için sorumluluk almalıdır.

3. OKUL MERKEZLİ ARABULUCULUK

İnsan Hakları Eylem Planı anlatımlarında; “Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları yaygınlaşacaktır.” hükmü yer almaktadır. Toplumsal alanda ortaya çıkacak anlaşmazlıkların sosyal arabuluculuk yöntemiyle çatışmaya ve şiddete dönüşmeden çözümünün temelleri eğitim kurumlarında atılabilir. Bu nedenle, **“Okul Merkezli Sosyal Arabuluculuk”** ülkemiz sosyolojisine uygun olarak ilgili öğretmenlerin, yöneticilerinin, okul aile birliği üyelerinin, “Okul Rehberlik Kurulu” elemanlarının, velilerin, öğrencilerin uygulamanın bizatihi içinde olmalarıyla başarılı olabilir.

“Okul Merkezli Arabuluculuk” modelinin tüm okul kademelerinde uygulanabilir olduğunu ve sistematik olarak uygulandığında çok büyük kazanım sağlandığını ülkelerin iyi uygulama örneklerinde görmekteyiz. Modelin başarısı için en önemli şart, okullarda 120 ders saatlik “Yeminli Sosyal Arabuluculuk” sertifika programını, yeterli sayıda öğretmenin ve yöneticinin almış olmasıdır.

Okul rehberlik servisi elemanlarının tamamı, okul yöneticilerinin en az 2/1'i ve öğretmenler için 10/1 oranında katılım sağlanması ideal uygulama ölçüsüdür. Arabuluculuk insanlık tarihi kadar eski olan bir uygulamadır; daha çok akil insanların işidir. Bu bağlamda olmak üzere “Başöğretmen” ve “Uzman Öğretmen” statüsündeki deneyimli eğitimcilerimizden öncelikle yararlanılması doğru yöntemdir. Ülkemizde 20 yıldır farklı projeler üzerinden denemesi yapılmış olan “akran arabuluculuğu” yönteminin sosyal politikaya dönüşmemiş olması arabuluculuk modelinin, öncelikle yetişkinlerle hayata geçirilmesi ihtiyacındandır. Sosyolojimize uygun model, “Okul Merkezli Sosyal Arabuluculuk” uygulamasıdır.

Gündelik yaşamda kişiler arası anlaşmazlıkların ortaya çıkması hayatın doğası gereğidir. Okul eksenli sosyal alanlar da bu gerçekliğin dışında değildir. Yönetici-öğretmen-veli ya da okul ve çevresi eksenli diğer kişiler arasında ortaya çıkabilecek olan uyuşmazlıkların/anlaşmazlıkların çatışmaya, şiddete dönüşmeden, idari ya da adli soruşturmalara/kovuşturmalara konu olmadan, dostane yollarla çözümü ise, ancak “Okul Merkezli Sosyal Arabuluculuk” yöntemiyle mümkündür. Bu yöntemin gerekliliği ve önemi “İnsan Hakları Eylem Planı” anlatımlarında, Millî Eğitim Bakanlığı ilgili mevzuatında ifade edilmiştir.

Birlikte Yaşayabilecek miyiz? adlı eserinde Alain TOURAINE, şu önemli belirlemelerde bulunur:

“Şiddetin ekonomik ve toplumsal nedenleri üzerine yapılan genel incelemeler artık bırakılmalı, özellikle ‘şiddet dolu bireyin davranış oluşum düzenekleri’ üzerinde yeni türden araştırmalar başlatılmalıdır. Başlatılacak yöntem, müdahale tarzlarında da köktenci değişikliklere gidilmesini gerektirir. Ve müdahaleler artık yukarıdan değil, aşağıdan başlamalıdır; yasa yoluyla değil, bireyin özellikle çocuğun veya gencin tanındığını duyumsadığı kişilerarası ilişkiler yoluyla işlemelidir. Okulu mutlaka yeniden toplumsal yaşamın merkezine oturtmaya çalışmalıyız; çok uzun vadeli insani amaçlara da ancak öğretmenleri daha üst düzeyde sorumluluk almaya yönlendirerek ulaşabiliriz.”

19. MİLLÎ EĞİTİM ŞÛRASİ BAZI SONUÇ MADDELERİ ŞÖYLEDİR:

MADDE: 4.1. Okullarda yaşanan güvenlik sorunlarının önlenmesi ve anlaşmazlıkların çözümü amacıyla her okul için kapsamlı bir okul güvenliği eylem planı hazırlanmalı ve bu kapsamda; okulun ve çevresinin risk analizinin yapılması, okul güvenliği açısından risk grubuna giren okullara yönelik süreç odaklı önlemlerin alınması.

MADDE: 4.2.19. Okul güvenliğine ilişkin olarak ulusal ve yerel sorunları belirlemek ve analiz etmek amacıyla konu ile ilgili olarak bir veri tabanı oluşturulması, bu veri tabanından hareketle bölgelere hatta okullara göre risk haritaları çıkarılması

MADDE: 4.3. Okulda psikolojik güvenliği sağlamak amacıyla; ÇATIŞMA YÖNETİMİ VE ARABULUCULUK gibi konularda Psiko - eğitim desteği sağlanması.

Madde: 16. Risk altında ve dezavantajlı konumda olan çocukların tespiti yapılarak bu çocuklara yönelik eğitim çalışmalarını artırılmalı; terör, göç, madde bağımlılığı, parçalanmış aileler, iletişim araçlarını kötüye kullananlar ve de benzeri risk faktörleri göz önünde bulundurularak önleyici rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmeli, bu konuda bölgenin, mahallin özelliğine uygun olarak disiplinler arası ekip çalışmaları mülki amirlerin koordinesinde hayata geçirilmelidir.

20. MİLLİ EĞİTİM ŞURASI (ARALIK 2021)

MADDE 29. Çocukların eğitsel, sosyal iletişim süreçlerinde olumsuz etkiler ve zararlı alışkanlıklardan uzak tutulmasını sağlamak amacıyla oluşturulan “Güvenli Eğitim İletişimi” kavramının geliştirilmesi ve bu kapsamda eğitim programların uygulamaya konulması sağlanmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliği Madde 17’de;

“Ortaöğretim kurumlarında güvenli ortamın sağlanmasına yönelik koruyucu, önleyici tedbirlerin alınması, zararlı alışkanlıkların önlenmesi ve öğrencilerin şiddetten korunması amacıyla rehberlik hizmetleri kapsamında okul merkezli, temel önleme çalışmaları yürütülür. Bu konuda, okul yönetimi öğretmen, veli ile iş birliği yaparak gerekli önlemleri alır...”

Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliği Madde 158’de;

“Aile içinde/dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak kanunlara toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrencilerle ilgili gerekli önlemleri almak; okulun ve öğrencilerin güvenliğine yönelik alınan ihbar, şikâyet, duyumla gerekli görülen hâllerde, önceden tedbir almak, olumsuz öğrenci eğilim ve davranışlarının fiile, suça dönüşmesini engellemek...”

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 58’de;

“Öğrencilerde görülen olumsuz davranışların, olumlu hâle getirilmesinde yaptırım yerine çatışma çözme, arabuluculuk ve benzeri çözüm yöntemlerini kullanmak...” hükümleri yer almaktadır.

“KAMU GÖREVLİLERİNDEN ADALET, dostlarımızdan sadakat ve parasını ödediğimiz kimselerden mal veya hizmet temini bekleriz.

Bu beklentiler karşılanmadığında sadece üzölmekle kalmayız, AYNI ZAMANDA KENDİMİZİ İHANETE UĞRAMIŞ HİSSEDERİZ.”

(Judith N. SHKLAR)

4. SERTİFİKA PROGRAMLARI DERSLER-ESERLER

1	İNSAN HAKLARI OKULU OLARAK AİLE (Âdem SOLAK)
2	AİLE ARABULUCULUĞU VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ (Hasan H. TAYLAN-Doç. Dr.)
3	AİLE ARABULUCULUĞU, FELSEFİ VE SOSYOLOJİK TEMELLERİ (Fatih ARSLAN-Doç. Dr.)
4	İNSAN VE HAKLARI (Gökhan GÜNEYSU-Prof. Dr.)
5	ŞİDDET VE ÖNLEME YÖNTEMLERİ (Zahir KIZMAZ-Prof. Dr.)
6	AİLEDE UYUŞMAZLIK VE ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ ANALİZİ (Sezai ÖZÇELİK-Prof. Dr.)
7	AİLE TEMELLİ İLERİ ARABULUCULUK (Gül Sultan ÖZEREN-Doç. Dr.)
8	İNSAN HAKLARI EKSENİNDE AHLAKİ VE DİNİ DEĞERLER (H. Yusuf ACUNER-Doç. Dr.)
9	GENÇLİK VE ŞİDDET (Komisyon)
10	AVRUPA'DA SOSYAL ARABULUCULUK (Helena Neves ALMEIDA-Prof. Dr. -Editör)
11	KURAMDAN UYGULAMAYA SOSYAL ARABULUCULUK (Komisyon)
12	ARABULUCULUĞUN FELSEFİ VE KÜLTÜREL TEMELLERİ (Vahap ÖZPOLAT-Prof. Dr.)
13	ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ (Sezai ÖZÇELİK-Prof. Dr.)
14	ARABULUCULUK SÜRECİ (Komisyon)
15	MÜZAKERENİN SOSYAL PSİKOLOJİSİ (Gül Sultan ÖZEREN-Doç. Dr.)
16	KENTSEL DÖNÜŞÜMDE UZLAŞI YÖNTEMİ (Ersan KOÇ-Doç. Dr.)
17	KENTSEL VE BÖLGESEL PROJE YÖNETİMİ (Ersan KOÇ-Doç. Dr.)
18	KURUMSAL VE KENTSEL RİSK/KRİZ YÖNETİMİ (Mustafa TAMER-Doç. Dr.-Vali)
19	KÜLTÜREL ÇEŞİTLİLİK YÖNETİMİNE GİRİŞ (Sezai ÖZÇELİK-Prof. Dr.)
20	KENTSEL SÜREÇLER VE HALK KATILIMI (Ebru KAMACI KARAHAN-Doç. Dr.)
21	ÇOK SEKTÖRLÜ SOSYAL RİSK ÜST ANALİZLERİ/HARİTALARI (Komisyon)
22	TÜRKİYE'NİN ÇOCUK ODAKLI SOSYAL RİSK HARİTASI (Komisyon)
23	AİLE ARABULUCULUĞU (Lisa PARKINSON-Prof. Dr.)
24	AİLE ARABULUCULUĞUNDA ETİK İLKELER (Sevda MUTLU-Prof. Dr.)
25	ŞİDDET KÜTÜPHANESİ (Âdem SOLAK)
26	ŞİDDET KÜLTÜRÜ VE SOSYAL RİSKLER (Komisyon)
27	ÇATIŞMA VE STRES YÖNETİMİ (Komisyon)

İHTİYAÇ DUYULAN SERTİFİKA PROGRAM TÜRÜNE GÖRE EĞİTİM SETİ OLUŞTURULUR.

PROJE BİLİM/EĞİTİM KURULU

Hikmet Sami TÜRK (Prof. Dr.)

Proje Uluslararası Danışmanı

Helena Neves ALMEIDA (Prof. Dr.)

Proje Uluslararası Danışmanı

Hikmet Yıldırım CELKAN (Prof. Dr.)

Akademik Sektörler Danışmanı

Hüseyin KARAMAN (Prof. Dr.)

Proje Ulusal Danışmanı

Gökhan GÜNEYSU (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Ali ÇAĞLAR (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Sevda MUTLU (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Nurten SARGIN (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Vahap ÖZPOLAT (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Milay KÖKTÜRK (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Sezai ÖZÇELİK (Prof. Dr.)

Proje Akademik Danışmanı

Zahir KIZMAZ (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Sezgin AÇIKALIN (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Selami SÖNMEZ (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Binnur YEŞİLYAPRAK (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Yahya Mustafa KESKİN (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Bayramali NAZİROĞLU (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Hasan Hüseyin TAYLAN (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Haci Yusuf ACUNER (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Mehmet TEYFUR (Prof. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Gül Sultan ÖZEREN (Doç. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

İbrahim GÖKDAŞ (Doç. Dr.)

Bilim/Eğitim Kurulu Üyesi

Sebile BAŞAK DİŞ (Doç. Dr.)

Bilim Kurulu Üyesi

Esra ATABAY (Doç. Dr.)

Bilim Kurulu Üyesi

“HEGEM VAKFI İLE İŞ BİRLİĞİ BELGELİ” SOSYAL POLİTİKA PROJELERİ HİZMET BİRLİĞİ

	KURUMLAR/KURULUŞLAR	BELGE SÜRESİ	BELGE TARİHİ
01	ADALET BAKANLIĞI	5 yıl +	Ocak 2022
02	İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	Süresiz	Eylül 2023
03	MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI	5 yıl +	Ekim 2019
04	ESKİŞEHİR VALİLİĞİ	10 yıl +	Ocak 2024
05	ANTALYA VALİLİĞİ	5 yıl +	Ekim 2024
06	ORDU VALİLİĞİ	10 yıl +	Ağustos 2024
07	BOLU VALİLİĞİ	10 yıl +	Ağustos 2024
08	MERZİFON KAYMAKAMLIĞI	10 yıl +	Ağustos 2024
09	GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ocak 2021
10	RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Mart 2018 & Ocak 2021
11	MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Mart 2021
12	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Nisan 2021
13	BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Nisan 2021
14	GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Nisan 2021
15	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Nisan 2021
16	SİNOP ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Haziran 2021
17	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Temmuz 2021
18	SAMSUN ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ağustos 2021
19	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
20	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
21	FIRAT ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
22	HARRAN ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
23	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
24	TEKİRDAĞ ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
25	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
26	MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
27	HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Ekim 2021
28	ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Kasım 2021
29	IĞDIR ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Kasım 2021
30	DİCLE ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Kasım 2021
31	MERSİN ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Kasım 2021
32	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Kasım 2021
33	AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Kasım 2021
34	ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Şubat 2022
35	BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Temmuz 2022
36	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	5+5yıl+	Temmuz 2023
37	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Temmuz 2025
38	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Temmuz 2025
40	KIBRIS DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Şubat 2025
41	KIBRIS LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ	10 yıl +	Şubat 2025
42	TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ VE VAKFI	5 yıl +	Kasım 2024
43	MEB MÜFETTİŞLERİ VE MÖ Y DERNEĞİ	10 yıl +	Ekim 2024
44	Sosyolojik Araştırmalar Derneği	Süresiz	Nisan 2020
45	Ahlaki Değerler Eğitimi Derneği	Süresiz	Nisan 2020
46	BADER-Bağımsız Arabulucular Derneği	10 yıl +	Kasım 2021
47	DOSTEL Arabuluculuk Merkezi	10 yıl +	Kasım 2021
48	KGK-Küresel Gazeteciler Konseyi	10 yıl +	Ocak 2022
49	SOSYODER-Sosyologlar Derneği	10 yıl +	Mart 2022
50	AÇÖV-Anadolu Üniversitesi OM Vakfı	10 yıl +	Mart 2022
51	MALİ MÜŞAVİRLER VAKFI	10 yıl +	Mayıs 2022
52	İSTANBUL BAROSU (2)	10 yıl +	Haziran 2022
53	MUSTAFA TAMER SA VAKFI	10 yıl +	Eylül 2022
54	MOBBİNG İLE MÜCADELE DERNEĞİ	10 yıl +	Kasım 2022

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-60374460-045.02.70/32289
Konu : Sosyal Arabuluculuk Programı

10.11.2021

DAĞITIM YERLERİNE

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ilk kalkınma planı olan 11. Kalkınma Planı kapsamında temel amaç olarak belirlenen 2.3 "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" başlığı altında tüm bireylerin kapsayıcı ve nitelikli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkânlarına erişim sağlamaları amaçlanmış ve **ailenin güçlendirilmesine yönelik politikalar ise toplumsal bütünleşme ve sosyal riskleri azaltmaya dönük en önemli kamu politikalarından biri olarak görülmüştür.**

Bu çerçevede; Bakanlığımızın hedefleri içinde yer alan toplumsal uzlaşmayı tesis etmek amacıyla, hukuk uyumsuzlukları dışında kalan **akrabalık, komşuluk, aile, işyeri, okul, üniversite** gibi alanlarda sosyal ilişkilerden kaynaklı ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümüne destek olarak HEGEM Vakfı ve bu vakıfla protokol imzalamış halihazırda 27 devlet üniversitesi ile işbirliği içinde "İnsan Hakları ve Şiddetle Sivil Mücadele Bilincini Geliştirici Saha Aktörleri Yetiştirme Projesi" geliştirilmiştir.

Hazırlıkları devam eden söz konusu **projenin başlangıçta 27 pilot ilde uygulanması ve tedricen hem iller hem de kurumlar bazında yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.** Ülkemizde insan hakları ve şiddetle mücadele bilincinin etkin bir şekilde yaygınlaştırılması amacıyla uygulanacak olan projenin açılış/tanıtım toplantısı ve etkinliklerinin 18 Kasım 2021 tarihinde Ankara'da yapılması planlanmıştır. Yeri, saati ve programı ekli dosyada belirtilen çalışmaya, Bakanlığımızdan konuyla ilgili genel müdür veya daire başkanı düzeyinde temsilcilerin katılımının sağlanması; katılacak olan kişinin görev ve iletişim bilgilerinin (telefon, e-posta) en geç 12 Kasım 2021 tarihine kadar elektronik ortamda ab174319@adalet.gov.tr adresine gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

Hakan ÖZTATAR
Hâkim
Bakan a.
Hukuk İşleri Genel Müdürü

Dağıtım:

-Gençlik ve Spor Bakanlığı

- Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü
- Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü

-Millî Eğitim Bakanlığı

- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü

-İçişleri Bakanlığı

- İller İdaresi Genel Müdürlüğü
- Emniyet Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Jandarma Genel Komutanlığı

-Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

-Sağlık Bakanlığı

- Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü

-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

- İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü
- Strateji Geliştirme Başkanlığı

-Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

- Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü
- Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü

-Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

- Karadeniz Teknik Üniversitesi
- Manisa Celal Bayar Üniversitesi
- Adana Çukurova Üniversitesi
- Adnan Menderes Üniversitesi
- Uludağ Üniversitesi
- Çankırı Karatekin Üniversitesi
- Pamukkale Üniversitesi
- Dicle Üniversitesi
- İğdır Üniversitesi
- Atatürk Üniversitesi
- Fırat Üniversitesi
- Gaziantep Üniversitesi
- Giresun Üniversitesi
- Hatay Üniversitesi
- Kayseri Üniversitesi
- Kocaeli Üniversitesi
- Konya Selçuk Üniversitesi
- Mardin Artuklu Üniversitesi
- Şanlıurfa Harran Üniversitesi
- Malatya Üniversitesi
- Mersin Üniversitesi
- Tekirdağ Üniversitesi
- Trabzon Üniversitesi
- Samsun Üniversitesi
- Sinop Üniversitesi
- Van 100. Yıl Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
- İstanbul Medeniyet Üniversitesi
- Türk-Alman Üniversitesi
- Tarsus Üniversitesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://vatandas.uyap.gov.tr>

T.C. Adalet Bakanlığı 06659 Kızılay-Çankaya / ANKARA
Telefon No : (0 312) 414 82 76 Faks No: (0 312) 219 44 47
e-Posta : adb@adalet.gov.tr İnternet Adresi : www.adb.adalet.gov.tr
Kep Adresi : adaletbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Arabuluculuk Proje Bürosu

Telefon No : (0 312) 414 82 76

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü

100 EĞİTİMİN
YÜZYILI

Sayı : E-41289672-903.07-119811561

22.11.2024

Konu : Ekrem TOKLUCU

ŞİDDETLE MÜCADELE VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA

İlgi : 09.10.2024 tarihli ve 2024-110 sayılı yazımız.

Bakanlığımız Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Millî Eğitim Uzmanı (Ş) (Personel Genel Müdürlüğü Koordinasyon Biriminde görevli) Ekrem TOKLUCU'nun, Adalet Bakanlığı ve Vakfımız ortaklığı kapsamında 27 Devlet Üniversitesi işbirliği ile yürütülmekte olan; "İnsan Hakları, Şiddetle Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi 2023-2024 Seferberliği" projesi faaliyetlerinde "Proje Yürütme Kurulu Üyesi" olarak görev alması talepli İlgi'de kayıtlı yazımız incelenmiştir.

Adı geçenin, söz konusu proje kapsamında "Proje Yürütme Kurulu Üyesi" olarak görevlendirilmesi uygun görülmektedir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Yusuf TEKİN
Bakan

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
25 Kasım 2024

Avner YÜCEL
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü
Şef

A

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: F64EF415-2D42-4B5D-A213-2343C4DA1B54

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Personel Genel Müdürlüğü

Kep Adresi: meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nilgün GEÇER

Şef

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : E-35427624-903.07-118835000

06.11.2024

Konu : Görevlendirme

DAĞITIM YERLERİNE

İnsan Hakları Eylem Planı, Cumhurbaşkanlığı 2021/9 ve 2023/16 Genelgeleri gereğince çeşitli paydaşlarla yürütülen **"İnsan Hakları, Şiddetle Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi 2023-2024 Seferberliği"** Projesi "Yürütme Kurulu Üyesi" olarak Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürü Fethi Fahri KAYA'nın görevlendirilmesi uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Yusuf TEKİN
Bakan

Ek: Hegem Vakfı Görevlendirme Talebi (1 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Şiddetle Mücadele Vakfı Yönetim Kurulu
Başkanlığına

Bilgi:

Personel Genel Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: B5859DDB-DBF6-44C8-BD1B-1D4BAE502BCD

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Kep Adresi: meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: İsmail SOLMAZ

Şef

Telefon No: (312) 413 22 92

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Personel Genel Müdürlüğü

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
PERSONEL
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı :13064269/906-05/
Konu :Osman KAYMAK

/2023

BAKANLIK MAKAMINA

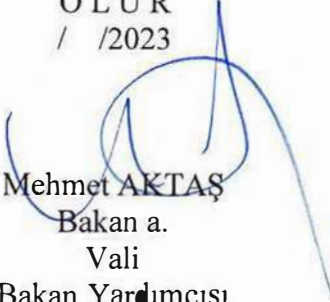
Şiddetle Mücadele Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığının 01.09.2023 tarihli yazıları ile Cumhurbaşkanlığı 11. Kalkınma Planı, İnsan Hakları Eylem Planı ve Cumhurbaşkanlığı 2021/9 Genelgesi gereği 18.11.2021 tarihinde Ankara'da açılış toplantısı yapılan Adalet Bakanlığı, HEGEM Vakfı ortaklığı ve 27 Devlet Üniversitesi iş birliği ile yürütülmekte olan, "İnsan Hakları ve Şiddetle Sivil Mücadele Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Projesi"nin Bakanlığımızın katılımları ile ülke düzeyinde ve tüm Bakanlıklar eksenli çalışmalarının devam ettiği; proje bağlamındaki araştırma-uygulama nitelikli ön çalışmalara mülki amiri olduğu yerlerde büyük destek veren Vali-Mülkiye Başmüfettişi Osman KAYMAK'ın anılan projenin saha tanıtım ve uygulama çalışmalarında desteğine ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

Ulaşım, konaklama vb. tüm masrafları anılan Vakıf tarafından karşılanmak üzere Eylül 2023- Mayıs 2024 tarihleri arasında proje faaliyetlerinin ihtiyaç duyulan kesitlerinde görevlendirilmesi hususunda;

Tensiplerinize arz ederim.

Nedim AKMEŞE
Personel Genel Müdür V.

OLUR
/ /2023

Mehmet AKTAŞ
Bakan a.
Vali
Bakan Yardımcısı

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik
Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-63784619-100-889359
Konu : Şiddetle Mücadele

12.05.2025

ŞİDDETLE MÜCADELE VAKFI (HEGEM) BAŞKANLIĞINA

Adalet Bakanlığı ve Vakfınız ortaklığı ile yürütülen "İnsan Hakları, Şiddetle Sivil Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Projesi" çerçevesinde hazırlanan "Şiddeti Önleme ve İnsan Hakları Danışmanlığı e-Sertifika Programında 398 kişi", "Yeminli Sosyal Arabuluculuk e-Sertifika Programında 1367 kişi" ile "Aile Temelli Arabuluculuk e-Sertifika Programında 205 kişi" 2024 ve 2025 yıllarında uzaktan öğretim hizmetlerini kullanarak başarılı olmuş ve sertifika almaya hak kazanmıştır.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Yusuf ÖZKAY
Rektör a.
Rektör Yardımcısı V.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSNEDTDZ1Z

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/anadolu-universitesi-ebys>

Yunus Emre Kampüsü Tepebaşı/Eskişehir
Telefon No:+90 222 335 05 80/1352-1353 Faks No:+90 222 335 36 16
e-Posta:gensek@anadolu.edu.tr İnternet Adresi:www.anadolu.edu.tr
Kep Adresi:anadoluuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Yasemin ENGEL
Büro Personeli
Telefon No: 1318

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Yazı ve Kurul İşleri Müdürlüğü

GÜNLÜ EVRAK

20.12.2023

Sayı : E-82493341-100-465573
Konu : "Yeminli Sosyal Arabuluculuk" ve
Yeminli Şiddet Önleme Formatörlüğü"
Başarı Sertifikaları

ŞİDDETLE MÜCADELE VAKFI (HEGEM) YÖNETİM KURULU BAŞKANLIĞINA

İlgi : a) 11.12.2023 tarih ve 2023-19 sayılı yazınız.
b) 12.12.2023 tarihli ve E-27494148-770-462097 sayılı yazı.

Aydın Adnan Menderes Üniversite ile Şiddetle Mücadele Vakfı arasında, Kasım 2021 tarihinde işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokole istinaden, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi (ADÜZEM) uzaktan eğitim altyapısı kullanılarak Şiddetle Mücadele Vakfı tarafından gerçekleştirilen "Yeminli Sosyal Arabuluculuk" ve Yeminli Şiddet Önleme Formatörlüğü" sertifika programlarını başarı ile bitiren belge almaya hak kazanan adaylara, Üniversitemiz Sürekli Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi (ADÜSEM) tarafından E-Devlet üzerinden doğrulatabildikleri Başarı Sertifikası verilmiştir. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu istinaden 4.701 katılımcıya ait maskelenen listeler ekte gönderilmektedir.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Bülent KENT
Rektör

Ek:Katılım Listesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BS58P9CE6H

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5740&eD=BS58P9CE6H&eS=465573>

Adres:ADÜ Merkez Kampüs Aytepe Mevkii 09100 Efeler/AYDIN

Telefon:0256 218 20 00 Faks:0256 214 66 87

e-Posta:yaziisleri@adu.edu.tr Web: idari.adu.edu.tr/subemudurlugu/yaziisleri/

Kep Adresi:adnanmenderesuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Hatice ABRA

Unvanı: Biolog

Tel No: 0256 220 2603

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Protokol Şube Müdürlüğü

Sayı : E-59193476-870-118386
Konu : Yeminli Sosyal Arabuluculuk Uygulama
Yöntemleri ve Kurumsal Sorumluluklar
Çalıştay İle Yeminli Aile Arabuluculuğu
Belge/Yemin Töreni

17.10.2025

CUMHURBAŞKANI YARDIMCILIĞINA

Cumhurbaşkanlığı On Birinci Kalkınma Planı, İnsan Hakları Eylem Planı ve Cumhurbaşkanlığı 2021/9 Genelgesi gereği yürürlüğe konan; **“İnsan Hakları, Şiddetle Sivil Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Projesi”** açılış/tanıtım programı Adalet Bakanlığı çağrısı ve Bakanlıklar, Üniversiteler, proje paydaşı kurum/kuruluş temsilcilerinin katılımıyla 18 Kasım 2021 tarihinde **Ankara**’da,

· Proje bölge toplantısı, çok sektörlü katılımı Manisa Celal Bayar Üniversitesi ev sahipliğinde 23 Mayıs 2022 tarihinde **Manisa**’da,

· Proje sertifika program katılımcılarının yemin ve mezuniyet töreni 21 Haziran 2023 tarihinde Aydın Valiliği himayelerinde, **Aydın** ilinde,

· Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nın Genel Müdür düzeyinde temsil edildiği, tüm Bakanlıkların ve çok sayıda resmi/özel sektörün davetli bulunduğu, “Proje, Pilot Saha Çalışmalarının Değerlendirilmesi ve Cumhurbaşkanlığı On İkinci Kalkınma Planı için Öneriler Geliştirilmesi Çalıştayı” 20-21 Temmuz 2023 tarihlerinde **Ankara** ilinde,

.Yeni yüzyılda insan hakları, şiddetle sivil mücadele ve sosyal arabuluculuk bilincini güçlendirici saha aktörleri yetiştirilmesi seferberliği konulu bilgi paylaşım paneli 16 Kasım 2023 tarihinde Eskişehir Valiliği himayelerinde, **Eskişehir** ilinde gerçekleştirilmiştir.

Bir sosyal politika uygulaması olarak tüm bakanlıklar ve ülke düzeyinde yaygınlaştırılmasına karar verilen proje faaliyetleri kapsamında olmak üzere; Eskişehir Valiliği, Anadolu Üniversitesi ve HEGEM Vakfı iş birliği ile 23 Ekim 2025 Perşembe günü saat: 11.00 'de Özel Eskişehir OSB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Salonunda **'Yeminli Aile Arabuluculuğu Belge/Yemin Töreni'** ve **"Türkiye'de Yeminli Sosyal Arabuluculuk Uygulama Yöntemleri ve Kurumsal Sorumluluklar"** konulu bilgi paylaşım çalıştayı gerçekleştirilecektir.

Valiliğimiz himayelerinde gerçekleştirilecek olan ekte programı ve bilgileri paylaşılan çalıştaya katılımınız takdirlerinize arz olunur.

Hüseyin AKSOY
Vali

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: sCc6yJ-8km8f7-3Q2xOP-mCCDBs-oVSE00ry Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖZTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Protokol Şube Müdürlüğü

Sayı : E-59193476-870-118377

17.10.2025

Konu : Yeminli Sosyal Arabuluculuk Uygulama
Yöntemleri ve Kurumsal Sorumluluklar
Çalışmayı İle Yeminli Aile Arabuluculuğu
Belge/Yemin Töreni

DAĞITIM YERLERİNE

Cumhurbaşkanlığı On Birinci Kalkınma Planı, İnsan Hakları Eylem Planı ve Cumhurbaşkanlığı 2021/9 Genelgesi gereği yürürlüğe konan; **“İnsan Hakları, Şiddetle Sivil Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Projesi”** açılış/tanıtım programı Adalet Bakanlığı çağrısı ve Bakanlıklar, Üniversiteler, proje paydaşı kurum/kuruluş temsilcilerinin katılımıyla 18 Kasım 2021 tarihinde **Ankara**’da,

· Proje bölge toplantısı, çok sektörlü katılımı Manisa Celal Bayar Üniversitesi ev sahipliğinde 23 Mayıs 2022 tarihinde **Manisa**’da,

· Proje sertifika program katılımcılarının yemin ve mezuniyet töreni 21 Haziran 2023 tarihinde Aydın Valiliği himayelerinde, **Aydın** ilinde,

· Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nın Genel Müdür düzeyinde temsil edildiği, tüm Bakanlıkların ve çok sayıda resmi/özel sektörün davetli bulunduğu, “Proje, Pilot Saha Çalışmalarının Değerlendirilmesi ve Cumhurbaşkanlığı On İkinci Kalkınma Planı için Öneriler Geliştirilmesi Çalışması” 20-21 Temmuz 2023 tarihlerinde **Ankara** ilinde,

· Yeni yüzyılda insan hakları, şiddetle sivil mücadele ve sosyal arabuluculuk bilincini güçlendirici saha aktörleri yetiştirilmesi seferberliği konulu bilgi paylaşım paneli 16 Kasım 2023 tarihinde Eskişehir Valiliği himayelerinde, **Eskişehir** ilinde gerçekleştirilmiştir.

Bir sosyal politika uygulaması olarak tüm bakanlıklar ve ülke düzeyinde yaygınlaştırılmasına karar verilen proje faaliyetleri kapsamında olmak üzere; Eskişehir Valiliği, Anadolu Üniversitesi ve HEGEM Vakfı iş birliği ile 23 Ekim 2025 Perşembe günü saat: 11.00 'de Özel Eskişehir OSB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Salonunda **"Yeminli Aile Arabuluculuğu Belge/Yemin Töreni"** ve **"Türkiye'de Yeminli Sosyal Arabuluculuk Uygulama Yöntemleri ve Kurumsal Sorumluluklar"** konulu bilgi paylaşım çalışması gerçekleştirilecektir.

Valiliğimiz himayelerinde gerçekleştirilecek olan ekte programı ve bilgileri paylaşılan çalışmaya kurumunuz adına üst düzey bir yöneticinin katılımı için,

Gereğini bilgilerinize arz/rica ederim.

Hüseyin AKSOY
Vali

EK :

- 1- Proje Genel Bilgi
- 2- Program ve Katılım Bilgi Formu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: bh0Vqg-xosYR/-S0ITiS-6hAJ5q-wCFiHfUO Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57
e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖZTÜRK
Polis Memuru
Telefon No:

DAĞITIM :
CUMHURBAŞKANLIĞINA
(Hukuk Politikaları Kurulu)
STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞINA
ADALET BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı (Stgb))
DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
İÇİŞLERİ BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA
(Teftiş Kurulu Başkanlığı)
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA
(Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı)
MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞINA
SAĞLIK BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
TİCARET BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞINA
(Strateji Geliştirme Başkanlığı)
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞINA
HAKİMLER VE SAVCILAR KURULU BAŞKANLIĞINA
TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANLIĞINA
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU BAŞDENETÇİLİĞİNE
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞINA
Milletvekili Yıldız KONAL SÜSLÜ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: bh0Vqg-xosYR/-S0ITiS-6hAJ5q-wCFiHfuO Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

TBMM Akran Zorbalığının Araştırılması Alt Komisyonu Başkanı

ANKARA VALİLİĞİ

İSTANBUL VALİLİĞİ

İZMİR VALİLİĞİ

KIRKLARELİ VALİLİĞİ

TEKİRDAĞ VALİLİĞİ

AFET VE ACİL DURUM YÖNETİMİ BAŞKANLIĞINA

MUHARİP HAVA KUVVETİ KOMUTANLIĞINA

ESKİŞEHİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

SAKARYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

SAMSUN BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE

İZMİR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

ESKİŞEHİR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

ESKİŞEHİR ADLİ YARGI ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞI

ESKİŞEHİR 1. İDARE MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

ESKİŞEHİR 2. İDARE MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

ESKİŞEHİR 1. VERGİ MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

ESKİŞEHİR 2. VERGİ MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

ESKİŞEHİR BAROSU BAŞKANLIĞINA

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

UFUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

TÜRK KIZILAYI

TÜRKİYE YEŞİLAY CEMİYETİ

Sayın Osman Nuri CANATAN

Vali Yardımcısı

Sayın Ersin EMİROĞLU

Vali Yardımcısı

Sayın Remzi Oğuz YILMAZ

Vali Yardımcısı

Sayın Adem KELEŞ

Vali Yardımcısı

Sayın Yakup GÜNEY

Vali Yardımcısı

Sayın Oğuz ŞENLİK

Vali Yardımcısı

Sayın Dr. Hasan ÇİÇEK

Vali Yardımcısı

Sayın Abdulhamit KARACA

Hukuk Müşaviri

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: bh0Vqg-xosYR/-S0ITiS-6hAJ5q-wCFiHfUO Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys>

Arifiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir

Telefon No: (222)214 26 26 Dahili: 2739 Faks No: (222)214 27 57

e-Posta: protokoleskisehir@gmail.com İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>

Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ömer ÖZÖZTÜRK

Polis Memuru

Telefon No:

**ESKİŞEHİR VALİLİĞİ,
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ VE
ŞİDDETLE MÜCADELE VAKFI
ARASINDA İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ**

**11 07 2025
ESKİŞEHİR**

İŞ BİRLİĞİ PROTOKOLÜ

AMAÇ

MADDE 1- Bu protokolün amacı: Eskişehir Valiliği (protokol metninde "Valilik" olarak anılacak), Anadolu Üniversitesi (protokol metninde "Üniversite" olarak anılacak) ve Şiddetle Mücadele Vakfı ("HEGEM Vakfı" olarak anılacak) arasında, bu kuruluşların belirlenmiş konu ve faaliyetleri ekseninde birlikte/yardımlaşarak iş yürütmenin dayanağı olacak belgeyi oluşturmaktır.

İşbu Protokol kapsamında "Valilik", "Üniversite" ve "HEGEM Vakfı" ayrı ayrı "Taraflar" olarak anılacaktır.

KONU

MADDE 2- Bu protokolün konusu; Valilik, Üniversite ve HEGEM Vakfı'nın ortaklaşa yapacakları bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal, eğitsel ve sportif faaliyetlere esas teşkil edecek iş birliğinin esaslarını belirlemektir.

KAPSAM

Madde 3- Valilik, Üniversite ve HEGEM Vakfı arasındaki iş birliği protokolünün kapsamı şu şekildedir:

- a) T.C. Anayasası, Cumhurbaşkanlığı On İkinci Kalkınma Planı, İnsan Hakları Eylem Planları ve daha sonra çıkartılacak ilgili mevzuatlarda belirtilecek amaç ve ilkeler doğrultusunda çalışmalar yapmak; Valilik, Üniversite ve HEGEM Vakfı ortaklığında insan hakları, şiddetle sivil mücadele ve sosyal arabuluculuk ekseninde etkin hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamak.
- b) Valilik, Üniversite ve HEGEM Vakfının, belirlenmiş resmi amaçları ve örtüşen faaliyet konuları bağlamında ortaklaşa bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal, eğitsel, sportif faaliyet projeleri ortaya koymak; "önleyici rehberlik, koruyucu hukuk, onarıcı adalet ve sağlıklı yaşlanma" konularında etkin hizmet modelleri geliştirmek ve ulusal/uluslararası sağlıklı yaşam alanları kurmak.
- c) T.C. Cumhurbaşkanlığı 11. ve 12. Kalkınma Planları, İnsan Hakları Eylem Planları üst belgeleri ve Cumhurbaşkanlığı 2023/16 Genelgesi bağlamında Adalet Bakanlığı-HEGEM vakfı ortaklığı, İçişleri Bakanlığı desteği ve 27 Devlet Üniversitesi işbirliği ile yürütülen, "İnsan Hakları, Şiddetle Sivil Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği: 2024-2034" projesi faaliyetleri ile "mutlu insan, güçlü bir toplum" oluşmasına sahada katkı verecek sosyal politikaların hayata geçirilebilmesi için Eskişehir ili düzeyinde ve tüm diğer illere örnek teşkil edecek etkin hizmet modellerini ve faaliyetlerini hayata geçirmek.
- ç) "İnsan hakları ve şiddetle sivil mücadele bilinci" ve birlikte yaşama kültürü daha güçlü bir toplum oluşmasına katkı verecek, şiddetle sivil mücadele aktörleri olarak, "Yeminli Sosyal Arabulucular", "Yeminli Şiddetle Sivil Mücadele Formatörleri", "Yeminli İnsan Hakları Danışmanları" yetiştirilmesine yönelik ulusal/uluslararası etkin sertifika

programları düzenlemek ve toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilecek hizmet yapıları oluşturmak.

- d) Eskişehir ili; "Çocuk ve Aile Odaklı Çok Sektörlü ve Çok Disiplinli Sosyal Risk Haritası" oluşturulması çalışmaları yapmak ve sosyal politika ve hizmetlerin ortaya çıkacak bilimsel raporlara göre yürütülmesini ağılamak.
- e) Adalet Bakanlığı HEGEM Vakfı ortaklığı ve iştirakçi kurumlar iş birliği ile yürütülen **"İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği 2023-2034 Projesi"** ve diğer benzer projelerin iller, bölgeler ve ülke düzeyinde etkin bir şekilde hayata geçirilmesine yönelik çalışmalarda bulunmak; bu bağlamda ortak eğitim ve hizmet alanları oluşturmak.

DAYANAK

MADDE 4- Bu protokol; İller İdaresi Kanunu, YÖK Mevzuatı, İnsan Hakları Eylem Planı, Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı iş birliği protokolü, MEB-HEGEM Vakfı iş birliği Protokolü, HEGEM Vakfı ile Üniversiteler arasında imzalanan iş birliği protokolleri ve HEGEM Vakfı Resmi Senedi belgelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

TARAFLAR VE TEBLİGAT ADRESLERİ

MADDE 5-

- a) Eskişehir Valiliği: Arifiye, İki Eylül Caddesi, No:66 26010 Odunpazarı-ESKİŞEHİR
- b) Üniversite: Yunusemre Kampüsü,26470 ESKİŞEHİR
- c) HEGEM Vakfı: Şehit Cevdet Özdemir Mh. 1358. Sokak No:4/21 Çankaya-ANKARA,

Protokolün tarafları olup, adresleri protokol süresince yasal tebligat adresi olarak kabul edilir. Taraflar adres değişikliğini 30 gün içerisinde bildirmek zorundadır.

YÜKÜMLÜLÜKLER

MADDE 6- Tarafların yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir.

Valilik Yükümlülükleri:

- a) Protokol kapsamında ortaklaşa yürütülecek projelerin/faaliyetlerin planlanmasında ve yürütülmesinde ihtiyaç duyulan uygun destekleri vermek; Valilik, Üniversite, Vakıf ve gerekli görülecek diğer kurum yetkililerinin yer alacağı bir "Protokol Yürütme Komisyonu" kurulmasını sağlamak.
- b) Protokolün amaç, konu ve kapsam kısmında ifade edilen hususlarda, Üniversite ve HEGEM Vakfı iş birliğine dayalı projeler geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlamak; ortaklaşa yürütülecek her türlü ulusal ve uluslararası sertifika programlarıyla ilgili imkanlar ölçüsünde altyapı desteği vermek.
- c) Protokol konuları bağlamında yürütülen proje ve faaliyetleri ile ilgili resmi kurum/kuruluşlar bağlamında bilimsel çalışmaların gerektirdiği bilgilere, istatistiklere ulaşma; ortak çalışma, toplantı vb. yapma ve her türlü kuruma gerekli resmi yazıların yazılması ve ilgili kurumlara bildirilmesi hususlarında destek vermek.

- c) "İnsan Hakları, Şiddetle Sivil Mücadele ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği" ve "Eskişehir İli, Çocuk ve Aile Odaklı Sosyal Risk Haritası Projesi" çalışmalarını ile ilgili gerekli bina, araç-gereç, personel, yazılım ve diğer ihtiyaç duyulacak destekleri imkânlar ölçüsünde sağlamak.
- d) Bilimsel ve eğitsel çalışmalar sonucunda geliştirilen sonuç raporlarının, ortaya konulan hizmet modellerinin ve Eskişehir ili düzeyinde seferberlik bağlamında sertifika programlarından mezun olan sosyal aktörlerle ilgili bilgilerin üst yönetimlere, diğer il Valiliklerine ulaştırılmasına öncülük etmek.

Üniversite'nin Yükümlülükleri:

- a) Protokol kapsamında ortaklaşa yürütülecek projelerin/faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde ihtiyaç duyulan destekleri vermek ve planlanan çalışmaların imkânlar ölçüsünde hayata geçirilebilmesi için gerekli koordinasyonunun sağlanması hususunda destek sağlamak.
- b) Protokolün amaç, konu ve kapsam kısmında ifade edilen hususlarda, Üniversite, Valilik ve HEGEM Vakfı iş birliğine dayalı projeler geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlamak; ortaklaşa yürütülecek her türlü ulusal ve uluslararası sertifika programlarıyla ilgili imkânlar ölçüsünde altyapı desteği vermek, ortak sertifika programlarıyla ilgili başarı ve yetki belgelerinin düzenlenmesini sağlamak.
- c) Protokol konuları bağlamında yürütülen projelerden, Üniversite ve bağlı birimlerinin ulaştığı bilgi, doküman ve benzeri bulgulardan Valiliğin ve Vakfın yararlanmasına imkân vermek; ortaklaşa planlanan sertifika programlarını Bakanlıklara ve diğer ilgili kurum/kuruluşlara resmi yazı ile bildirilmesi hususunda destek sağlamak.
- ç) "Yeminli Sosyal Arabuluculuk", "Aile Temelli Arabuluculuk", "İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı", "İşyerinde Çatışma Yönetimi ve Sosyal Arabuluculuk" ve "Okul ve Aile Eksenli Çatışma Yönetimi ve Şiddet Önleme Danışmanlığı" sertifika programlarını ihtiyaca göre ve imkânlar ölçüsünde açmak, programların sağlıklı yürütülmesi için gerekli altyapının oluşturulması hususunda destek sağlamak.
- d) Her sertifika öğretim döneminin sonunda bitirme sınavı yapmak ve başarısız ya da mazeretli olanlara bir defa telafi sınav hakkı tanımak. Sertifika sınavında 100 tam puan üzerinden 50 ve üzeri puan alanları başarılı saymak ve başarılı öğrencilere dijital formatta "Sertifika" belgesi düzenlemek. Sertifika programlarından mezun olan sosyal aktörle ilgili bilgilerin üst HEGEM Vakfına ve ilgili diğer kurumlara ulaştırılmasını sağlamak.
- e) Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı ortaklığı ve paydaş kurum/kuruluşlar iş birliği ile yürütülmekte olan, **"İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Seferberliği 2023-2034 Projesi"** ile ilgili gerekli destekleri imkânlar ölçüsünde ve kendi takdirinde olmak üzere sağlamak.

HEGEM Vakfı Yükümlölükleri:

- a) Protokolün amacı kapsamında, Valilik, Üniversite ve bunların bağılı birimlerinin geliştireceğı projelerin, Vakıf ve iş birliğı protokolü yapılan diğerkurumlar tarafından desteklenmesini sağlamak.
- b) Protokol kapsamında ortaklaşa gerçekleştirilecek bilimsel ve sosyal projelerin hazırlanmasının ve yürütölmesinin denetimini sağlamak; çalışmalara Vakıf adına faaliyetlerde yer alan bilim insanların katılımını sağlamak, ortak projelerle ilgili bilimsel raporların hazırlaması ve yayına dönüşmesinde sorumluluk üstlenmek.
- c) Protokol tarafı kuruluşların, amaçları ve çalışma konuları doğrultusunda ortaklaşa yapılacak işlerde Cumhurbaşkanlığı, Bakanlıklar, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, STK ve üniversitelerle Bakanlıklarla iş birliğini güçlendirecek çalışmalar yapmak.
- ç) Vakfı tarafından Bakanlıklarla, -diğerkurum ve kuruluşlarla- yürütölmekte olan ve yürütölülecek hususunda projelerden Valiliğı ve Üniversiteyi haberdar etmek, Valilik ilgili kamu çalışanlarının projelere ve faaliyetlerine katılım zemin hazırlamak, Üniversite ile ortak çalışmalar yürütmek.
- d) Hegem Vakfının, Eskişehir ili ve ülke düzeyinde yürüttüğü, her türlü "Sosyal Risk Araştırmaları", "Şiddetle Sivil Mücadele", "Şiddet Önleme Çalışmaları", "Yeminli Sosyal Arabuluculuk "ve diğerbilimsel çalışmalarıyla ilgili elde ettiğı verilerden, bilimsel raporlardan ve düzenlenecek sertifika akredite sertifika programlarından alanındaki bilimsel çalışmalarıyla ilgili elde ettiğı verilerden, Valilik ve Üniversite ilgili birimlerinin doğrudan faydalanmasını sağlamak: **"Bakanlık-Vakıf-Üniversiteler iş birliğı ile yürütölülen" her türlü sertifika programlarından Eskişehir ili genelindeki bütün kamu çalışanlarının üniversiteler ve bağılı birimlerin öğretim elemanları, idari personel ve öğrenciler de dahil olmak üzere protokol tarafları arasındaki ikili sözleşmelerdeki şartlarla yararlanmasını sağlamak.**
- e) Geliştirilecek ve yürütölülecek projelerin, başta Türki Devletler ve Avrupa Birliğı Ülkeleri olmak üzere uluslararası alanda bilinirliğini ve üçüncü ülkelerin katılımlarını sağlamak; protokol amaç ve kapsamı ekseninde yürütölülecek projelerin, ortaklaşa kurulacak hizmet alanları/merkezleri ile ilgili imkanlar ölçüsünde mali sorumluluklarına katkıda bulunmak.

PROTOKOLÜN SÜRESİ

MADDE 7-Bu Protokol imzalandığı tarihten başlamak üzere 5 yıl süre ile geçerlidir. Öngörölün süre bitiminde tarafların aksi yönde irade ortaya koymamaları halinde, Protokol tüm hükümleriyle beş yıllık bir dönem için yenilenmiş sayılır.

PROTOKOLÜN FESHİ VE DEĞİŞİKLİK

MADDE 8-

a) Taraflardan birinin en az altı ay öncesinden diğer tarafa gerekçelerini de içerecek şekilde yazılı olarak bildirmesi suretiyle veya taraflarca yazılı mutabakat sağlanması durumunda protokol sona erer. Böyle bir fesih durumunda, protokol kapsamında olmak üzere yürütülmekte olan projeler ve faaliyetleri kendi özellikleri kapsamında değer bulacak ve taraflardan herhangi biri tarafından aksi öngörülmediği müddetçe fesihten etkilenmeyecektir.

b) Taraflar, protokol süresi içerisinde, hizmetlerin daha etkin/verimli yürütülebilmesi amacıyla ihtiyaca göre protokole değişiklik veya ek yapılmasını isteyebilirler. Değişiklikler yalnızca tüm tarafların yazılı mutabakatı ile geçerli hale gelecektir.

ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

MADDE 9-

a) İş bu protokolün uygulanmasından doğacak uyuşmazlıklar, öncelikle arabuluculuk yoluyla çözülecektir. Arabuluculuk sürecinde görev alacak resmi arabulucu ya da arabulucular, protokole göre tarafların ortak iradesiyle belirlenecektir.

b) Uyuşmazlıkların dostane çözülememesi ve yargıya intikali halinde ise Eskişehir Mahkemeleri yetkili olacaktır.

DİĞER HÜKÜMLER

MADDE 10-Bu Protokole yer almayan konular, yürürlükteki kanunlar ve ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülür.

YÜRÜTME

MADDE 11- Bu Protokol hükümlerini, Eskişehir Valisi, Üniversite Rektörü ve Vakıf Genel Başkanı birlikte yürütür.

YÜRÜRLÜK

MADDE 12- İş bu Protokol 12 madde ve 5 sayfadan ibaret olup, imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

TARAFLAR:

11.07/2025

.../.../2025

.../.../2025

Eskişehir Valiliği Adına
Hüseyin AKSOY
Vali

Anadolu Üniversitesi Adına
Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL
Rektör

HEGEM Vakfı Adına
Adem SOLAK
Genel Başkan

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI

11. ve 12. Kalkınma Planı ve İnsan Hakları Eylem Planı gereği
Adalet Bakanlığı - HEGEM Vakfı ortaklığı ile yürütülen,

“İNSAN HAKLARI, ŞİDDET ÖNLEME VE SOSYAL ARABULUCULUK BİLİNCİNİ
GÜÇLENDİRİCİ SAHA AKTÖRLERİ YETİŞTİRİLMESİ SEFERBERLİĞİ: 2023-2034”

“YEMİNLİ SOSYAL ARABULUCULUK” **AKREDİTASYON VE UYGULAMA YÖNERGESİ**

1. BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1. Bu yönergenin amacı; **Sosyal Arabulucu, İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanı** aktörlerin tasnif/sicil süreçlerine ait iş ve işlemleri tanımlamaktır.

Kapsam

Madde 2. Yönerge; Yeminli **Sosyal Arabuluculuk** ve benzeri sertifika programlarını yetkili koordinatör üniversiteler üzerinden başarı ile bitiren katılımcıların tasnif/sicil işlemlerine ait hükümleri kapsar.

Dayanak

Madde 3. Bu yönerge; İlgili Resmi Mevzuat, HEGEM Vakfı Senedi, Adalet Bakanlığı’nın, Bakanlıklara, YÖK ve Üniversitelere gönderdiği E-60374460-045.02.70/32289 sayılı yazısı, Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı 06 01 2022 tarihli iş birliği protokolü belgesi; Vakıf Genel Kurulu ilgili proje kararları esas alınarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

Madde 4. Bu yönergede geçen;

- Bakanlık: Adalet Bakanlığını,
- Vakıf: Şiddetle Mücadele Vakfını,
- Proje Kurulu: Vakıf organı olan ilgili kurulu,
- Akademi: Sosyal Arabuluculuk ve Danışmanlık Akademisini,
- Akreditasyon: Sertifika belgelendirme, yürütme süreçlerini ifade eder.

2. BÖLÜM

Sertifika Programlarının Faaliyet Usul ve Esasları

Madde 5. Proje sertifika programları “Dayanak” belge tanımlarına göre;

- Sertifika programları saha resmi yazıları Adalet Bakanlığı, diğer ilgili Bakanlıklar, Resmi Kurumlar, Paydaş Üniversite Rektörlük Makamları ve Vakıf Yönetimi tarafından yazılır.
- Vakıf**; yürütme ve koordinasyon işleri, öğretim elemanı (akademisyen) temini, sertifika programlarının tasarımı/üretimi ve kurullarca onayı işlerini yürütür.
- Sertifika Programları eğitim sürecinin yetki ve sorumluluğu koordinatör üniversitelere ait olacak, **Üniversite**, sertifika programlarının ilanı/resmi yazı, kayıtlar, katılımcılara ders ve materyallerin sunumu, sınavlar ve başarı belgelerini düzenlenip katılımcılarla ve Proje Yönetim Kurulu ile paylaşılması işlemlerinden sorumlu olacak,
- “Arabuluculuk” (bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi) ayrı bir meslek değildir.** “Arabuluculuk” geliştirilmiş özel bir beceridir; tercihe dayalı ek bir iştir. Ülkemiz ve bu proje sistematigi için de her tür arabuluculuk türünü böyle anlamlandırmak gerekir. Sertifika programları organizasyonlarına Üniversiteler üzerinden katılarak başarılı olanlar isterlerse sicil sistemine başvurabilir; sicil kaydı alanlar (Hukuk Uyuşmazlıkları hariç) sosyal hayat alanlarında oluşturulacak değişik **“Yeminli Sosyal Arabuluculuk Uygulama Yapıları”** içinde faaliyette bulunabilirler.

3. BÖLÜM

Sertifika Program Türleri ve Kredi/Ders Süreleri

Madde 6. Programda yer alan sertifika programları ve süreleri şöyledir;

- Temel Yeminli Sosyal Arabuluculuk (120 ders saati)
- İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı (120 ders saati)
- Kentsel/Yerel Sosyal Arabuluculuk (120 ders saati)
- Okul Merkezli Sosyal Arabuluculuk (120 ders saati)
- İş Hayatında Sosyal Arabuluculuk (120 ders saati)
- Aile Temelli İleri Arabuluculuk (250 ders saati)
- İleri Müzakere ve Arabuluculuk (400 ders saati)
- Kurum İçi Sosyal Arabuluculuk (Özel/Resmi kurumların talebine göre özel süreli)

4. BÖLÜM

Sosyal Arabuluculuk Mezuniyet, Tasnif/Sicil ve Yetki Süreci

Madde 7. Katılımcılar için “Yetkili Sosyal Arabulucu” olma esasları:

- Yetkilendirilmiş koordinatör Üniversite biriminde açılan “Yeminli Sosyal Arabuluculuk” sertifika programına katılmak ve yapılacak sınavları başarı ile bitirmek.
- Sosyal Arabuluculuk Sicil Kaydı için (**Proje Kurulu üyeliği, Yasal Yetkili temsilcilik**) formlarını doldurarak yazılı başvuruda bulunmak.
- “Proje Kurulu” üyelik ücreti **5,000 TL**’dir; ancak, sadece **kurucu üyeler** (2025 yılında) istisnai olmak üzere 2,200 TL ödeme yapacaklardır. Üyelik giriş ücreti bir kereye mahsus alınır. Sonraki yıllarda, yeni başvurular için üyelik ücreti yeniden belirlenir.
- “Yetkili/Yeminli Sosyal Arabulucu”** olarak tasnif/sicil sisteminde yer alabilmek için, bu maddenin ilk üç bendindeki şartların yerine getirilmesi zorunludur.

Madde 8. Yetki Belgelerinin Düzenlenmesi:

- a) "Yeminli Sosyal Arabulucu", "Yeminli İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanı" yetki belgesi hak edişleri Proje Kurulu tarafından belirlenir.
- b) "Yeminli Sosyal Arabulucu" olmayı hak edenler, sicil defterine işlenir,
- c) "Yeminli Sosyal Arabulucu" olmayı hak edenlere, yasal yetki belgeleri **üç imzalı** olarak düzenlenir ve PDF olarak E-Mail adreslerine gönderilir, (Kurucu üye olarak ilk gruptaki üyelere onaylı yetki belgeleri "2025 yılı içinde gönderilecektir.")
- d) Proje Kurulu Üyesi ve temsilci olarak sicil sisteminde yer almayı hak edenlerin listeleri Vakıflar Bölge Müdürlüğüne bildirilir.

5. BÖLÜM

Yerelde Sosyal Arabuluculuk Uygulama Yapıları ve Süreci

Madde 9. Resmi kurumların iş alanlarında "Yeminli Sosyal Arabuluculuk", "İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanlığı" faaliyetleri, ilgili Bakanlıkların mevzuat/normlarına göre şekillenecektir. (Kurum içi arabuluculuk yapıları oluşabilir ve Sosyal Arabuluculuk Koordinasyon Merkezi uzmanlarından yararlanılabilir.)

Madde 10. Ülke düzeyinde (illerde/büyük ilçelerde) "**Vakıf Şubesi**" statüsünde "**Sosyal Arabuluculuk Akademileri/Merkezleri**" kurulacak; organizasyonlar bu merkezler üzerinden, Vakıflar mevzuatına göre yürütülecektir.

Madde 11. Yetkili şubeler, yerelin ve günün koşullarına göre hizmet usullerini, iş ve işlem maliyetlerini belirlemede yetkili olacaklardır. Genel prensip olarak şube faaliyetleri üzerinden sağlanan gelirlerin %60'ı hizmet üreten "**Arabulucu**" ya da "**Danışman**" aktörlerin; %25'i Şubenin ve %15'i Genel Merkezin olacaktır.

Madde 12. Proje yürütme ve hizmet faaliyetleri kapsamında 2026 yılında başlamak üzere Uluslararası çevrimiçi "**DANIŞ 11**" sistemi yürürlüğe konacak; bu sistem üzerinden uzman aktörlerle "**Müzakere, Arabuluculuk ve Danışma**" hizmetleri verilecektir. "**DANIŞ 11**" modelinin faaliyet esasları ayrı bir yönerge ile düzenlenecektir.

Madde 13. "Proje Yürütme/Koordinasyon" yasal yetkisi, illerde/ilçelerde talep ve uygun olmalarına göre "Denetimli Serbestlik Müdürlüğü", "Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü", "Yerel Yönetimler", "Arabuluculuk Merkezi", "Aile Danışma Merkezi", "Okul Müdürlüğü" ve benzeri resmi/özel yapılar üzerinden verilebilecektir. Yasal Şube/Koordinasyon" yetkisi herhangi kurum/kuruluşa bağlı olmaksızın "Sicil Kaydı" sahibi, yetkili/temsilci üyelerimiz tarafından da kullanılabilir.

Madde 14. Başlangıç olarak on yıllık bir süre için planlanan, "İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirme" projesinde "Yeminli Sosyal Arabulucu", "Yeminli İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanı" olmak isteğe bağlı olarak planlanmıştır. Resmi Üst Politika Belgeleri ve bağlı olarak Bakanlık Stratejik Eylem Planları, Cumhurbaşkanlığı ve Bakanlık Genelgeleri proje sürecini ve hizmet normlarının yapısını şekillendirecektir.

Madde 15. Yukarıda (14. Madde) anlatıldığı üzere; Adalet Bakanlığı-HEGEM Vakfı ortaklığı, Üniversiteler ve diğer paydaş kurumlarla yürütülmekte olan bu proje aslında bir sosyal politika icraatıdır ve **Devlet Kurumları sorumluluğundadır**. Bu bakımdan sertifika programlarından mezun olan katılımcıların **görevlendirme** ya da iş görmeleriyle ilgili, **sertifika eğitimlerini veren Üniversiteler ve projeyi koordine eden HEGEM Vakfı kendi hizmet yapıları ve organizasyonları dışında hiçbir sorumluluk taşımaz**.

6. BÖLÜM

Sosyal Arabuluculukta Evrensel İlkeler ve Etik Kurallar

Madde 16. Arabuluculuk doğal, doğrudan ve rızaya dayalı adalet yöntemidir. Hiç kimse, sosyal arabuluculuk hizmetlerinden yararlanma hakkından mahrum edilemez. Önleyici rehberlik, koruyucu hukuk ve onarıcı adalet içeren hizmet yapı ve yöntemleri, öncelikle şiddetin daha ortaya çıkmadan önlenmesini, müzakere ve arabuluculuk kültürünün yaygınlaştırılmasını gerektirir. Yürütülen projenin temel amacı, bu gerekliliğin acilen hayata geçirilmesine katkı vermek, öncülük etmektir.

Madde 17. “Sosyal Arabulucular”, “İnsan Hakları ve Şiddet Önleme Danışmanları” şu evrensel ilkelere ve etik kurallara uymakla yükümlüdürler:

- a) Tarafsızlık, b) Bilimsellik, c) Gizlilik, d) Gönüllülük, e) İnsanilik, f) Objektiflik, g) Adaletlilik, h) Toplumsallık, i) İnsan Hakları odaklılık.

(Akreditasyon sürecine girmek isteyen “Arabulucu” ve “Danışman” adayları, başvuru belgeleriyle birlikte YEMİN FORMU sunmak zorundadırlar.)

7. BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Madde 18. “İnsan Hakları, Şiddet Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirici Saha Aktörleri Yetiştirilmesi Projesi” faaliyetleri HEGEM Vakfı Yönetim Kurulu tarafından yönetilecek; proje saha çalışmaları, illerdeki resmi şubelerimiz ve kanuni temsilcilerimizle yürütülecektir. Proje Yönetim Kurulu kararlarına bağlı olarak, illerde/ilçelerde kurulacak olan hizmet yapıları/birimleri yerelde katılacak olan paydaş kurum kuruluşların birlikteliği ile şekillenecek, güçlenecektir.

Madde 19. Sosyal Arabuluculuk hizmet yapı ve standartlarının kontrol ihtiyacına yönelik Vakıf Yönetim Kurulu tarafından görevlendirilecek bir “Akreditasyon Kurulu” oluşturulacak ve bu üst kurulca TÜRKAK ve Avrupa Kalite Teşkilatı TS EN ISO/IEC 17024 Standartlarıyla uyumlu yapılanma yönergesi hazırlanacaktır.

Madde 20. Sertifika programları 2026 yılı genel değer belirlemesi şöyledir:

400 ders saat süreli İLERİ ARABULUCULUK için: 40.000 TL

250 ders saati süreli İLERİ ARABULUCULUK için: 30.000 TL

120 ders saati süreli TEMEL SOSYAL ARABULUCULUK için: 20.000 TL

120 ders saati süreli İNSAN HAKLARI VE ŞİDDET ÖNLEME DANIŞMANLIĞI için: 10.000 TL

(Kamu çalışanları ve işbirliği yapılan paydaş kurumlar için istisnalar saklıdır.)

Madde 21. Proje bağlamında açılan sertifika program katılımcıları kayıt yaptırdıkları yetkili Üniversitelerin yasal mevzuatına tabidir. Sertifika program normlarının ilanı; başvuruların kabulü, materyallere erişim, sınav uygulamaları ve belgelendirme iş ve işlemleri “Koordinatör Üniversite” yönetiminin yetki ve sorumluluğundadır.

Madde 22. İŞBU YÖNERGE, dört sahife ve yirmi iki maddeden ibaret olup; onaylanma tarihinden başlamak üzere HEGEM Vakfı Genel Başkanı tarafından yürütülür.

Onay tarihi: 22 11 2025

HEGEM:

- **DÜNYADA, şiddet üzerine en çok (117) bilimsel araştırması ve yayını olan STK**
- **DÜNYADA, “Yeminli Sosyal Arabuluculuk” modelini ülkesinde en güçlü başlatan ve en hızlı yaygınlaştıran STK**
- **DÜNYADA, rekor sayıda üniversite ile (27) protokol imzalayan, “Şiddetle Mücadele” ve “Sosyal Arabuluculuk” alanında DÜNYANIN en büyük akademisyen ağını, materyal havuzunu ve etkin hizmet birliğini oluşturan tek STK**
- **TÜRKİYE’DE, İLK uluslararası “Şiddet Kongresi” yapan kuruluş**
- **TÜRKİYE’DE, illerin/ilçelerin çok sektörlü/çok disiplinli üst analiz ve haritalama özellikli “SOSYAL RİSK” araştırmalarını yapan ilk ve tek STK**
- **TÜRKİYE’DE, “mobil psiko-sosyal destek aracı ve ekibi” ile yerinde, yani ihtiyaç mahallinde “Aile Arabuluculuğu” hizmet modelini hayata geçiren ilk STK**

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : E-72512188-870-117594
Konu : Komisyon

08.10.2025

DAĞITIM YERLERİNE

Valiliğimiz ve HEGEM Vakfı (Şiddetle Mücadele Vakfı) tarafından İnsan Hakları, Şiddeti Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirme faaliyetlerin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan destekleri vermek amacıyla, Vali Yardımcısı koordinesinde kurulacak komisyonda görev almak üzere;

Üniversitelerimizden birer Rektör Yardımcısı, Cumhuriyet Başsavcılığımızdan bir Başsavcı Vekili, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden bir Müdür Yardımcısı, İl Milli Eğitim Müdürlüğünden bir Müdür Yardımcısı, HEGEM Vakfından bir yetkili ismin Özel Kalem Müdürlüğüne bildirilmesi hususunda;

Gereğini arz ve rica ederim.

Dr.Hasan ÇİÇEK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Dağıtım:

Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığına
Anadolu Üniversitesi Rektörlüğüne
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Rektörlüğüne
Eskişehir Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne
Eskişehir Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne
Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğüne
Şiddetle Mücadele Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 10f0QE-FWbV7S-FbWg4P-2qF+bx-L01EF3It Doğrulama Linki: <https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebvs>

Arıfiye Mahallesi İki Eylül Caddesi No:66 Eskişehir
Telefon No: (222)214 26 35 Faks No: (222)214 27 65
e-Posta: eskisehir@icisleri.gov.tr İnternet Adresi: <http://www.eskisehir.gov.tr>
Kep Adresi: icisleribakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nazimet SARIOĞLU
Polis Memuru
Telefon No:

T.C.
ESKİŞEHİR VALİLİĞİ
Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : 72512188-870-
Konu : Komisyon

.../10/2025

VALİLİK MAKAMINA

Valiliğimiz ve HEGEM Vakfı (Şiddetle Mücadele Vakfı) tarafından İnsan Hakları, Şiddeti Önleme ve Sosyal Arabuluculuk Bilincini Güçlendirme faaliyetlerin yürütülmesinde ihtiyaç duyulan destekleri vermek amacıyla, Vali Yardımcısı koordinesinde kurulacak komisyonda aşağıda adı-soyadı ve kurum bilgileri yer alan kişilerin görevlendirilmesi hususunu tensiplerinize arz ederim.

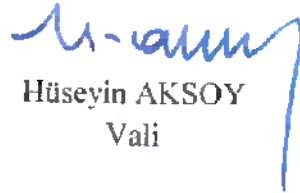
Komisyon

Adı Soyadı	Unvan	Kurumu
Dr.Hasan ÇİÇEK	Vali Yardımcısı	Eskişehir Valiliği
Ayhan GÖKALP	Başsavcı Vekili	Cumhuriyet Başsavcılığı
Prof.Dr.Serpil KOÇDAR	Rektör Yardımcısı	Anadolu Üniversitesi
Prof.Dr.Emine GÜMÜŞSOY	Rektör Yardımcısı	Osmangazi Üniversitesi
Prof.Dr.Hanife APAYDIN ÖZKAN	Rektör Yardımcısı	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Prof.Dr. Yahya Mustafa KESKİN	Mütevelli Heyeti Başkan Vekili	HEGEM Vakfı
Hatice DOST	Müdür Yardımcısı	Aile ve Sosyal Hiz.İl Müd.
Ali TÜRKAL	Müdür Yardımcısı	İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Dr.Hasan ÇİÇEK
Vali Yardımcısı

OLUR

17/10/2025

Hüseyin AKSOY
Vali